

PREDGOVOR

Nekoliko je pitanja koja, u vezi s ovom knjigom, traže odgovore i stoga ću pokušati odgovoriti na njih.

Prvo je, svakako, pitanje: otkud, uopšte, ideja da se novinarski tekstovi, tačnije osvrti, komentari i intervjui, objavljuvani u beogradskom „BLICU“, sakupe na jednom mjestu i objave kao knjiga? Iskren da budem: ova ideja i nije moja, nego urednika „BLICA NEDELJE“, Ivana Mrđena, koji mi je još 2003. godine rekao „da bi bilo dobro da se svi tekstovi sakupe i, uz jedan dobar predgovor, objave u knjizi“. Čitajući ponovo tekstove ove, 2007. godine, shvatio sam da je Ivan zaista bio u pravu, jer je vidio vrijednost ovih tekstova prije mene. Uostalom, događaji koji su uslijedili 2004, pete, šeste i prve polovine 2007. godine potvrdili su njihovu vrijednost. Ocjene i analize, kao i razvoj društvenih kretanja, pokazale su se tačnim tako da i danas, šest - sedam godina nakon njihovog objavljivanja, stojim iza svakoga slova, zareza, tačke... Za objavljivanje ove knjige trebala mi je, dakle, upravo „potvrda vremena“, jer novinarski tekst još i dozvoljava da se iznesu neke pogrešne ocjene i procjene, ali knjiga to sebi ne bi smjela da dozvoli. Ipak, o sebi i o svojim djelima je najteže suditi i donositi zaključke.

NASTANAK. Moram objasniti kako sam, uopšte, došao u situaciju da se nađem u Banjaluci i Republici Srpskoj i tako, budem u prilici da od oktobra 1999. godine, kao novinar i urednik, pratim sva dešavanja koja sam pretočio u novinarske tekstove, koji danas čine ovu knjigu.

Nekoliko je ljudi „zaslužno“ za to, a prvenstveno tadašnji i sadašnji premijer Republike Srpske, Milorad Dodik. Gledajući očima intelektualnog Beograda, Republika Srpska je do Dodikovog dolaska za premijera RS, 18. januara 1998. godine, bila „mrak“ iz kojeg se bježalo. Njegovim dolaskom na čelo Vlade RS, situacija se okreće za 180 stepeni i Dodik se, iz „Miloševićeve Srbije“, doživljava kao reformator koji otvara Republiku Srpsku i, iz izolacije i tame u kojoj je bila, pretvara je u svjetlost koja sija i koja mnoge iz Srbije dovodi u Republiku Srpsku. Jedan od tih bio sam i ja.

Čovjek koji, takođe, ima zasluge za moj dolazak iz Beograda u Banjaluku je i glavni urednik „BLICA“, Veselin Simonović, koji mi je ukazao povjerenje omogućivši, da zajedno s redakcijom u Beogradu, stvorimo „EURO BLIC“ i obogatimo sva ostala novinska izdanja ove renomirane novinske kuće.

Urednik „BLICA NEDELJE“, Ivan Mrđen, pozvao me je da pišem tekstove za nedjeljno izdanje, bilo u formi komentara ili intervjua. Naš odnos je bio jako korektan, a za svaki izbor teme morao sam imati „debele“ argumente: što, i zbog čega baš to, za tu nedjelju. Bilo bi nekorektno ne spomenuti i osnivače

„BLICA“, Aleksandra - Acu Lupšića i Petera Kelbera iz Beča, bez kojih ne bi ni bilo „novina“ - ni u Beogradu, ni u Banjaluci. Njihova podrška mi je omogućavala da napišem tekstove. Jer, bilo je, kao i u svim ostalim redakcijama, „destruktivaca“ raznih vokacija, koji su u „Blic“ zalutali i iz „petnih žila“ se trudili da spriječe nastanak ovih i ovakvih tekstova.

Uz veliku zahvalnost svim nabrojanim osobama, zaslužnim za objavljivanje tekstova u „BLICU“, moram istaći i timski rad, pri čemu se itekako znalo „ko kosi, a ko vodu nosi“, kao i veliko međusobno uvažavanje i poštovanje. Vidjele su se, uglavnom, svijetle tačke i na njima se gradio svakodnevn rad i perspektive razvoja. Nesporazumi su bili rijetki, a i kada ih je bilo, rješavani su dogovorom. Ovakvi uslovi i atmosfera su omogućili nastanak svih ovih tekstova kao i uspon „BLICA“ do najtiražnije novine u Republici Srpskoj. Bez uspješnog tima, dakle, nema ni uspješnog pojedinca.

TEME. Mnogobrojne su teme iz Republike Srpske o kojima je pisao tadašnji „BLIC NEDELJE“, a koje sadrži ova knjiga. Sve su one aktuelne i danas, što potvrđuje da je njihov izbor bio pravi. Možda je simboličan, ali ipak dragocjen putokaz u činjenici da je prvi tekst objavljen 12. avgusta 2001. godine, a govorio je o smjeni direktora „SRNE“ (Novinske agencije Republike Srpske). U tekstu se postavljaju dileme i pitanja: od toga - da li je riječ o legitimnom pravu Vlade RS, pokušaju uspostavljanja političke kontrole ili pokušaj disciplinovanja medija od strane vladajućih stranaka? Novinar piše o mediju, jedna medijska kuća se zalaže za drugu... Briga za slobodno i profesionalno novinarstvo.

Jedna od tada itekako aktuelnih tema, a koja je prisutna i danas, jeste saradnja sa Haškim tribunalom: donošenje zakona Republike Srpske o saradnji sa tribunalom, njegovo sprovođenje, odlazak bivšeg komadanta Armije BiH, Sefera Halilovića, u Hag, najava podizanja optužnica protiv Alije Izetbegovića i Jadranka Prlića... Zaključak je da, nakon ovoga, ništa više neće biti kao prije, ratni zločini su individualni i njih (!) nisu činili samo Srbi. Ova činjenica je jako bitna za ocjenu karaktera rata u BiH.

Hapšenje optuženih za ratne zločine, njihova dobrovoljna predaja te neuspjeh spektakularnog pokušaja SFOR-a da uhapsi Radovana Karadžića, nametnuli su i neke dileme, poput one: da li postoji istinska volja međunarodne zajednice i domaćih institucija da se uhapse svi optuženi za ratne zločine? Postavljalo se i pitanje: zašto se o svemu ovome ne oglasi Pentagon?

Jedna svakako dominantna tema, kako tada - tako i danas, jeste Dejtonski mirovni sporazum: njegova dosljedna primjena ili revizija kroz jačanje institucija BiH na štetu Republike Srpske; ocjene da je RS opredijeljena za njegovu dosljednu primjenu, a Federacija BiH i dio međunarodne zajednice za njegovu reviziju... Interesantan je jedan citat od 4. novembra 2001. godine, koji je itekako aktuelan i danas, a glasi: „Da se ostvari napredak i izgradi bolja i

efikasnija Republika Srpska treba postići konsenzus kroz dobro pripremljene projekte i programe promjena, zasnovane na argumentima i činjenicama, uz uvažavanje svjetskih standarda“.

U jesen 2001. godine počele su najave vruće političke jeseni: izlazak Demokratskog narodnog saveza iz Vlade Mladena Ivanića, ostavka ministra poljoprivrede, Rajka Latinovića, uz interesantno obrazloženje da je podnosi zbog toga što „Srpskoj demokratskoj stranci nije važna Strategija razvoja RS, već isključivo kadrovska šema SDS“. Tada smo prvi put saznali da u Vladi „eksperata“ Mladena Ivanića sjede i članovi SDS, što je on do tada odlučno negirao. Pad industrijske proizvodnje za 15 odsto, te socijalne teme, protest radnika Rafinerije ulja Modriča u cilju sprečavanja smjene direktora rafinerije, Milana Jelića, jedan je od presedana u dotadašnjoj praksi, jer smo navikli da radnici smjenjuju direktora, a ovaj put su radnici protestovali protiv njegove smjene. U to vrijeme aktuelne su i najave protesta i nezadovoljstvo penzionera, prosvjetnih i zdravstvenih radnika.

Jedna, svakako, nezaobilazna tema su penzioneri i njihov status. Tako, na primjer, u proleće 2002. godine Fond PIO RS duguje penzionerima devet i po penzija. „Mjesec za rastezanje, korpa za gladovanje“ su naslovi koji metaforički predstavljaju socijalno - ekonomski status penzionera, uslove i način u kojima žive sa postojećim penzijama.

Tadašnji predsjednik Saveza sindikata RS, Čedo Volaš, zalagao se za donošenje socijalnog programa, redovnost plata, zapošljavanje i depolitizaciju preduzeća. Mogli su se čuti, a u „BLICU“ i pročitati naslovi, poput: „Džaba glava, ako nema šta da se jede“. Kakva je situacija, govore brojke: od navodno 220 000 zaposlenih, realno radi 150 000, a procjenjuje se da je 170 000 nezaposlenih i 180 000 penzionera. Razlozi ovakvog stanja su objašnjavani, između ostalog: nedostatkom donatorskih sredstava, nedolaskaom stranog kapitala zbog nesigurne političke situacije, nedefinisane vlasničke strukture, nedovršenog procesa privatizacije, kao i velikih državnih neuspješnih preduzeća koja upropašćuju uspješna mala privatna preduzeća. Jedan od razloga za teško socijalno- ekonomsko stanje su: nesprovedene reforme i odsustvo jedinstvenog ekonomskog prostora.

Borba protiv korupcije je cijelo vrijeme označavana kao „državno zlo“, međutim, i pored formiranog antikorupcionog tima, koji je vodio tadašnji potpredsjednik RS, Dragan Čavić, rezultati su mizerni, odnosno nikakvi. Inače, zajednički stav svih u Republici Srpskoj je da korupcije ima, ali su razlike u pogledima kako se boriti protiv nje. Na Balkanu nema jedinstvenog ekonomskog prostora, ali je činjenica da postoji jedinstven kriminalni prostor. Predsjednik Helsinškog odbora Republike Srpske, Branko Todorović, smatra „da stvarnu moć u Republici Srpskoj ima politička mafija, a sivi tokovi novca

nikada neće biti prekinuti, budući da su ljudi iz vlasti uključeni u korumpirani sistem“.

Proces privatizacije u Republici Srpskoj je cijelo vrijeme od 2001. do 2005. godine u dubokoj krizi pa je, prema procjenama mnogih, neophodna hitna promjena zakonske regulative i koncepta. Ocjena toga stanja i odnos tadašnje vlasti prema njoj najbolje sadrži konstatacija: „Naprijed ne žure, nazad namaju kud“. Osnovni problem je što Republika Srpska nije privlačna stranim investitorima, jer ne mogu profitirati od svojih ulaganja, smatra predstavnik EU za privatizaciju, Kris Stevenson.

Brojne afere obilježavaju prostor Republike Srpske, a one itekako imaju svoj značaj u transformaciji Republike Srpske i reviziji Dejtonskog mirovnog sporazuma. Pitanje koje se tada nametalo jeste: koliko razne afere utiču na položaj, razvoj i reforme u Republici Srpskoj i BiH u cjelini? Praksa je potvrdila: što je bilo više afera, sve je manje bilo nadležnosti RS. Poslije svake afere su dolazile reforme koje su njene nadležnosti, zbog navodne neefikasnosti, prenosile na nivo BiH.

Prva značajnija afera vezana je za organizovani kriminal u Carini RS, u ljeto 2002. godine, i pronevjeru više od 30 miliona KM. Otkriće ove afere je dovelo do toga da Vlada RS ne može da funkcioniše, jer SDS nije dozvoljavao smjenu rukovodstva Carina RS. Inače, ova afera je izazvala seriju smjena, suspenzija i ostavki. Druga velika afera je „Orao“ i slučaj nelegalnog izvoza naoružanja u Irak. Ova afera, koja je takođe kao i prethodna otkrivena od strane međunarodnih predstavnika, nametnula je niz ozbiljnih političkih pitanja. U proljeće 2003. uslijedila je nova afera, u Elektroprivredi RS, koja je otkrivena nakon međunarodne revizije. Iznos godišnje pronevjere je procijenjen na 166 miliona KM. Tadašnji britanski ambasador u BiH, Jan Klif ocijenio je da je to samo „vrh ledenog brijega“. Potom je uslijedio i revizorski izvještaj međunarodnog revizora o poslovanju Telekomu RS koji je, itekako, uzburkao javnost, prvenstveno zbog medijskih napisa.

Posljedice svih ovih afera su reforme, već znamo kakve, i - iznuđene ostavke. Nakon afere „Orao“, uslijedila je ostavka predsjedavajućeg Predsjedništva BiH, Mirka Šarovića, jer da nije podnio ostavku bio bi smijenjen. Nakon afere Carina, ostavku podnosi ministar finansija u Vladi RS, Milenko Vračar, i rukovodstvo Carina RS, takođe na zahtjev međunarodne zajednice.

Ustavne promjene u Republici Srpskoj i BiH, na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda na području cijele BiH, izazvale su dilemu, krajem 2001. godine, o tome: revizija ili osnovni kurs Dejtonskog mirovnog sporazuma, po sistemu „uzmi ili nestani“? Mnogi su već zaboravili izjavu tadašnjeg visokog predstavnika, Volkfanga Petriča „da rukovodstvo RS, svojim političkim inačenjem, vrlo lako može da dovede u pitanje opstanak same RS“.

Tadašnji ministar inostranih poslova u Savjetu ministara BiH, Zlatko Lagumdžija, nakon posjete Moskvi, rekao je „da Rusija podržava promjene Dejtonskog mirovnog sporazuma, ali da su ustavne promjene šansa da Republika Srpska uradi pravu stvar i da međunarodna zajednica prestane da razgovara o ukidanju RS“. Ove ocjene su iste kao što se iznose i danas, pa bi svaki komentar o tome bio suvišan.

Ustavne promjene u BiH su u proleće 2002. sprovedene, uglavnom, po diktatu međunarodne zajednice. Sve je rečeno u novinskom naslovu: „Pariteti, kvote i vezane trgovine“. Predstavници političkih stranaka iz Republike Srpske potpisali su tzv. Petričev sporazum, ali su se ogradili od odredbi koje definišu strukturu Vlade RS i mehanizme zaštite vitalnih nacionalnih interesa.

Početak 2002. godine označava početak rada Poreske uprave Republike Srpske te uvođenje poreskih zakona i institucije trezora, po uzoru na svjetske standarde. Međutim, činjenica je da to, ipak, treba da profunkcioniše u našim balkanskim uslovima. „Kesa se teško driješi“ govori o tome kako se izbjegava plaćanje poreza. Dug neplatiša 2002. godine iznosi oko 350 miliona KM, što je bliže polovini Budžeta RS.

Proljeće 2002. godine obilježavaju političke stranke koje se pripremaju za opšte izbore, prvoga oktobra. „Stari likovi u novom ogledalu“ najava je „BLICA NEDELJE“ za izbore koje će domaće vlasti, prvi put, sprovesti samostalno prema novome izbornom zakonu. Prvi put na ove izbore izlazi nova - stara stranka Milorada Dodika, Savez nezavisnih socijaldemokrata, koji je nastao ujedinjenjem Stranke nezavisnih socijaldemokrata s Demokratskom socijalističkom partijom (dio bivših socijalista RS). Nakon sprovedenih opštih izbora u oktobru 2002. godine, ništa se, naizgled, u odnosu snaga nije promijenilo. Nacionalne stranke i 12 godina nakon prvih višestranačkih izbora, gledajući broj osvojenih poslaničkih mandata, ostale su najveće i najuticajnije, ali to ni izbliza nije podrška koju su osvojile 1990. godine. Najveći uspjeh postigao je SNSD Milorada Dodika koji je i u Republici Srpskoj i u BIH udvostručio broj glasova. Mnogima je ta činjenica promakla, ali „Blicovom“ analitičaru ne.

Mnogo je bolnih pitanja koja su nametana i rješavana, uglavnom, na štetu Republike Srpske, a odnose se većinom na takozvane reforme. Reformama se, naime, smatraju samo one promjene koje nadležnosti Republike Srpske prenose na nivo Bosne i Hercegovine. Koliko je to efikasno, naravno, nije bitno! Tako se krajem 2002. godine aktuelizuju nove reforme, kao što je: formiranje jedinstvene BiH vlade, uvođenje jedinstvene carine, uvođenje poreza na dodatnu vrijednost na nivou BIH, formiranje Uprave za indirektno oporezivanje i druge. Uostalom, te 2003. godine se konstatuje da već 11 godina traju polemike o opstanku i perspektivama Republike Srpske. Nameće se pitanje: da li je i koliko tačna teza „Koliko para toliko države“?

Pitanje koje je cijelo vrijeme nametano, a o kojem pišem u „BLICU“ pa i u ovoj knjizi, jeste: koji je položaj međunarodne zajednice i njena uloga u Republici Srpskoj i BiH - prijatelj, partner ili nešto treće? Domaće institucije i građani na prisustvo stranaca, ustvari, gledaju dosta subjektivno - jedno je od mišljenja - zavisno od toga koliko se koji potez međunarodnih predstavnika njim tiče, da li je po njihovoj želji ili ne, odnosno koliko im je od koristi.

Jedan od mojih zaključaka, do kojih dolazim analizom toga vremena od 2000. do 2005. jeste: Republika Srpska se nalazi u situaciji koju karakteriše nezadovoljstvo građana i nemoć vlasti - „U vrtlogu bez para“. Svi zahtjevi nezadovoljnih i ugroženih socijalnih grupa idu prema Vladi RS.

Ova knjiga sadrži i intervjue značajnih političkih ličnosti toga vremena. Prvi je urađen s tadašnjim premijerom RS, Miloradom Dodikom, 12. januara 2000. godine. Dodik tada konstatuje ono što danas svi uglavnom znamo: da će Milošević biti zapisan crnim slovima u istoriji srpskog naroda. Dovoljno je da se prijeđe Drina i da vam sve bude jasno.

Drugi Dodikov intervju u ovoj knjizi datira od 30. decembra 2001. godine u kojem poručuje da su „političke elite novonastalih država najveći kočničari razvoja. U svijet se može samo sa stabilnom političkom strukturom, a sve zemlje našeg regiona imaju čak haotičnu političku strukturu. To je pretpostavka za integracije i pomoć“, smatra Dodik.

Visoki predstavnik, Wolfgang Petrič, ocjenjujući, tako, u intervjuu za „BLIC“ situaciju u Republici Srpskoj, kaže „da odolijevaju korupcija i Karadžić. Građani trpe zbog nespemnosti njihovog vodstva da uhapsi Karadžića, to pitanje je prava mora RS“, poručuje Petrič građanima RS, putem „BLICA NEDELJE“

Predsjednik Vlade RS, Mladen Ivanić, u junu 2002. godine, kaže da se „zna ko drži poluge vlasti u RS“, dodajući da „SDS nije bila prisutna s ključnim ljudima u vlasti, ali je prisutna sa osobama koje su predložili i imenovali na svim drugim nivoima odlučivanja“. Ivanić je, naime, cijelo vrijeme od početka mandata, januara 2001. tvrdio da je njegova vlada, vlada eksperata i stručnjaka. Polemišući sa njim, tvrdio sam da nema vlade stručnjaka i da su sve demokratske vlade u svijetu političke, jer izbori se zbog toga i održavaju. Druga je stvar što pametni političari angažuju sposobne eksperte i stručnjake. Ivanić je, ustvari, sve to radio da bi prikrio SDS-ove ministre i sve druge kadrove koje je na nižim nivoima imenovao, a koji su bili članovi ili kadrovi SDS, a koji su u očima međunarodne zajednice bili na lošem glasu. Dobro se znalo: ako je SDS u vlasti, slijedi međunarodna izolacija.

I danas je interesantno pitanje: zašto je 2000. i 2001. godine Mladen Ivanić vraćao SDS u život, odnosno u vlast i na političku scenu Republike Srpske i

BIH? Na to pitanje bi bilo interesantno dobiti njegov odgovor, s obzirom na to da je SDS, potom, od 2002. do 2005. bio u Vladi Dragana Mikerevića potpuno javno i transparentno. Valjda stoga što su se kroz rad Ivanićeve vlade pokazali kao kooperativni, da bi 2005. sami formirali manjinsku vladu, koju je vodio Pero Bukejlović, a podržavao PDP i SRS Milanka Mihaljice. Kako je počela, tako je i završena saradnja SDS i PDP, samo u obrnutim ulogama. Sada je SDS bio u Vladi, a PDP ga je podržavao, popunjavajući sve druge nivoe vlasti, od direktora fondova, javnih preduzeća, raznih upravnih i nadzornih odbora... Da bi sve bilo jasno, Mladen Ivanić i PDP su mogli te 2001. godine formirati Vladu RS i sa SNSD-om Milorada Dodika i drugim manjim strankama...?!

Direktorka Poreske uprave RS, Milica Bisić, ljeta 2002. Bila je popularna u RS, jer je u javnosti stvorila utisak da „utjeruje“ zaostale poreze, jer je govorila „da je sučeljavanje sa istinom uvijek bolno. „Zaostali dug poreskih obveznika u Republici Srpskoj je 386 miliona KM, iako su poreske stope u Republici Srpskoj najniže u Evropi“. Period nakon ovoga intervjua je pokazao da je Milica Bisić davala lažne nade građanima RS kada je u pitanju naplata poreza. Sve je ostalo na onoj narodnoj „tresla se gora rodio se miš“. Bisićka je vrlo brzo, neobavljena posla, otišla za Beograd, a odgovor još uvijek nismo dobili.

Tokom izborne kampanje 2002. godine, „BLIC“ je pružio priliku svim relevantnim političarima da progovore. Tako tadašnji kandidat SNSD za predsjednika RS, (danas Predsjednik RS, izabran na izborima 2006.) Milan Jelić, kaže „da u Republici Srpskoj postoji organizovani kriminal za koji je odgovorna aktuelna vlast“ - „Male kneževine na velikom buvljaku“.

Milorad Dodik, u intervjuu na koji sam posebno ponosan, odgovara na sedam pitanja istovremeno sa Mladenom Ivanićem, predsjednikom PDP, i Draganom Kalinićem, predsjednikom SDS. Tada je rekao „da građani najbolje znaju kako žive“, dodajući da program njegove stranke, SNSD, predviđa „da u naredne četiri godine eliminišemo potrebu daljeg prisustva i starateljstva međunarodne zajednice u BiH“.

Nikola Špirić, predsjednik Doma naroda Parlamenta BiH (danas predsjednik Savjeta ministara BiH), u septembru 2002. kaže da su „ovi izbori posljednja šansa“. „Zalažemo se za ukidanje graničnih prelaza na Drini i Savi, prema Hrvatskoj i Srbiji. Želimo da otvorimo Republiku Srpsku, jer se pokazalo da je tvrda granica samo u interesu kriminalaca i mafije.“

Tadašnji predsjednik SDS, Dragan Kalinić, u aprilu 2003. poručuje da „se mora uraditi sistem i vratiti povjerenje građana u njega. A uređen sistem podrazumijeva efikasan MUP, ažurno tužilaštvo i pravičan sud. Pa, ko je zgriješio, neka odgovara, bez obzira gdje se nalazio u hijerarhiji vlasti“.

Džulijan Brajtvajt, portparol OHR- a, u junu 2003. godine, moj posljednji sagovornik u intervjuu za „BLIC NEDELJE“, najavio je „Kraj bosanskih jataka“ u vezi s hapšenjem optuženih za ratne zločine, odnosno njihovim pomagačima: „Nedodirljivih nema. Nevažno je na koliko visokim funkcijama se nalaze“.

UMJESTO ZAKLJUČKA: Tekstovi koji čine ovu knjigu dovoljno govore sami za sebe i nemam, zaista, ništa oduzeti ni dodati. Čitajući ih nakon višegodišnje vremenske distance, došao sam do čvrstog zaključka da bih gotovo sve ponovo na isti način napisao. Jer, jednostavno drugačije ne može. Istina je, kao uostalom i društvena realnost, samo jedna. Društveno – politička kretanja, socijalna i ekonomska zbilja Republike Srpske za period 2000 – 2003., koje je „BLIC“ nedjeljno analizirao u namjeri da čitaocima približi stvarnost i ponudi realne odgovore i bolje razumijevanje ukupnih odnosa, a koje sublimira ova knjiga, jednako su aktuelna i danas.

Dejtonski mirovni sporazum, njegova dosljedna primjena ili revizija, itekako su i danas aktuelni, baš kao i u vrijeme kojim se bavi ova knjiga. Čak su i pozicije ostale iste: Republika Srpska je na stanovištu dosljedne primjene Dejtonskog sporazuma, a Federacija BiH i dio međunarodne zajednice za njegovu reviziju.

Kada je u pitanju promjena Ustava BiH i tu je odnos snaga ostao isti. Republika Srpska se i danas zalaže za decentralizovanu BiH u kojoj Republika Srpska ostaje sa svim svojim nadležnostima i entitetskim glasanjem, dok se Federacija BiH, opet sa dijelom međunarodne zajednice, zalaže za unitarnu BiH po principu jedan čovjek jedan glas, odnosno za ukidanje entitetskog glasanja. A, entitetsko glasanje je osnova dejtonske BiH.

Ovo zalaganje i stalni ataci na dejtonsku BiH i Republiku Srpsku su „igranje vatrom“, jer zbog zahtjeva Bošnjaka i Hrvata za unitarnom BiH se, uostalom, i ratovalo. Nelogično je da se Bošnjaci, koji su u bivšoj velikoj Jugoslaviji bili protiv principa - jedan čovjek jedan glas – sada, u samostalnoj BiH gdje su većina, zalažu za to. Zaključak je, dakle, vezano za promjene ustava: „Ista meta, isto odstojanje“.

Danas, pak, na djelu imamo reformu policije, koju tada nismo imali. Stalni zahtjevi za ukidanje policije Republike Srpske radi, navodno, bolje efikasnosti nisu ništa drugo nego novi pokušaj još jedne centralizacije i unitarizacije BiH. Dakle, proces nije nov, u pitanju je samo novi oblik.

Novi su i zahtjevi da Srebrenica dobije poseban status, ali to je isto pokušaj promjene Dejtonskom mirovnog sporazuma, odnosno Ustava BiH na protivustavan način, jer ustav se ne može mijenjati bez saglasnosti sva tri konstitutivna naroda. Očigledno je da se na zahtjeve za promjenu statusa Srebrenice čekala presuda Međunarodnog suda pravde, na osnovu tužbe

preddejtonske BiH protiv SR Jugoslavije. Kako SR Jugoslavija, odnosno Srbija kao pravni sljedbenik bivše zajedničke države, nije osuđena za genocid, krenulo se, pokušajem da dođe do promjene statusa Srebrenice, na Republiku Srpsku. Tendenciozno i, naravno, bez bilo kakvog pravnog osnova, odnosno presude Međunarodnog suda pravde u Hagu.

Ranije smo iz Federacije i dijela međunarodne zajednice imali stalne zahtjeve za reformama, a imamo ih i danas. Reforme su ranije, a i danas podrazumjevaju, prenos nadležnosti Republike Srpske na BiH. I ranije se, kao i danas, govorilo da je to zbog neefikasnosti entitetskih institucija. Vrijeme je pokazalo da stvaranje novih BiH institucija nije dovelo ni do kakve efikasnosti, već naprotiv, da se uglavnom radilo o centralizaciji i stvaranju unitarne BiH.

Saradnja sa Haškim tribunalom bila je i biće aktuelna dok i posljednji optuženik ne ode u Hag. Saradnja sa tribunalom je dejtonska kategorija koja se mora riješiti, bez obzira koliko to teško i kompleksno bilo. Tako je bilo ranije, a tako je i danas.

Uloga međunarodne zajednice u BiH je, svakako, itekako bitna, ali odrediti i locirati u razvoju BiH njeno pravo mjesto je aktuelno bilo i ranije, kao što je i danas. Nesumnjiv je njen doprinos razvoju BiH, ali očigledne su razlike u tome između Republike Srpske i Federacije BiH. Stvoren je utisak da je dio međunarodne zajednice partner Federacije BiH, a protivnik Republike Srpske. Danas je Republika Srpska za odlazak OHR, a Federacija je za njegov ostanak. Republika Srpska je za ukidanje tzv. „bonskih ovlaštenja“, a FBiH za njihovu primjenu, jer se podrazumijeva da treba sankcionisati samo Republiku Srpsku. Republika Srpska hoće zajedno sa BiH da uđe u Evropsku uniju i to što prije, ali ne sa visokim predstavnikom i starateljstvom i nipošto ne po cijenu ugrožavanja sopstvenog opstanka. Uloga međunarodne zajednice danas bi trebalo da bude takva da stvori prostor i uslove u kojima bi domaći političari mogli da se dogovaraju o razvoju BiH i njenim evroatlanskim integracijama.

Socijalno - ekonomske teme su dominirale ranije, a aktuelne su i danas. Teška ekonomska situacija, nezaposlenost, težak položaj penzionera, zdravstvenih i prosvjetnih radnika... Teško je reći kome je svih ovih godina uopšte dobro, osim malog procenta ekstra bogatih. Rat i tranzicija su „progutali“ srednji sloj koji je u svim demokratskim državama najbrojniji. Današnja Vlada Milorada Dodika je vratila nadu građanima Republike Srpske da može, poslije mnogo godina, biti bolje. Vrijeme, koje je pred nama, potvrdiće opravdanost ove nade. Ni jedna muka nije do vijeka, pa se nadati boljem socijalno - ekonomskom stanju u Republici Srpskoj i BiH.

Borba protiv korupcije se uglavnom označava kao „državno zlo broj jedan“. To je ranije bilo tako, a tako je i danas. Nabrajati sve njene oblike i primjere je jako teško i za tu priliku bi se mogla složiti jako debela knjiga, sa naslovom „Crna

Bosna“. Korupcija i organizovani kriminal su na sceni tokom rata, a i nakon njega, sve do danas. Za njegovo suzbijanje i energičnu borbu, osim odlučne vlade, neophodan je i angažman ostalih institucija države, na prvom mjestu pravosuđa. Vlada RS je inicirala, a parlament RS donio zakone o specijalnim tužilaštvima i prethodno o reviziji privatizacije. Na potezu su sada tužilaštva i sudovi.

Privatizacija je, svakako, jedan od najkompleksnijih problema za sve države koje društvenu svojinu treba da privatizuju. Tako je bilo svagdje, ali ovdje, u Republici Srpskoj je to poseban problem. Vlada koja je počela ovaj proces, Vlada Milorada Dodika, sada na čelu sa istim premijerom ga i dovršava. O tome se mnogo pisalo i pričalo i prije, a priča se i piše i danas. Vlada RS se jasno opredijelila za reviziju privatizacije, a Komisija za reviziju utvrđuje sve eventualne nepravilnosti i dostavlja specijalnim tužilaštvima. Uspješne privatizacije Telekomu RS i Naftne industrije RS su svijetli primjeri kako može uspješno ovaj delikatan posao da se obavi, ali ne „za jedan evro“, kako je bilo u prošlosti. Pitanje privatizacije i danas je i te kako aktuelno i bitno s dva dominantna elementa: procesom revizije više nego očigledno kriminalizovane privatizacije i uspješnim dovršetkom još neprivatizovanih državnih preduzeća koja su teret svima, zaposlenima u njima, sindikatima, državi i kome sve ne.

Afere su na jedan način itekako obilježile period kojim se bavi ova knjiga. Danas, za razliku od toga vremena, nema više afera, ali itekako osjećamo posljedice tih afera, tačnije onoga što su te afere proizvele. Već je, nadamo se, i „pticama na grani“ jasno da afere nisu otkrivene samo zbog brige za građane i afera samih, već upravo zbog tzv. reformi koje su slijedile nakon svake od već više puta nabrojanih afera. Sve afere su otkrili predstavnici međunarodne zajednice i iza svake afere oni su, uglavnom, inicirali tzv. reforme. Nakon afere u Carini RS, uslijedila je reforma i objedinjavanje na nivou BiH i uvođenje poreza na dodatnu vrijednost kroz formiranje Uprave za indirektno oporezivanje. Nakon afere „Orao“ uslijedilo je razvlašćivanje Republike Srpske i ukidanje njenih nadležnosti iz sektora odbrane. Sve ovo, u svakom slučaju, ne opravdava postojanje tih afera i bilo kakav oblik kriminala i korupcije, ali ukazuje na činjenicu da nije otkrivena nijedna afera koja bi unaprijedila privredni sistem i doprinijela jačanju privrede i povećanju zaposlenosti.

Period kojim se bavi ova knjiga mogao bi se u jednoj rečenici definisati kao „Nezadovoljstvo građana i nemoć vlasti“. To je karakteristika perioda od 2001. do marta 2006. godine. To je vrijeme mandata tri vlade koalicionih partnera SDS i PDP, koje su vodili Mladen Ivanić, Dragan Mikerević i Pero Bukejlović. To je vrijeme opšte depresije i osjećaja bezperspektivnosti. U Banjaluku su prestali dolaziti međunarodni zvaničnici, pa čak i Karla del Ponte. Sve se okrenulo Sarajevu, a ime Republike Srpske sve se stidljivije i rjeđe spominjalo, kao i Banjaluke - njenog administrativnog centra.

Danas je situacija sasvim drugačija. Nakon dolaska Vlade Milorada Dodika 1. marta 2006. građanima Republike Srpske se počela vraćati nada u bolji život, a probuđena je svijest o vlastitom nacionalnom dostojanstvu i perspektivama boljeg života, dostojnog čovjeka. Prvi put se, poslije dužeg vremena, ponovo počinju afirmisati moralne vrijednosti bitne za razvoj svakog demokratskog društva, poput dobrog stručnjaka, dobrog radnika, dobrog studenta, učenika. To je velika razlika od „onoga“ i sadašnjeg vremena. Republika Srpska je danas na pragu investicionog razvoja kojega ranije nije bilo. Još je mnogo razloga za objavljivanje ove knjige, koje će, vjerujem, svaki njen čitalac pronaći u svojem iskustvu i saznanjima. I zato je ona danas pred nama.

12.08.2001.

Nakon što je Vlada Republike Srpske prihvatila ostavku direktora Srpske novinske agencije Dragana Davidovića

Šta će uspešni direktor u Bijeljini

Legitimno pravo Vlade ili pokušaj uspostavljanja političke kontrole

Vlada Republike Srpske je pre nekoliko dana prihvatila ostavku Dragana Davidovića, direktora Srpske novinske agencije, i zatražila od Upravnog odbora Srne da raspiše konkurs za novog direktora. Davidović je ostavku ponudio još 13. marta, nakon što je Vlada prihvatila izveštaj o poslovanju Agencije koja je u prošloj godini ostvarila dobit od 526.500 konvertibilnih maraka.

ČEKANJE: Svaka smena koju izvrši Vlada izaziva oprečna mišljenja, pa je tako bilo i u ovom slučaju. S druge strane, bilo kakva smena ili postavljenja u sredstvima informisanja izazivaju veću pažnju javnosti nego što je to slučaj sa rukovodiocima iz drugih delatnosti. Ono što se mora i treba znati jeste činjenica da Vlada nije prekršila svoja ovlašćenja, jer smenjivanje i postavljanje direktora državnih preduzeća i ustanova, pa samim tim i direktora Srpske novinske agencije spada u njenu nadležnost. Ono što bi se u ovom slučaju moglo nazvati „nedovoljno jasnim“ jeste zašto direktor „Srne“ Davidović nije smenjen neposredno nakon konstituisanja Vlade RS, januara 2001. godine, ili zašto njegova ostavka nije prihvaćena danom podnošenja ili neposredno nakon toga. Zašto se čekao avgust, sezona godišnjih odmora i vreme kad je premijer Ivanić odsutan?

Za Republiku Srpsku je karakteristično, kao i za sve države nastale na području bivše SFRJ i uopšte sve postkomunističke države, da se smenjivost koja proizilazi iz višepartijskog sistema i slobodnih demokratskih izbora još doživljava na pogrešan način, maltene kao nešto što je nezakonito, nemoralno, neprirodno, nehumano. To je posledica stare komunističke svesti da nema konkurencije ni smenjivosti. Jednom zaposlen čovek rešavao je svoju egzistenciju do penzije, nezavisno od toga kako, koliko i šta radi.

UTICAJ: Direktor Srne je, gledajući finansijsko poslovanje, ostvario profit više od pola miliona maraka i, ako je to kriterijum uspešnosti, onda je on uspešan direktor. Vlada ima ustavna i zakonska prava da ga smeni, samo je dužna radi

same važnosti društvene funkcije, što je nesumnjivo mesto direktora nacionalne novinske agencije, da tu ostavku i obrazloži.

Upravo zbog izostanka toga objašnjenja, bivši direktor Davidović kaže „da glavni razlog napada na Srnu leži u činjenici što se sedište Agencije nalazi u Bijeljini a ne u Banjaluci, te da Srna pokušava da radi samostalno i nezavisno od bilo koje političke stranke, pa prema tome određenim političkim partijama smeta i na njihovoj je meti“. On nije želeo da precizira koje su to političke stranke ali je nesumnjivo da su to vladajuće, koje čine skupštinsku većinu i izvršnu vlast. Dakle, Srpska demokratska stranka, Ivanićeva Partija demokratskog progresa, Socijalistička partija Republike Srpske i Demokratski narodni savez. Davidovića je, samo da podsetimo, na mesto direktora postavila prethodna Vlada Milorada Dodika.

Davidović tvrdi da je Vlada prilikom imenovanja članova Upravnog odbora povredila Statut Agencije. „Prema Statutu, tri člana Upravnog odbora predlaže direktor iz same kuće, a četiri Vlada RS, dok prema novom statutu taj predlog daje sindikat. Ovoj put Vlada to nije ispoštovala jer je članove Upravnog odbora izabrala po svom nahođenju, odnosno svoje ljude, tako da zaposlene u Agenciji nema ko da štiti.“

Predsednik Upravnog odbora Srne Miloš Šolaja objašnjava da je stari upravni odbor smenjen 13. marta ove godine, a novi izabran tek 7. aprila kad je on i imenovan za predsednika. „Zašto je Vlada smenila stari upravni odbor, a nije odmah imenovala novi i da li je pri tome kršila Statut ja ne znam, niti me interesuje“, ističe Šolaja. Prema njegovim rečima, nema potrebe da se diže prašina oko Srne i Davidovića, jer će „institucije uvek postojati a samo se struktura ljudi u njima menja“.

REAGOVANJA: Smena člana Agencije nije izazvala posebne reakcije u Republici Srpskoj, osim Nezavisnog udruženja novinara RS i Nezavisnog udruženja novinara Srbije, saopštenjem koje je potpisala predsednica Gordana Suša. Udruženje novinara RS se zasad nije oglasilo.

NUNRS traži od Vlade da preispita svoju odluku, jer smatra da se radi o odluci sa političkom pozadinom kojom se ugrožava sloboda informisanja a novinari i medijske kuće u RS se pokušavaju staviti u službu jedne političke opcije.

NUNS poručuje Vladi RS da je Davidovićeva smena „pokušaj uspostavljanja političke kontrole nad medijima“, te podseća da „ovakvi postupci nisu put ka Evropi već odnos koji nas od toga puta udaljava. Primer sudbine Slobodana Miloševića i njegovog režima najbolji je primer kako se represija nad medijima vraća kao bumerang“.

Ono po čemu je Republika Srpska „bliža“ Evropi kad je informisanje u pitanju, jeste činjenica da je pod pritiskom međunarodne zajednice eliminisano

Ministarstvo za informisanje, „komunistički izum kojim su mediji ograničavani i stavljeni pod kontrolu“, a evidentno je i prisustvo Nezavisne komisije za medije koju je formirala međunarodna zajednica. Kad je reč o RT RS, kao specifičnost se mora istaći da nad ovom medijskom kućom velike upravljačke ingerencije ima visoki predstavnik međunarodne zajednice koji i imenuje upravni odbor, koji potom imenuje direktora koji ima ovlašćenja da postavlja urednike i ostale rukovodioce u hijerarhiji kuće.

Način na koji Vlada RS ima uticaja na RT RS jesu finansijska sredstva koja ovoj medijskoj kući nedostaju zbog neustavnog načina prikupljanja televizijske pretplate preko računa za električnu energiju i telefone. Inače, RS je bukvalno preplavljena lokalnim radio i televizijskim stanicama, a sama Banjaluka ima šest televizija.

30.09.2001.

Kako u Republici Srpskoj reaguju nakon odlaska bivšeg komandanta Armije Bosne i Hercegovine Sefera Halilovića u Hag

Ništa više neće biti kao pre

Kao „sledeći putnici za Hag“ pominju se Jadranko Prlić i Alija Izetbegović

Bivši komandant Armije BiH i aktuelni ministar za izbegla i raseljena lica u Vladi Federacije BiH general Sefer Halilović se u utorak, 25. septembra, dobrovoljno predao Haškom tribunalu. Halilović je optužen za ubistvo 63 bosanska Hrvata u selima Grabovica i Uzdol u Hercegovini, tokom operacije Armije BiH 1993. godine pod nazivom „Hercegovina 93“. Zapečaćena optužnica protiv njega podignuta je 12. septembra.

Sefer Halilović je okrivljen za kršenje zakona i običaja rata na osnovu komandne odgovornosti zato što nije sprečio zločine potčinjenih, niti ikoga kaznio. U vreme zločina za koje je okrivljen general Halilović je bio načelnik Štaba Armije BiH, dok je komandant bio general Rasim Delić.

DUG SPISAK: Kako prenose sarajevski mediji, uručivanje ove optužnice Ministarstvu inostranih poslova (kako je predviđeno po proceduri) izazvalo je veliku paniku i uznemirenost u Savetu ministara BiH, što i nije nikakvo čudo jer se radi o najvišem vojnom funkcioneru iz redova Bošnjaka, bivšem komandantu Armije BiH. U javnosti, kao i u medijima, inače su prisutne za sada neproverene informacije da se pripremaju hapšenja i izručenja u Hag za još petnaest visokih vojnih i političkih funkcionera iz redova bošnjačkog i hrvatskog naroda.

Prvi na toj listi je bivši ministar inostranih poslova BiH Jadranko Prlić, a pominju se i Valentin Ćorić, Mijo Jelić, Bruno Stojić, Pero Marković, Zilfikar Ališpaga Zuko, Ramiz Delalić i drugi. Svakako najinteresantniji u celoj ovoj priči je bivši predsednik BiH Alija Izetbegović, jer postoje nagađanja da je i on predmet interesovanja Tužilaštva Haškog tribunala.

Tim povodom premijer Republike Srpske Mladen Ivanić za „Blic nedelje“ kaže da se „komandna odgovornost ne završava samo na vojnim licima, ona mora ići ka vrhu, a činjenica je da je vrhovni komandant Armije BiH bio Alija Izetbegović“. Ministar pravde u Vladi Srbije Vladan Batić je takođe izjavio „da će biti uhapšen i otpremljen u Hag jedan visoki funkcioner bivše SFRJ“, ne precizirajući o kome se radi.

PROMENA ODNOSA: Zašto više ništa ne može biti kao pre, kad je u pitanju saradnja RS sa Haškim tribunalom. Odgovor je vrlo prost. Republika Srpska je kao ključni element za svoju dosadašnju nesaradnju sa Tribunalom navodila pristrasnost Tribunala i činjenicu da su samo Srbi optuživani (što kroz javne ili tajne optužnice), te na zaista brutalan i neprimeren način odvođeni u zatvorsku jedinicu Haškog tribunala u Ševeningen, dok to nije bio slučaj sa Bošnjacima. Sad su se stvari znatno promenile, jer odvođenjem pred Tribunal komandanta jedne armije nije beznačajna stvar.

Zato je u pravu premijer RS Mladen Ivanić kad kaže da je „Tribunal ovim postupkom napravio značajan iskorak iz njegovog dosadašnjeg poimanja da samo postoji radi zločina koje su počinili Srbi“. „Odlazak jednog broja Hrvata i Bošnjaka menja ukupnu percepciju o Tribunalu na bolje kad je reč o RS. Takođe, mislim da će ovo imati ozbiljne reperkusije na javno poimanje karaktera rata u BiH, a to je i motiv da Republika Srpska sarađuje sa Hagom, jer će njeni dokazi o zločinima nad Srbima biti daleko adekvatnije tretirani“, ističe Ivanić.

Republika Srpska svoju saradnju sa Haškim tribunalom želi da definiše kroz zakon o saradnji sa Hagom i njegovo usvajanje se očekuje narednih dana na trećem nastavku devete sednice Narodne skupštine RS. Povodom donošenja ovoga zakona postoje manipulacije da poslanici najjače stranke u RS - Srpske demokratske stranke - svesno odugovlače sa donošenjem ovog izuzetno značajnog zakonskog projekta za Republiku Srpsku.

Narodni poslanik iz redova Dodikovog SNSD, advokat Krstan Simić, kaže da je „optužnica protiv Sefera Halilovića savršeno napisana i da su njegove šanse da se odbrani veoma male, pominjući njegovu komandnu odgovornost i nekažnjavanje počinilaca zločina“. Simić dodaje da Tribunal neće pozivati na odgovornost direktne izvršioce ovih dela, to može da uradi nacionalni sud.

„KROVNI“ SUD: Govoreći uopšte o saradnji Republike Srpske i BiH sa Tribunalom, Simić ističe da je prethodna SFRJ u okviru svog krivičnog zakonodavstva imala čitavu glavu koja je regulisala odgovornost na osnovu ratnih zločina. Usvajanjem ovih propisa, bivša SFRJ je prihvatila najviše standarde koje su sadržavale međunarodne konvencije iz oblasti ratnih zločina. Raspadom bivše SFRJ sve njene članice, pa i BiH i RS, sve su ove propise prenele u svoje krivične zakone i bile su dužne da ih sprovedu, ne samo sudovi, već i Tužilaštva, vojska i policija. Zakonska osnova sudova za procesuiranje (suđenje) ratnih zločina od strane nacionalnih sudova tako stalno postoji, precizira Simić. Početak ovih suđenja je samo pitanje političke volje da se sa njima krene, ističe Simić.

Osnivanjem Međunarodnog krivičnog suda nije se ništa promenilo u smislu da nacionalni sudovi ne mogu da sude za ratni zločin. Javnost, a i ostali zvaničnici

u RS i BiH, moraju da shvate da statut MKS u Hagu ima primat u odnosu na nacionalno zakonodavstvo i nacionalne sudove. Tako Tribunal ima pravo da od nacionalnog suda izuzme ili preuzme predmet i vodi ga po svojim pravilima. MKS takođe ima pravo i mogućnost da i suđenje koje je okončano pred nacionalnim sudom (ukoliko oceni da je bilo fingirano ili održano u cilju izigravanja pravde) preuzme i sudi ponovo, ne uvažavajući presudu nacionalnog suda. U ovom slučaju, kaže Simić, licu se može suditi dva puta. To pravo nacionalni sud nema, presudu Tribunala ne može niko da preinači, pa ni nacionalni sud, ona je konačna.

Prema Simićevim rečima, očigledno je da se Bošnjacima i Hrvatima sudi zbog nepoštovanja „pravila igre“ tokom rata koji se smatra dozvoljenim, jednostavno to je „politika topovima“. Prvenstveno se sudi zbog zločina nad nedužnim civilima u ratu koji se tretira kao dozvoljeno sredstvo rešavanja spora.

Kad su Srbi u pitanju, kaže Simić, stvar je mnogo drugačija, jer za Srbe rat nije dozvoljena kategorija. Prema Statutu Međunarodnog krivičnog suda u Hagu, rat koji su vodili Srbi proizveo je progone civila, pa se čak ovim suđenjima želi dokazati i kolektivna odgovornost, što se može ilustrovati pokušajima da se jedna politička stranka, kao i njeni pripadnici, okrivi za progone civila, precizira Simić.

Komentarišući ovaj predlog Krstan Simić kaže „da bi osnivanjem ovoga suda postojala mogućnost da vremenom ovaj sud preraste u krovni zajednički sud za oba entiteta, čije bi se ingerencije postepeno širile i na druge slučajeve, što bi vodilo stvaranju zajedničkog pravosuđa BiH.

7.10.2001.

U Republici Srpskoj na pomolu vruća politička jesen, u kojoj će dominirati i socijalne teme

Da li je Vlada na staklenim nogama

Radnici Rafinerije ulja „Modriča“ štrajkom upozorenja i protestima sprečili smenu direktora

Tokom proteklog klimatski vrelog letnjeg perioda u Republici Srpskoj je najavljujivana još užarenija politička jesen. Opozicioni lideri, sindikalni rukovodioci, radnici, penzioneri i drugi tvrdili su da je sasvim izvesna politička kriza, koja će dovesti u pitanje stabilnost Vlade RS.

Tako je Narodna skupština RS na sednici od 20. septembra donela Zaključak, kojim se, u cilju efikasnije realizacije budžeta, premijeru Mladenu Ivaniću preporučuje - rekonstrukcija Vlade RS. Premijer Ivanić je povodom toga rekao da „Skupština ima pravo da preporuči rekonstrukciju Vlade“, ali da o tome odlučuje isključivo on. „Nemam nameru da menjam Vladu ni pod kakvim pritiskom“, dodao je Ivanić.

VLADA I OSTAVKE: Premijer Ivanić je još konstatovao „da u određenim ministarstvima ima problema i da se mora raditi brže i efikasnije“, zatim da „jedan broj ljudi u Vladi mora više izlaziti u javnost i preuzimati veću odgovornost za stanje u svojoj oblasti“.

U celoj ovoj priči o Vladi je možda najznačajniji izlazak Demokratskog narodnog saveza iz vladajuće koalicije, koju još čine SDP, PDP Mladena Ivanića i Socijalistička partija RS. O razlozima izlaska predsednik DNS-a, Dragan Kostić kaže da „je odluka usledila kao reakcija na očekivanu i neophodnu, a neizvršenu rekonstrukciju Vlade RS“, uz ocenu ove stranke da je „Vlada Mladena Ivanića dovela RS do katastrofalno lošeg socijalnog stanja, pada proizvodnja za više od 15 odsto, izuzetno sporog sprovođenja procesa privatizacije, kao i neslaganja oko donošenja Zakona o saradnji RS sa Haškim tribunalom“.

Međutim, Vlada RS, i pored izlaska DNS-a iz vladajuće koalicije, ima relativno stabilnu skupštinsku većinu od 46 poslanika (za većinu su dovoljna 42 glasa). Novi momenat se pojavio prilikom izglasavanja Zakona o saradnji RS sa Haškim tribunalom, a činjenica je da nisu svi poslanici Srpske demokratske

stranke RS glasali za ovaj zakon (koji je izglasan tesnom većinom, baš od 42 glasa), te da je ovaj zakonski projekat donesen zahvaljujući glasovima četiri poslanika Socijalističke partije RS.

Rekonstrukcija, dakle, nije izvršena, a kad će biti i da li - videćemo.

U međuvremenu je ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Rajko Latinović razrešen sa mesta ministra na vlastiti zahtev. U obrazloženju svog zahteva Latinović kaže da je u Vladu ušao „nadajući se da će to biti skupštinska većina koja je potrebna za stabilizaciju RS“ i da se razočarao kad je shvatio da „koalicionom partneru SDS-u nije važna strategija razvoja RS već isključivo kadrovska šema stranke, i to po svaku cenu“.

- Žestina kojom SDS želi i uspeva da vrati na poslovnu scenu kadrove prošlosti je uništila svaku moju nadu da imaju iskrenu želju da se reformišu u modernu stranku spremnu na borbu za revitalizaciju RS, napisao je Latinović, uz zaključak da „više ne želi da učestvuje u donošenju kadrovskih odluka pogubnih za privredu RS“.

PENZIJE I PLATE: Od Vlade RS, svakako, najviše očekuju penzioneri, kao najugroženija socijalna kategorija, jer je njihov materijalni položaj zaista nezavidan i težak.

- Treba učiniti dodatne napore kad su u pitanju njihovi problemi, mada su i tu učinjeni značajni pomaci. Prosečna penzija u prvih devet meseci prošle godine je iznosila 91 KM, dok ove godine iznosi 109 KM. To je i dalje nedovoljno, ali predstavlja određen pomak. Takođe, treba istaći da su penzije redovne, ocenio je premijer Mladen Ivanić. On je poručio penzionerima da se „nada da će Vlada uspeti obezbediti do kraja godine da prosek penzije bude 120 KM, što je izvestan pomak“.

Predsednik Udruženja penzionera RS Novak Dojčinović je za „Blic nedelje“ izjavio „da penzioneri nisu zadovoljni odnosom Vlade prema njima i najavio tokom oktobra protestna okupljanja“.

Iako premijer Ivanić kaže da budžetski potrošači nemaju razloga za nezadovoljstvo, „jer već dugo RS nije imala toliko dug period redovnih isplata, kao što je to bilo u proteklih devet meseci, predsednik Sindikata zdravstvenih radnika Milenko Granulić je za sutra (ponedeljak, 8. oktobar) najavio jednočasovni štrajk upozorenja, a takav potez najavljuju i prosvetni radnici skraćivanjem časova za 15 minuta.

Predsednik Saveza sindikata RS Čedo Volaš kaže da će „sindikanci deblokirati peticiju za smenu Vlade RS, ukoliko 10. oktobra, kad je zakazan sastanak sa premijerom Mladenom Ivanićem, ne dođe do realizacije naših zakonskih prava“. Prema njegovim rečima na sastanku sa predsednikom Vlade RS trebalo bi da se

dogovori donošenje socijalnog programa, redovnost plata, pitanje penzionog i zdravstvenog osiguranja, te zapošljavanja kao i depolitizacija preduzeća.

SMENE PO DIKTATU: Događaj, koji upotpunjuje socijalnu sliku Republike Srpske, vezan je za Rafineriju ulja iz Modriče i najavljenom smenu direktora Milana Jelića. Poznato je da su radnici do sada, bar na našim prostorima, stupali u štrajk da smene direktora, sada se desilo suprotno. Radnici Rafinerije su stupili u štrajk sa zahtevom da se dosadašnji direktor Milan Jelić ne smenjuje.

Priča i scenario zašto, dobro su poznati. Vlada RS postavlja i imenuje UO Naftne industrije RS koji imenuje i postavlja direktora, uglavnom po principu stranačke pripadnosti. Problem je jedino što niko to neće da prizna i sve te promene direktora obrazlaže poslovnim neuspesima što u ovom slučaju nije tačno, jer Rafinerija ulja sa direktorom Jelićem posluje uspešno.

Predsednik Sindikata Rafinerije Zlatno Tanasić je isključiv i tvrdi „da radnici ne daju direktora Jelića, jer neće za direktora prihvatiti one koji su upropastili mnoge firme“ i dodaje da ovu smenu traže lokalni kadrovi SDS iz Modriče.

Radnici Rafinerije iz Modriče su čak pošli sa pet autobusa da svoju podršku direktoru daju i protestom ispred Narodne skupštine RS, koja je zasedala u Banjaluci, ali su ih pripadnici MUP RS u tome sprečili, već na ulasku u Prnjavor.

28.10.2001.

Kao što je i najavljivano, oktobar u Republici Srpskoj protiče u znaku socijalnih tenzija i nezadovoljstava

Džaba glava, ako nema šta da se jede

Ni Vlada RS ni opozicija ne spore da nikakvi „kozmetički zahvati“ tu više ne prolaze, niti bilo šta rešavaju

Prostor bivše SFRJ je još od sredine osamdesetih opterećen nacionalnim tenzijama i nezadovoljstvima, što je kao problem broj jedan bio izvor i svih ostalih nedaća. Kad se zajednička država raspala, stvoreno je pet novih (a biće ih, izgleda - još). Bosna i Hercegovina, kao jedna od tih pet novih država, sastavljena je od dva entiteta sa dosta visokim stepenom samostalnosti i elementima državnosti, Republike Srpske i Federacije BiH.

Sve vreme od njenog nastanka u Dejtonu (1995. godine) u RS su dominirale nacionalne teme i potencirana ostvarena državnost, dok se o socijalnim problemima uglavnom retko i slabo govorilo. Tokom rata (1992-1995), a i znatno nakon toga, veliki broj građana RS je živeo u dosta teškim uslovima, snalazeći se kako ko zna i ume, i od humanitarne pomoći. Uzrečica koja se najčešće mogla čuti glasila je „treba sačuvati živu glavu, a za ostalo ćemo videti“.

KAKVO JE STANJE: Mnogi analitičari su tokom ovog leta najavljivali da je jesen 2001. vreme kad će se napokon morati da vidi i to „ostalo“, odnosno kako zaista žive građani RS, prvenstveno zato što su štrajkove najavljivali prosvetni i zdravstveni radnici, kao i penzioneri. Tako je proteklu nedelju u RS obeležio generalni štrajk zdravstvenih radnika, koji je započeo u ponedeljak, 22. oktobra. Protestna okupljanja penzionera su zakazana za 30. oktobar (od strane Udruženja penzionera RS) zbog nezadovoljavajuće i neredovne isplate penzija, kao i njihove visine. Najavljeni štrajk zaposlenih u Ministarstvu odbrane RS zakazan za 25. oktobar odgođen za 20 dana, do kad bi Vlada RS trebalo da razmotri njihove zahteve i pronade način da ih reši. Svoje nezadovoljstvo u kontinuitetu ispoljavaju izbegli i raseljeni, kao i porodice poginulih i nestalih boraca RS. Ni ostali „korisnici budžeta“ ne ispoljavaju neko posebno zadovoljstvo svojim materijalnim položajem, bez obzira što iz Vlade RS poručuju da se budžet uglavnom redovno puni (oko 90 odsto) i da se svi

budžetski potrošači redovno isplaćuju, po predviđenoj dinamici - „svaki mesec po jedna plata“.

Poseban segment u celoj ovoj priči su radnici, kojih u RS ima oko 220.000, (iako se ovaj broj mora uzeti sa rezervom), jer se i ne zna koliko ih stvarno radi. Slobodne procene govore da je stvaran broj zaposlenih tek oko 150.000. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje je 170.000 nezaposlenih, a tu je i 180.000 penzionera. Svemu ovome treba dodati i izjavu savetnika premijera RS za ekonomska pitanja Srećka Bogunovića da, prema njegovoj proceni, „u procesu privatizacije bez posla može da ostane oko 40.000 radnika“.

ŠTA I KAKO DALJE: U takvoj situaciji ni vlast ni opozicija ne spore da nikakvi „kozmetički zahvati“ tu više ne prolaze, niti bilo šta rešavaju. Niko ne spori ni to da se proces privatizacije mora provesti. Ono u čemu postoje razlike su putevi izlaska iz postojeće situacije, pa i oko samog načina i brzine procesa privatizacije.

Pozicija Vlade RS je u svemu najdelikatnija. Pogledi i zahtevi svih nezadovoljnih su upućeni prema njoj. Iako Vlada kaže da je izmirila sve svoje obaveze prema zdravstvu, čak i da je premašila ta davanja prema predviđenom budžetu (da je umesto planiranih šest uplaćeno 16 miliona KM), direktor Fonda zdravstvenog osiguranja Dragutin Ilić kaže da im Vlada duguje više od 88 miliona KM, po raznim osnovama. Onda je jasno zbog čega predsednik Sindikata zdravstvenih radnika Milenko Granulić zahteve upućuje direktno Vladi RS, pa tek onda Fondu socijalnog osiguranja.

Isti je slučaj i sa nezadovoljstvom penzionera koji svoju odluku o protestnim okupljanjima obrazlažu „da Vlada RS nije ispunila nijedan zahtev Udruženja penzionera RS“. I zaposleni u Ministarstvu odbrane RS zahtev za rešavanje svojih problema upućuju na adresu Vlade, a poznato je da za sam tok procesa privatizacije najveću odgovornost snosi sama Vlada. Kad je u pitanju socijalni položaj i zaposlenih i navodno zaposlenih, kao i onih stvarno nezaposlenih, ponovo odgovornost snosi vlada Mladena Ivanića.

VLADINI POTEZI: Premijer RS Mladen Ivanić i nadležni resorni ministri u sredu su razgovarali sa predsednikom Saveza sindikata RS Čedom Volašom o aktuelnoj socijalnoj situaciji. Tom prilikom je dogovoreno da što pre (ne precizirajući kad) treba doneti program za očuvanje socijalne stabilnosti u procesu privatizacije, kao i da je potrebno zaključivanje opšteg kolektivnog ugovora, koji bi omogućio harmonizaciju u oblasti plata i ostalih primanja, kao i koeficijenata obračuna.

Na ovom sastanku je takođe dogovoreno da se sindikalci uključe u Savet za privatizaciju RS, te da se upoznaju sa nacrtom budžeta.

Savetnik premijera Ivanića za ekonomska pitanja Srećko Bogunović je objasnio da program za očuvanje socijalne stabilnosti između ostalih mera predviđa i podršku u zapošljavanju, za šta će sredstva biti obezbeđena kroz projekte međunarodnih finansijskih institucija, prvenstveno Svetske banke, a delom i iz domaćih izvora kroz proces privatizacije kapitala u državnim preduzećima.

Kad se sve sagleda, jasno je da je stanje teško i da se ne može rešiti nikakvim čarobnim štapićem. Novca nema, period donatorskih sredstava je iza RS, a zbog nesigurne političke situacije, strani kapital ne dolazi (bar za sada za to ne pokazuje interes). Nedefinisana vlasnička struktura, odnosno nedovršen proces privatizacije sve dodatno usložnjava i komplikuje, a sama državna neuspešna preduzeća dovode i uspešna (uglavnom privatna preduzeća) do gubitaka, jer ne mogu da izmiruju svoje obaveze.

Dodikova „poslednja ponuda“

„Samo za godinu dana u RS smanjen je broj zaposlenih za 25.000. Standard je pao. Nikakvih investicija nema. Iskreno da vam kažem, ja to pokušavam da politički iskoristim za sledeće izbore. To će biti moja poslednja ponuda narodu. Ako narod ponovo izabere neke svoje gluposti koje je ranije birao, onda neka živi sa njima, a ja ću se posvetiti biznisu“ (bivši premijer RS Milorad Dodik u intervjuu za beogradski dnevni list „Danas“).

4.11.2001.

Da li je na sceni tiha revizija Dejtonskog sporazuma kroz jačanje zajedničkih institucija BiH na štetu Republike Srpske

RS bez vojske, BiH bez mira

Dokument „Odbambena politika BiH“ i dalje se čita kroz dvostruke naočare

Proteklu sedmicu u Republici Srpskoj obeležilo je više događaja - protest penzionera, prekid štrajka zdravstvenih radnika, te pregovor Sindikata prosvetnih radnika sa Vladom RS. Međutim, najviše pažnje privukao je treći nastavak posebnog zasedanja Narodne skupštine, koji je bio posvećen delovanju predstavnika RS u zajedničkim organima BiH i dokumentu „Odbambena politika BiH“.

Ova sednica počela je još 10. oktobra i sazvana je na zahtev predsednika RS Mirka Šarovića, a završena je, nakon dva nastavka, tek 30. oktobra.

OSETLJIVOST: Rad predstavnika RS u zajedničkim institucijama i odbambena politika sigurno predstavljaju najosetljivija pitanja sa kojima je suočena dejtonska RS. Dejtonski sporazum je, kao što je poznato, predvideo da u okviru BiH svaki entitet zadržava svoju vojsku, dok zajednička vojska nije predviđena.

Samo pominjanje zajedničkih organa BiH, u RS se dugo izbegavalo, jer se to na neki način shvatalo kao ugrožavanje i gubljenje državnosti Republike Srpske. Pitanje zajedničke odbambene politike automatski asocira na zajedničku vojsku BiH, a zajednička vojska se doživljava kao gubitak državnosti i nacionalne sigurnosti u RS, pa i kao kršenje Dejtonskog mirovnog sporazuma.

ZAKLJUČCI: Narodna skupština RS se zato najoštrije suprotstavila „jednostranoj i neustavnoj preraspodeli nadležnosti BiH i entiteta“, a od predstavnika RS u institucijama BiH očekuje da „prilikom odlučivanja o pojedinim zakonima, naročito u hitnoj proceduri, sarađuju s vlastima RS radi zaštite vitalnih interesa RS“.

Sa 45 glasova „za“, 14 „protiv“ i 15 uzdržanih, usvojeni su zaključci u devet tačaka, od kojih se u dve tačke definiše stav parlamentarne većine povodom izveštaja nadležne skupštinske komisije o dokumentu „Odbambena politika BiH“. Predstavници opozicionih stranaka nisu prihvatili zaključke, jer smatraju

da je rasprava o ovim pitanjima bila suprotna stavovima koji su sadržani u tekstu zaključaka.

Narodna skupština je takođe usvojila zaključak kojim se konstatuje odgovornost člana Predsedništva BiH Živka Radišića i Vrhovnog saveta odbrane RS „zbog nepreciznog informisanja Narodne skupštine RS o dokumentu ‘Odbrambena politika BiH’“.

Poslanici NS RS su nezadovoljni dosadašnjim radom članova Saveta ministara BiH, koji su „odgovorni za odluke koje su usvojili mimo koordinacije sa predstavnicima vlasti RS“. Ocenjeno je takođe da predstavnici RS u Parlamentarnoj skupštini BiH nisu dovoljno koristili ustavnu mogućnost zaštite vitalnih interesa srpskog naroda.

PORUKE: Obraćajući se poslanicima na početku posebne sednice, predsednik RS Mirko Šarović je istakao da su do poslednjih nekoliko meseci međunarodni krugovi insistirali na doslednom provođenju Dejtonskog sporazuma u svim aspektima, dok se „odnedavno mogu čuti stavovi o neophodnosti jačanja institucija BiH“.

- Sve su očitija nastojanja da se određena entitetska ovlašćenja, navodno zbog funkcionalnosti i efikasnosti, a neretko i zbog jačanja suvereniteta države Bosne i Hercegovine, zakonom prenesu na nivo BiH - rekao je Šarović.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petrič, iako je bio pozvan da prisustvuje zasedanju, poslanicima Narodne skupštine RS obratio se pismom.

- Narodna skupština RS ima slobodu da razmatra sva pitanja iz svoje nadležnosti, ali ona ne može da donosi zaključke koji bi bili obavezujući na nivou države BiH - napisao je Petrič. Komentarišući rad predstavnika RS u zajedničkim organima on je precizirao da „iako je Savet ministara usvojio mnoge zakone od suštinske važnosti za BiH, a posebno za RS, poslanici RS ih u državnom parlamentu koriste kao ‘taoce’ za svoje namere i svrhe, što je prema međunarodnim stavovima neprihvatljiv vid opstrukcije“.

PROMENE: Institucije Republike Srpske su za dosledno provođenje Dejtonskog sporazuma, koji je predvideo državu BiH sastavljenu od dva entiteta i tri ravnopravna naroda. U tom smislu u RS ne postoji ni najmanja želja ni volja za promenom bilo kog dela Dejtonskog mirovnog sporazuma, ponajmanje onog koji reguliše nadležnosti institucija RS i zajedničkih organa BiH. Očigledno je da takvi zahtevi za reviziju Dejtonskog sporazuma u više oblika dolaze sa druge strane, iz Federacije BiH, ali i iz dela međunarodne zajednice.

Postoji vrlo malo stvari u životu koje se moraju gledati kao Sveto pismo, koje su nepromenjive. Republika Srpska, odnosno sve njene institucije, pozicija i

opozicija moraju i treba da se zapitaju da li su ustavne promene koje se sprovode na osnovu odluke Ustavnog suda BiH već same po sebi revizija Dejtonskog sporazuma, pa samim tim i dejtonske RS i BiH. Ne treba se plašiti promena ako su one promene nabolje. A da bi bio ostvaren napredak i izgrađena bolja i efikasnija Republika Srpska treba postići nacionalni konsenzus kroz dobro pripremljene projekte i programe promena, zasnovane na argumentima i činjenicama, uz uvažavanje svetskih standarda.

„Problematicni zaključci“

Za sutra (ponedeljak) najavljen je dolazak visokog predstavnika Volfganga Petriča u Banjaluku. Kako je saopšteno iz njegove kancelarije, Petrič dolazi da razgovara sa najvišim zvaničnicima RS upravo zbog „usvojenih problematicnih zaključaka“. Iz OHR-a još saopštavaju da je UO Saveta za implementaciju mira u BiH „u više navrata upozoravao na ponašanje srpskih predstavnika u zajedničkim institucijama BiH, pri čemu je konstatovano da su se oni bavili isključivo promocijom interesa entiteta a ne države BiH i svih njenih naroda“.

25.11.2001.

Šest godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma u BiH i dalje dileme i o njegovoj doslednoj primeni i reviziji

Ne živi se od papira već od para

Teška socijalno-ekonomska situacija zbog nesprovedenih reformi i odsustva jedinstvenog ekonomskog prostora

Protekle nedelje, tačnije 21. novembra, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina, kao i cela međunarodna zajednica su sa više ili manje pažnje obeležili šestu godišnjicu potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Ono što je evidentno i u čemu se svi slažu kad je u pitanju realizacija ovoga ugovora jeste da je doneo mir koji se uglavnom održava već punih šest godina, dok je sve ostalo diskutabilno.

MALO SLUHA: Republika Srpska kao entitet, pa i cela BiH, danas se susreću sa dosta problema. Na prvom mestu je, svakako, povratak izbeglih i raseljenih, kojih prema podacima Kancelarije visokog predstavnika u BiH ima još oko 700.000. Od toga njih 500.000 živi raseljeno u BiH, dok je 200.000 u inostranstvu. Povratak izbeglica prate mnogi drugi problemi poput rešavanja imovinsko-pravnih odnosa, povratak imovine, zaposlenja, bezbednosti i drugih.

Jedan od najtežih problema je i teška socijalno-ekonomska situacija, nezaposlenost kao rezultat pada proizvodnje, započet a nedovršen proces privatizacije, problemi na relaciji instituta RS - zajednički organi BiH i drugi.

Profesor Ekonomskog fakulteta u Banjaluci Rajko Tomaš za „Blic nedelje“ kaže da je u BiH za šest godina učinjen značajan napredak u pogledu društvenog proizvoda, koji je za nekoliko puta veći od posleratnog, da je standard stanovništva na višem nivou, da je uspostavljen niz solidnih veza sa svetom.

- Nažalost, zasluge za napredak ne pripadaju domaćim političarima, već najviše međunarodnoj zajednici koja je inicijator promena i koja je vrlo često morala da poseže za represivnim merama - kaže Tomaš i naglašava da su „domaći političari bili suviše zaokupljeni trkom za upražnjenim mestima nacionalnih lidera“. Tomaš kaže da je RS mogla da postigne mnogo više da su ovdašnji političari imali više sluha i odgovornosti prema budućnosti, naglašavajući da su za budućnost RS i BiH neophodne temeljne reforme ekonomije, socijalnog stanja i institucija.

Sve političke stranke u RS se slažu da su učinjeni značajni pomaci, ali da se potpuna demokratizacija države može očekivati tek posle narednih opštih izbora koji će se održati sledeće godine, prvi put u „domaćoj organizaciji“. Poboljšanje ekonomske situacije se može očekivati tek nakon sprovedenog procesa privatizacije i ekonomskih reformi. Unapređenje saradnje sa SR Jugoslavijom i Hrvatskom je prema mišljenju parlamentarnih stranaka velika prednost koja može znatno da ubrza sve promene i reforme u RS i BiH.

PUNO OBRTA: Sam Dejtonski mirovni sporazum je svih ovih godina bio na različite načine od različitih strana različito prihvaćan odnosno odbijan. Na početku ga je RS nevoljno prihvatila, dok je Federacija BiH bila za njega i njegovu doslednu primenu, kao i cela međunarodna zajednica. Danas se stanje u velikoj meri promenilo, jer je RS za doslednu primenu Dejtona, dok FBiH i deo međunarodne zajednice traže njegovu reviziju.

Tako član Predsedništva BiH iz RS Živko Radišić kaže da „Dejtonski sporazum treba dosledno provoditi, jer je on solidna osnova za razvoj BiH“ i naglašava da „treba menjati one koji ga ne provode, a ne sporazum“.

Bošnjački član Predsedništva BiH Beriz Belkić ima suprotno mišljenje i smatra da je „BiH danas šest godina nakon Dejtona podeljena na dva entiteta, te da nije stvoren jedinstven ekonomski prostor bez koga nema ni efikasnog razvoja BiH“.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petrič, povodom godišnjice Dejtonskog sporazuma, poručio je građanima „da čvrsto veruje da je danas istorijska prilika da se BiH učini normalnom evropskom zemljom, koja funkcioniše i nudi građanima sigurnost, radna mesta, socijalnu zaštitu i funkcionalnu administraciju“.

Sve vlasti u BiH su, po njegovom mišljenju, shvatile da moraju učiniti neke stvari kako bi BiH napravila odlučujući korak napred. Ovom prilikom Petrič je građanima RS rekao „RS mora da shvati da će biti snažna samo ukoliko je država BiH snažna, jer BiH kao država nije neprijatelj, već struktura od koje će RS imati korist, jer će u sklopu te države ući u Evropu.“

NOVE OBAVEZE: Pred BiH, kao i pred njena oba entiteta, Republikom Srpskom i Federacijom BiH su obaveze i zadaci koje imaju za cilj povratak svih izbeglih i raseljenih, kao i prihvatak imovine odnosno dosledno sprovođenje imovinskih zakona.

Potpuna saradnja sa Haškim tribunalom i isporučivanje svih optuženih za ratne zločine je takođe dosledna primena Dejtona, što za sada, prema mišljenju međunarodne zajednice, nije na zadovoljavajućem nivou i što treba intenzivirati i dosledno provoditi.

Funkcionisanje zajedničkih institucija BiH i objedinjavanje ekonomije su pitanja za koja i dalje postoji nedovoljno razumevanja, s obzirom da nije eksplicitna odredba Dejtonskog sporazuma. U RS godinama prevladava mišljenje da jačanje zajedničkih institucija slabi ingerencije entiteta, što prema njihovom mišljenju nije u skladu sa Dejtonskim sporazumom.

Ekonomska kriza u RS i BiH je evidentna, dok su građani u nezavidno socijalno-ekonomskom položaju. Kao jedan od preduslova za prevazilaženje ekonomske krize predstavnici FBiH i međunarodne zajednice traže provođenje ekonomskih reformi i objedinjavanje ekonomskog prostora BiH. Dok jedni ova nastojanja prepoznaju kao opasnost za opstanak entiteta, drugi (uključujući i međunarodnu zajednicu) smatraju da se konačni cilj - BiH kao samoodrživa politička i ekonomska zajednica - ne može ostvariti bez efikasnih zajedničkih institucija i jedinstvenog ekonomskog prostora, što na posredan način predstavlja izvesnu reviziju Dejtonskog sporazuma.

Bilo kako bilo, Dejtonski sporazum je stvarnost Bosne i Hercegovine, bez koga ona nema perspektive. Treba očekivati njegovu dosledniju primenu u pojedinim delovima i izvesnu posrednu reviziju u cilju stvaranja efikasne i samoodržive države.

16.12.2001.

Slabi rezultati borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i BiH, iako je odavno označena kao „državno zlo“

Stvarna želja ili politički pritisak na opoziciju

Zašto je bivši premijer RS Milorad Dodik bio više puta na informativnom razgovoru u policiji

Veliki problem sa kojim se susreće Republika Srpska, kao i cela Bosna i Hercegovina, jeste korupcija. Ova reč se svakodnevno može čuti u razgovoru običnih ljudi i saopštenjima zvaničnih institucija, u izjavama opozicionih lidera, kao i predstavnika međunarodne zajednice, koja je prošlogodišnje lokalne i opšte izbore u oba entiteta organizovala upravo pod sloganom „nadglasajmo korupciju“.

SLABI EFEKTI: Nije tajna da je rat u BiH i Republici Srpskoj iznedrio ratno profiterstvo, korupciju na svim nivoima, od najnižeg do najvišeg nivoa, velika socijalna raslojavanja, nestanak srednje klase stanovništva i njeno prevođenje u siromašne, te nastanak nove grupe - izuzetno bogatih. Tako je bivša predsednica RS Biljana Plavšić svojevremeno tvrdila da je „kriminalizovan sam državni vrh, da korupcija ne samo da je prisutna na najnižim nivoima vlasti, na lokalnom nivou, već da seže do samih ministara i ministarstava, dakle do kompletne vlade“. Šta sve sačinjava vladu nije potrebno posebno podsecati, ali treba znati da su tu izuzetno osetljivi segmenti svake države, poput sudstva, policije, spoljne i unutrašnje trgovine, zdravstva, obrazovanja...

Zahvaljujući baš insistiranju na borbi protiv korupcije i kriminala Biljana Plavšić je (nakon vanrednih opštih izbora koji su održani krajem 1997) „skinula“ sa vlasti do tada neprikosnovenu Srpsku demokratsku stranku, koja je bila na vlasti od prvih višestranačkih izbora 1990. godine. Vlada Milorada Dodika, koja je izabrana januara 1998, najavila je oštar obračun sa korupcijom i kriminalom, međutim efekti su bili slabo vidljivi.

Kao razlozi za neefikasnost uglavnom se navodi nedostatak dokumentacije, jer je prethodna SDS vlada, na čelu sa Gojkom Kličkovićem, navodno svu dokumentaciju koja bi služila kao dokazni materijal spalila na Palama. Iz pravosuđa RS su već više puta ponovili da se bez dokaznog materijala ne može suditi, niti presuditi. Oni koji misle da to može „od oka“ treba da znaju da se

takvi sudovi nazivaju „prekim sudovima“. Sve se uglavnom svelo na podizanje krivičnih prijava i najavljivanja novih.

OPTUŽBE I SUMNJE: Sadašnja vlast u RS, koju čine Srpska demokratska stranka, PDP aktuelnog premijera Mladena Ivanića i Socijalistička partija RS, prethodnu vladu Milorada Dodika oštro su kritikovale i kritikuju zbog korumpiranosti i kriminala. Najoštriji kritičar je bio i ostao upravo SDS, u čijem su gotovo osmogodišnjem radu korupcija i kriminal i nastali, te uz ratno profiterstvo najviše i cvetali.

Sadašnja vlast RS je uz pomoć i inicijativu međunarodne zajednice najavila oštru borbu protiv korupcije. Nakon gotovo godinu dana efekti su mršavi, osim medijske galame i par podignutih krivičnih prijava od strane MUP, gotovo da ništa nije urađeno. Formiran je antikorupcioni tim na čelu sa potpredsednikom RS Draganom Čavićem, ali su svi od početka bili svesni da taj tim ne može gotovo ništa da uradi, jer protiv korupcije mora da se mobiliše celo društvo, sve institucije sistema i nevladine organizacije.

Istina, i u BiH i u RS postoji konsenzus oko toga da korupcije ima i da se protiv nje treba boriti, ali neslaganja počinju upravo oko načina i oblika borbe protiv korupcije. Svi vide krivca u nekom drugom, niko ne vidi u sebi - to je suština galame u stilu „drž’te lopova“.

Običan građanin, ako površno sluša sadašnju oficijelnu vlast i posmatra njenu borbu protiv kriminala, doći će do zaključka da je korupcija uglavnom postojala u vreme prethodne vlade Milorada Dodika, za čiji je period glavni revizor RS Boško Čeko i izvršio reviziju rada. Revizija nije izvršena za raniji period, dakle od 1990. do 1998. godine, verovatno iz razloga što revizor RS nije tada ni postojao (naime glavnog revizora je imenovala upravo prethodna, Dodikova vlada), niti za period od prvih šest meseci ove godine rada vlade premijera Ivanića, što je tražila opozicija.

Zbog toga bivši premijer i predsednik Saveza nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik smatra da je „borba protiv korupcije vid političkog pritiska na opoziciju i pokušaj njenog političkog eliminisanja“. Vlast to odlučno demantuje i tvrdi da sa tim nema nikakve veze i da je sve prepušteno nadležnim institucijama, uz konstataciju da je pravosuđe RS izuzetno neefikasno bez obzira što sudija ima duplo ili troduplo veću platu od predsednika RS i predsednika vlade. Sve dodatno komplikuju izjave i tvrdnje Dodika da je već više puta pozivan u MUP RS na saslušanje, i to uvek telefonom, kao i izjava potpredsednika Narodne skupštine RS i potpredsednika PDP Zorana Đerića „da sledi podizanje krivičnih prijava protiv ministara prethodne vlade i visokih funkcionera iz redova bivše vlasti“.

STARI ZAKON: Ono što retko ko govori, a i ako govori to je dosta stidljivo, jesu primeri uspešne borbe protiv korupcije. Javni tužilac RS Vojin Dimitrijević za „Blic nedelje“ kaže „da je RS, kao i Federacija BiH, suočena sa velikim problemom koji se odnosi na prisustvo korupcije u gotovo svim porama života, koju je teško dokazati, što utiče i na borbu protiv ove pojave i u pravosudnim organima i u organima unutrašnjih poslova“.

- Pre svega, korupciju je teško dokazati zbog činjenice da je još uvek u primeni Zakon o krivičnom postupku iz 1976. godine, koji se odnosi na provođenje socijalističkog društvenog uređenja a ne na zemlju koja je u tranziciji, kao što je RS - kaže Dimitrijević i apostrofira političare kao najodgovornije za nedonošenje adekvatnog novog krivičnog zakona.

Tim povodom misija UN u BiH je najavila donošenje novog krivičnog zakona, jedinstvenog za BiH, tokom naredne 2002. godine. Do tada ostaje da se radi uz postojeći Krivični zakon i, izgleda, stare navike, uz puno politiziranja i priče a uz vrlo male efekte.

23.12.2001.

Ustavne promene u Republici Srpskoj i BiH između revizije i osnovnog kursa Dejtonskog mirovnog sporazuma

Po sistemu „uzmi ili nestani“

Najveći problem mogući paritet u izvršnoj vlasti RS na osnovu popisa iz 1991. godine, gde Srbima pripada samo trećina mesta

Prvo je pre nekoliko dana visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petrič rekao da „rukovodstvo RS svojom politikom inačenja može vrlo lako da dovede u pitanje opstanak same Republike Srpske“, da bi potom predsedavajući Savetu ministara BiH Zlatko Lagumdžija, nakon povratka iz Moskve i posete Ruskoj Federaciji, izjavio da „Rusija podržava promene Dejtonskog mirovnog sporazuma“. Logično, usledile su potom žučne izjave zvaničnika RS, koji su listom tvrdili da niko nema pravo da menja Dejtonski mirovni sporazum bez saglasnosti sva tri konstitutivna naroda i mimo Ustava BiH (koji je i nastao na osnovu postojećeg Dejtonskog mirovnog sporazuma).

U pozadini ovih već uobičajenih javnih prepirki odvijaju se permanentne aktivnosti na promeni Ustava Republike Srpske na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda (na prostoru cele BiH, odnosno u oba entiteta). Upravo zbog toga je Petrič u četvrtak iza nas posetio Banjaluku i razgovarao (u odvojenim susretima) sa predsednikom Vlade RS Mladenom Ivanićem, predsednikom i potpredsednikom RS Mirkom Šarovićem i Draganom Čavićem, kao i sa predsednikom Narodne skupštine RS Draganom Kalinićem. Treba istaći da su Šarović, Čavić i Kalinić čelnici najveće političke partije u RS, Srpske demokratske stranke, koju Petrič označava kao glavnog krivca i prepreku na putu ekonomskih i političkih reformi, bez kojih, po njegovom mišljenju, nema ni govora o ekonomskom napretku,

VIDETI LEĐA: Zašto su u RS tako osetljivi na svaku najavu „promene Dejtona“? Bosna i Hercegovina je posebna država, nastala kao rezultat ovog mirovnog sporazuma, koji predviđa ne samo dva entiteta, već i visok stepen ovlašćenja međunarodne zajednice i kao takva ona je jedinstvena u svetu. Nesumnjivo je da domaći političari iz oba entiteta žele da smanje udeo međunarodne zajednice u upravljanju i ta prava prenesu na sebe. Čak je i pomenuti Zlatko Lagumdžija svojevremeno rekao da mu je cilj da u saradnji sa drugim političarima stvori uslove „kako bi im što pre video leđa“.

Na svaki i najmanji znak da može doći do bilo kakve promene Dejtona, iz Republike Srpske se reaguje ne samo burno, nego i pomalo panično. Iako ambasador Ruske Federacije u BiH Aleksandar Griščenko kaže da kad se upoređi Dejtonski sporazum potpisan 21. novembra 1995. i današnje faktičko stanje vidi se da su se već dogodile određene promene, u RS smatraju da je to sasvim normalno, jer svaki ugovor, pa i ovaj Dejtonski, može da se, kako se to kaže u Bosni, „dogoni“, ali samo dok se promene dešavaju uz saglasnost sva tri naroda i u skladu sa Ustavom BiH, sa čim se slaže i Griščenko.

Sam Petrič je nakon posete Banjaluci bio daleko određeniji i jasniji. „Najavljene promene Ustava RS, sedam godina nakon Dejtonskog sporazuma, jesu prilika da Skupština i Vlada RS preuzmu odgovornost za teška pitanja u svom entitetu i da na osnovu odluke Ustavnog suda BiH i u institucijama RS budu prisutni predstavnici građana nesrpske nacionalnosti. Predstavnici sva tri naroda u Narodnoj skupštini RS treba da pronađu rešenje za građane RS i BiH, te da preuzmu odgovornost za ovu istorijsku stvar koja se nalazi pred njima“.

Govoreći o opasnostima za opstanak RS, Petrič je naglasio da „RS koja je deo Dejtonskog sporazuma može da bude u opasnosti samo iz granica RS, odnosno ako ne bude živela u skladu sa evropskim standardima kad je reč o ljudskim pravima“, te dodao da „jedina opasnost postoji ako RS ne pozove one koji su je napustili da se vrate“.

Na kraju je visoki predstavnik poručio „da su ustavne reforme šansa da RS uradi pravu stvar i da međunarodna zajednica prestane sa razgovorima o ukidanju RS“. Petrič veruje u konsenzus razumnih političara iz Republike Srpske i BiH. koji će garantovati bolju budućnost.

VRAĆANJE NA STARO: Predsednik Vlade RS Mladen Ivanić smatra da „ustavni amandmani treba da se puste u skupštinsku proceduru i da više nema smisla čekati ustavnu komisiju, jer teško je očekivati da ona može bilo šta da reši“. Ivanić je predložio i javnu raspravu o ovoj temi, u kojoj bi značajne političke ličnosti razgovarale o ustavnim amandmanima, kako bi se postigao prethodni dogovor i obezbedila neophodna dvotrećinska većina u Narodnoj skupštini RS.

Nesporno je da će nakon ustavnih promena permanentne tenzije vezane za promenu Dejtonskog mirovnog sporazuma splasnuti ili možda čak u potpunosti i nestati. Promene će nastupiti i za njih se može reći da su vruć krompir, koji domaći političari iz RS, posebno iz SDS, vrlo rado ustupaju ili prebacuju jedan drugom.

Mnogo je hipotetičkih pitanja na koje nije lako dati odgovor. Šta u slučaju da ustavne promene predvide da se u izvršnoj vlasti primeni paritet na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, pa da u Vladi RS budu dve trećine

nesrpskih ministara ili da na mestu potpredsednika ili pogotovo predsednika RS ne mora da bude Srbin (u entitetu koji se zvanično zove Republika Srpska), za šta se zalažu predstavnici bošnjačkog naroda.

Sve su to bolna pitanja na koja se u bliskoj budućnosti moraju pronaći odgovori, a rok za to je ograničen. Velika je odgovornost prvenstveno na postojećoj vlasti u RS, koju čine Srpska demokratska stranka, PDP Mladena Ivanića i Socijalistička partija RS, mada u svemu svoju ulogu i mesto mora da pronađe i opozicija koju predvodi Savez nezavisnih socijaldemokrata bivšeg premijera Milorada Dodika.

Biće što mora biti

Republika Srpska će imati tri konstitutivna naroda - Srbe, Hrvate, Bošnjake, tri ravnopravna jezika - srpski, hrvatski i bosanski, ali će ostati i Republika Srpska kao sastavni deo BiH sa svojim Ustavom i institucijama koje proizilaze iz njega. Naravno, ne onakva kao što je bila pre ovih ustavnih promena.

13.01.2002.

U RS obeležen Dan Republike i krsna slava Sveti arhidakon Stefan

Pogled unapred, dva koraka unazad

Članstvo u Savetu Evrope nameće obavezu donošenja i usklađivanja oko 80.000 normativnih akata, pa je zaista na mestu pitanje „šta će tu ostati od nacionalnog suvereniteta“

Republika Srpska je tokom protekle sedmice obeležila deset godina postojanja, Dan Republike i krsnu slavu Svetog arhidakona Stefana. Bilo je veoma svečano u svim mestima RS, a centralna proslava je održana u Banjaluci. Predsednik RS Mirko Šarović je tom prilikom rekao da je „Republika Srpska trajna i definitivna kategorija koja nema alternativu“.

Prema njegovim rečima, RS se u ovoj godini mora stabilizovati i spolja i iznutra i kao respektivni subjekat koji je otporan na udare i potrese svake vrste, ona mora steći prijatelje, posebno u međunarodnom svetu. Šarović se još založio da „sve političke partije iz RS budu okupljene oko platforme očuvanja RS“.

USTAVNE PROMENE: Osnovna karakteristika obeležavanja desetogodišnjice Srpske jeste stalno isticanje potrebe njenog očuvanja kao posebnog entiteta u sastavu dejtonske države Bosne i Hercegovine, uz puno poštovanje Dejtonskog mirovnog sporazuma. Zato je i predsednik Šarović i ovom prilikom ponovio da „nema promene Dejtona bez saglasnosti RS“.

Mnogi analitičari smatraju da će godina koja je pred nama biti ključna ne samo za RS, već uopšte za celu BiH. Nesumnjivo je da će ustavne promene koje se realizuju na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti svih naroda na području cele BiH biti provedene. U „Blicu nedelje“ već smo pisali da to praktično znači da će konstitutivni narodi u RS, osim Srba, što je sada slučaj, biti i Bošnjaci i Hrvati, da će službeni jezici, osim srpskog, biti i bosanski i hrvatski, te da će u izvršnoj vlasti biti zastupljeni ne samo Srbi, već i predstavnici ostala dva naroda.

I dalje je, međutim, nejasno u kom će procentu u izvršnoj vlasti biti prisutni Bošnjaci i Hrvati, koji traže da to bude prema popisu stanovništva iz 1991. godine (gde su Srbi zauzimali trećinu stanovništva), dok predstavnici RS traže da zastupljenost bude adekvatna izbornim rezultatima. Zato nije slučajno što je predsednik Šarović naglasio da će „RS sprovesti ustavne promene koje su veliki

ispit“, dodajući da je „RS dužna da pronade rešenje o pravednoj zastupljenosti svih naroda i opštoj ravnopravnosti u skladu sa najvećim evropskim standardima“.

Šarović je istakao i to da će se „RS snažno pridružiti u uključivanju u regionalne i šire evropske i evroatlantske ingerencije, te će u tom smislu dati svoj puni doprinos“. Uključivanje u regionalne, evropske i evroatlantske integracije znači prihvatanje pravila i normi koje tamo vrede i koje se već primenjuju, a u tom pravcu svakako ne ide preterano isticanje nacionalnog suvereniteta tokom prošlonedeljnih svečanosti. Toga više u međunarodnoj zajednici gotovo da nema i sve više je prevaziđena kategorija, sviđalo se to kome ili ne. Samo članstvo u Savetu Evrope, u koji će BiH biti primljena tokom januara, nameće obavezu donošenja i usklađivanja oko 80.000 normativnih akata, pa je zaista na mestu pitanje „šta će tu ostati od nacionalnog suvereniteta“.

U godini koja je pred nama treba očekivati dosledniju primenu imovinskih zakona, odnosno konačni povratak svih izbeglih i raseljenih ili vraćanje u posed imovine koja je izgubljena tokom rata. Tim povodom Šarović je istakao „da to pitanje više ne sme da bude bauk za RS“, dok je za izgradnju verskih objekata primetio „da to ne treba da dižemo na pijedestal pitanja svih pitanja i time množimo svoje protivnike“. Međutim, i povratak izbeglica, i povratak imovine, i izgradnja verskih objekata znače dosledno provođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma (za šta se zvaničnici RS toliko zalažu), ali je to za sada u velikoj meri ostalo nerealizovano.

PRESKAKANJE EKONOMIJE: Premijer RS Mladen Ivanić je na centralnoj manifestaciji obeležavanja desetogodišnjice RS i krsne slave rekao da je osnovna vrednost postignuta u RS „politička stabilnost“, dok se o ekonomskoj-socijalnoj situaciji nije izjašnjavao. Umesto njega je predsednik Šarović upozorio da ekonomija u ovoj godini mora doživeti pozitivan bilans sa oporavkom koji je vidljiv, odnosno da „privreda mora da duva uz leđa našim dugoročnim ciljevima“, naznačivši da bi „trebalo da bude zadatak Vlade u predstojećoj godini, kako naša ekonomija ne bi bila najslabija karika koja će destabilizovati čitavu RS“.

U kakvom je položaju privreda RS i koji je standard građana pokazuju statistički podaci o stanju društvenog bruto proizvoda, nacionalnog dohotka, o padu industrijske proizvodnje, a sami građani najbolje znaju u kakvom su položaju danas, a kako im je bilo pre godinu dana. Možda i zbog toga je tokom obeležavanja Dana Republike u mnogobrojnim obraćanjima zvaničnika RS o tome najmanje bilo reči.

Opozicija koju predvodi lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata i bivši premijer Milorad Dodik smatra da je RS ostavljena u mnogo boljem stanju pre godinu dana nego što je sada. „Moram i ovaj put ponoviti da se moje prognoze

nažalost ostvaruju jer gde je više SDS tu je manje Srpske. Srpska demokratska stranka po cenu da ostane na vlasti spremna je da trguje sa svim, pa i sa samom RS. Sprovedenjem ustavnih promena vrlo malo će ostati od one RS koju sam im ostavio i koju sam čuvao i izgrađivao tokom svoga trogodišnjeg mandata na mestu predsednika Vlade RS, a o samom standardu građana reći će oni sami“, rekao je Dodik u izjavi za „Blic nedelje“ povodom Dana RS i krsne slave.

Samo deset dana slavlja i nerada

Bez obzira na teško ekonomsko stanje građani RS tokom januara najviše slave i praznuju, jer imaju i zvanično deset neradnih dana. Slobodno se može reći „niko ništa ne radi, svi slave, okreću se jaganjci i prasići, a alkohol teče potocima“.

20.01.2002.

Šta se promenilo u Republici Srpskoj od 1. januara 2002. godine

Nije srpski porez ne plaćati

RS je dobila poreske zakone i instituciju Trezora po svetskim standardima, ali sve to tek treba da profunkcioniše u našim „balkanskim“ uslovima

Početak nove kalendarske godine u Republici Srpskoj obeležen je, osim desetodnevnim praznovanjem, i primenom novog seta poreskih zakona i uspostavljanjem Trezora RS. Iako je ovaj set zakona, kojim se značajno menja poreski sistem u RS, tokom prošle godine bio na javnoj raspravi i o tome su sredstva informisanja intezivno informisala, za mnoge građane, pa čak i za većinu institucija, sve je ostalo nekako nepoznato. Zato se i „novi porezi“ više doživljavaju kao mera koja se tek iščekuje, nego kao nešto što je počelo da se primenjuje.

- Od 1. januara poreski obveznik stavljen je u sasvim drukčiju poziciju, u kojoj je aktivan i u startu „neosumnjičen akter“. Njegova osnovna zakonska obaveza jeste da prijavi sve ono što može postati poreska obaveza, a u protivnom postoje rigorozne kazne - za „Blic nedelje“ kaže direktor Poreske uprave RS Milica Bisić.

UPRAVA: Poreska uprava je nova ustanova, nastala spajanjem Republičke uprave javnih prihoda i Finansijske policije RS, a počela je sa radom kad i primena novih poreskih zakona, dakle 1. januara 2002. godine. Način organizovanja rada, kao i pravila koja su definisana Zakonom o poreskoj upravi su sasvim drukčija nego što je to bilo pre.

- Na jednom mestu je ustanovljena opšta nadležnost za kontrolu i upustvo, kao i pomoć poreskim obveznicima u plaćanju svih poreskih obaveza, pri čemu poreske obaveze predstavljaju sva davanja - porezi, doprinosi takse, objašnjava naša sagovornica i dodaje da su to sva davanja koja je svaki građanin ili preduzeće obavezno da plati kao javni prihod.

U svemu ovome je pretpostavka da će svaki poreski obveznik prijaviti istinito i tačno ono što su njegove obaveze. Sama prijava ne znači istovremeno i oporezivanje, već zavisi od visine ostvarenog prihoda, imovine i eventualnog oslobađanja koje je definisano poreskim zakonom i Zakonom o poreskoj upravi.

- Postoje mehanizmi indirektne kontrole tih prijava koje građani ili pravna lica dostave - naglašava Milica Bisić.

PRIJAVE: Prema ovom setu poreskih zakona, građani su na godišnjem nivou poreski obveznici po dva osnova, prema porezu na godišnji dohodak i prema porezu na imovinu.

Porez na godišnji dohodak odnosi se na prihode koji su građani ostvarili po bilo kom osnovu (plate, autorski honorari, prihodi od rente izdavanjem stambenih površina, lokala) i njih su građani dužni da prijave do 31. marta. Godišnji prihod koji je manji od 10.000 KM se ne oporezuje, ali građani moraju da i to prijave. Ukoliko je neko po bilo kom osnovu ostvario prihod veći od 10.000 KM, poreska osnovica od 20 odsto izračunava se tako što se ukupna suma prihoda umanjuje za predviđene odbitke, recimo za izdržavanje članova porodice. Tako se dobija iznos poreza koji treba da se plati u četiri godišnje rate.

Porez na imovinu odnosi se na vlasnike, ali i korisnike stanarskog prava, ili nekog od drugih vlasničkih prava na nekretnine. Ovu poresku prijavu građani su dužni da predaju do 28. februara.

Prema novom zakonu, porez na imovinu se takođe plaća na godišnjem nivou, tako što se kvadratura stana pomnoži sa poreskom stopom od 0,3 KM ako je stan do 100 kvadrata, a sa 0,5 KM ako je njegova površina veća od 100 kvadrata.

Primena svih ovih zakona koji su doveli do smanjenja poreskih stopa jeste stabilizacija i porast prihoda budžeta RS. Što se tiče samih građana, oni će plaćati manje iznose poreza, ali su prinuđeni da ih redovno i pravovremeno plaćaju jer u slučaju nepoštovanja ovih zakonskih obaveza kazne su drastično velike.

TREZOR: Druga važna stvar koja je vezana upravo za primenu seta poreskih zakona, stabilizaciju budžeta, naplatu poreza i doprinosa jeste uspostavljanje Trezora Republike Srpske 10. januara (dakle, deset dana nakon stupanja na snagu poreskih zakona). Trezor RS će imati potpunu kontrolu nad javnom potrošnjom u RS, iz prostog razloga što će sve uplate budžetskih korisnika teći posredstvom Trezora.

- Uvođenjem trezorskog poslovanja više ne postoji mogućnost, kao što je bilo do sada, da državne institucije stvore obaveze koje su veće od onih koje su planirane u budžetu. Do sada je budžet finansiralo hiljade različitih institucija i postoje hiljade mesta gde su stvarane obaveze, a da praktično nije bilo kontrole tih obaveza“, objasnio je predsednik Vlade RS Mladen Ivanić (koji je i otvorio Trezor). On je još naglasio da će trezorsko poslovanje „uozbiljiti državne institucije i naterati ih na racionalniju potrošnju i poslovanje“.

Otvaranjem Trezora RS svi računi budžetskih korisnika su ugašeni sa 31. decembrom prošle godine, ostali su jedino oni koji imaju svoje izvore prihoda, kao što su fondovi, Direkcija za privatizaciju RS, Centralni registar i Komisija za hartije od vrednosti.

- Ovakav način poslovanja znači da sve škole, fakulteti, vojska, MUP od sada funkcionišu preko Trezora, odnosno moraju prikazati svoje fakture na kojima će iskazati šta žele da plate, a Trezor će analizirati svaki taj nalog. Ovakvim načinom rada Trezor ima i mogućnost uvida u plaćanje poreza preko svake fakture određene firme, preduzeća ili radnje - objašnjava ministar finansija RS Milenko Vračar.

Trezor će kontrolisati sva plaćanja poreskih obaveza fizičkih i pravnih lica. To praktično znači da više nema izbegavanja plaćanja poreza i doprinosa ako su u pitanju plate, a ovo će olakšati i rad inspeksijskih službi.

Setom poreskih zakona i Trezorom, RS je dobila poreske zakone i instituciju po svetskim standardima, koja tek treba da profunkcioniše u našim „balkanskim“ uslovima. Sada ostaje da se vidi kako će sve to zaista biti primenjeno i koje će rezultate postići Poreska uprava i Trezor, s obzirom na uobičajenu praksu na našim prostorima da se zakoni donose (u redovnoj proceduri ili po hitnom postupku), ali da ih posle samo delimično ili potpuno primenjuju ili samo u segmentima koji se u datom trenutku nekome sviđaju.

27.01.2002.

Bošnjaci u parlamentu RS stopirali usvajanje budžeta Republike Srpske, a Živko Radišić osporio budžet Bosne i Hercegovine

Stavke za inat i zaštitu vitalnih interesa

Sada se čeka arbitražna odluka Volfganga Petriča, čija je zadnja u slučaju kada nema kompromisa u vezi s „vitalnim nacionalnim interesom“

Januar je već na izmaku, a Republika Srpska još nije dobila projekciju javnih prihoda za 2002. godinu, iako je ovaj dokument u decembru prošle godine ušao u skupštinsku proceduru. Naime, troje članova Komisije za ustavna pitanja iz reda bošnjačkog naroda - Sulejman Tihić, Senija Bubić i Remzija Kadrić - vetom su blokirali razmatranje Predloga budžeta RS za ovu godinu, u iznosu od 886 miliona konvertibilnih maraka (KM), jer je navodno Vlada svojim predlogom ugrozila njihove vitalne nacionalne interese.

Sporna je suma novca, predviđena za povratak izbeglica, planirana u iznosu od 10,6 miliona KM, jer Vlada nije prihvatila predlog da u ovogodišnji budžet budu ukalkulisana i sredstva koja nisu potrošena u prethodne dve godine.

CENA POVRATKA: Bošnjački članovi Ustavne komisije u obrazloženju veta tvrde da nijedna marka, predviđena budžetom za 2000. godinu nije potrošena za stimulisanje povratka Bošnjaka i Hrvata u RS, nego da je svih pet miliona utrošeno za obezbeđivanje ostanka raseljenih Srba u RS. U 2001. godini je, prema njihovim navodima, za povratak nesrpskih izbegličkih kategorija od planiranih sedam miliona realizovano svega 10 odsto. Stoga oni smatraju da je u ovogodišnjem budžetu potrebno dodatnih 12 miliona neutrošenih KM iz prethodnih godina.

- Predlogom budžeta RS za 2002. godinu predviđeno je 10,6 miliona KM, što predstavlja neutrošena sredstva iz prethodne dve godine i nije predviđen način njihove raspodele, odnosno koliko će biti utrošeno za povratak Bošnjaka i Hrvata, napisali su Tihić, Bubić i Kadrić, ocenjujući da premijer Mladen Ivanić koči povratak nesrpskog stanovništva u RS.

Osim što je energično odbacio ovakve kvalifikacije bošnjačkih članova Komisije, premijer Ivanić je, u nameri da odblokira proces usvajanja budžeta, predložio da se stavka za povratak podeli tako što će šest miliona biti raspoređeno za povratak Bošnjaka i Hrvata u RS, a 4,6 miliona za povratak Srba

u Federaciju. Osim toga, dodatno je ponuđeno da se preraspodelom stavke na ime čišćenja starih obaveza obezbedi dodatnih tri miliona i još jedan milion KM iz drugih izvora za povratak Bošnjaka u RS - dakle, ukupno 10 miliona - što bi, prema Ivanićevim rečima, bilo maksimalno u ovoj godini. S obzirom na to da Bošnjaci nisu pristali na ovaj kompromis, Vlada je povukla svoju velikodušnu ponudu i vratila prvobitni predlog, a to je 5,3 miliona KM za povratak Bošnjaka. Premijer Ivanić je kategorično naglasio da više nema nameru da pristaje na bilo kakve kompromise. Sada se čeka arbitražna odluka visokog predstavnika Wolfganga Petriča, čija je zadnja u slučaju kada nema kompromisa u vezi s „vitalnim nacionalnim interesom“.

RADIŠIĆEV VETO: U međuvremenu, došlo je do još jednog zahteva za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa i blokiranja procesa usvajanja Predloga budžeta institucija BiH za 2002. godinu. Stavku o finansiranju agenta tužbe BiH protiv SRJ pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu član Predsedništva BiH iz RS Živko Radišić proglasio je destruktivnom po vitalne interese RS. On je o tome, u propisanom roku od donošenja odluke na sednici Predsedništva BiH, obavestio predsedavajućeg Jožu Krizanovića i predsednika NSRS Dragana Kalinića.

Predlogom budžeta institucija BiH predviđeno je da se za finansiranje agenture tužbe BiH protiv SRJ planira nešto manje od pola miliona KM. Radišić tvrdi da njegov zahtev za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa RS zbog stavke o finansiranju agenta BiH ima opravdanje, jer RS ne stoji, niti je učestvovala u bilo kakvom pokretanju tužbe protiv SRJ. Radišićev veto podržalo je najviše rukovodstvo RS i predstavnici u zajedničkim organima BiH, a u narednih nekoliko dana očekuje se i izjašnjavanje poslanika NS RS o ovom pitanju. Inače, u RS se ocenjuje da tužba BiH protiv SRJ za navodnu agresiju i genocid pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu ima za cilj nestanak RS.

Nekim strankama u Federaciji je stalo da na temelju te optužnice, tobože, dokažu kako je SRJ izvršila agresiju na BiH i da je RS genocidna tvorevina koja mora nestati. Na te zakulisne igre moramo odgovoriti slogom, reči su premijera Mladena Ivanića, koji takođe naglašava da je tužba podnesena još 1992. godine, „kad je krnja BiH odlučivala i u ime srpskog naroda“.

ODMERAVANJE SNAGA: Kako sada stvari stoje u vezi s jednim i drugim vetom, ni jedna strana ne odstupa od svojih zahteva. U ovom svojevrsnom političkom naduravanju, sračunatom da blokira vitalne funkcije entiteta i države, traje, u stvari, odmeravanje političkih snaga za završnicu višemesečnih pregovora u vezi s izmenama entitetskih ustava. U Republici Srpskoj se veto na Predlog budžeta za 2002. godinu smatra još jednim pritiskom u koordinisanoj akciji nekih političkih krugova iz Federacije BiH, iz SDA i Stranke za BiH, kojima je stalo da izazovu kaos u oblasti budžeta. Premijer Mladen Ivanić tvrdi da je to u vezi s mogućnošću da RS ostvari 15 miliona dolara kreditnih sredstava iz sveta, čija realizacija dolazi u pitanje ukoliko se ne usvoji budžet. Radišićev

veto na Predlog budžeta institucija BiH, iako je poznat stav RS u pogledu tužbe BiH protiv SRJ, može se tumačiti kao protivmera Republike Srpske. S toga, u najmanju ruku, čudi izjava člana Predsedništva BiH Beriza Belkića da budžet ne ugrožava vitalne nacionalne interese srpskog naroda u BiH, naročito ako se zna da on pripada Stranci za BiH, koja je vetom blokirala donošenje budžeta RS.

24.02.2002.

U Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini za oktobar su najavljeni opšti izbori za koje je već uveliko počela kampanja

Stari likovi u novom ogledalu

Poruka SAD je jasna: izbori treba da se održe u predviđenom periodu, nova vlast sa umerenim političkim snagama

U protekloj deceniji koja je iza nas, pa i ovoj koja je tek otpočela, sve godine su proglašavane kao ključne i presudne, kako za narode i građane, tako i za države koje su nastale raspadom bivše „velike“ Jugoslavije. Tako je i ova tekuća 2002. godina u Republici Srpskoj od mnogih analitičara, građana i političara proglašena presudnom za njen opstanak i dalji razvoj, prvenstveno zbog predstojećih ustavnih promena (na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda u oba entiteta), potpune saradnje sa Haškim tribunalom i isporučivanja svih optuženih za ratne zločine (na čelu sa Karadžićem i Mladićem), potpunog poštovanja i primene imovinskih zakona, kao i daleko većeg napretka u povratku izbeglica, okončanju procesa privatizacije, kao i održavanja opštih izbora.

Sve prethodne vlade RS su pokušavale da u rokovima za provođenje ovih obaveza dobiju bar „dan više“ i tražile način kako da ih odlože (iz raznoraznih razloga) za neka buduća vremena. Vreme za odlaganja je isteklo, sve je već poodavno krenulo sa mrtve tačke i uzelo maha, te je taj „zamajac“ jako teško zaustaviti. Međunarodna zajednica, od koje u velikoj meri zavisi napredak BiH, ali i jasno izražena želja RS i cele BiH ka evropskim integracijama, ne trpe više nikakva odlaganja.

IZBORI: Najavljeni opšti izbori u BiH u oktobru ove godine, koje će po prvi put organizovati domaće institucije, a na kojima će izabrani predstavnici dobiti četvorogodišnji mandat, predstavljaju mali ali simboličan nagoveštaj da će BiH iz perioda starateljstva preći u period u kojem će o njenoj sudbini odlučivati sami građani, rekao je za „Blic nedelje“ predsednik RS Mirko Šarović, izazivši nadu da je to „želja i cilj svih političkih opcija, ne samo u RS, već i u Bosni i Hercegovini“.

Izbore u dejtonskoj BiH ne samo da organizuju i provode po prvi put institucije BiH i njenih entiteta, već će se i realizovati po novom izbornom zakonu BiH,

koji je donesen pred kraj prošle godine pod velikim pritiskom međunarodne zajednice i koji je bio ključni uslov za prijem BiH u Savet Evrope.

Predsednik Izborne komisije BiH Lidija Korać za „Blic nedelje“ kaže da se nada da će izbori biti održani u predviđenom terminu i dodaje da će sve političke stranke, koalicije i nezavisni kandidati moći da učestvuju na izborima ako se do određenog roka prijave kod nadležnog organa (suda) za izbore i ako Izborna komisija utvrdi da politička stranka ispunjava uslove propisane zakonom.

Na naše pitanje da li visoki predstavnik međunarodne zajednice za BiH može i ovaj put zabraniti učešće pojedinim političkim strankama na izborima, što je do sada bio slučaj, Koraćeva je kazala „da ne bi ulazila u kompetencije visokog predstavnika i da nije nadležnost Izborne komisije da o tome govori“. Koraćeva je još dodala da pravo glasa imaju svi punoletni građani RS koji imaju državljanstvo BiH i koji su registrovani u biračkom spisku, uključujući i osobe iz Hrvatske koji su tokom ratnih dešavanja došli u BiH.

KO ĆE S KIM: Ako se i malo pažljivije sagleda politička scena Republike Srpske, vrlo lako se uočava da je izborna kampanja počela početkom nove 2002. godine. Tako Srpska demokratska stranka provodi stranačke izbore i vrši druge organizacione pripreme poput promene statuta (u kojem je predviđeno da članovi ove stranke više ne mogu biti lica optužena od strane Haškog tribunala za ratne zločine).

Stranka nezavisnih socijaldemokrata bivšeg premijera Milorada Dodika i Demokratska socijalistička partija planiraju da tokom marta održe Sabor ujedinjenja, kad će i formalno nastati nova politička stranka, Savez nezavisnih socijaldemokrata, koja će se uključiti u izbornu trku. Pripreme za ovaj krajnji cilj su, kako saznaje „Blic nedelje“, pri kraju.

Partija demokratskog progresa aktuelnog premijera Mladena Ivanića takođe privodi kraju stranačke izbore na svim nivoima, ali se još niko od zvaničnika ove stranke ne izjašnjava s kim će na izbore, samostalno ili sa nekim u koaliciji. Treba podsetiti da je PDP trenutno u koaliciji sa Srpskom demokratskom strankom i Socijalističkom partijom RS na nivou RS, a sa Alijansom za promene na nivou BiH.

Od parlamentarnih stranaka RS treba istaći Socijalističku partiju RS, u kojoj su očigledne radikalne podele i nesporazumi, što bi svoj epilog trebalo da dobije na vanrednom kongresu. Jedno od ključnih pitanja je predsednik stranke: od toga da li će i dalje ostati sadašnji predsednik Živko Radišić zavise i programska koncepcija i eventualne koalicije. SPRS je, inače, bila u prethodnoj vladi Milorada Dodika, a i sada je u aktuelnoj vladi Mladena Ivanića sa SDS i PDP.

Bivša stranka Biljane Plavšić, Srpski narodni savez, i Demokratski narodni savez Dragana Kostića (koji se otcepio od SNS) verovatno će se uskoro

opredeliti kako na izbore. Ne treba zanemariti ni političke stranke iz Federacije BiH na čelu sa SDP BiH Zlatkom Lagumdžijom, jer Vlada RS koja će biti formirana kao rezultat ovih izbora sigurno će biti multietnička. U ustavnim amandmanima čija je izrada u toku sada se raspravlja samo o tome koliki će biti odnos Srba i ostala dva naroda, Bošnjaka i Hrvata.

STAV SAD: Posete premijera RS i predsednika PDP Mladena Ivanića i predsednika SNSD Milorada Dodika SAD u prvoj dekadi februara, maltene u isto vreme, govore same po sebi. I Ivanić i Dodik su imali gotovo identične sagovornike, visoke zvaničnike američke administracije i Svetske banke. Poruka SAD je jasna, izbori treba da se održe u predviđenom periodu, početkom oktobra, nova vlast treba biti formirana za period od četiri godine sa umerenim političkim snagama.

Premijer Ivanić povodom toga kaže da bi „SAD želele da imaju drugačiju koncepciju sastava Vlade RS“, odnosno da su „SAD iznele stav da SDS ne treba da bude u sastavu Vlade RS“. Dodik je takođe potvrdio da je američka administracija jasno stavila Ivaniću do znanja da ne želi SDS u vlasti i dodao da je „saradnja sa PDP moguća, ali uz prethodni uslov da Ivanić raskine saradnju sa SDS“.

Da su izbori tokom ove godine, osim predizbornih aktivnosti, primetno je i pregrupisanje javnih medija, nastajanje novih, kao i pokušaja najznačajnijih političkih stranaka da ih pod svojom kontrolom imaju što više. Ako se ne može dokazati, može se primetiti.

„Nezavisni“ na sve strane

Interesantan je podatak da se do sada za članove Predsedništva BiH prijavilo više od 1.500 nezavisnih kandidata, isto toliko za Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH, oko 1.000 za Zastupnički dom Parlamenta Federacije BiH i Narodnu skupštinu RS, njih 250 za kantonalne i stotinak za opštinske skupštine.

3.03.2002.

Uprkos vetu Volfganga Petriča, parlament Republike Srpske usvojio Nacrt zakona o RTRS

Pogled u tunel ili iz tunela

Kako pomiriti zahteve za nezavisnim javnim servisom građana i želju za uspostavljanjem kontrolisanog medija

Najznačajniji elektronski medij u Republici Srpskoj, Radio-televizija RS, od 1998. godine deluje u uslovima „privremenih aranžmana“, koje je nakon suspenzije dotadašnjeg Zakona o RTRS uveo visoki predstavnik međunarodne zajednice za BiH. Od tada nikako da dobije trajan zakonski okvir na osnovu kojeg bi odredila jasnu poziciju i trasirala svoj razvojni put. Predstavnici vlasti i ostalih političkih subjekata, u intervalima koje su određivali izborni kalendari, pokazivali su nedvosmislenu nameru da RTRS otrgnu od privremenih aranžmana i stave je pod svoje okrilje. Istovremeno, ni visoki predstavnik, koji se ne smatra odgovornim za materijalni status, ni Vlada RS, nisu previše zainteresovani da se napokon reši dvogodišnja teška finansijska situacija u ovoj medijskoj kući.

VE TO: Narodna skupština RS je usvojila protekle sedmice Nacrt zakona o RTRS i uputila ga u tronedeljnu javnu raspravu, uprkos zahtevu visokog predstavnika Volfganga Petriča da se akt, koji je predložila Vlada, ne stavlja na dnevni red. Petrič ne prihvata vladinu verziju, jer se razlikuje od dokumenta koji je izradila zajednička radna grupa, sačinjena od predstavnika Vlade, RTRS i OHR.

Petričeva osnovna primedba odnosi se na principe nezavisnog javnog RTV sistema, koji podrazumeva profesionalni RTV servis, nezavisan od Vlade i koji je profesionalne standarde stavio iznad svega ostalog. Narodna skupština, pre toga i Vlada RS, ignorisala je Petričev veto, uz obrazloženje da usvajanje nacrta dokumenta, koji će proći javnu raspravu, daje priliku da i OHR iznese svoj predlog.

OSNIVAČ: Narodna skupština RS osnivač je RTRS, kao nezavisnog javnog RTV servisa, sa sedištem u Banjaluci, kojem obezbeđuje potpunu finansijsku i programsku samostalnost, stoji u Nacrtu zakona o RTRS. Upravni odbor od devet članova imenovala bi i smenjivala Narodna skupština, prema predlozima novinarskih udruženja i više ostalih nevladinih organizacija i udruženja, poput

Udruženja pravnika, Privredne komore, univerziteta u Banjaluci i Srpskom Sarajevu, Akademije nauka i umetnosti, sportskih saveza i slično. Nacrtom je definisano da u ovaj poslovodni organ ne bi mogli da budu izabrani funkcioneri u organima vlasti ili političkih stranaka.

Istovremeno, Upravni odbor bi formirao tzv. opšti savetodavni odbor, koji bi sačinjavali afirmisani stvaraoci i stručnjaci iz različitih oblasti društva, što bi trebalo da predstavlja glas naroda, građana RS. Koliko god se na prvi pogled činilo da je ovakvom regulativnom napravljen otklon od uticaja vlasti na uređivačku politiku kuće, Petrić ne smatra da je predviđeni mehanizam zaštite dovoljan, štaviše, kancelarija visokog predstavnika ne prihvata nijednu instituciju RS kao osnivača RTRS, jer je svojevremeno i instalisala privremene aranžmane kao zakonski okvir za rad ove informativne kuće prema zapadnoevropskim standardima, distancirajući je od dotadašnjeg uticaja vlasti RS. Prethodnim je zakonom, naime, osnivačem Srpske RTV (koja je preimenovana u RTRS na zahtev OHR) bila definisana Narodna skupština, koja je neposredno postavljala Upravni odbor, a posebno generalnog direktora, direktore sektora, pa čak i urednike, prema stranačkoj pripadnosti ili lojalnosti. Vidljiva je namera da se to i ubuduće ostvaruje na sličan način, smatraju u OHR, a na to su upozorili neki poslanici tokom rasprave u Skupštini. Predstavnicima nekih opozicionih partija podsećaju da sadašnji sastav Vlade, mada je najavljena kao profesionalna, ekspertska, bez stranačkih uticaja, čine upravo stranački kadrovi, štaviše kadrovi SDS u ključnim resorima.

PULSIRANJE: Da li je OHR u aktuelnom zakonskom predlogu prepoznao samo umivenu varijantu zakona, koji je ukinuo 1998. godine, pokazaće se kada svetlo dana ugleda verzija koju su izradili članovi zajedničke radne grupe. Iz izvora bliskih OHR nezvanično saznajemo da ova međunarodna institucija neće olako preći preko činjenice da je Vlada ignorisala rezultate višemesečnog usaglašavanja spornih odredaba Nacrta zakona o RTRS, tim pre što je prihvatila uslove za pridruživanje Evropskoj uniji, koji uključuju i obavezu stvaranja javnog televizijskog servisa, koji bi bio izvan političkih uticaja. Istina, predstavnicima vlasti RS uopšte ne odgovara da u godini izbora OHR zadrži uticaj na najznačajniju medijsku kuću u RS, kao što im ne odgovara ni javni RTV servis, na koji ne bi mogli da ostvare politički uticaj. Predloženim Nacrtom zakona o RTRS Vlada pokušava da uspostavi kontrolisani medij, a ne javni servis građana, što je protivrečno javno proklamovanim ciljevima slobodnog novinarstva, ocenilo je Nezavisno udruženje novinara RS, naglašavajući da je u zakonskom tekstu u potpunosti izostavljena regulativa u vezi sa uticajem građana na uređivačku politiku.

17.03.2002.

U pozadini vesti o neuspehu spektakularnih pokušaja da se uhapsi Radovan Karadžić

Patriotizam ne ide na prazan želudac

Beznadežna situacija u više privrednih kolektiva dovela je do polarizacije radnika na one koji podržavaju rad Saveza sindikata i one koji taj rad ne cene

Pokušaj Sforovih specijalaca da poslednjeg dana februara, a zatim i narednih martovskih dana, pronađu skrovište bivšeg predsednika Republike Srpske Radovana Karadžića, najtraženijeg optuženika pred Haškim tribunalom, više od dve nedelje je najsprektakularnija vest svetskih medija i interesovanja diplomatskih krugova kad je reč o Bosni i Hercegovini. Debakl akcije, koju su dramatično - uz upotrebu desantnih i pešadijskih jedinica - izveli pripadnici međunarodnih snaga u BiH na području pograničnih hercegovačkih naselja u opštini Srbinje (nekadašnja Foča) prema Crnoj Gori, nije obeshrabrio kreatore plana.

NATO je najavio da se akcija nastavlja i narednih dana, nedelja, meseci i, ako bude potrebno, godina - sve dok Karadžić ne bude u Hagu, a aktivnosti Sfora poslednja dva-tri dana u istočnom delu RS to i potvrđuju. I dok pojedini inostrani mediji konstruišu priče da je Karadžićevo okruženje bilo upozoreno u početku akcije Sfora, a agenture pojedinih zemalja Alijanse optužuju jedna drugu za neuspeh akcije, Srbinje je preplavljeno plakatima podrške bivšem predsedniku. „Sve do sudnjeg dana branićemo brata Radovana“, poručuju plakatima Karadžićevi simpatizeri.

DRUGE BRIGE: Premijer RS Mladen Ivanić nedavno je u intervjuu za Frans pres priznao da bi za RS bilo veliko olakšanje da se uhapsi bivši predsednik Radovan Karadžić, ali je naglasio da Republika Srpska ima malo političkih i materijalnih sredstava za to. Ivanić je svestan da su u RS još snažno prisutne simpatije za Karadžića, ali da njegovo eventualno hapšenje ne bi proizvelo suviše problema, osim što bi se vlast našla u vrlo teškoj političkoj situaciji.

Ova premijerova izjava je verovatno jedna od velikih istina, koja indirektno upućuje na činjenicu da građane ovog entiteta muče mnogo veći problemi - egzistencijalni. Sve češće se poslednjih godina u različitim socijalnim grupama, pa čak i među ratnim veteranima, mogu čuti izreke u stilu „patriotizam greje dušu, ali ne hrani želudac“, „od patriotizma se ne živi“ ili „patriotizam je

potrošna roba“... Rudari rudnika „Sase“ kod Srebrenice prilikom nedavnog protestnog dolaska u Banjaluku sa zahtevom prema Vladi da se reše problemi u vezi s proizvodnjom, nisu pominjali ni patriotizam, ni Karadžića. Kao ni radnici „Svile“ iz Čelinca, prijedorskog „Celpaka“ i mnogih drugih kolektiva.

Podaci prema kojima je u RS registrovano oko 150.000 nezaposlenih, 185.000 penzionera ima prosečno mesečno primanje 120 KM, približno 220.000 se vode kao zaposleni u privredi i vanprivredi, a oko 60 procenata od tog broja stvarno radi i ostvaruje prosečni lični dohodak u prošloj godini 309 maraka, dovoljno opisuju socijalni položaj većine stanovnika Republike Srpske. Ako se tome doda da je u RS nekoliko stotina hiljada izbeglih i raseljenih lica, porodica poginulih, nestalih i zarobljenih boraca i civila, invalidnih osoba, po drugim osnovama socijalno nezbrinutih porodica, proizilazi da samo mali procenat, od oko jedan milion i dvesta hiljada stanovnika, manjeg BiH entiteta živi lagodno. Skupina srećnika, koja ima privilegiju da doprinosi ostvarivanju republičkog proseka plata od 309 KM, uključujući prosvetu, zdravstvo, razne nivoe administrativnih, radnika u kulturi i ostalim društvenim delatnostima, kao i mali broj zaposlenih u državnim privrednim preduzećima, osim zadovoljstva što radi i prima - kolikolutoliko, makar i neredovnu platu, nema čemu da se raduje prvom u mesecu. Samo potrošačka korpa mesečno košta oko 440 maraka.

NOVI SINDIKATI: Interese radnika u veoma teškim uslovima privređivanja i zaduženosti, kad je iskorišćenost kapaciteta od 12 do 15 odsto, a najznačajniji deo strateških privrednih preduzeća nije privatizovan, teško da bi koja asocijacija mogla uspešno da štiti. Od potpisivanja opšteg kolektivnog ugovora 1997. godine, a potom i granskih ugovora, Savez sindikata RS izborio se za povremeno partnerstvo u pogledu zaštite prava radnika. Na uporno traženje Sindikata, Narodna skupština je usvojila program socijalne zaštite radnika koji će u procesu privatizacije ostati bez posla, ali već dve godine ovaj savez bezuspešno pokušava da, pritiskom na Vladu RS, obezbedi izmene kolektivnog ugovora u smislu povećanja cene rada s 68 na 80 KM.

Beznadežna situacija u više privrednih kolektiva, međutim, dovela je do polarizacije radnika, odnosno onih koji podržavaju rad Saveza sindikata i pripadajućih granskih sindikata i onih koji taj rad cene kao nedovoljan, lojalan vladajućoj strukturi, birokratizovan, neinventivan i trom. Otuda je potekla inicijativa u nekoliko banjalučkih preduzeća za osnivanje nezavisnih sindikata, ujedinjenih u zaseban savez. Motivi za polarizaciju radnika su različiti. U „Banjalučkoj pivari“ je do formiranja paralelne sindikalne organizacije došlo radi efikasnijeg uticaja radnika na proces privatizacije preduzeća, uz AD „Autoprevoz“ Banjaluka proizašla je spontana diferencijacija na radnike koji podržavaju direktora i one koji traže njegovu smenu zbog loših poslovnih poteza. Sledbenici Samostalnog sindikata Mlekarske industrije Banjaluka traže

da se imenuje direktor, jer preduzeće već mesec dana posluje bez legalnog rukovodstva. I mašinovođe RS žele da se izdvoje iz Saveza sindikata RS.

Predsednik Razvojne nezavisne organizacije sindikata „Čajavec“ Momčilo Vesović ističe da Savez sindikata RS održava kontinuitet nekadašnjeg, predratnog sindikalnog organizovanja i filozofije, koji ne mogu da prežive ogromne promene do kojih je došlo poslednjih godina. Vesović smatra da će morati da dođe i do promene svesti radnika, u skladu s novonastalim uslovima rada, a da novi ljudi nose nove ideje za vreme koje tek dolazi.

24.03.2002.

Vlada Republike Srpske, odnosno Fond penzijsko-invalidskog osiguranja, duguju penzionerima devet i po penzija

Mesec na rastezanje, korpa za gladovanje

Predsednik Udruženja penzionera RS Novak Dojčinović ponudio je ostavku, uz tvrdnju da je prosečna januarska penzija tek nešto više od 66 odsto zakonskog iznosa

Fond penzijsko-invalidskog osiguranja Republike Srpske poslednjih meseci uveo je praksu da sukcesivno isplaćuje penzije po regijama, tako da ovaj posao neretko potraje dvadeset, pa i trideset dana, čime se pomera i termin za početak isplate za naredni mesec. Ovih dana, sa zakašnjenjem od 35 dana, isplaćuju se januarske penzije, što ukazuje na kontinuiran nedostatak sredstava, odnosno na neredovnost uplata doprinosa u Fond PIO RS. Za sadašnji nivo penzija (u decembru 2001. prosečno oko 120 konvertibilnih maraka) potrebno je da PIO mesečno obezbedi oko 24 miliona maraka.

Inače, prema zaključku Vlade i Narodne skupštine RS, penzioneri bi trebalo da penzije dobijaju redovno, do 10. u mesecu za prethodni mesec, a najniže primanje ne sme biti manje od 80 maraka. Pošto se ovo već mesecima ne poštuje, predsednik Udruženja penzionera RS Novak Dojčinović ponudio je ostavku, uz tvrdnju da je prosečna januarska penzija tek nešto više od 66 odsto zakonskog iznosa.

DUGOVANJA: Od 184.000 penzionera čak 79 odsto (oko 163.000) primilo je penziju od 80 do 100 maraka, a samo 11 odsto iznad 100 KM. Istovremeno je potrošačka korpa za četvoročlanu porodicu u februaru koštala oko 440 KM, rekao je Dojčinović za „Blic nedelje“.

On je kao naročito težak udar na socijalnu poziciju penzionera naveo novi sistem oporezivanja, kojim je povećana stopa doprinosa za PIO sa 22 na 24 odsto, ali na neto osnovicu. Time se, prema njegovim rečima, u PIO sliva za trećinu manje sredstava nego ranije. Primenom stope doprinosa na bruto osnovicu bio je ostvaren priliv 33 marke na 100 KM, a sada se ostvaruje samo 24 marke.

Vlada RS, odnosno Fond PIO, duguju penzionerima devet i po penzija - četiri i po penzije iz 2000. godine i jednu iz 2001. godine, kao i razliku do pune penzije

od oktobra 2000. do zaključno sa februarom ove godine. Obveznici uplate doprinosa duguju Fondu PIO oko 200 miliona maraka, što je približno iznosu ukupnih dugovanja prema ovoj kategoriji.

To i jeste jedan od osnovnih razloga da visoki predstavnik Wolfgang Petrič sredinom 2000. godine uvede rigorozne mere kontrole javnih prihoda i njihovog trošenja, prema kojima se može isplatiti samo onoliko penzija koliko se prikupi u Fondu PIO. Ovom Petričevom odlukom nije, međutim, onemogućeno da Vlada iz posebnih prihoda, ukoliko ih ostvari, dotira Fond. Tako je Vlada krajnjim naporom prošle godine uspela da obezbedi nešto novca da nadoknadi deo duga za majsku penziju iz 2000. godine. I pored svih obećanja, koja su se temeljila na očekivanjima od mera finansijske discipline i kontrole, Vlada nije uspela da anulira većinu dugovanja. Štaviše, sve je izvesnije da hiljade pripadnika najstarije populacije neće dočekati futuristička bolja vremena.

REŠENJA: Za kratkoročno stabilizovanje stanja u Fondu PIO RS bilo bi dostatno oko 30 miliona KM. Tim sredstvima završila bi se isplata preostalih januarskih i kompletnih februarskih penzija, a samim tim bile bi stvorene pretpostavke da se uhvati ritam za dalje redovno isplaćivanje mesečnih primanja penzionera. Međutim, time se ne rešava problem dugovanja penzionerima. Pre nekoliko meseci najavljivano je da bi se pitanje dugujućih penzija moglo rešiti sredstvima koja bi Republici Srpskoj trebalo da pripadnu po osnovu sukcesije bivše SFRJ. Pominjalo se najpre 30 miliona, pa 25, a naposljetku 15 miliona maraka, ali ovo pitanje još nije razrešeno na nivou BiH.

Direktor Fonda Ostoja Kremenović ne isključuje mogućnost preispitivanja poreskih stopa i stopa doprinosa za PIO. Višemesečnom primenom nižih stopa, usvojenih u paketu zakona iz oblasti poreske politike, evidentiran je podbačaj ostvarenja predviđenih prihoda. Kremenović se zalaže za radikalnije poteze u fiskalnoj politici, jer palijativne mere bez bolje osmišljenih sistemskih rešenja neće rezultirati povoljnim rešenjem.

Nakon pola godine, čini se da pitanje penzija i stabilizovanja stanja u Fondu PIO RS ponovo dolazi na dnevni red u institucije RS. Za narednu sedmicu predviđena je tematska rasprava Vlade, a do kraja meseca i parlamenta Srpske, o ovim pitanjima. S obzirom na praksu da se s proleća obično među penzionerima, ali i drugim socijalnim grupacijama, budi bunt zbog zanemarivanja njihovih problema, to bi verovatno trebalo da predupredi takve aktivnosti.

Prijava protiv direktora

Upravni odbor Javnog fonda PIO podneo je krivičnu prijavu protiv Svetozara Mihajlovića, bivšeg direktora Fonda, zbog nenamenskog trošenja sredstava, namenjenih za penzije u 1998, 1999. i 2000. godini, nepokrivenih i

neopravdanih avansnih plaćanja, sumnjivih kompenzacija, štetnih ugovora o izgradnji stambeno-poslovne zgrade u Bijeljini i drugih nezakonitih radnji koje nisu navedene u saopštenju.

Mihajlović odbacuje navode iz krivične prijave, ocenjujući da je reč o političkim motivima radi skretanja pažnje javnosti s teškog stanja u Fondu PIO. On ističe da je u vreme, dok je on bio na čelu ovog Fonda, učinjen značajan napredak koji sadašnje rukovodstvo nije bilo u stanju da održi. On je krivičnu prijavu okvalifikovao kao provokaciju i obračun s političkim neistomišljenicima.

31.03.2002.

Ustavne promene u BiH sprovode se uglavnom po diktatu međunarodne zajednice

Pariteti, kvote i „vezane trgovine“

Predstavnici partija iz RS potpisali su tzv. Petričev sporazum, ali su se ogradili od odredaba koje definišu strukturu Vlade RS i mehanizam zaštite vitalnih nacionalnih interesa

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o konstitutivnosti Srba, Hrvata i Bošnjaka na celom prostoru BiH, doneta je još pre dve godine i od tada je ili osporavana ili trijumfalistički hvaljena, zavisno iz kog nacionalnog tabora su dolazili komentari. S druge strane, ona je doživljavana kao istorijska potvrda uspešnosti međunarodne zajednice da ovoj zemlji vrati atribut multietničnosti. Ne čudi, stoga, da je u krugovima eksperata i autoriteta zaduženih za praćenje i usmeravanje demokratskih procesa u BiH, sa zadovoljstvom primljen Sporazum o primeni odluke Ustavnog suda BiH, koji je predložio visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petrič, u završnici maratonskih pregovora s liderima ovdašnjih vodećih političkih stranaka.

SPORAZUM: Predloženi dokument, koji su prethodno tokom čitave noći pokušavali da usaglaise čelni ljudi stranaka koje participiraju u vlasti oba entiteta, u sredu ujutro potpisali su Zlatko Lagumdžija, Krešimir Zubak i Safet Halilović, u ime SDP, NHI i SBiH. Predstavnici partija iz Republike Srpske: Dragan Kalinić (SDS), Mladen Ivanić (PDP), Milorad Dodik (SNSD) i Petar Đokić (SPRS), potpisali su Sporazum, ali su se ogradili od odredaba koje definišu strukturu Vlade RS i mehanizam zaštite vitalnih nacionalnih interesa. Lideri HDZ i SDA nisu potpisali Petričevu platformu za ustavne promene: prvi jer smatraju da ponuđena rešenja favorizuju srpsku i bošnjačku stranu, a drugi zbog navodno nesimetričnih rešenja u entitetima.

Sporazum, naime, predviđa da predsednik RS ima dva potpredsednika i da su svi iz različitih konstitutivnih naroda. U Vladi RS, koja bi s premijerom brojala 17 ministara, do potpune primene aneksa 7 Dejtonskog sporazuma, trebalo bi da bude osam Srba, pet Bošnjaka i tri Hrvata, dok bi još jednog ministra mogao da imenuje premijer iz sastava najbrojnijeg naroda. Istovremeno, Vladu Federacije BiH sačinjavalo bi 17 ministara, uključujući premijera, i to: osam Bošnjaka, pet

Hrvata i tri Srbina, a jednog iz skupine tzv. ostalih mogao bi da imenuje premijer.

Vitalni nacionalni interes, prema dokumentu, podrazumeva ostvarivanje prava konstitutivnih naroda da budu adekvatno zastupljeni u zakonodavnoj, izvršnoj i pravosudnoj vlasti, zatim identitet, ustavne amandmane, organizaciju organa javne vlasti, jednaka prava u procesu donošenja odluka, obrazovanje, veroispovest, jezik, negovanje kulture, tradicije i kulturnog nasleđa, te teritorijalnu organizaciju i sistem javnog informisanja. Zaštita vitalnog nacionalnog interesa u RS bi se obezbeđivala posredstvom Veća naroda, a u Federaciji BiH preko Doma naroda. Prema Petričevom predlogu, uz Narodnu skupštinu zakonodavnu vlast RS vršilo bi Veće naroda. Ono bi razmatralo propise ili akte koje izglasa Skupština, ukoliko tretiraju pitanja koja su obuhvaćena vitalnim nacionalnim interesom, a sastav bi bio na paritetnoj nacionalnoj osnovi: najmanje osam, a najviše 17 delegata jednog konstitutivnog naroda, dok bi broj „ostalih“ bio manji od polovine jednog konstitutivnog naroda. Simetrično rešenje predviđeno je i za Dom naroda u Federaciji. Konstitutivni narodi i „ostali“ bili bi proporcionalno zastupljeni u javnim institucijama entiteta, uključujući sudove, na osnovu popisa iz 1991. godine, sve dok potpuno ne bude proveden povratak izbeglih i raseljenih u mesta gde su pre rata živeli.

Ustavni sudovi entiteta imali bi najviše devet sudija. Predsednik i premijer entiteta, predsednik parlamenta i veća Doma naroda i predsednici Ustavnog i Vrhovnog suda i javni tužilac, kao i njihovi zamenici, moraju biti iz različitih konstitutivnih naroda, odnosno da se od navedenih funkcija najviše dve mogu popuniti iz jednog konstitutivnog naroda ili iz reda „ostalih“. Konačni autoritet u tumačenju Sporazuma je visoki međunarodni predstavnik i to sve dok ga entitetski parlamenti do kraja ne sprovedu.

NEPRIHVATLJIVO: Politički lideri RS, koji su u procesu pregovaranja o ustavnoj reformi uporno ponavljali da nametnuta rešenja neće prihvatiti, indirektno su priznali da su, nakon konstruktivnog doprinosa usaglašavanju konačnih rešenja, zatečeni nekorektnom završnicom. Iako Petričeva platforma za provođenje odluke Ustavnog suda BiH sadrži 90 odsto prihvatljivih odredaba, jasno je da preostalih 10 procenata predstavlja ključni sadržaj koji za većinu političkih subjekata nije prihvatljiv. Formiranje Veća naroda, što se u odnosu na rešenje u Federaciji razlikuje samo po nazivu, smatra se u RS nepotrebnim, jer se zaštita vitalnog nacionalnog interesa može ostvariti u okviru Narodne skupštine. Osim toga, ovo rešenje prepoznaje se kao pretnja za buduće funkcionisanje institucija vlasti u RS, odnosno njihovu blokadu, a samim tim je i pretnja opstanku Republike Srpske. Ovo je direktno potvrdio i sudija Ustavnog suda BiH iz RS Vitimir Popović, ocenivši da je Sporazum suprotan Ustavu BiH i da u svim segmentima ugrožava opstanak Republike Srpske.

Druga krupna stvar, za koju političari Srpske od početka ne pokazuju naklonost, jeste primena popisa stanovništva iz 1991. godine kao osnova za sastav Vlade RS. Iako s rezervom, pregovarači RS su potpisali predloženi dokument, a zatim pokrenuli široku konsultativnu aktivnost „kod kuće“ za prihvaćena rešenja i ona koja tek treba prihvatiti. Predsednik Skupštine RS i lider SDS Dragan Kalinić ocenio je da bi bilo loše da su lideri iz RS potpisali Petričev predlog u celini, ali da bi još gore bilo da ga uopšte nisu potpisali.

PARLAMENT: Vanredno zasedanje Narodne skupštine RS, koje je u četvrtak nakon petominutnog rada prekinuto, a nastavak zakazan za sedam dana, pokazalo je da je za formulisanje ustavnih amandmana, uprkos provedenoj javnoj raspravi i najavi da će se to desiti krajem prošle nedelje, potrebno još usaglašavanja. Kako je objasnio Kalinić, iz političkih stranaka došli su zahtevi za dodatno vreme, jer je potrebno da se organi partija detaljno upoznaju i zauzmu stavove o Sporazumu, tačnije njegovim spornim odredbama. Poslednjih dana javnost RS je nebrojeno puta mogla čuti da je za razvoj političkog života i budućnost Republike Srpske ustavna reforma ključni momenat, još od vremena potpisivanja Dejtonskog sporazuma. Ne treba, međutim, prenebregnuti činjenicu da su predstavnici međunarodne zajednice, pojedinačno i autoritetom relevantnih institucija - od Saveta za implementaciju mira u BiH, Kontakt grupe do Evropske unije i Saveta Evrope, stavili do znanja da ne prihvataju polovična rešenja. Odmah su apelovali da Sporazum bude prihvaćen u potpunosti, te da entitetske skupštine ustavne amandmane usvoje do kraja naredne nedelje, kad ističe cajtnot za usklađivanje Izbornog zakona BiH, odnosno entitetskih zakona, s ustavnim amandmanima.

21.04.2002.

Ko je i kako u Republici Srpskoj izbegao plaćanje poreza

Kesa se teško dreši

Dug neplatiša iznosi oko 350 miliona konvertibilnih maraka, što je skoro polovina republičkog budžeta

Svih posleratnih godina veliki broj privrednih subjekata, privatnih i državnih, vešto je eskiviralo plaćanje poreskih obaveza. Kontrole i mere kontrolnih organa, ukoliko je i bilo istinske namere da se nelegalnim tokovima novca stane u kraj, nisu dale najavljujane rezultate. Stoga je budžet RS do 2000. godine stalno imao značajan podbačaj, odnosno disparitet u naplati i potrošnji. Podrazumeva se da je istovetna situacija bila i u fondovima: PIO, zdravstvenog i socijalnog osiguranja, društvene brige o deci i slično.

KONTROLA: S obzirom da se u takvim uslovima iz godine u godinu stvarao budžetski deficit, jer je trošeno više nego što se moglo ostvariti, pre dve godine usledila je rigorozna kontrola javnih prihoda i potrošnje od strane MMF. Međunarodna finansijska pomoć već drugu godinu se uslovljava balansiranjem izvornih (domaćih) prihoda i rashoda, po sistemu - može se potrošiti samo onoliko koliko se ostvari u budžetu i fondovima. Nakon što su prošle godine u parlamentu RS usvojeni zakoni iz oblasti poreske reforme, Poreska uprava RS je početkom aprila ove godine energičnim akcijama prinudne naplate najavila obračun s neplatišama obaveza prema javnim приходima. Taj dug na nivou RS iznosi oko 350 miliona konvertibilnih maraka, što je skoro polovina republičkog budžeta, a najveći su dužnici brojne državne i privatne kompanije.

BIZNISMENI: Baš zbog toga je malo ko u RS očekivao, a naročito krupni biznismeni, da je država bezuslovno istrajati u nameri da uzme što joj pripada. Podacima Poreske uprave o dužnicima i milionskim svotama javnost RS nije previše šokirana, jer i tzv. mali čovek prepoznaje bleštavilo carstva Romanića, Roguljića, Dušanića... i mnogih drugih kao simbol sprege privatnog biznisa i vlasti. U šoku su se, međutim, našli upravo krupni biznismeni, zaprepašćeni činjenicom da se državni aparat uopšte usudio da primeni zakon prema njima, doskorašnjim sponzorima aktuelnih političkih opcija, partnerima u tajnim poslovima za državu i sa državom... Mada svesni da dužničke svote ne ugorožavaju njihovu ekonomsku poziciju, profit i ekstraprofit radije su usmerili u kupovinu državnih preduzeća, koja se - prema mišljenju mnogih - rasprodaje u

bescenje. U besomučnom žaru da sad ili nikad iskoriste priliku za uvećanje bogatstva, mnogi nisu verovali da je poreznici, predvođeni Milicom Bisić, čije poteze snažno podržava premijer Mladen Ivanić, biti do te mere istrajni i odvažni. Postupak prinudne naplate, koji je prvo primenjen kod velikih zverki, pokazao je da su nakon početnog zaprepašćenja i odbijanja saradnje, a kako nezvanično saznajemo i pretnji poreznicima i Bisićevoj lično, biznismeni prihvatili nagodbu s Poreskom upravom.

MILIONSKI DUGOVI: Jedan od najvećih poreskih dužnika je Slavko Roguljić, vlasnik preduzeća „Sinekop“, „Ambalažarka“ i „Bomi frist“ u opštini Laktaši, kojem su finansijski inspektori izračunali da duguje 5,5 miliona KM, od čega oko dva miliona kamata. Pošto je izmireno dugovanje „Ambalažerke“, Roguljićevim preduzećima „Sinekop“ i „Bomi frist“ Poreska uprava je reprogramirala preostali dug od 4,7 miliona na 24 jednake mesečne rate od 194.000 KM, uz hipotekarnu garanciju. Ukoliko ova preduzeća ne bi redovno izmirivala obaveze prema sporazumnoj dinamici, Poreska uprava bi mogla celokupan dug naplatiti plenidbom.

Na listi poreskih dužnika u banjalučkoj regiji su i brojna državna preduzeća. ODP „Boska“ duguje porez za 2000. godinu u iznosu od 1,9 miliona KM, „Petrol“ za prošlu godinu treba da plati 1,3 miliona, koliko je i dug ODP „Stočara“, „Žitoprodukta“ i „Indkomerca“, a „Slateks“ više od 1,8 miliona KM.

Na podužem spisku milionskih poreskih dužnika, od kojih mnoga osim poreza duguju i velike svote na ime kamata, jesu i gradiški „Elektrovest“ sa više od 1,5 miliona, „Drina trans“ i „Vezionica“ iz Zvornika, vlasenički „Elastik“, Tehničko-remontni zavod iz Bratunca, Industrija alata Trebinje, „Unis-lasta“ iz Srpskog Sarajeva, teslićka Drvna industrija i „Borja“, „Enterijer“ i TNND iz Doboja i mnoga druga.

Stari poreski dug, na području Područnog centra Poreske uprave u Bijeljini iznosi oko 25 miliona maraka. U ovaj iznos nisu uračunate kamate i ostali troškovi. Postupak prinudne naplate primenjen je u privatnim preduzećima „Ristić“ i „Đedin“, čija dugovanja su pojedinačno blizu milion KM. Poreska uprava za sada nije primenila ovaj metod prema državnim preduzećima.

16.06.2002.

Na Balkanu nije stvoren jedinstven ekonomski ali postoji jedinstven kriminalni prostor

Radna grupa protiv grupe za pritisak

„Afera Carina“ u RS dovela je do toga da Vlada ne može da funkcioniše, jer SDS ne dozvoljava smenu rukovodstva Carina Republike Srpske

U Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini, kao ni na Balkanu, nije stvoren jedinstven ekonomski i građanski prostor, ali imamo jedinstven kriminalni prostor, koji deluje bez obzira na granice. To je regionalni problem koji se mora rešavati na tom nivou jer je, u stvari, reč o pretnji za svaku državu na Balkanu - konstatovao je novi visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Peder Ešdaun na početku svoga mandata. On je u izjavi za „Blic nedelje“ istakao i to da ga „raduju novi odnosi Zagreba i Beograda, kao i sve ono što se poslednjih meseci dešavalo u odnosima između Beograda i Sarajeva“.

- Ovaj region ima preduslove za razvoj. Ja bih kombinovao jednu razumnu grupu, koja na vratima Evrope ne bi molila za ulazak nego bi imala snagu argumenata da prođe kroz ta vrata i da samoj Evropi bude u interesu da kaže - udite. Bilo bi mi drago da u Sarajevu vidim predsednike Koštunicu i Mesića, zato što oni imaju značajnu ulogu i što bi mogli da prenesu poruku da Beograd i Zagreb žele da pristupe Evropi i da mogu to uraditi samo ako imaju dobre odnose sa BiH kao državom. Kad bi oni to jasno rekli mislim da bi pomogli i nama i njima u nastojanjima da se pridružimo Evropi - ističe Ešdaun.

OPTUŽBE: Navodeći osnovne probleme u regionu i mere za njihovo prevazilaženje, Ešdaun je istakao da je korupcija problem broj jedan u svim državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije, pa i u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj. Interesantno je podsetiti da sve garniture vlasti dok su u opoziciji oštro kritikuju aktuelnu vlast zbog korupcije i kriminala, da bi nakon prelaska iz opozicije i preuzimanja vlasti i sami bili optuženi za tu istu korupciju i kriminal za što su optuživali svoje prethodnike i zbog čega su uglavnom i dobijali izbore.

Ovde samo treba podsetiti na ulogu međunarodne zajednice koja je u BiH i Republici Srpskoj i te kako važan činilac, te na njihovo permanentno zalaganje i nekoliko manje-više neuspelih kampanja da se pobedi korupcija.

Sadašnja garnitura na vlasti u Republici Srpskoj, koju čine Partija demokratskog progresa aktuelnog premijera Mladena Ivanića i Srpska demokratska stranka, uz učešće Socijalističke partije RS, na vlast je u velikoj meri došla oštrom kritikom prethodne vlade Milorada Dodika za navodnu korupciju i kriminal. Istovremeno su uglavnom zaboravljali da pomenu ratno profiterstvo i kriminal ogromnih razmera tokom ratnog perioda (od 1991. do 1995. godine), odnosno sve do januara 1998. godine. Incijative poput oporezivanja ekstraprofita koji je stečen na nezakonit način, poput primera u Srbiji, ili nije bilo ili ako bi se nešto slično pomenulo to nije nailazilo na gotovo nikakvu podršku.

AFERA: Izveštaj Kancelarije za fiskalnu i carinsku pomoć (KAFAO) pri OHR od 22. maja ove godine pokazao je da u Carini RS postoji organizovani kriminal, čijim delovanjem je budžet RS oštećen za oko 30 miliona KM. Grupa od 27 ljudi zaposlenih u Carini protivzakonito je za sebe prisvojila najmanje četiri miliona KM. Trenutni epilog ove afere jesu ostavke ministra finansija RS Milenka Vračara i smena ministra trgovine i turizma Željka Tadića, na sednici Vlade u kasnim satima 13. juna.

Obrazlažući razloge svoje ostavke, Vračar je rekao da Vlada RS nije prihvatila mere koje je on predložio da bi se prevazišla situacija u Carini RS nakon izveštaja KAFAO.

- S obzirom na to da sam odgovoran za ukupnu javnu potrošnju u RS, predložio sam da se smeni rukovodstvo Uprave carina RS, direktor i zamenik, Goran Popović i Trivo Marinković, direktor Carinarnice Banjaluka Tihomir Trifunović, te tražio da se razreši dužnosti pomoćnik ministra finansija za fiskalni deo Miodrag Kudić, kao i da se smene direktori Fonda PIO i Fonda zdravstva RS, Ostoja Kremenović i Dragutin Ilić. Smenu Ilića i Kremenovića nije podržao predsednik Vlade Ivanić, dok smena rukovodstva Carina RS nije dobila potrebnu većinu zbog protivljenja ministara iz redova SDS - kaže Vračar.

On dalje dodaje da „ministri više odgovaraju svojim partijama nego Vladi“, te da je to osnovni kamen spoticanja na koji je i međunarodna zajednica ukazala. Tako Vlada ne može da funkcioniše, jer SDS nije dozvolio svojim ministrima da se izglasa smena rukovodstva Carina RS.

Vračar još precizira „da to znači da SDS stoji direktno iza malverzacija koje su onemogućile kontinuirano punjenje budžeta“. - Mislim da će se vrlo brzo pokazati zbog čega SDS nije dozvolio ove mere i zbog čega SDS brani Carinu i njeno rukovodstvo. Kad je reč o smeni rukovodstva Carine, premijer Ivanić je imao isti stav kao i ja - jasan je Vračar .

PITANJA: Nakon sednice Vlade RS, 22. maja, kojoj je prisustvovao i tadašnji visoki predstavnik Wolfgang Petrič, Vlada je naredila da se svi osumnjičeni iz Carine RS suspenduju i formirala radnu grupu koja je trebalo da u narednih 15

dana (do 6. juna) ispita celi slučaj. Radnu grupu su sačinjavala dva predstavnika MUP, jedan iz OHR i šef Antikorupcionog tima OHR Manfred Dauster.

Premijer Mladen Ivanić je 13. juna izjavio da je „apsolutno nezadovoljan radom radne grupe za istragu u vezi sa izveštajem KAFAO o navodnoj carinskoj aferi u RS, jer u protekle tri nedelje nije uradila ništa“.

- Zbog toga je Vlada RS zadužila institucije RS da istraže eventualnu mogućnost organizovanog kriminala u RS - rekao je Ivanić i naglasio da je u vezi s tim zadužen ministar unutrašnjih poslova RS Dragomir Jovičić, te ministar finansija Milenko Vračar, koji treba da predlože mere kako bi istraga bila što pre okončana. On je dodao da će radna grupa biti pojačana sa većim brojem inspektora MUP, te sa dva zamenika Republičkog javnog tužioca.

Prvi rezultati se, prema njegovim rečima, mogu očekivati „već naredne nedelje“. Da li će biti naredne nedelje ostaje da se vidi, ali javnost nestrpljivo očekuje dogovor na osnovno pitanje: da li je ova afera samo kriminal grupe od 27 službenika Carine RS ili je reč o organizovanom kriminalu sa političkom pozadinom i zaštitom?

Hrabar čin ministra Vračara

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pedi Ešdaun izjavio je nakon susreta sa premijerom Ivanićem u petak, 14. juna, da „SDS treba ponovo da razmotri pitanje suspendovanja direktora Carina RS da se ne bi našla u poziciji da štiti nekoga ko snosi administrativnu odgovornost za aferu“. Govoreći o ostavci ministra finansija Vračara, Ešdaun je rekao „da je to hrabar čin sa kojim je počelo uspostavljanje sistema ministarske odgovornosti“.

Premijer Ivanić je nakon tog susreta rekao da treba preduzeti mere koje će „vratiti autoritet institucijama RS“, te da sledeći koraci zavise od predsednika RS Mirka Šarovića.

23.06.2002.

Zašto je političkim strankama često mnogo važnije da imaju ljude od poverenja na nižim nivoima vlasti nego sama ministarska mesta

Da pomogne, podmaže i progleda kroz prste

Afera u Carini Republike Srpske i pronevera više od 30 miliona KM izazvala je seriju smena, suspenzija i ostavki

Afera vezana za Upravu carina RS, na osnovu izveštaja Kancelarije za fiskalnu i carinsku pomoć pri OHR, kao i pronevera više od 30 miliona konvertabilnih maraka, izazvale su seriju ostavki i smena. Prvo je ministar finansija u Vladi RS Milenko Vračar podneo neopozivu ostavku zbog, kako je naveo, neispunjenja njegovih zahteva vezanih za ovu aferu, što se u prvom redu odnosi „na smenu kompletnog rukovodstva Carine RS“.

Premijer RS Mladen Ivanić je istog dana (13. juna) smenio ministra trgovine i turizma Željka Tadića, dok je sudbina rukovodstva Carine RS, koje inače imenuje Vlada, zavisila od razgovora premijera Mladena Ivanića sa predsednikom RS Mirkom Šarovićem. Nakon njihovog susreta u Lukavici 17. juna, već dan kasnije je direktor Uprave carina RS Goran Popović podneo neopozivu ostavku. U obrazloženju ostavke stoji „da se na ovaj korak odlučio radi zaštite ličnog integriteta, same institucije Carine i Srpske demokratske stranke čiji je i član“. Još ranije je suspendovano 27 radnika Carine koji su, prema izveštaju KAFAO, oštetili budžet RS za oko 30 miliona KM, a za sebe prisvojili oko četiri miliona KM.

ŠTA DALJE: Ovo je trenutni bilans kad su ostavke i smene u pitanju, ali svakako ne i konačan ishod. Činjenica je da je do ovih ostavki i smena došlo više zbog angažmana predstavnika međunarodne zajednice, posebno visokog predstavnika Pedija Ešdauna. Kako drugačije objasniti situaciju da Vlada RS pre podne 13. juna razmatra izveštaj radne grupe i oceni ga kao nezadovoljavajući, pa u tom smislu dodatno zaduži ministre unutrašnjih poslova i finansija, a da u večernjim satima taj isti ministar finansija na vanrednoj sednici Vlade podnese ostavku. Član Predsedništva BIH iz RS Živko Radišić je, govoreći o korupciji i kriminalu u RS, rekao da „najveću odgovornost za korupciju i kriminal u RS snosi Srpska demokratska stranka“. Zato je predsednik Srpske demokratske stranke Dragan Kalinić požurio da izjavi „da je ministar trgovine i turizma RS

Željko Tadić smenjen u pogrešno vreme i na pogrešan način“, odnosno da je „premijer Ivanić, ukoliko je to želeo, trebalo to da uradi u okviru ranije planirane i od strane Narodne skupštine zahtevane rekonstrukcije Vlade“. Kalinić je dodao da se „ne presuđuje pre presude nadležnih organa“ i da se „ne stvara istina pre nego što se istina utvrdi“.

- SDS podržava zahtev za formiranje istražnog tima koji će o svim pitanjima vezanim za ovu aferu sačiniti korektan nalaz do kraja juna, kako bi zapisnici mogli biti prezentovani poslanicima Narodne Skupštine RS. Direktor Carine RS Goran Popović ni na koji način ne može biti smetnja za provođenje takve istrage - istakao je Kalinić i dodao da „SDS zahteva da se okonča to što je već postalo neka afeta“.

ŠTA JE ISTINA: Očigledno je da Srpska demokratska stranka i Dragan Kalinić, kao njen predsednik, ne vide nikakvu aferu, pa ni proneveru u Upravi Carina RS. Samim tim, po njima nisu potrebne ni ostavke, pa ni smene ministara, niti rukovodstva Carine RS. Nelogično je jedino zašto bi samo smena ministra Tadića uticala na odnose SDS i PDP, ako Tadić „nije član, već samo uživa podršku SDS“. Ne vidi se nikava suštinska razlika, osim formalne i terminološke, jer iako u Vladi nema ministara članova SDS, u pitanju je Vlada koju SDS podržava sa čak 31 poslanikom u Narodnoj skupštini RS. Po prvi put se sada otkriva da SDS, u stvari, ima „svoje ljude“ u Vladi, odnosno ministre koji „uživaju podršku ove stranke“. Iznenađeni su samo oni koji su bili naivni, pa verovali da je to samo „vlada eksperata i stručnjaka“, kakve inače nigde u svetu nema. Sve demokratske vlade su političke, a razumni političari angažuju stručnjake zavisno od potrebe i oblasti, a onda se na tom nivou mnogo više vodi računa „ko je čiji čovek“, nego kad su u pitanju sama ministarska mesta. Zato Kalinić jedino nije mogao da demantuje da je direktor Carine RS Goran Popović član SDS.

Drugim rečima, strukturu vlasti ne čini samo vlada, već je u hijerarhiji vlasti lanac mnogo dugačak. Ministri imaju zamenike i pomoćnike, a potom slede raznorazne direkcije (poput Direkcije za privatizaciju ili Direkcije za puteve) i drugi segmenti vlasti koji se spuštaju do najnižeg nivoa, a tu SDS ima mnogo svojih „pravilno raspoređenih“ članova. Na svim tim nivoima se donose praktične odluke i rešenja, izdaju razne dozvole i sklapaju poslovi i ugovori, pa to zaista vremenom postaje „prava vlast“, posebno ako

nema svakodnevne konstruktivne kritike i kontrole, kako nadležnih političkih institucija, tako i javnosti. „Naš čovek“ treba da pomogne, podmaže i progleda kroz prste, posebno kad je u pitanju plaćanje poreza, carina i drugih dažbina.

UTAJE POREZA: Direktor Poreske uprave RS Milica Bisić smatra da je dnevna utaja poreza u RS oko 300.000 KM, odnosno da je mesečna šteta koju trpi budžet RS najmanje devet miliona KM, što godišnje iznosi više od sto miliona

KM. Kad bi svi poreski obaveznici uredno i na vreme plaćali poreze, ne bi uopšte bilo potrebe za pomoć međunarodnih finansijskih institucija, koja za ovu godinu iznosi 65 miliona KM. Najveći su problemi kod naplate poreza na promet, a očigledan primer su cigarete, od čije se prodaje prikupi svega dva odsto mogućeg poreza.

Milicu Bisić u RS inače neki nazivaju i Eliot Nes, jer je nakon poreske reforme krenula sa prinudnom naplatom poreza od nekih dugogodišnjih neplatiša u iznosima i po nekoliko miliona maraka.

- Ja, kao pojedinac, mogu vrlo malo sama da uradim. Za potpun uspeh mora da funkcioniše ceo sistem, ceo državni aparat, po stogo utvrđenoj zakonskoj proceduri, uz osnovnu pretpostavku da su pred zakonom svi jednaki - kaže Milica Bisić, a na novinarsko pitanje „da li razmišlja o ostavci“, ova Beograđanka je izjavila da „o ostavci razmišlja još od dana kad je i imenovana“ (bilo je to 1. januara ove godine).

4.08.2002.

U RS i BiH sutra počinje kampanja za oktobarske opšte izbore, prvi put u vlastitoj organizaciji na period od četiri godine

Obične ljude staviti na prvo mesto

Izbori će koštati oko 11,5 miliona konvertibilnih maraka. Na izborima učestvuje 57 stranaka, devet koalicija i tri nezavisna kandidata

U Republici Srpskoj kao i u celoj Bosni i Hercegovini 5. oktobra će biti održani opšti izbori za sve nivoe vlasti. Za dejtonsku BiH to su već četvrti, a za RS peti opšti izbori. Predizborna kampanja počinje sutra (5. avgusta) i trajaće dva meseca. Građani BiH će u tom periodu moći da steknu utisak i uverenje ko je taj koji može nešto da promeni ili da sačuva postojeće. S obzirom na to kakvo je stanje, malo je kandidata koji će se zalagati da sačuvaju postojeće stanje u socijalnoj sferi, zaposlenosti, visinama i redovnosti plata i penzija, deložacijama, procesu privatizacije, standardu građana i drugim socijalnim kategorijama koje čine život običnog čoveka. U nacionalne trube će se verovatno i ovaj put svirati, igrajući na kartu „spasavanja nacionalnog interesa“. Tu će se zalaganja najverovatnije bazirati na očuvanju postojeće pozicije RS, s tim što su provedene ustavne promene na osnovu konstitutivnosti sva tri naroda na prostoru cele BiH svakako nešto što se ne može zaobići. Više je nemoguće tvrditi da je RS u nacionalnom pogledu ista kao i pre ovih ustavnih promena.

ŠTA SE BIRA: Biraju se članovi Predsedništva BiH (tri člana - Srbin, Bošnjak, Hrvat) te poslanici za Predstavničko veće Parlamentarne skupštine BiH (Skupština BiH je dvodomna i čini je Veće naroda - koje biraju entitetski parlamenti - i Predstavničko veće - u koje se poslanici biraju neposrednim glasanjem).

U RS se vrši izbor za predsednika i dva potpredsednika RS i Narodnu skupštinu, dok se u Federaciji BiH (drugom entitetu) izbori održavaju za predsednika i dva potpredsednika Federacije, federalni parlament i kantonalne skupštine.

Interesantno je napomenuti da su ovo prvi izbori koje će vlasti BiH same organizovati i finansirati (sve dosadašnje je organizovao i finansirao OSCE). Izbore će organizovati Izborna komisija BiH koja ima sedam članova, četiri domaća i tri predstavnika međunarodne zajednice. Čitav izborni proces će biti proveden na osnovu Izbornog zakona BiH, usvojenog prošle godine.

Sve ima svoju cenu, pa i predstojeći izbori, za koje je Izborna komisija predvidela budžet od 11.767.233,26 konvertibilnih maraka. Ova suma je određena na osnovu sredstava koja su koristile privremene izborne komisije u organizovanju svih dosadašnjih posleratnih izbora. Prema procenama Izborne komisije, BiH bi trebalo da uplati 50 odsto sredstava, RS 22, a Federacija 28 odsto.

Ono što je značajno jeste činjenica da su ovo prvi izbori posle provedenih ustavnih promena na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda (Srba, Hrvata, Bošnjaka) na prostoru cele BiH. Prvi put će pobednici moći da ostanu na vlasti četiri godine a ne dve kao do sada.

KANDIDATI: Ako bi se nivo demokratije merio po broju izbora i broju kandidata na izborima, onda bi se za BiH slobodno moglo reći da je zemlja sa najvišim stepenom demokratije. Svoje učešće na opštim izborima je prijavilo 57 političkih stranaka, devet koalicija i tri nezavisna kandidata, dok uslove nije steklo, iako se kandidovalo, još devet stranaka i 12 nezavisnih kandidata.

Za članove Predsedništva BiH se iz reda srpskog naroda prijavilo 27 kandidata. Sve nabrojati je jako teško, ali svakako treba izdvojiti kandidata Srpske demokratske stranke - Mirka Šarovića (sadašnjeg predsednika RS), kandidata Partije demokratskog progresa - Branka Dokića, Saveza nezavisnih socijalnih demokrata - Nebojšu Radmanovića, Socijalističke partije RS - Dragutina Ilića, Demokratskog narodnog saveza - Miodraga Đokića, SNS - Svetozara Mihajlovića, SDP BiH - Milana Grahovca, kandidata Srpske radikalne stranke - Ognjena Tadića, Srpskog narodnog preporoda - Mirka Banjca i druge. Interesantno je da je kandidat Stranke demokratske akcije Desnica Radivojević, Srbin, inače načelnik opštine Srebrenica.

Za predsednika i dva potpredsednika Republike Srpske kandidovalo se 39 predstavnika političkih stranaka i nezavisnih kandidata. Glasanje je jednokružno, a predsednik će biti kandidat sa najvećim brojem dobijenih glasova, nevezano kome narodu pripada. Tako se može desiti da predsednik RS bude i Bošnjak ili Hrvat, a ne Srbin kao što je to bilo do sada. Potpredsednici će biti iz reda ostala dva naroda na osnovu broja osvojenih glasova.

Za predsednika RS Srpska demokratska stranka je kandidovala Dragana Čavića, sadašnjeg potpredsednika, Ivanićeva PDP - Dragana Mikerevića, Dodikova SNSD - Milana Jelića, SP RS - Petra Đokića, Demokratski narodni savez - svog predsednika, dr Dragana Kostića, SNS - Branislava Lolića, dok je SDP BiH kandidovao dvojicu - Ivana Tomljenovića i Mirsada Đapu, SDA - Adila Osmanovića, SRS RS - Radislava Kenjarića, a SNP - Miroslava Cabu.

Kad se pogledaju ove dve liste predsedničkih kandidata, stiče se utisak da su neke stranke težište svoje pažnje pomerile ka Predsedništvu BiH i očekivanjima

da će se ubuduće značajnije političke odluke sve više donositi u Sarajevu, pa su u tom smislu za tu funkciju predložile „jače kandidate“. Kad je reč o listi kandidata za prvog građanina RS, stiče se utisak kao da se svesno otvara preširok prostor za sadašnjeg potpredsednika RS Dragana Čavića iz SDS. Neki to objašnjavaju upravo potrebom da se i Srbi homogenizuju oko jednog kandidata, da ih ne bi preglasali pripadnici ostala dva naroda. Bilo kako bilo, jedini ozbiljan takamac Čaviću je predsednik DNS dr Dragan Kostić, koji je tokom izborne kampanje pre dve godine poručivao tadašnjim glavnim rivalima (Dodiku i Šaroviću) da će ih na sledećim izborima sigurno pobediti.

GRAĐANI: Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pedi Ešdaun je govoreći o izornoj kampanji rekao da izražava žaljenje što se ona vodi klevetama, inkriminacijama, napadima i protivnapadima. „Ovakve ratove klevetama video sam u mnogim zemljama. I uvek se na isti način završavaju. Svaki dan reputacija celog političkog procesa trpi sve veće štete. Na kraju niko ne dobija, svi gube, osim, možda štampe“, rekao je Ešdaun i pozvao sve političare u BiH da u predstojećoj izornoj kampanji pažnju usmere na pitanja koja su važna za život običnih građana.

„Učinimo sve da izbori budu posvećeni privrednicima, radnicima, penzionerima, nastavnicima, učenicima i roditeljima“, rekao je on. Jasna poruka za sve političare glasi: „Počnite obične ljude da stavljate na prvo mesto.“

Kako trenutno stvari stoje, ne bi se reklo da se političke stranke u BiH obaziru na Ešdaunova upozorenja, jer se stranački interesi i dalje proglašavaju za nacionalne, dok je život običnog čoveka i dalje podređen nekim „višim interesima“.

Svakako najveći problem u BiH može biti odziv birača, jer je mnogim građanima već dosta izbora. Takođe, zbog sporog procesa promena nabolje, stiče se utisak da je svejedno glasao, ne glasao, ionako sve ostaje isto.

Međutim, izborna kampanja tek počinje, a za dva meseca mnogo toga može da se promeni.

Poverenje za poštenje...

Ineresantni su izborni slogani sa kojima najznačajnije političke stranke izlaze na predstojeće izbore. SDS tako traži da se „glasa srpski“, PDP teži „RS da postane evropska, a ostane srpska“, SNSD tvrdi da je Milorad Dodik „pametan izbor“, socijalisti RS obećavaju „rada, hljeba, pravde“, SNS predlaže „podvuci crtu, glasaj za sebe“, dok Demokratski narodni savez od birača traži „poverenje za poštenje“.

8.09.2002.

Nakon ustavnih promena u BiH i RS sve se glasnije u oba entiteta čuje pitanje

Šta je preostalo od „dejtonske Bosne“

Dokle će isplata penzija biti glavna novinska vest. Gde su ekonomski programi i briga o običnom građaninu

Republiku Srpsku, kao i celu Bosnu i Hercegovinu, 5.oktobra očekuju opšti izbori za sve nivoe vlasti. U RS će se tako birati predsednik i dva potpredsednika, poslanici za Narodnu skupštinu RS, srpski član Predsedništva BiH, kao i poslanici za Predstavničko veće Parlamentarne skupštine BiH. Biće to prvi izbori posle Dejtona koje će domaće vlasti samostalno organizovati i finansirati, uz budno oko i aktivnu prismotru međunarodne zajednice. Ovo su i prvi izbori posle ustavnih promena na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda na teritoriji cele BiH.

PARITETI: Već sada je, međutim, sasvim izvesno da posle oktobarskih izbora više ništa neće biti kao pre. Republika Srpska koja je do sada imala samo jedan konstitutivni narod (Srbe), jednodomnu Narodnu skupštinu (sa predsednikom Srbinom), te predsednika i potpredsednika Republike, koji koji su takođe Srbi, posle oktobarskih izbora će izgledati sasvim drukčije.

Ustavnim promenama, koje su delom usvojene a delom nametnute od strane visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH, utvrđeno je da su konstitutivni narodi Srbi, Hrvati i Bošnjaci, pa će svi oni biti zastupljeni u svim institucijama vlasti RS. Narodna skupština RS neće kao do sada biti jednodomna, već će imati i Veće naroda koje će štititi vitalne nacionalne interese svakog od konstitutivnih naroda. Umesto predsednika i jednog potpredsednika, RS će imati predsednika i dva potpredsednika iz reda sva tri konstitutivna naroda (Srba, Hrvata i Bošnjaka). Predsednik će biti kandidat koji dobije najviše glasova, tako da postoji teoretska mogućnost da predsednik Republike Srpske bude i Bošnjak. Predsednik Narodne skupštine RS biće iz reda „ostalih naroda“, dakle ni Srbin, ni Hrvat, ni Bošnjak.

Posebnu priču čine izvršni organi vlasti, na čelu sa Vladom RS, za koju se već sada zna da će imati 16 ministara, plus premijera. Osam ministara i predsednik će biti iz reda srpskog naroda, zatim pet Bošnjaka, tri Hrvata i jedan kojeg premijer može izabrati samovoljno. Proporcionalna zastupljenost će biti realizovana i u ostalim organima vlasti i pravosuđu.

Službeni jezik neće, kao do sada, biti samo srpski, već i srpski i hrvatski i bošnjački. Isti paritet će biti primenjen i u BH Federaciji, kao drugom entitetu.

STANJE: Republika Srpska sa više od milion stanovnika (popis nije izvršen, pa se procene kreću od jednog do 1,3 miliona) suočena je sa mnogobrojnim problemima. Prema statističkim podacima, zaposlenih je oko 220.000, od čega stvarno radi tek oko 150.000, dok su ostali „na čekanju“. Prosečna plata je 350 KM, ali je pravo pitanje koliko zaposlenih zaista toliko primi. Nezaposlenih je zvanično približno toliko (oko 145.000), ali se zbog redovnog neprijavlivanja veliki deo skida sa evidencije Zavoda za zapošljavanje, što je još jedna igra brojeva.

Tu je i više od 186.000 penzionera sa prosečnom penzijom od oko 120 konvertibilnih maraka. Zato je i sama najava da će penzioneri „narednih dana“ primiti penziju novinska vest od izuzetnog značaja. Problem su svakako i izbeglice, čiji se broj kreće oko 350.000. Sve to treba da „namiri“ država u kojoj je bruto proizvod po glavi stanovnika svega 1.000, dok je, poređenja radi, u Sloveniji oko 12.000 dolara.

Jedan od najkrupnijih problema je započeti a nedovršeni proces privatizacije. Deo državnog kapitala je prodat i to prvenstveno u malim i srednjim preduzećima, što je samo jedna trećina vrednosti preduzeća, te se tek sada ne zna ko je vlasnik država ili privatnici, jer faktički niko nema 51 odsto.

KAMPANJE: Izbori su prilika da se podvuče crta i polože računi. Sadašnja vlast u RS, koju čine Srpska demokratska stranka, Partija demokratskog progressa i Socijalistička partija RS, nastoji da odgovornost za ovakvo stanje prebaci na prethodnu Vladu. Pitanja korupcije, kriminala, privatizacije, zapošljavanja, izbeglica, boraca i invalida, koja su bila glavne i udarne teme izbora pre dve godine, sada se gotovo stidljivo pominju. Svesno se pažnja odvraća od protekle dve godine i okreće novom četvorogodišnjem periodu, te u tom smislu najavljuju novi programi i investicije.

Opozicija, na čelu sa Savezom nezavisnih socijaldemokrata bivšeg premijera Milorada Dodika, pokušava u svojoj izbornoj kampanji da analizira postojeće privredno-socijalno stanje, te da birače podseti na sva olako data obećanja sadašnje vlasti.

Kandidat SDS za predsednika RS Dragan Čavić je za „Blic nedelje“ ocenio da „privredni razvoj RS ne može ići skokovitim tokom, već postepeno“ i da bi „privredni rast od pet do sedam odsto bio uspeh u ovim okolnostima“.

- Međutim, naše potrebe su mnogo veće, ali za veći društveni bruto proizvod potrebne su revolucionarne promene, što u ovom trenutku nije moguće. Imamo obaveze prema ino-poveriocima i dug iz sukcesije prema bivšoj Jugoslaviji. Istovremeno, interesovanje za ovaj prostor i uopšte ulaganje u BiH relativno

pada. Eksperti Svetske banke nedavno su procenili da bi u idealnim okolnostima i bez političkih trzavica, BiH mogla tek 2013. godine dostići nivo društvenog proizvoda iz 1989. - kaže Čavić i dodaje da će se „u izvršnoj vlasti u RS posle izbora participirati samo SDS, PDP i SNSD“.

Međutim, kandidat Saveza nezavisnih socijaldemokrata za predsednika RS dr Milan Jelić ima drukčije mišljenje:

- Šest meseci je potrebno da bi se zaustavio postojeći pad privrednih aktivnosti na nivou RS. Posle toga treba da se krene u proces oživljavanja, sa stopom privrednog rasta koja mora biti daleko iznad evropskih i svetskih. Evropska i svetska stopa je tri do četiri odsto, a mi moramo imati najmanje dvocifrenu stopu da bismo se u jednom srednjoročnom periodu priključili Evropi. To je moguće samo uz dobru zapadnu disciplinu. Moramo uspostaviti red i moraju profunkcionisati institucije sistema. Republika Srpska ima bolje resurse od Slovenije i može uz dobru organizaciju to isto da postigne. Zašto to nismo uradili kao Slovenija krivo je aktuelno rukovodstvo RS i stranke koje su sada na vlasti, jer su RS vratile u 1997. godinu. Nema razvoja, ukoliko nema strategije, a RS je sada nema - rekao je Jelić za „Blic nedelje“.

OCENE: Ambasador SAD u BiH Kliford Bond je iznenađen izbornom kampanjom većine bosanskih političara, jer polemike i izlaganja se uglavnom odnose na sporedne stvari. Po njegovom mišljenju, nema jasnih ekonomskih programa koji bi stvorili samoodrživu ekonomiju bez koje je nemoguć razvoj BiH u celini, svakog njenog entiteta i svih njenih građana. Visoki predstavnik međunarodne zajednice Pedt Ešdaun je apelovao da se prestane sa klevetama i da se pažnja posveti običnom čoveku i njegovim svakodnevnim problemima.

Problemi sa kojima se susreću građani počinju od kupovine autobuske karte na šalteru, koji je uvek postavljen tako da se mora sagnuti i pokloniti šalterskom službeniku. Muke se nastavljaju u pošti (gde su redovi) da bi se platile osnovne obaveze, a o redovima u organima državne uprave da se i ne govori. Dovoljno je svratiti u bilo koju opštinsku instituciju u kojoj će se uvek videti gužve i namrgođeni službenici. Nekompetentna i neprofesionalna državna uprava na svakom koraku ugrožava osnovna ljudska prava građana umesto da ih štiti.

13.10.2002.

Prve ocene rezultata opštih izbora u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj

Glasanje po prezimenu

Očigledno je da su nacionalne stranke i dvanaest godina nakon prvih višestranačkih izbora ostale, gledajući broj osvojenih poslaničkih mesta, najveće i najuticajnije, ali to ni izbliza nije podrška koju su osvojile te 1990. godine

U Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini su 5. oktobra održani opšti izbori, koje su domaće vlasti prvi put posle potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma same organizovale. Sve dosadašnje izbore je provodila Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, dok ih je ovaj put samo nadgledala. Slobodno se može reći da su izbori bili dobro organizovani i da su protekli mirno, uz svega nekoliko zanemarljivih incidenata. Ova činjenica se može smatrati prvom velikom pobedom građana Republike Srpske i cele Bosne i Hercegovine.

S druge strane, kad se pogleda odziv birača, vidi se da je bio jako slab i da je premašio jedva 50 odsto. Preciznije, 53,94 na nivou cele BiH, dok je u RS jedva premašio 51 odsto, u Federaciji BiH 54,48 odsto. Interesantno je podsetiti da je u Banjaluci odziv bio svega 42,02 odsto, a u Distriktu Brčko tačno 50 odsto.

REZULTATI: Generalno gledajući na osnovu preliminarnih rezultata (konačni rezultati će biti objavljeni 20. oktobra), najjače „nacionalne stranke“ - Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Hrvatska demokratska zajednica - i ovaj put su ostvarile najbolje rezultate.

Tako je kandidat SDS za predsednika RS Dragan Čavić osvojio 40,57 odsto glasova, dok je na drugom mestu kandidat Dodikove Stranke nezavisnih socijaldemokrata Milan Jelić sa osvojenih 24,77 odsto. Za srpskog člana Predsedništva BiH najviše glasova je osvojio takođe kandidat SDS Mirko Šarović (39,77) ispred kandidata SNSD Nebojše Radmanovića (22,08 odsto).

U izbornoj trci za Narodnu skupštinu RS najviše glasova je osvojio SDS 33,79 odsto, SNSD 24,20, Partija demokratskog progresa premijera Mladena Ivanića 11,89 odsto, Srpska radikalna stranka RS (koja se ponovo pojavila na izborima) 4,77, Socijalistička partija RS 4,67 i Demokratski narodni savez Dragana Kostića 4,46 odsto. Ostale političke stranke nisu premašile izborni cenzus od tri odsto i nisu ušle u parlament. Interesantno je napomenuti da su ovog puta u

parlament RS ušle samo stranke iz Republike Srpske, što ne znači da Hrvata i Bošnjaka neće biti u najvišem predstavničkom telu. Ako ne dobiju poslanike od glasača koji su glasali „u odsustvu“, a takvih je oko 40.000, Hrvati i Bošnjaci će imati po četiri poslanika u NS RS po principu prava nacionalne manjine, što je rezultat ustavnih promena o konstitutivnosti naroda na području cele BiH.

Približno slična situacija je i u izboru poslanika za Predstavničko veće Parlamentarne skupštine BiH, gde je prema preliminarnim rezultatima od 14 poslanika, koliko pripada Republici Srpskoj, SDS osvojila pet, a SNSD četiri poslanička mesta.

KOMŠILUK: U drugom entitetu, Federaciji BiH, za mesto bošnjačkog člana Predsedništva BiH se vodi borba između kandidata SDA Sulejmana Tihića i kandidata SBiH Harisa Silajdžića i o ishodu ove trke će odlučiti glasači koji su glasali u odsustvu (oni koji ne žive u BiH ili tzv. glasovi iz vreća). Za hrvatskog člana Predsedništva BiH najviše glasova osvojio kandidat koalicije HDZ-Demokršćani Dragan Čović - 62,15 odsto.

U borbi za Predstavnički dom parlamenta FBiH na prvom mestu je SDA sa 32,27 odsto glasova, zatim HDZ-Demokršćani sa 16,17 odsto, treći je SDP BiH sa 16,01, dok Stranka za BiH ima 15,31 odsto glasova.

ZAKLJUČAK: Očigledno je da su nacionalne stranke i dvanaest godina nakon prvih višestranačkih izbora 1990. godine ostale, gledajući broj osvojenih poslaničkih mesta, najveće i najuticajnije, ali to ni izbliza nije podrška koju su osvojile te 1990. godine. Naime, na tim prvim višestranačkim izborima koji se mogu slobodno nazvati i nacionalnim plebiscitom ili nacionalnim prebrojavanjem, tada je izašlo sve što je bilo kadro da hoda, a neizlazak je značio maltene izdaju. Tada su SDS među Srbima, SDA među Bošnjacima i HDZ među Hrvatima od tih gotovo plebiscitarno izašlih građana osvojili ubedljivu većinu. Danas je situacija bitno drukčija, jer je SDS dobila samo jednu trećinu od polovine izašlih u RS, isto kao i SDA u FBiH. Koalicija HDZ-Demokršćani je od polovine izašlih osvojila 62 odsto.

Ovi egzaktni podaci govore da poverenje birača prema „nacionalnim strankama“ kako vreme odmiče pada, kao i njihov rejting. Nijedan nacionalni lider ne može više da izađe bilo gde kao te 1990. godine (kao i svih ratnih godina koje su nastupile posle pobede nacionalnih stranaka) i kaže da govori u ime srpskog, bošnjačkog ili hrvatskog naroda. Danas je to tek jedna trećina od polovine ili nešto više.

Poznato je da su preduslovi za demokratiju ne samo mir (koji je u BiH nastupio nakon krvavog rata), već i ekonomsko blagostanje, a ne katastrofalno socijalno-ekonomsko stanje kakvo je danas i u RS i u Bosni i Hercegovini u celini. Da je to tako, dovoljno je reći da je stopa nezaposlenosti u Republici Srpskoj 60 odsto,

a od 220.000 zaposlenih stvarno radi oko 150.000, nezaposlenih je oko 150.000, što uz 186.000 penzionera i društveni bruto proizvod od 1.000 dolara predstavlja samo dno Evrope. Tu se vidi vrlo malo svetla, iza koga bi moglo da nastupi nešto što se zove stvarna demokratija

KOALICIJE: Evidentno najveći uspeh izbora u Republici Srpskoj kao i celoj BiH predstavlja rezultat Saveza nezavisnih socijaldemokrata bivšeg premijera RS Milorada Dodika. Ova stranka je, poredeći prethodne izbore udvostručila broj svojih poslanika u Narodnoj skupštini RS, a u Predstavničkom veću Parlamentarne skupštine osvojila četiri za razliku od pre dve godine kad je imala samo jednog poslanika. Pobjeda ove stranke je ostvarena u dve najveće izborne jedinice jedan i dva - Banjaluci i Prijedoru. Tako je SNSD na nivou RS sada druga politička stranka.

Činjenica je da nijedna politička stranka nema apsolutnu većinu, te da će i entitetske vlade, kao i zajednički organi (Savet ministara) na nivou BiH biti koalicioni. Lider SDS Dragan Kalinić nudi „Savez za Republiku Srpsku“ SNSD i Ivanićevoj PDP, kao i ostalim strankama. Predsednik SNSD Milorad Dodik kaže da će saradivati sa svim strankama koje prihvate njihov program - reviziju privatizacije, racionalizaciju i profesionalizaciju vojske, kao i shvatanje odgovornosti svake stranke za ono što joj pripadne nakon formiranja vlasti u RS.

- Mi ćemo saradivati i sa SDS, ali samo kao sa partnerom, a ne u koaliciji ako prihvate navedene predloge - rekao je Dodik.

Predsednik PDP i aktuelni premijer Mladen Ivanić se još nije izjasnio s kim će u koaliciju i kaže da će on odlučiti da li će i dalje biti premijer ili ne. Varijante su Savez svih srpskih stranaka (što je mala verovatnoća poznajući poslovičnu srpsku slogu), koalicija SDS-PDP i treća varijanta, bez SDS, sa SNSD, PDP i nekom od ostalih stranaka.

STAVOVI: Visoki predstavnik međunarodne zajednice Peder Ešdaun je nakon provedenih izbora izjavio da će „prihvatiti novoizabrane vlasti u BiH, ali da će o njima suditi po delima i brzini uvođenja zakonitosti i novih radnih mesta, a ne po rečima“. Prema njegovim rečima, rezultati izbora su „više glas protesta protiv vladajućih stranaka, a manje glas protiv nacionalizma u poslednjih deset godina“.

Dela koja očekuje Ešdaun su šest reformi u narednih šest meseci. Na prvom mestu je reformisanje državne vlade, odnosno Saveta ministara BiH, kako bi se dobila stabilna vlada Bosne i Hercegovine. Zatim, reforma sistema prikupljanja prihoda, tako što će se uvesti porez na dodatnu vrednost na nivou BiH, te reorganizovati novi način prikupljanja carine.

Takođe, treba reformisati politički sistem, tako što će se uspostaviti parlamentarne komisije koje će raditi kao čuvari političke etike, stvoriti

poslovno okruženje eliminisanjem dvostrukog oporezivanja u BiH, kao i reformisati krivično zakonodavstvo i pravosuđe tako da se omogući Državnom sudu da počne da radi do kraja godine. Kao šesti zadatak novoj vladi Ešdaun je naveo reformu državne uprave, kako bi se osiguralo merilo da pri imenovanju na državne funkcije presudni budu kvalitet i kvalifikovanost, a ne nacionalna pripadnost i drugi kriterijumi.

- Rezultate nove vlade međunarodna zajednica će ocenjivati prema sprovedenim reformama. Pravda, pa posao, kroz reformu - su moji prioriteti - rekao je Ešdaun, promovišući zadatke budućim vlastima u BiH. Poruke visokog predstavnika su suviše jasne da bi trebalo da ih neko komentariše. Rezultati izbora su takođe jasni.

27.10.2002.

Povodom presude učesnicima nereda prilikom pokušaja postavljanja kamena temeljca čuvene Ferhadije, 7. maja 2001. godine

Da li su osuđeni pravi krivci ili samo marionete

Bez odgovora pitanje: da li je bilo „organizatora“ i ko su oni?

Vruć krompir prebačen sa političara na sudove

Više je događaja obeležilo proteklu sedmicu u Republici Srpskoj, od nedozvoljenog izvoza vojne opreme iz Vazduhoplovnog zavoda „Orao“ u Bijeljini za Irak preko jugoslovenske firme „Jugoimport“, pa do žalbe pojedinih političkih stranaka Izornoj komisiji Bosne i Hercegovine zbog izvesnih neregularnosti rezultata izbora i iščekivanja postizbornih koalicija, odnosno formiranja izvršne vlasti u RS i BiH.

Pažnju su privukli i incidenti u Distriktu Brčko između Srba i Bošnjaka oko izgradnje jednog objekta Srpske pravoslavne crkve. Sticajem okolnosti, u sedmici iza nas okončan je i poznati „slučaj Ferhadija“ - izrečene su presude licima koja su sprečila postavljanje kamena temeljca za Ferhat-pašinu džamiju u Banjaluci, 7. maja 2001. godine.

„ISTORIJA“: Priče o nadaleko čuvenoj i poznatoj Ferhadiji sigurno ne bi bilo da nije bilo rata koji je besneo na ovim prostorima od 1991. do 1995. godine i njenog rušenja 7. maja 1993. godine. Sve ne bi bilo toliko dramtizovano da nije u pitanju verski objekat od izuzetnog kulturno-istorijskog značaja, izgrađen u 16. veku (tačnije 1580. godine) i koji je bio pod zaštitom Uneska. Tokom proteklog rata srušeni su mnogi verski objekti - srpske pravoslavne crkve, katoličke katedrale, džamije, ali ni jedan od svih tih vandalskih činova nije izazvao toliko pažnje kao rušenje Ferhadije. Pošto je bilo nekih naznaka da bi do ovog akta moglo doći, jedan tadašnji visoki funkcioner RS je te 1993. poručio budućim „rušiocima“: „Sazovite konferenciju za štampu, ući ćete u istoriju“.

Počinioci koji su srušili Ferhadiju nisu otkriveni, kao ni rušitelji svih ostalih verskih objekata, a da li će „ući u istoriju“ ostaje da se vidi.

PRESUDA: Predsedavajući Veću trojice banjalučkog Osnovnog suda Mirela Jagodić je u ponedeljak, 21. oktobra, posle višemesečnog suđenja izrekla presude za 14 osumnjičenih za učestvovanje u nemirima, kad je, tačno osam godina posle njenog rušenja, 7. maja 2001. godine, sprečeno postavljanje

kamena temeljca za Ferhat-pašinu džamiju u Banjaluci. Tako su Dragan Jokić (38) i Vujadin Savanović (24) osuđeni na kazne zatvora od po tri meseca, dok su Mladen Amidžić (36), Goran Kos (33) i Slavko Divljak (43) dobili po dva meseca zatvora. Dragan Radulović (25) i Dragan Blagojević (30) osuđeni su na po četiri meseca, a zatvorsku kaznu u trajanju od pet meseci dobio je Božidar Pejaković. Siniša Milojević (30) i Vitomir Jokanović (30) osuđeni su na po godinu dana, dok je Goran Popović (33) dobio najveću kaznu i trebalo bi da provede u zatvoru godinu i jedan mesec.

Sudija Jagodić je obrazložila da je presuda izrečena po članu 373 Krivičnog zakona RS, jer je „utvrđeno da su okrivljeni učestvovali u skupini koja je izvršila krivično delo nasilja nad ljudima i uništavanjem imovine“.

- S obzirom da je Murat Badić preminuo od povreda, koje je zadobio tog dana u neredima, sud je ustanovio da su okrivljeni morali da pretpostave da bi se tako nešto moglo desiti i da su učestvovali u neredima svesno i sa umišljajem - istakla je sudija Jagodić.

Ona je dodala da okrivljeni imaju pravo žalbe u roku od 15 dana i da je „donoseći presudu, imala u vidu raniju osuđivanost i životne prilike četrnaestorice okrivljenih“.

REAGOVANJA: Svi osuđeni su burno reagovali na presudu, protestujući zbog visine zatvorske kazne i stekao se utisak da ovakve kazne nisu očekivali. Predstavnici vlasti Republike Srpske se povodom presude nisu oglasili, kao ni bilo koja politička stranka.

Reagovali su jedino predstavnici misije UN u Bosni i Hercegovini i istakli da smatraju da je „pozitivan znak što su počiniooci nasilja konačno izvedeni pred lice pravde, ali da su izrečene zatvorske kazne vrlo blage s obzirom na ozbiljnost počinjenih krivičnih dela“. Portparol misije Kirsten Haupt rekla je da će oni sugerisati lokalnoj policiji da i dalje nastavi istragu o ovom incidentu i da „identifikuje glavne organizatore nereda“.

Time je, praktično, sve vraćeno na pitanje koje je u javnosti postavljano i pre skoro godinu i po dana i na koje do danas još nije nađen odgovor, pa ni tokom ovog sudskog procesa: da li su za nered koji su izazvani 7. maja 2001. godine odgovorni neposredni akteri ili postoje još neki neposredni počiniooci koji nisu ni otkriveni, odnosno da li iza svih tih počinilaca stoje određeni „organizatori“? Ako nema „organizatora“, onda ispada da se sve spontano događalo.

Činjenica je da je ovo polaganje kamena temeljca organizovala Islamska verska zajednica i da su tom činu, osim vernika koji su uglavnom došli autobusima sa strane, prisustvovali i predstavnici diplomatskog kora, kao i svi viđeniji bosanskohercegovački političari. Ako se tome doda da se sve odvijalo na godišnjicu rušenja, bilo je jasno da je takav događaj zahtevao određene mere

predostrožnosti. Upravo odsustvo takvih mera najviše je navodilo na sumnju da je neposrednim počiniocima nereda na neki način bilo omogućeno da učine to što su učinili, ako već nije bilo i direktno organizovano.

Predstavnici međunarodne zajednice su od prvoga dana insistirali ne samo na otkrivanju neposrednih počinitelja za čije mnoge ispade postoje i video-zapisi televizijskih stanica (jer se to javno dešavalo usred bela dana), već i „organizatori“. Tokom sudskog procesa nije se dobio odgovor na ovo ključno pitanje koje bi dalo odgovor na mnoga nerazjašnjena pitanja, ne samo vezana za Ferhadiju, nego i za mnogo drugih vandalskih postupaka koji su se dogodili u poslednjoj deceniji.

USLOVI: Pitanje je, međutim, da li su bila realna očekivanja da odgovor na pitanje da li su postojali „organizatori“ može da pruži ovdašnje sudstvo, bez obzira na to što se ono nalazi u periodu transformacije i što pokušava da se, uz snažno prisustvo međunarodne zajednice, transformiše u samostalnu i nedodirljivu instituciju po uzoru na sudove u Zapadnoj Evropi, tj. da zadobije njihov status, ulogu i značaj. Vrlo je teško to bilo očekivati u sadašnjim prilikama u Republici Srpskoj i BiH, gde se doskoro radilo po Krivičnom zakonu SFRJ, gde se svaka odgovornost rasplinjava i gde javni tužioci još ni približno nemaju onu snagu kakvu imaju u Evropi.

Dolazi se ipak do zaključka da su političari, kao i predstavnici međunarodne zajednice, vruć krompir, koji se u ovom slučaju zove Ferhadija, vrlo rado ustupili sudstvu da ga reši, jer sami nisu imali ni volje, ni hrabrosti, ni kompetencija za to.

Prisustvo međunarodne zajednice u BiH je evidentno i ona sigurno od svojih zahteva neće odustati. Bosna i Hercegovina, kao i Republika Srpska, koja je njen deo, postale su članice Saveta Evrope i kandidovale su se za uključanje u sve ostale evropske i svetske integracije, sa konačnim ciljem uključanja u Evropsku uniju. Za sve ovo je neophodno prihvatanje evropskih standarda i normi, te sama BiH ako želi u takve integracije mora razvijati i institucije bez kojih to nije moguće postići, poput nezavisnih sudova, efikasnih tužilaštava i profesionalne policije.

Sve još na kamenu temeljcu

Posle 7. maja 2001. dogodio se 18. jun iste godine kad su, takođe uz nered, ali uz daleko veće mere obezbeđenja, kamen temeljac za Ferhat-pašinu džamiju položili reis-ul ulema Mustafa Cerić i predsednik RS Mirko Šarović, uz prisustvo svih ostalih najviših zvaničnika RS, a potom je počela gradnja i drugih

džamija u RS, a mnoge od njih su već poodavno završene. Gradnja Ferhadije, međutim, još nije počela. Sve je još na kamenu temeljcu.

3.11.2002.

Koliko razne afere utiču na položaj, razvoj i reforme u RS i BiH u celini

Što više afera, to manje nadležnosti

Slučaj nelegalnog izvoza oružja iz Vazduhoplovnog zavoda „Orao“ u Bijeljini još jednom je nametnuo niz ozbiljnih političkih pitanja

Dejtonska Republika Srpska, kao sastavni deo Bosne i Hercegovine, poslednjih dana je u centru pažnje evropske i svetske javnosti. Povod za takav interes, kao što je to već dugogodišnje pravilo, nije ništa dobro ni pozitivno, već baš, naprotiv, alarmantno i negativno. Reč je o nelegalnom izvozu naoružanja iz Vazduhoplovnog zavoda „Orao“ u Bijeljini preko jugoslovenske firme „Jugoimport“ Iraku (koji je, kao što je poznato, pod sankcijama OUN). Kao žalostan epilog tih aktivnosti i takvog načina poslovanja javila se ozbiljna pretnja da se Bosni i Hercegovini uvedu sankcije.

Za neupućene će takve pretnje na prvi pogled delovati jako paradoksalno, s obzirom na to da je RS izvozila nelegalno oružje, a ne Bosna i Hercegovina. Odgovor je, međutim, jako prost i jednostavan, jedino je BiH međunarodno priznata država, dok je RS samo entitet u njenom sastavu.

DEMANTI: Narodna izreka, koja glasi: „Ono što se priča - ili je bilo ili će biti“, u slučaju Republike Srpske se uglavnom pokazuje kao tačna. Naime, sve afere koje nastaju u RS uglavnom otkrivaju predstavnici međunarodne zajednice, koji pozivaju domaće institucije da ih obelodane, preispitaju i spreče, te da pronađu odgovorne i adekvatno ih kazne. Institucije RS se u startu ponašaju tako što sve odlučno demantuju, tvrdeći da neka takva informacija „apsolutno nije tačna“ i da je „stvar pod potpunom kontrolom i u nadležnosti institucija RS“, da bi posle izvesnog vremena, pod pritiskom činjenica - sve priznali. U poslednje vreme se takav scenario razvijao u tri slučaja, od prisluškivanja Sfora od strane Vojske RS, preko carinske afere (utaje carina) i do ove poslednje afere, nelegalnog izvoza naoružanja iz VZ „Orala“.

Nažalost, pravilo se i ovaj put ponovilo. Početkom septembra SAD su obavestile vlasti u Sarajevu da sumnjaju da „Orao“ ilegalno saraduje sa Irakom. Institucije Republike Srpske su ove sumnje uglavnom demantovale, a u tom cilju Vlada RS je u okviru Ministarstva odbrane formirala Radnu grupu koja je trebalo da da odgovor na ovo delikatno pitanje. Dani su prolazili, a odgovora radne grupe nije bilo, sve do trenutka dok Sfor nije otkrio rezultate svoje kontrole VZ „Orla“, kad

je na osnovu ugovora koji je pronađen otkriveno da postoji nelegalna saradnja i prodaja oružja ili njegovih delova Iraku. Činjenica je da je nedozvoljena trgovina postojala, a njeno postojanje, na osnovu Rezolucije UN, povlači sve raspoložive konsekvence i mere, sve do sankcija međunarodne zajednice. Tek nakon objavljivanja ovih neoborivih dokaza reagovala je i Vlada RS, odnosno njena Radna grupa, koja je potvrdila da je saradnja postojala.

REALNOST: Tako se još jednom pokazalo da u Republici Srpskoj ima mnogo ljudi na odgovornim funkcijama, koji se ponašaju dosta neodgovorno i nepromišljeno. Mnogi od tih koji vode narode na ovim uzavrelim BiH prostorima ne shvataju osnovnu definiciju politike, kao „ostvarenja mogućeg“. Tome treba dodati da se svi društveni procesi odvijaju po određenoj proceduri, uvažavajući konstelaciju međunarodnih odnosa.

Poštovanje Ustava i zakona je princip o kojem je suvišno polemisati. Očigledno je da Dejtonski mirovni sporazum, pa i Ustav BiH, koji je iz njega proizašao, kao i sve ostale akte koji su nastajali na osnovu njih mnogi još nisu uspjeli da upoznaju i shvate. Činjenica je da je BiH međunarodno priznata država sa svoja dva entiteta i jasno definisanim nadležnostima svakoga od njih. Međutim, permanentna primena Dejtonskog sporazuma zahteva mnoge promene u funkcionisanju entiteta i mnogih drugih organa, što je mnogima možda i najteže shvatljivo.

Veoma je jasna bosanskohercegovačka realnost, oličena kroz prisustvo međunarodne zajednice i njenog visokog predstavnika u BiH, kao najautoritativnijeg tela sa širokim ovlašćenjima i merama koje mu stoje na raspolaganju (sve je rezultat primene Dejtonskog sporazuma). Snage Sfora su sigurno najrespektabilnije oružano telo, koje je direktno odgovorno za održavanje mira na ovim prostorima. Razumljivo bi bilo da neko privatno neće nešto da vidi i tako se ponaša, te u skladu s tim bude adekvatno kažnjen. Međutim, neodgovorno je da to rade predstavnici vlasti, a da kažnjen bude narod koga predstavljaju i koji im sigurno za to nije dao mandat.

Treba se prisjetiti 21. novembra 1995. godine, kad je potpisan Dejtonski mirovni sporazum, što je proslavljeno na obe zaraćene strane pucnjima u vazduh. Bili su to pucnji oduševljenja zbog postignutog mira. Dejtonski sporazum je tada plebiscitarno podržan.

Krajnje je vreme da se shvati realnost, baš u cilju očuvanja RS, standarda njenih građana i ostvarivanja njihovih osnovnih ljudskih prava. Međunarodna zajednica treba da bude partner s kojim se mora saradivati, a ne neko sa kojim će se stalno igrati žmurke ili gluvih telefona.

KRIZA: Visoki predstavnik Peder Ešdaun je nakon podnošenja izveštaja o „slučaju ‘Orao’“ u sedištu NATO i Evropske unije u Briselu rekao „da se BiH suočava s najvećom krizom kredibiliteta od kraja rata,“ te dodao da su njegovi sagovornici bili „zapanjeni nedostatkom civilne kontrole nad vojskom i vojnim industrijskim kompleksima“, kao i da se sve to „događa na entitetskom, a ne na državnom nivou“. Govoreći o vojnoj saradnji Republike Srpske sa SR Jugoslavijom, visoki predstavnik je kazao da se mora „uspostaviti čvrst i potpun prekid između vojnih struktura Beograda i RS“.

Istovremeno, prvi zamenik visokog predstavnika za BiH Donald Hejs izjavio je da će istraga o navodima u vezi sa kršenjem embarga UN na izvoz oružja od strane Vazduhoplovnog zavoda “Orao” imati za rezultat još nekoliko smena u vrhu RS. Ukoliko se ispostavi da postoji politička odgovornost, odgovorne čekaju posledice, bez obzira na to o kome je reč. Hejs je, takođe, još jednom ponovio da se „od RS očekuje agresivna, transparentna i sveobuhvatna istraga“.

Premijer RS Mladen Ivanić je, govoreći o odgovornosti Vlade RS, rekao da je “odgovoran u onoj meri u kojoj nisu bili odgovorni ljudi koji nisu radili svoj posao na pravi način”, objasnivši da bi bio odgovoran da nije preuzeo sve mere.

- Međutim, sve mere sam preduzeo na vreme, zbog čega mislim da nije odgovorna Vlada u celini. Ako bi se kasnije pokazalo da i one mere koje smo preduzeli nisu dovoljno dobre, onda bi se moglo govoriti i o mojoj odgovornosti - rekao je Ivanić.

PORUKA: Opšte je poznato da političari Republike Srpske neće i ne žele da shvate da postoji politička odgovornost. To se pokazalo u svim dosadašnjim aferama, tako je ministar finansija Vračar u carinskoj aferi podneo ostavku tek kada je visoki predstavnik zapretio da će ga smeniti. Do sada je (zbog „Orla“) ostavke podneo ministar odbrane RS Slobodan Bilić (koji je već bio ministar u ostavci) i načelnik Generalštaba VRS Novica Simić. Istraga će pokazati ko je još odgovoran. Inače, civilne ingerencije nad vojskom su u rukama predsednika RS Mirka Šarovića i Vlade RS, odnosno njenog predsednika Mladena Ivanića.

Visoki predstavnik je nakon sastanka u Briselu rekao da „Evropska unija podržava reforme u BiH u tri ključna pitanja - Savetu ministara BiH, carinskoj službi i porezu na dodatnu vrednost“. Ešdaun je pojasnio da međunarodna zajednica treba efikasnog partnera, što znači dalju reformu rada i proširenje nadležnosti Saveta ministara BiH.

24.11.2002.

Kako u RS ocenjuju najave formiranja jedinstvene Vlade BiH, jedinstvene carine, uvođenja poreza na dodatu vrednost na državnom nivou...

Prazna ljuštura koja ničemu neće služiti

Sve je manje poseta međunarodnih zvaničnika Banjaluci. Čak ni glavni tužilac Haškog tribunala Karla del Ponte više ne dolazi u administrativni centar Republike Srpske

Običan građanin Republike Srpske, kao i svaki stanovnik Bosne i Hercegovine koji i najpovršnije prati političke događaje primećuje da u informativnim emisijama elektronskih medija, kao i na stranicama novina, sve više prostora zauzimaju informacije iz Sarajeva. To su informacije koje se odnose prvenstveno na rad zajedničkih organa BiH, međunarodnih organizacija, ponajviše kancelarije Visokog predstavnika i mirovnih snaga (Sfora) i drugih.

Svakim danom sve je manje informacija koje se odnose na rad entitetskih institucija, posebno iz Banjaluke, administrativnog centra Republike Srpske. Ako se ova tendencija nastavi, mnoge redakcije će morati da povećaju broj i kvalitet svojih novinara u Sarajevu, a smanjivati u Banjaluci (ako to već nisu uradili).

Očigledno je i to da je sve manje poseta međunarodnih zvaničnika Banjaluci, da je ona namerno ili nenamerno zaboravljena i da se sve značajnije posete uglavnom završavaju u Sarajevu. Čak ni glavni tužilac Haškog tribunala Karla del Ponte više ne dolazi u administrativni centar RS.

REFORME: Očigledno je, dakle, da je na delu proces centralizacije BiH, odnosno prenošenja nadležnosti entiteta na postojeće zajedničke institucije i stvaranje novih koje tek treba da preuzmu te nadležnosti i ingerencije. Počeci ovog procesa su, gledano iz ugla entitetskih vlasti, dosta daleki jer se slobodno može reći da je jedan od uzroka krvavog rata koji je besneo u BiH bio upravo koncept njene centralizacije, odnosno nastojanja za decentralizacijom. Bošnjaci, tadašnji Muslimani, želeli su centralizovanu BiH sa jakim administrativnim centrom u Sarajevu, a Srbi i Hrvati decentralizovanu.

Posle krvavog rata i ogromnih žrtava i razaranja, usledio je Dejtonski mirovni sporazum (ove sedmice navršilo se sedam punih godina od njegovog potpisivanja), stvorena je BiH sa jakim entitetima, koji su imali obeležja

„države u državi“, pogotovo Republika Srpska koja nije kantonizovana kao BH Federacija. Problem je bio jedino kako to sačuvati. Primena Dejtonskog sporazuma, ali i svih drugih međunarodnih konvencija, dovela do ustavnih promena kojima su sva tri naroda (Srbi, Bošnjaci, Hrvati) postali konstitutivni na nivou cele BiH. Do tada su u RS konstitutivni bili samo Srbi, a u BH Federaciji Bošnjaci i Hrvati.

Odupiranje ovom procesu bilo je dosta apsurdno, jer teško je biti opredeljen za evropske i svetske integracije, a biti protiv ravnopravnosti u vlastitoj državi. Suština je bila u načinu kad i kako to provesti. Zakasnilo se, umesto da su organi RS išli tome u susret, čekalo se do trenutka kad se moralo pod pritiskom međunarodne zajednice na mnogo toga (gotovo sve) pristati.

Neposredno nakon opštih izbora u BiH, održanih 5. oktobra ove godine, Visoki predstavnik Peder Ešdaun je najavio šest reformi u narednih šest meseci, od kojih je posebno izdvojio reformu Saveta ministara BiH, odnosno stvaranje Vlade Bosne i Hercegovine, uvođenje poreza na dodatnu vrednost na državnom nivou i reorganizaciju entitetskih carina, tačnije stvaranje zajedničke carine. Generalni sekretar NATO saveza Džordž Robertson je uputio zahtev Predsedništvu BiH o neophodnosti uvođenja zajedničkog ministarstva odbrane BiH, a potom verovatno i zajedničkog generalštaba. Taj zahtev je ponovio i Ešdaun, obrazlažući to činjenicom da BiH treba da postane članica „Partnerstva za mir“, a ne da sa SR Jugoslavijom bude jedina crna rupa u Evropi. OSCE i njen šef u BiH Robert Bikroft se zalažu za reformu obrazovnog sistema BiH...

REAGOVANJA: Zvaničnici Republike Srpske o svim ovim pitanjima uglavnom ćute ili se stidljivo izjašnjavaju u već poznatom maniru da su protiv toga, da to nije u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom niti sa Ustavom BiH i Republike Srpske. Međutim, nije pokrenuta strateška aktivnost (s obzirom na postojeće katastrofalno socijalno ekonomsko stanje) kako i na koji način izaći iz postojeće pozicije, odnosno ni ovog puta srpski političari nemaju konkretne kontrapredloge, pa nije isključeno da će im, po starom običaju, posle odbijanja biti nametnuta mnogo nepovoljnija rešenja od onih koja bi mogli isposlovati da su na vreme počeli pregovore.

Aktuelni premijer RS Mladen Ivanić je kategoričan da porez na dodatnu vrednost i carine moraju i dalje biti na entitetskom nivou. „To niko ne može promeniti, pa čak ni Visoki predstavnik sa svim svojim ovlašćenjima i ingerencijama“, rekao je ovih dana Ivanić. On ima slično mišljenje i o zajedničkom ministarstvu odbrane BiH i smatra da je postojeći Stalni vojni komitet sasvim dovoljno rešenje za ovu oblast.

Portparol Visokog predstavnika Oleg Milišić odbio je da komentariše ove Ivanićeve izjave, naglasivši da „nema komentar jer su stavovi Visokog predstavnika i međunarodne zajednice jasni“.

Lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik za „Blic nedelje“ kaže da se zalaže za decentralizovanu i funkcionalnu BiH.

- Nije garancija da carina neće biti korumpirana ako bude zajednička na nivou BiH. Ona treba da bude efikasna, a takva može biti i na entitetskom nivou ako se napravi dobra sistematska reorganizacija. Isti je slučaj i sa porezom na dodatu vrednost, koji može biti prikupljan na entitetskom nivou, a stvar je dogovora kako će se dalje raspoređivati - smatra Dodik.

Za Savet ministara BiH Dodik kaže da, prema njegovim saznanjima, to treba da bude klasična vlada sa predsednikom koji se ne menja, a ne kao što je sada slučaj sa predsedavajućim koji se rotira svakih osam meseci i ukupno 12 ministarstava za razliku od sadašnjih šest. Za nova ministarstva su predviđeni resori odbrane, unutrašnjih poslova, prosvete, saobraćaja i veza, što dovoljno govori i o zamišljenim nadležnostima Saveta ministara.

POZICIJE: Dok sam ja bio premijer ovakva pitanja centralizacije niko nije ni pominjao. Međunarodna zajednica koristi jedan međuprostor kad posle provedenih izbora nije konstituisana nova vlast. Funkcioneri RS iz sadašnje vlasti imaju nameru da učestvuju u institucijama buduće vlasti, iako u prošlom periodu nisu uradili mnoge stvari koje su trebali i morali. Nije, na primer, raščišćena afera u Carini RS, iako im je bio dat rok da se to uradi, i sada se traži jedinstvena carina. Nije raščišćena afera „Orao“ i sada se traži ministarstvo odbrane BIH i uvodi se kontrola izvoza oružja na nivou BiH - dodaje lider SNSD.

Dodik podseća da nema ništa protiv uvođenja nekih ministarstava na državnom nivou ako bi to donelo rezultate, poput Ministarstva saobraćaja i veza, ako bi to dovelo do većih investicija i unapređenja gradnje putnih komunikacija i uopšte saobraćaja. Ne sme se, po njegovom mišljenju, ponoviti slučaj sa uvođenjem Državne granične službe koja je uvedena zbog navodnog nelegalnog prelaska granice, a da se posle toga ništa ne promeni.

- Tvrdim da određene mafijaške grupe i sada imaju svoje veze u određenim krugovima u DGS - ističe Dodik, koji zato upozorava da će od RS, ako se sve gore navedene promene dogode, „ostati samo prazna ljuštura“, odnosno da „niko neće ukinuti RS, ali će ona biti prazna i to sve zahvaljujući ovoj vladi koja je za samo dve godine dovela RS u ovako beznadežnu situaciju“.

8.12.2002.

Šta je pokazao aktuelni proces konstituisanja vlasti u RS i BiH

Ko se još drži zadate reči

Još nije prošlo vreme kad su svi dogovori postizani u vrlo uskom krugu, na raznoraznim politbiroima, kad su i rezultati primene tih dogovora u praksi bili poražavajući

Očigledno je da u Bosni i Hercegovini i njena dva entiteta, Republici Srpskoj i Federaciji BiH, ništa ne ide lako, već baš naprotiv sve se odvija sporo, teško i komplikovano. Za same građane BiH, kao i za stanovnike susednih država, ova zemlja je i danas u velikoj meri nerazumljiva. Mnogo je šta nejasno kad je u pitanju njeno ustavnopravno ustrojstvo, nejasna je uloga domaćih organa vlasti kao i mesto i značaj predstavnika međunarodne zajednice, koja je sa svojim visokim predstavnikom i dalje neka vrsta „staratelja“ ove dosta složene državne zajednice.

Govoriti o mnogim hipotekama prošlosti koje su svoju kulminaciju doživele tokom rata od 1992. do 1995. godine bilo bi zaista suvišno. Sve je mnogo bolje i mnogo pre svih ispričao nobelovac Ivo Andrić, koji je u svojim delima pisao o životu bosanskih kasaba iz perioda Otomanske imperije, što je i te kako i danas aktuelno.

ANDRIĆ: Rat nijedan problem zbog kojeg je započet ne može da reši, već uz ogromne žrtve, strahote i stradanja samo dodatno još sve iskomplikuje i ostavi posleratnom vremenu da ta pitanja rešava u daleko težim okolnostima nego pre samog rata. Ove Andrićeve reči, ako ih i nismo baš doslovno citirali, danas su više nego aktuelne, jer su sve uzroke raspada bivše SFRJ (nerešena nacionalna pitanja, nerazumevanje procesa vezanih za državnu organizaciju, odnosno pitanja unitarizma i decentralizacije) građani Bosne i Hercegovine najteže osetili.

Još 1990. godine, kada su na prvim višestranačkim izborima ubedljivo pobedile nacionalne stranke Srba, Hrvata i Bošnjaka (Srpska demokratska stranka, Hrvatska demokratska zajednica i Stranka demokratske akcije), bilo je jasno da je izvesniji krvavi građanski, nacionalni ili verski rat nego što bi se to moglo smatrati pobedom demokratije. Upravo zato što nijedno od gorućih pitanja bivše SFRJ u celini, a BiH i posebno, na taj način nije moglo da bude rešeno.

PARADOKSI: Dvanaest godina kasnije, Bosna i Hercegovina nije država u kojoj se posle izbora rezultati saopšte iste večere ili eventualno sutradan. Procedura je dosta komplikovana, između ostalog iz zbog glasača koji glasaju „u odsustvu“, te se na rezultate čeka više sedmica, pa čak i meseci. Ove godine su domaće vlasti same organizovale izbore (5. oktobra) i čitava procedura je ipak trajala kraće u odnosu na prethodne, ali ipak mnogo duže nego u drugim državama.

Zato nije čudo što ni dva meseca posle izbora još nije konstituisana izvršna vlast ni na jednom nivou u BiH (kantonalnom, entitetskom ili državnom). U toku je tek konstituisanje najviših zakonodavnih tela - skupština. Običnom građaninu u ime koga se održavaju izbori i konstituiše vlast veoma je teško da sve to shvati. Malo je javnog rada, uglavnom se dogovori (ili svađe) održavaju daleko od očiju javnosti. Ako nije upoznata javnost kao glavni arbita, onda se lako mogu pretpostaviti i efekti tih svih dogovora. Time se samo pokazuje da još nije prošlo vreme kad su svi dogovori postizani u vrlo uskom krugu, na raznoraznim politbiroima, te kad su rezultati primene tih dogovora u praksi bili poražavajući.

KOALICIJE: Posle mnogo, više tajnih nego javnih, dogovora 28. novembra je napravljena skupštinska koalicija ili kako to u RS zovu skupštinska većina, koju čine Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Partija demokratskog progresa. Ova koalicija, u kojoj su SDS i SDA, slobodno se može nazvati istorijskom jer su je formirale dve stranke koje su do pre sedam godina vodile rat. Ključni dogovor postignut je na Iftaru, svečanoj večeri tokom Ramazana (posta). Slična koalicija je postignuta i u drugom entitetu u Federaciji BiH između SDA i HDZ, a i ove dve stranke su takođe vodile rat. Treba podsetiti da HDZ u Republici Srpskoj nema poslanika tako da nije ni mogao da ulazi u koaliciju sa SDS i SDA, a u Federaciji BiH poslanika nema SDS, tako da ni tamo nisu mogli da naprave te tripartitne koalicije.

Međutim, ono što je realno, ta koalicija je moguća na državnom bosanskohercegovačkom nivou. Sad se slobodno može reći, gledajući strukturu buduće vlasti, da se ponavlja 1990. godina, kad su vlast na svim nivoima činile tri nacionalne stranke SDS, SDA i HDZ. Posle je usledio - rat. Ono što je novo, to je Partija demokratskog progresa aktuelnog premijera Mladena Ivanića i Stranka za BiH Harisa Silajdžića, koje će (najverovatnije) pomoći da ove tri stranke ponovo formiraju vlast, jer same to više nisu u stanju da urade.

Kad se pažljivije analiziraju izborni rezultati, vidi se da su ove tri stranke postigle u odnosu na druge stranke najbolje rezultate, ali i da im je podrška birača u odnosu na 1990. godinu drastično opala. Vlast su u RS ove godine mogle formirati i druge umerene stranke, predvođene Savezom nezavisnih socijaldemokrata Milorada Dodika, da je podršku ovoj opciji dala Ivanićeva PDP, a od te koalicije je zavisila i koalicija odnosno vlast na državnom (BiH) nivou. Oko formiranja mogućih koalicija je jedino jasan bio stav upravo SNSD,

čiji su lideri još pre izbora istakli da „nema koalicija sa strankama koje su izazvale rat, SDS, SDA i HDZ“.

CENTRALIZACIJA: Prva sednica Predstavničkog veća Parlamentarne skupštine BiH u Sarajevu (3. decembra) je odmah nakon polaganja zakletve poslanika i prekinuta, jer su poslanici iz RS napustili njeno zasedanje zbog prethodnog dana nametnutog Zakona o Savetu ministara koji je proglasio visoki predstavnik međunarodne zajednice Peki Džaferović. To napuštanje sednice se slobodno može nazvati „paradom za neupućene“, u ovom tekstu često pominjane obične građane. Napuštanje sednice ne odlaže primenu nametnutog zakona na koji visoki predstavnik na osnovu odluke Bosanske konferencije ima pravo i to baš zbog neefikasnosti poslanika. Isti ti poslanici će taj zakon usvojiti i provoditi, kao i sve do sada nametnute zakone.

Ono što je u ovom slučaju bitno jeste da bivši Savet ministara BiH u velikoj meri postaje Vlada BiH koja će imati predsednika i neće odlučivati konsenzusom, što je do sada bio slučaj. To za BiH i njene entitete znači i njenu centralizaciju odnosno unitarizaciju. Ono što sledi u skorije vreme su jedinstvena carina i jedinstveni porez na dodatnu vrednost na državnom nivou. Treba se samo priseliti 1990. godine i videti da se zbog ovakvih pitanja u najvećoj meri BiH i našla u krvavom ratu i rasperala po nacionalnim šavovima. Međunarodna zajednica, odnosno njeni predstavnici u BiH sve ove reforme obrazlažu neophodnošću da BiH bude funkcionalna država. Opstanak entiteta niko ne dovodi u pitanje, iako je sve manje jasno sa kojim ingerencijama i nadležnostima će oni biti.

MORAL: Vraćajući se u domovinu posle dvadesetogodišnjeg izgnanstva, ruski akademik Aleksandar Solženjicin je posle dva meseca putovanja po Rusiji rekao da je ona u velikoj moralnoj krizi i da je moralno propala. Tu moralnu propast Solženjicin je nazvao najvećim propadanjem koje jedno društvo, država ili narod može da doživi. Vrlo je teško na prostoru BiH i Republike Srpske naći ličnost, instituciju i mesto gde se o ovoj fundamentalnoj vrednosti, kao bitnoj pretpostavki za opstanak i razvoj svakoga društva, govori. Jedno od pitanja je koliko ima morala i da li ga uopšte ima u politici.

Narodna izreka da se „čovek drži za reč, a vo za rogove“ kao da više ne važi na ovim prostorima. Treba se priseliti obećanja političkih stranaka i njihovih lidera od pre samo dva meseca, pre izbora u izbornoj kampanji, i uporediti sa onim šta ko radi danas. U pitanju je legitimitet koji je postignut upravo na volji građana na osnovu javno datih obećanja.

Kad potpisano ne važi

Srpska radikalna stranka RS se na prvom zasedanju NS RS pocepala, tako da su od četiri poslanika tri glasala za predsednika i potpredsednika iz SDS i SDA, a jedan se pridržavao stranačkog dogovora da će ova stranka opoziciono delovati. Generalni sekretar SR RS Ognjen Tadić kaže da su tri poslanika potplaćena i ucenjena od SDS. Slično je i sa Demokratskom strankom RS koja ima jednog poslanika i koja je svojevremeno potpisala sporazum sa Dodikovom SNSD, da bi na Skupštini glasala za kandidate SDS, SDA i PDP.

29.12.2002.

Međunarodna zajednica u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj - prijatelj, partner ili nešto treće

Kabadahije neće partnerstvo

Domaće institucije i građani na prisustvo stranaca gledaju dosta subjektivno, zavisno koliko se koji potez međunarodnih predstavnika njih tiče, da li je po njihovoj želji ili ne, odnosno koliko im je od koristi

Govoriti o dejtonskoj Bosni i Hercegovini a ne pominuti međunarodnu zajednicu, gotovo je nemoguće. Zašto je to tako, odgovor je jako jednostavan - da nije bilo međunarodne zajednice, ne bi bilo ni ove i ovakve BiH, njenih entiteta, kantona, Distrikta Brčko, Visokog predstavnika, Sfora i drugih institucija koje čine današnju BiH. Ruku na srce, ne bi bilo ni mira...

PUT DO DEJTONA: Nakon prvih višestranačkih izbora u BiH 1990. godine, na kojima su pobedile nacionalne stranke (Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Hrvatska demokratska zajednica), kada su mnogi građani pomislili da se krenulo putem demokratizacije, razvoja i prosperiteta, usledio je rat, za koji se samo zna da je počeo 1992. godine. Do danas još nije odgovoreno kakav je to bio rat, jedni kažu građanski, drugi etnički, treći verski, četvrti odbrambeni... Svako karakter rata tumači iz svoga ugla i onako kako mu u datom trenutku odgovara, ponajviše zavisno od nacije i stranke kojoj pripada. Takođe, nije dat ni adekvatan odgovor šta je osnovni uzrok rata, da li nacionalna neravnopravnost ili dobro poznato pitanje unitarizacije i decentralizacije BIH, oboje ili možda nešto treće.

O epilogu rata, tragediji i patnjama koje je izazvao, mnogo toga je napisano, ali se slobodno može reći da pričati i pisati o tome nikad nije dovoljno. Treba se prisetiti ljudskih stradanja, poginulih, ranjenih, invalida, iseljenih i prognanih koji su se „kao mravi“ razišli po celom svetu, a većina se sigurno više nikad neće ni vratiti na predratna boravišta i u vlastitu imovinu. Posleratne traume su sve izraženije, poput samoubistava, agresivnog ponašanja, beznađa i sličnih devijacija.

Velike materijalne štete koje svaki rat prouzrokuje, a ovaj krvavi bosanski izgleda ponajviše, građani BiH svakodnevno osećaju. Društveni bruto proizvod po glavi stanovnika je oko 1.000 dolara, stopa nezaposlenosti je oko 60 odsto,

životni standard je jako nizak i ono što je od svega možda i najtragičnije jeste jedna besperspektivnost. BiH je i danas zemlja iz koje se odlazi...

Kad se 1995. godine došlo do jedne gotovo bezizlazne i apsurdne situacije za sve tadašnje aktere rata i ratne lidere jedini mogući izlaz bio je Dejtonski mirovni sporazum, koji je i potpisan 21. novembra te godine. Dejtonski sporazum je rezultat kompromisa koji je ostvaren, zahvaljujući ne samo bezizlaznoj situaciji u kojoj su se sve tri strane našle, nego i usled velikog pritiska međunarodne zajednice. Pregovori su, uostalom, održavani u vojnoj bazi Dejton, a ne na nekom bulevaru. Sporazum su, nažalost, postigli isti oni ljudi koji nisu mogli da se dogovore 1992. godine i koji su narod povelili u rat.

Dejtonskim mirovnim sporazumom međunarodna zajednica je definisala svoje mesto u BiH ponajviše kroz instituciju Visokog predstavnika i mirovnih snaga, Sfor, a zapaženo mesto imaju i drugi, poput misije OUN, OESC, UNHCR i drugih. Ovlašćenja međunarodne zajednice, odnosno Visokog predstavnika su još proširivana na konferencijama koje su bile posvećene upravo sprovođenju ovog sporazuma.

STAVOVI: Mišljenja i stavovi institucija BiH entiteta i njenih građana o međunarodnoj zajednici i njenoj ulozi u BiH su heterogena i radikalno suprotstavljena. Postoje jedni koji njenu ulogu apsolutno podržavaju i smatraju je ključnom za opstanak i razvoj BiH, do onih koji u njoj vide „babarogu“ koja je kriva za sve, s neskrivenom željom da međunarodnim predstavnicima što pre vide leđa. Postoji i treća grupa koja angažman međunarodne zajednice smatra korisnim i neophodnim, ali uz određene primedbe, odnosno greške koje su međunarodni predstavnici počinili tokom svoje misije u BiH, a sve u cilju provođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nesumnjiv je doprinos svih institucija međunarodne zajednice, ali u svakom slučaju bilo je i mnogo lutanja, improvizacija i traženja rešenja, što su njihovi predstavnici često i sami priznavali. Činjenica je da domaće institucije i građani na njeno prisustvo gledaju dosta subjektivno, zavisno koliko se koji potez međunarodnih predstavnika njim tiče, da li je po njihovoj želji ili ne, da li im je od koristi ili ne.

Međunarodna zajednica se i dalje mora prihvatati kao partner, s obzirom na jasna opredeljenja svih ovdašnjih političara ka evropskim i svetskim integracijama. To mnogi nisu shvatili (ili su se pravili da nisu shvatili), pa su obmanjivali vlastiti narod da je Dejton jedan proces koji se pre ili kasnije mora realizovati.

Mnogo je bolnih pitanja za svaki narod, poput saradnje sa Tribunalom, povratka izbeglica, demilitarizacije, izgradnje porušenih verskih objekata, jačanja zajedničkih, a slabljenja entitetskih institucija i organa i drugih. Tako, na primer,

izgradnja infrastrukturnih objekata izaziva oprečne stavove jer mnogi smatraju da je to dosta nekorisno trošenje novca, da ima prioritetnijih, dok međunarodni zvaničnici izgradnju infrastrukture smatraju kao elementarnu i osnovnu pretpostavku za svaki dalji razvoj.

PARADOKS: Da bi se neko bavio politikom, pa samim tim i učestvovao u vlasti u dejtonskoj BIH, morao je imati podršku međunarodne zajednice jer nacionalne stranke nisu bile poželjne u očima međunarodnih zvaničnika, pogotovo Srpska demokratska stranka, i to najviše kod vodeće svetske sile - SAD. Nezamisliv je bilo kakav razvoj, pa i gola egzistencija u situaciji bilo kakve blokade za bilo koju zemlju sveta, a kamoli današnje BiH. Paradoks je jedino što nacionalne stranke, i posle Dejtona i pored svih ratnih stradanja, dobijaju uglavnom najveću podršku građana, za šta ih onda međunarodna zajednica raznoraznim merama izolacije kažnjava.

Ono što je novo na tom planu je stav upravo te međunarodne zajednice koja se valjda umorila od inačenja domaćih birača koji baš biraju ono što im međunarodna zajednica brani, pa su posle ovogodišnjih oktobarskih opštih izbora, gde su nacionalne stranke ponovo dobile najviše glasova, prihvatile te nacionalne stranke protiv čijeg učešća u vlasti su do juče bili, i postavili im jasne zadatke koje treba da izvršavaju. Reforme, koje je međunarodna zajednica postavila kao prioritetne zadatke, nisu u skladu sa programskim opredeljenjima upravo tih nacionalnih stranaka, na prvom mestu SDS. A to su stvaranje jedinstvene vlade BIH i promena načina njenog rada ne više konsenzusom nego većinom, uvođenje jedinstvene carine BIH, uvođenje poreza na dodatnu vrednost, uvođenje ministarstva za bezbednost, kao i jedinstvena komanda nad vojskom promenom strukture i organizacije rada Stalnog vojnog komiteta i njegovo u dogledno vreme prevođenje u jedinstveno ministarstvo odbrane BIH.

Koliko je ispravna ova odluka i opredeljenje međunarodne zajednice pokazaće vreme i da li je moguće da oni koji nisu mogli pre deset godina, to mogu sada. Ceh za sve greške, pa i za ovu, platiće sami građani BiH, a ne međunarodna zajednica.

2.02.2003.

Postoji li istinska volja međunarodne zajednice i domaćih institucija da se uhapse optuženi za ratne zločine

Zašto se ne oglasi Pentagon

Republika Srpska je od svog nastanka ili u ratu ili pod sankcijama. Da li je 2003. godina kraj sankcija i uslovljavanja

Mnogo je problema koji opterećuju građane Bosne i Hercegovine, a posebno Republike Srpske. Pošto se uglavnom radi o više nego dobro poznatim neprilikama, pitanje je jedino kad je koja najaktuelnija. I zato dok u ovom trenutku priča o uvođenju jedinstvene carine ili poreza na dodatnu vrednost na nivou BIH ide predviđenim tokom (konačni modaliteti o njihovom uspostavljanju će biti poznati 18. februara), dok se rezultati afere „Orao“ (izvoz oružja u Irak) tek očekuju, kao i konačno konstituisanje zakonodavne i izvršne vlasti nakon opštih izbora iz oktobra prošle godine, a nezaposlenost, nizak životni standard i najavljeni socijalni nemiri su nešto što su hladni zimski dani zamrzli i čiji se rasplet očekuje na proleće, u prvi plan je izbila jedna stara priča.

Ono što se u poslednje vreme najčešće i najglasnije pominjalo, ne samo u BiH već i u SR Jugoslaviji i Republici Hrvatskoj, jeste hapšenje ili predaja Haškom tribunalu svih optuženih za ratne zločine, pri čemu se u prvom redu misli na bivšeg predsednika Republike Srpske Radovana Karadžića i komandanta Vojske RS generala Ratka Mladića. Pošto su Slobodan Milošević i mnogi drugi (uglavnom Srbi) već poodavno u Ševeningenu, dok je hrvatski general Janko Bobetko jako bolestan i lekari tvrde da nije u stanju da iz Zagreba otputuje u Hag, a optužnica protiv Alije Izetbegovića se još razmatra i proučava i njena sudbina je neizvesna (kako „Blic“ nezvanično saznaje Izetbegović je teško bolestan), bilo je gotovo prirodno da se sve ponovo vrati na nekadašnje lidere sa Pala.

„JAKO TEŠKO“: Ovu jako osetljivu temu aktuelizovao je američki ambasador za ratne zločine Pjer Rišar Prosper, koji je tokom prethodne sedmice posetio Beograd, Podgoricu, Sarajevo i Banjaluku. Nakon susreta sa novim predsednikom Vlade RS Draganom Mikerevićem, Prosper je rekao da smatra da je „ključ napretka ovih prostora hapšenje Radovana Karadžića“ i objasnio da je „sve jako jednostavno: neće biti ekonomske pomoći dok je on na slobodi“.

- Žalosno je da ceo narod nosi teret radi pojedinca - istakao je Prosper, dodajući da se nada da bi se osumnjačeni mogli dobrovoljno predati i time izabrati najbezbolnije rešenje.

Premijer Mikerević je tom prilikom pozvao sve optužene da se dobrovoljno predaju, uključujući i Radovana Karadžića i obećao da će vlada u tom slučaju dati garancije Haškom sudu da se brane sa slobode. Prema njegovim rečima, „nijedan pojedinac nije vredan naroda Republike Srpske, jer bi se rešenjem ovoga problema hapšenja ratnih zločinaca otvorio prostor za strane investicije“, kazao je Mikerević

S druge strane, međutim, sve se glasnije čuju pitanja da li uopšte postoji istinska volja, ne samo domaćih institucija, već i međunarodne zajednice, da se Karadžić uhapsi. Pošto je jasno da je mala verovatnoća da bi se Karadžić sam mogao predati, bez jer Mikerević nije prvi koji govori o nekakvim garancijama i o tome da je takav čin u interesu srpskog naroda. Za sve to je Karadžić znao i ranije i takvi argumenti ne mogu da dovedu do promene njegove odluke.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Padi Ešdaun je pre dolaska ambasadora Prospera rekao da na Zapadu ne postoji politička volja da se uhapsi Radovan Karadžić, a potom dodao da je to „jako teško uraditi sve dotle dok Karadžić uživa veliku podršku srpskog naroda“. Direktor kancelarije međunarodne krizne grupe u BiH Mark Viler tim povodom kaže da je „Ešdaun u pravu i da, nažalost, Zapad nema odlučnosti da uhapsi Karadžića“.

- Prosper je u Sarajevu i Banjaluci ponovio da SAD zastupaju tezu da Karadžić mora biti uhapšen, ali interesantno bi bilo da imamo i stav Pentagona. Ako su oni zaista čvrsti u svojim namerama, to će se i desiti. Problem je uvek bio u Vašingtonu. Naravno, hapšenje Karadžića zavisi i od toga šta smeru Sfor, a kako će Sfor raditi opet zavisi od Pentagona - jasan je Viler.

Da na Zapadu do sada nije postojala jasna politička volja ili želja da se uhapsi Karadžić smatraju i mnogi zapadnoevropski analitičari. Zato nije čudno što Britanac Pol Biver kaže da mnogo toga ukazuje na to da je „tek ovo godina u kojoj će bivši predsednik RS biti uhapšen i priveden u Hag“, a da je visoki predstavnik Padi Ešdaun, nakon sastanka sa Prosperom, kazao „da uskoro počinje akcija pronalazaka i indentifikacije mreže ljudi koja podržava dugogodišnje skrivanje Radovana Karadžića“.

„HOĆEMO, ALI“: Ako je sve ovo tačno da do sada nije postojala jasna politička volja Zapada da uhapsi Karadžića, Mladića i neke druge likove sa haških optužnica, onda nije jasno zašto je tako dugo kažnjavan celi jedan narod. Republika Srpska je od svoga nastanka ili u ratu ili pod sankcijama. Treba se priseliti sankcija koje je prema RS uveo bivši predsednik Srbije Slobodan

Milošević, a potom sankcije međunarodne zajednice koje u raznoraznim oblicima traju do danas.

Kad se govori o sankcijama međunarodne zajednice, tačno je da je postojala druga mogućnost, što predviđa i Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom, da optužene za ratne zločine uhapse domaće institucije. Međutim, ako se sve objektivno sagleda, s obzirom na postojeću situaciju, jako je teško u tu varijantu poverovati. Međunarodna zajednica je toliko prisutna u svim sferama života i rada (i institucijama) Bosne i Hercegovine, da je teško poverovati u to da su hteli a da nisu uspjeli. Mogli su osposobiti domaće institucije da u saradnji sa njima privode optužene za ratne zločine, kako bi RS bila oslobođena od sankcija i kako bi joj se omogućila prilika za napredak i progres, a samim tim i bolji standard njenih građana.

Premijer Mikerević kaže da Karadžića, kao i sve ostale osumnjičene za ratne zločine, „ne treba da hapsi premijer, nego institucije koje su to dužne da učine prema Zakonu o saradnji sa Hagom, pre svega MUP i Obaveštajna služba RS“. Ministar unutrašnjih poslova RS Zoran Đerić kaže da će „MUP ispoštovati svoju zakonsku obavezu da saraduje prilikom hapšenja optuženih za ratne zločine, ali da treba imati u vidu da će na efikasnost znatno uticati teška materijalno-tehnička situacija u MUP-u“.

- Mi nemamo nikakvih podataka o mestu boravka Radovana Karadžića, ali od svoje odgovornosti nećemo bežati. S druge strane, teško je očekivati od policajaca koji primaju platu od 250 konvertibilnih maraka (125 evra) da hapse optužene za ratne zločine - rekao je Đerić.

HOĆE I SDS: Analitičar Koalicije za međunarodnu pravdu Erik Viti kaže „da postoje prilično uverljivi dokazi da članovi Vlade RS pomažu Radovanu Karadžiću i drugim optuženim za ratne zločine“. I Mark Viler smatra da „skrivanje optuženih, a pogotovo najtraženijeg sa liste Haškog tribunala, snažno podupiru funkcioneri Srpske demokratske stranke, koja je na vlasti, a kojom je godinama upravljao Radovan Karadžić“. Prema Vilerovim rečima, „sredstva za obezbeđenje i skrivanje optuženih, a prvenstveno Radovana Karadžića, uglavnom se različitim utajama obezbeđuju iz carinskog sistema RS“.

Portparol SDS Dušan Stojčić za „Blic nedelje“ kaže da su „takve ocene neprihvatljive jer za saradnju sa Haškim tribunalom su nadležne institucije RS, a ne političke stranke“.

- Poslanici iz redova SDS su glasali za Zakon o saradnji RS sa Tribunalom, a i izjavom koju su 2000. godine potpisali tadašnji čelnici RS i najistaknutiji članovi naše stranke Mirko Šarović, Draga Kalinić i Draga Čavić, zajedno sa tadašnjim visokim predstavnikom Volfangom Petričem, prihvatili smo obavezu da saradujemo sa Tribunalom - pojasnio je Stojčić.

Pitanje da li će u ovoj godini biti okončan proces predaje ili hapšenja optuženih za ratne zločine Tribunalu, postavljaju i građani, nadajući se da bi potom prestale i sankcije i raznorazna uslovljavanja koja se stalno nameću RS, a posledice trpe upravo oni. Svima je jasno da su integracije u Evropsku uniju neminovnost, ali i da je gotovo nemoguće krenuti put Evropske unije ako je RS stalno pod sankcijama i svakojakim uslovljavanjima.

- Ulazak BiH u Evropu je skup proces, ali je još skuplje njeno ostajanje van Evrope - rekao je i šef misije UN u BiH Žak Pol Klajn na kraju svog mandata.

9.02.2003.

Nakon odluke Međunarodnog suda pravde da je nadležan za tužbu Bosne i Hercegovine protiv (sada već bivše) SR Jugoslavije

Krajišnik je prvi propustio voz

Proces pred Međunarodnim sudom pravde će biti maratonski, a po već bivšu SR Jugoslaviju, a sada Srbiju i Crnu Goru,

može da povuče veoma štetne konsekvence

Proteklu sedmicu prostore bivše SFRJ obeležili su izuzetno značajni događaji. Za neke od njih, kao što su prestanak postojanja Savezne Republike Jugoslavije i proglašenje nadležnosti Međunarodnog suda pravde u Hagu po tužbi Bosne i Hercegovine protiv SRJ, gotovo se može reći da su i „istorijski“, bez obzira što su mnogi događaji tokom poslednje decenije prošlog i u prve dve godine ovog veka tako nazivani.

NOSTALGIJA: Posle 85 godina sa političke karte sveta izbrisana je Jugoslavija. Ova treća, koja je i najkraće trajala, tek nepunih 11 godina, možda će samo po tome biti i zapamćena. Na prostorima BiH, sada samostalne države, a nekadašnje „bratske republike“ nekadašnje SFRJ, za koju se uvek govorilo da je „Jugoslavija u malom“, sam čin nestanka SRJ nije izazvao neku posebnu pažnju, jer su građani, kako su uglavnom izjavljivali u televizijskim anketama, „nestanak Jugoslavije, one velike i prave, prežalili još 1991. godine“.

S obzirom na to da je još tada počeo život u faktički dve odvojene države, SR Jugoslavija nikad nije mogla biti doživljena kao vlastita država. Starija i zrelija populacija žali više, dok mlađi to lakše podnose. Žal za Jugoslavijom postoji, ali mnogi smatraju da je kraj sadašnje SRJ samo podsetio neke na staru SFRJ i ponovo im potvrdio da nje nema već 12 godina.

Posle 1991. retko ko sa ovih prostora, posebno u Republici Srpskoj, pominjao je Jugoslaviju, postojala je samo Srbija („Idem za Srbiju“, „Kako je u Srbiji“, „Pozdravi mi Srbiju“, a o „majci Srbiji“ da se i ne govori). Srbija je oduvek bila pravac u kojem se gledalo sa ovih prostora. Ipak, za Jugoslaviju su u sportu svi navijali, proslavljale su se pobeđe, titule, žalilo posle poraza, baš kao u Beogradu ili nekim drugim mestima s one strane Drine.

TUŽBA: Zato ima neke simbolike i u tome što se, posle dužeg premišljanja, Haški sud (kojeg treba razlikovati od Tribunala, pred kojim se sudi za ratne

zločine, takođe u Hagu) proglasio nadležnim za tužbu Bosne i Hercegovine protiv SR Jugoslavije, za navodnu agresiju i genocid, samo dan pre njenog ukidanja. Treba se prisetiti da je pomenuta tužba podignuta još 1993. godine, dakle pre Dejtonskog sporazuma i da je, slobodno se može reći, podignuta od strane jednog naroda (bošnjačkog), jedne stranke (Stranke demokratske akcije) i jednog čoveka (Alije Izetbegovića, koji je u to vreme bio predsednik „preddejtonske BiH“). Tadašnja BiH je, doduše, bila međunarodno priznata, ali stoji i činjenica da nje u takvom ustrojstvu nema od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma. Od tada postoji Bosna i Hercegovina sa svoja dva entiteta i tri konstitutivna naroda.

Proces pred Međunarodnim sudom pravde će (kako se predviđa) biti maratonski, a po već bivšu SR Jugoslaviju, a sada Srbiju i Crnu Goru, može da povuče dve jako bitne i štetne konsekvence. Činjenica je da bi u slučaju da ovaj sud dokaže da je izvršena agresija na BiH to dovelo do plaćanja jako velike materijalne ratne odštete, koja se meri s nekoliko desetina milijardi američkih dolara, za čije bi plaćanje morale da rade generacije i generacije građana u obe države.

Nakon toga će se verovatno postaviti i pitanje samog karaktera rata u BiH, što do dana danas još nije određeno, jer svaki narod ima svoju verziju. Da li je to bio građanski, etnički ili verski rat ili je zaista izvršena agresija? U tom slučaju bi se moglo potvrditi da je i Republika Srpska nastala silom, progonom i genocidom nad drugim narodom. Te odredbe bi bile izuzetno teške i od njih bi se teško mogao oporaviti bilo koji narod, pa i Srbi u celini, kao i država Srbija i Crna Gora.

REAKCIJE: Usledile su burne reakcije na ovakvu vest iz Haga, kako političara iz RS, tako i onih iz bošnjačkog naroda, dok su se predstavnici Hrvata uglavnom držali po strani i pratili razvoj događaja, ne svrstavajući se ni na jednu stranu. Predsedavajući Predsedništva BiH Mirko Šarović kaže da je ‘‘uprkos očekivanoj odluci kojom se Međunarodni sud pravde u Hagu proglasio nadležnim za vođenje postupka tužbe BiH protiv SRJ, stav srpske strane ostaje nepromenjen’’. On je rekao da predstavnici srpskog naroda ‘‘osporavaju kako suštinu tužbe, tako i pravo podnošenja u ime cele BiH’’.

‘‘Bez pristanka jednog konstitutivnog naroda i jednog dela dejtonske BiH, koji se zove RS, mi nećemo prihvatiti tužbu BiH protiv SRJ, bez obzira na to kako će jugoslovenska strana dalje voditi postupak i učestvovati u sporu, kao i na to kako će ovaj proces biti okončan’’, istakao je Šarović.

Član Predsedništva BiH Sulejman Tihić naglasio je da suprotnu odluku od ove koju je Haški sud doneo ‘‘niko nije ni mogao očekivati’’. On je precizirao da je ‘‘pravno sve jasno’’, da očekuje da će sud usvojiti tužbu protiv SRJ zbog agresije i genocida.

“Sve ovo što se pred sudom u Hagu događa isključivo je pravno pitanje i uopšte ga ne treba politizovati. Tužba nije usmerena protiv RS, već protiv druge države i od nje će koristiti imati svi građani BiH, pa i RS”, rekao je Tihic.

Lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata i bivši premijer RS Milorad Dodik smatra da tužba nema legitimitet, zato što je u njenom podnošenju učestvovao samo jedan deo BiH, odnosno “ratno rukovodstvo Alije Iztebegovića iz 1993. godine“. Dodik, takođe, smatra da „svaka odluka sa međunarodnim implikacijama doneta u ratnom vremenu treba da se nakon Dejtonskog sporazuma ponovo verifikuje u organima BiH”.

IZLAZ: Ova tužba stoji od 1993. godine, ali posle potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma teško da bi mogla biti podneta, jer bi za to bila potreban i saglasnost organa Republike Srpske. Od 1995. godine prošlo je mnogo vremena, a saradnja na svim poljima je znatno unapređena, naročito posle pada Miloševića u oktobru 2000. godine. BiH i SRJ su se međusobno priznale, razmenjeni su ambasadori i održano mnogo sastanaka na najvišem nivou, od predsednika SRJ Vojislava Koštunice s Predsedništvom BiH, do ministara i drugih kontakata na nižem, ali zato sve češće ekspertskom, nivou.

Napredak u saradnji je očigledan i on nije sporan, što potvrđuje i Ugovor o slobodnoj trgovini. U svim navedenim kontaktima je pitanje tužbe uglavnom stidljivo pominjano ili se o njoj nije uopšte govorilo. Milorad Dodik kaže da je prvenstveno „propuštena mogućnost da se pitanje tužbe reši unutar institucija BiH“. Odmah posle Dejtona, srpski član Predsedništva BiH (Momčilo Krajišnik) trebalo je da pokrene u Predsedništvu BiH pitanje zaštite vitalnog nacionalnog interesa kod Ustavnog suda BiH ili Parlamentarne skupštine BiH, ali je on tu priliku propustio. Dodik još kaže da je „žalosno što ni političari ni pravni eksperti iz sada već bivše SRJ nisu znali da je lakše eliminisati ovu tužbu u samim institucijama BiH, a ne pred Haškim sudom“.

Čak ni kad su Slobodan Milošević i Momčilo Krajišnik potpisivali Sporazum o specijalnim i paralelnim vezama SR Jugoslavije i Republike Srpske nije pokrenuto pitanje ove tužbe. Sadašnja vlast Srpske demokratske stranke u RS, koja je u nekoj vrsti koalicije sa Strankom demokratske akcije, ne želi da remeti tu koaliciju, te su samo verbalno protiv, ali ne preduzimaju nikakve konkretne poteze da eliminišu ili ospore tužbu. Potpredsednik Socijalističke partije RS i pravni ekspert Miroslav Mikeš kaže da u Dejtonskom mirovnom sporazumu stoji da dejtonska BiH nastavlja kontinuitet BiH, koja je međunarodno priznata 1992. godine, ali da „sva pravna akta i odluke koje je donela BiH do Dejtona u roku od šest meseci od dana konstituisanja vlasti treba da budu preispitani“, odnosno to je bio rok u kome je na njih mogao da se stavi prigovor.

Mikeš kaže da je taj propust pokušao da popravi prošli srpski član Predsedništva BiH Živko Radišić, koji je koristeći pravo veta tražio od Narodne

Skupštine RS da se izjasni koliko se ovom tužbom ugrožava vitalni nacionalni interes srpskog naroda, što je parlament RS i potvrdio u formi Zaključka koji je i dostavljen Haškom sudu. S druge strane, Mikeš potvrđuje da je tužba sa pravne tačke gledišta ispravna i da to ne može biti sporno.

Sve se, dakle, i po ovom pitanju kreće u već dobro poznatim srpskim političkim retoričkim okvirima. A, oni su uglavnom do sada bili u stilu da se nešto neće prihvatiti, a posle je prihvaćano i više od toga, da nešto nije legitimno, a posle su se zaklinjali u taj legitimitet...

16.02.2003.

Proces privatizacije u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj u dubokoj je krizi, pa je neophodna hitna promena zakonske regulative i koncepta

Napred ne žure, nazad nemaju kud

Predstavnik Evropske unije za privatizaciju u RS Kris Stevenson smatra da je osnovni problem to što RS „nije privlačna stranim investitorima, jer ne mogu profitirati od svojih ulaganja“

Kad se posmatra svakodnevnica Bosne i Hercegovine i njena dva entiteta, Republike Srpske i Federacije BiH, vide se uglavnom mnogobrojni problemi i neprilike koji opterećuju život građana, ne jedan dan, mesec ili godinu, već evo više od jedne decenije. Problemi sami po sebi nisu nikakva novost, oni su uostalom prisutni i u najrazvijenijim zemljama sveta (napredak se i zasniva na uspešnom prevazilaženju kriza), ali je karakteristika ovih područja da se problemi rešavaju jako sporo, dugo i uglavnom na - pogrešan način!

Svejedno je da li je to posledica stvarnog neznanja ili namere da se nešto ne zna, jer su rezultati uglavnom dobro poznati, a to je najčešće opšta društvena šteta a pojedinačna ili grupna korist.

Primer za ovakvo „rešavanje problema“ je i privatizacija državnog kapitala, odnosno preduzeća u Republici Srpskoj (ni u Federaciji BiH nije bolje), koja je, kako svi konstatuju i što se i golim okom vidi, u dubokoj krizi. Osnovni nedostaci postojeće privatizacije su, kako navode „stručnjaci“, njena sporost, neadekvatna zakonska regulativa i nedostatak odgovarajućeg socijalnog programa. Ako se pažljivije analiziraju ova tri osnovna nedostatka, uočljivo je da je osnovni problem, iz kojeg proizlaze druga dva (ali i mnogi koji nisu pobrojani), u neadekvatnoj zakonskoj regulativi.

Posledice ovakve privatizacije su katastrofalne - privreda je faktički ugašena, a pad industrijske proizvodnje se meri s više desetina procenata, što je dovelo do velike nezaposlenosti (oko 150.000), opšteg siromaštva, pada životnog standarda i velikog socijalnog raslojavanja, uz faktičko nestajanje srednje klase...

DIREKTORI: Prema podacima Direkcije za privatizaciju RS, do sada je privatizovano 415 firmi od 1.700 koliko ih je predviđeno. „Vaučerska privatizacija je završena, ali je ostao državni kapital za gotovinske prodaje. U

proces privatizacije ušlo je 961 preduzeće, od čega 182 strateška, 648 sa kapitalom većim od 300.000 konvertibilnih maraka (150.000 evra) i 131 sa vrednošću manjom od 300.000 KM. Od svih ovih prodaja ostvarena je dobit od oko 142 miliona KM (oko 71 milion evra), u okviru čega je 123 miliona KM prava po osnovu stare devizne štednje, a samo 19 miliona KM u gotovom svežem novcu.

Poseban problem predstavlja više od 280 nekadašnjih velikih preduzeća sa 30 odsto državnog kapitala, s velikim brojem zaposlenih (koji uglavnom ne rade) i velikim iznosom dugova. Poslednje dve godine u ovim preduzećima su potrošene na tzv. „finansijsko restrukturiranje“, odnosno golo preživljavanje i gašenje socijalnog nezadovoljstva formalno zaposlenih. Prostije rečeno, na pokušaju održavanja likvidnosti i reprogramiranja dugova, dok se ništa nije radilo na proizvodnji.

Predsednik Udruženja poslodavaca RS Damir Miljević za ta preduzeća kaže da su oni u poziciji da se tih 30 odsto državnog kapitala pokušava „utrapiti“ bilo kome „budzašto“ i da je „vrlo verovatno da će sva ta preduzeća biti prodana u bescenje“. Za ova preduzeća je karakteristično da je njihova tehno-menadžerska struktura postavljena od strane države, jer su uostalom i preduzeća njena. S obzirom na očajno stanje u kojem se danas nalaze, ta preduzeća jasne su i upravljačke sposobnosti „madžera“. Pri izboru direktora, bitnija je stranačka podobnost nego stručnost. Uostalom, stranke posle svakih izbora i ne kriju svoju borbu za direktorska mesta i tu je konkurencija oštija nego za ministarske fotelje.

UZROCI: Većina građana RS, zaokupljena svakodnevnim borbom za preživljavanje, i ne postavlja tako često pitanje zašto je to tako. Aktuelnim političarima koji su na vlasti postojeće stanje odgovara, jer oni faktički i upravljaju i mole Boga da postojeće stanje potraje. Mediji u RS, ovakvi kakvi jesu, jure senzacije ili politički atraktivne teme, te se takođe retko bave privatizacijom.

Treba naznačiti da je proces privatizacije od samog početka izazivao mnogobrojne nesuglasice i bio žestoko kritikovan. Sada je taj problem postao tako veliki da se hitno mora rešavati, jer bez toga se ne može se napred i vremena za odlaganje više nema. Zaključak prošlonedeljnog okruglog stola, na kojem su učestvovali predstavnici međunarodne zajednice, Direkcije za privatizaciju, Udruženja poslodavaca RS i Saveza samostalnih sindikata RS, jeste da je, „s obzirom na to da proces privatizacije u RS ne ide očekivanim tokom, neophodno promeniti ceo koncept i zakonsku regulativu“.

Ovom skupu nisu prisustvovali predstavnici Vlade RS, dakle najviše entitetske institucije koja upravlja postojećim državnim kapitalom, što dovoljno govori o njihovoj zainteresovanosti da poboljša postojeći proces privatizacije.

ŠTA MENJATI: Predsednik Udruženja poslodavaca RS Damir Miljević za „Blic nedelje“ iznosi mnogobrojne nepravilnosti koje sprečavaju da se proces privatizacije efikasno sprovodi.

- Od kada je stupio na snagu Zakon o izmenama i dopunama Zakona o privatizaciji u oktobru prošle godine, privatizacija je potpuno stala. Zakon kaže da nakon provedene dve neuspešne licitacije, akcije preduzeća moraju ići na berzu, ali nisu usvojena nikakva pravila na koji se način akcije iznose na berzu, tako da je kompletan proces blokiran - ističe Miljević.

Kad se radi o strateškim preduzećima, ona se prodaju na tzv. „varijabilnom tenderu“, gde se traži od potencijalnog kupca da ponudi cenu, obaveže se na investicije i zadrži postojeće radnike, a prodaje se 60 odsto kapitala.

- Teško je očekivati od nekoga da se obaveže na sve to, a da ne dobije kontrolni paket akcija koji mu omogućava da postavlja Upravni odbor, menadžment i donosi važne odluke. Prema sadašnjem zakonu, da bi sve ovo imao, neophodno je da ima najmanje 75 odsto kapitala preduzeća, što se ni u jednom preduzeću ne prodaje - kaže Miljević.

STRANCI: Mnogo je i drugih nelogičnosti, pa tako Republika Srpska ima Zakon o stranim ulaganjima koji favorizuje inostrane investitore, ali su oni destimulisani u praksi, jer se nigde ne prodaje tih 75 odsto kapitala koji je zakonski prag za normalno upravljanje preduzećem.

Predstavnik Evropske unije za privatizaciju u RS Kris Stevenson smatra da je proces privatizacije vrlo spor, a da je osnovni problem to što „Republika Srpska nije privlačna stranim investitorima, jer ne mogu profitirati od svojih ulaganja“.

- Potrebno je promeniti pravila tenderske prodaje koja definiše neopozivo obavezivanje na investicije kao deo cene i pravilo posedovanja 75 odsto akcija da bi se donela odluka o povećanju kapitala u preduzeću - kaže Stevenson.

APSURDI: Damir Miljević ističe nelogičnosti nad kojima se još niko od nadležnih nije ozbiljno zamislio, a kamoli nešto konkretno preduzeo. - Zakon u RS ima odredbe koji štiti male akcionare od većinskih, što je uobičajena procedura u zemljama s razvijenim tržištima kapitala, ali postavlja se pitanje šta znači primenjivati ovaj zakon kad još nismo dobili većinske vlasnike i takav zakon će biti neophodan tek za dve-tri godine. Osim toga, dolaziće i do kontradiktornosti prilikom provođenja Zakona o stečaju i likvidacionom postupku, koji je stupio na snagu 1. januara 2003. godine, jer je napravljen propust u zakonodavstvu i nije se vodilo računa da postoje preduzeća u postupku privatizacije, tako da se nad jednim te istim preduzećem može voditi i privatizacioni i stečajni postupak. Iz te situacije izlaz je da se ta preduzeća nad kojima je pokrenut stečajni postupak skinu s liste za privatizaciju ili da nema stečaja dok se ne završi privatizacija - smatra Miljević.

IZLAZ: S druge strane, dosta je rašireno i mišljenje da se u RS i nema šta prodati, osim monopolskih firmi, kao što su Elektroprivreda RS ili „Telekoma“, nezaposlenih radnika i velikih dugova postojećih preduzeća.

Zbog svega toga je zaista neophodna hitna promena zakonske regulative po uzoru na zemlje koje su privatizaciju uspešno ili najbezbolnije provele. Zakonsku regulativu donosi i realizuje država, u ovom slučaju Narodna skupština i Vlada RS. Posle toga se može razmišljati o konceptu ili o dobro osmišljenim namerama. Za uspešnost privatizacije treba da funkcionišu i ostale poluge države, poput pravosudnog sistema koji će svojim nezavisnim i profesionalnim pristupom sve nezakonitosti adekvatno sprečiti i kazniti. Međutim, u RS na nezakonitosti reaguju jedino političke stranke.

Rekordna „prodaja“ za jedan evro

O privatizaciji se uglavnom (osim časnih izuzetaka) govori kad se nešto „proda“ za rekordno mali iznos. Za sada imamo dva „neslavna rekorda“ ili „džabane“, a u oba slučaja se radi o prodaji banaka. Tako je banjalučka „Kristal banka“ prodana za jedan evro „Hipo Alpe Adrija grupaciji“, a 1.500 kvadratnih metara poslovnog prostora „Privredne banke“ iz Doboja (u zoni gde je inače cena kvadrata oko 2.000 KM) „Novoj banjalučkoj banci“, takođe za jedan evro.

23.02.2003.

Punih 11 godina traju polemike o opstanku i perspektivama Republike Srpske

Koliko para, toliko države

Dragan Čavić smatra da „ukoliko bi RS ostala bez izvornih prihoda, onda bi postojanje njenih institucija izgubilo smisao“

Republika Srpska je 9. januara obeležila 11 godina postojanja, a od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, kad je i međunarodno priznata, prošlo je više od sedam godina. Sve ovo vreme, i pre i posle Dejtona, pa i dan-danas, osnovno pitanje koje se svakodnevno postavlja jeste pitanje opravdanosti postojanja, mogućnosti opstanka i realne budućnosti RS.

Osim građana, ovo pitanje gotovo svakodnevno postavljaju i predstavnici svih ovdašnjih političkih stranaka, pri čemu svi tvrde da su im najvažniji „interesi i bolji život građana“.

KORACI: Posle potpisivanja Dejtonskog sporazuma, političari iz Republike Srpske su jedno vreme izbegavali pominjanje tog sporazuma jer se smatralo da on ugrožava do tada zamišljeno postojanje, samostalnost i komoditet RS. Međutim, kad su iz drugog entiteta BH-federacije počele da dolaze raznorazne inicijative o „promeni Dejtona“, koje su uglavnom imale za cilj smanjivanje ovlašćenja i ingerencija entiteta i jačanje centralnih organa Bosne i Hercegovine, političari i institucije Republike Srpske počeli su da se listom pozivaju na Dejtonski sporazum, koji je u svom izvornom obliku RS omogućavao da faktički bude „država u državi“.

Potom su usledile mnogobrojni konkretni oblici „primene“ Dejtonskog sporazuma, koji su, svi odreda, izazvali burne rasprave i vaganje koliko su „u skladu sa Dejtonom“, a koliko „dokidaju i slabe RS“. Tačnije, koliko doprinose njenom postepenom nestajanju. Vrhunac takve „implementacije Dejtona“ dogodio se prošle godine, kad su izvršene ustavne promene na osnovu odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda na području cele Bosne i Hercegovine, čime je mnogo toga u političkoj sferi vraćeno na „stanje iz 1991. godine“.

Pokazalo se da je RS bila manje ugrožena čak i onda kad se otvoreno tražilo njeno ukidanje, kao što je, na primer, tokom poslednje izborne kampanje (oktobar 2002) Stranka demokratske akcije tvrdila da treba ukinuti naziv

„Republika Srpska“ zato što posle ustavnih promena RS nije samo entitet Srba već i ostala dva konstitutivna naroda, Bošnjaka i Hrvata, kao i „ostalih naroda“, nego kad su pripremane i realizovane određene mere na državnom i ekonomskom planu.

Tako je visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH krajem prošle godine najavio šest reformi za narednih šest meseci, a sve one već od prvih najava izazivaju upravo polemike o tome koliko su u skladu sa Dejtonom i koliko eliminišu suverenitet i nadležnosti RS. Reforma Saveta ministara BiH i njegovo prevođenje faktički u Vladu Bosne i Hercegovine prošli su gotovo bezbolno, bez obzira na najavljeno suprostavljanje institucija vlasti RS. To je bio jasan signal da bi i najavljeno formiranje jedinstvenog ministarstva odbrane i zajedničke vojske BiH, kao i reforma snaga bezbednosti mogli da proteknu po istom scenariju.

KOMISIJA: Međutim, uvođenje jedinstvene carine i poreza na dodatnu vrednost (PDV), o čemu smo nekoliko puta pisali na stranicama „Blica nedelje“, sežu najdublje i Republici Srpskoj, po mišljenju ovdašnjih analitičara, zadaju najozbiljnije udarce u ovih 11 godina. Visoki predstavnik Pedi Ešdaun je 12. februara ozvaničio svoju odluku kojom je uspostavio Komisiju za indirektnu poresku politiku, koja će, kako je naglasio, „nastaviti dalji rad na uvođenju jedinstvene carinske administracije i poreza na dodatnu vrednost na nivou BiH“.

Ešdaun je još rekao da ova odluka „precizira i delokrug rada komisije, koja će biti odgovorna za predlaganje zakonskih akata i regulatornog okvira za uvođenje ovih reformi“. Komisija će najverovatnije delovati tokom cele ove godinu, a biće sastavljena od sedam članova i to po dva iz entiteta i sa nivoa države, odnosno tri ministra finansija i tri ekonomska eksperta. Komisijom će rukovoditi visoki zvaničnik međunarodne zajednice, kojeg će vrlo brzo imenovati Evropska komisija. Iza ovih aktivnosti visokog predstavnika, kako je rekao i sam Ešdaun, stoji cela međunarodna zajednica, Evropska unija, SAD i drugi.

Prvi zamenik visokog predstavnika Donald Hejz kao osnovni razlog za uvođenje jedinstvene carine i PDV na državnom nivou navodi činjenicu da RS svake godine od carina i prevara vezanih za porez na promet izgubi od 400 do 500 miliona KM. „Novac koji treba da ide građanima završava u rukama kriminalaca. Razlog zašto se toliko novca gubi putem prevara leži upravo u podeli sadašnjeg sistema carina i poreza na promet, čime se ostavlja prostor za kriminalne radnje“, rekao je Hejz.

Navodeći ostale razloge zbog kojih treba uvesti jedinstvenu carinu i PDV, Hejz kaže da BiH trenutno nema jednu nego dve ekonomije. Postoje dve odvojene ekonomske administracije, dve odvojene grupe carinskih pravila, dve odvojene grupe propisa o indirektnom oporezivanju, dve birokratije... Kad bilo koji strani

investitor to vidi, uglavnom povlači svoj novac i traži zemlju koja ima jednostavniji i normalniji sistem.

I mada iz međunarodne zajednice poručuju da ove reforme ne znače „uskraćivanje prihoda entitetima, već više novca za entitete“, odnosno da ne znače ni „podrivanje autonomije koju imaju entiteti, niti centralizaciju BiH“, te da su „reforme uslov da Bosna i Hercegovina jednog dana postane članica Evropske unije“ - već nedeljama se u Republici Srpskoj na njih obrušavaju gotovo svi viđeniji političari. Tako je predsednik RS Dragan Čavić rekao da „ukoliko bi RS ostala bez izvornih prihoda, onda bi postojanje njenih institucija izgubilo svaki smisao“.

Predsednik Vlade RS Dragan Mikerević naglašava da ne postoji saglasnost RS oko uvođenja poreza na dodatnu vrednost i jedinstvene carinske službe. Nevenka Trifković, sekretar Partija demokratskog progresa (iz koje je i premijer Mikerević), kaže „da je odluka visokog predstavnika o formiranju Komisije za indirektnu poresku politiku neprihvatljiva za RS, jer ima sva ovlašćenja, čime praktično entiteti mogu da izgube fiskalnu samostalnost i da se BiH centralizuje“.

PRAVILA: Evropska praksa pokazuje da sve zemlje Evropske unije imaju jedinstvenu carinsku upravu i poresku politiku na državnom nivou. Zbog toga je, smatraju predstavnici međunarodne zajednice, pogrešno shvatanje da PDV na nivou entiteta može funkcionisati. Kao primer se navodi Belgija koja ima jasno definisane državne regije i snažne organe vlasti na lokalnom nivou, ali koja primenjuje sistem jedinstvenog PDV. Pogrešno je, dakle, uverenje da to u BiH ne bi moglo funkcionisati zato što je ona navodno „posebna“, ako se pod tom „posebnošću“ ne računa to što čak i Albanija ostvaruje veći privredni napredak od nje.

Zahtevi Evropske unije su standardni, jedinstveni i konstantni. Ako želimo u Evropsku uniju, mnogo toga se mora napraviti i mnogi analitičari smatraju da bi za pet godina ovaj cilj mogao biti i ostvaren. Osim PDV i carine tu je famoznih 80.000 stranica postojeće zakonske regulative Evropske unije, koja se mora prilagoditi u slovu i zarezu. To je ogroman korak, a BiH je još na nivou dečjeg puzanja.

Građani BiH sigurno žele da imaju stabilnu ekonomiju i valutu, tržišnu privredu, edukovan menadžment povezan sa kompanijama po Evropi i svetu. Građanin RS takođe želi pasoš koji će imati obeležja kao pasoš svakog građanina EU, zatim ravnopravne uslove uvoza, izvoza, trgovine, školovanja i lečenja. Kad će i kako političari RS shvatiti ove potrebe građana pokazaće vreme. Građanima je već dozlogrdilo to stalno politikantsko opiranje reformama koje nameću predstavnici međunarodne zajednice, a sve u ime „zabrinutosti za opstanak RS“.

Evropska unija ima standarde, Republika Srpska i Bosna i Hercegovina treba da ih prihvate ako istinski hoće u EU, jer je samo tu zagarantovan opstanak RS i njenih građana - ali bogatih, a ne kao sada siromašnih.

Više nego u Evropskoj uniji

Renco Davidi, predsedavajući Radne grupe za reformu carine, smatra da je „trenutni carinski sistem koji ima tri carinske uprave, 18 carinarnica, 70 carinskih ispostava i 21 međugranični prelaz potpuno nefunkcionalan“. Zemlja koja ima oko tri miliona stanovnika ne može podneti takav nivo nepotrebne birokratije. Osim toga, Davidi smatra da veliki problem predstavljaju i slobodne carinske zone, jer njih u BiH ima više nego u čitavoj Evropskoj uniji.

9.03.2003.

Uzroci i posledice nedavno otkrivene afere u Elektroprivredi Republike Srpske

Ko će da odgovara?

Britanski ambasador u BiH Jan Klif smatra da je 166 miliona KM godišnje pronevere u EPRS samo „vrh ledenog brega“

Već mesecima razne afere su udarne vesti elektronskih i štampanih medija Republike Srpske, a samim tim i u središtu pažnje građana Bosne i Hercegovine. Pravilo je da se prašina oko prethodne nije ni slegla, a već se pojavljuje druga, koja sa prethodnom ima veze samo utoliko što je opet reč o nezakonitom i nedozvoljenom poslovanju, korupciji, kriminalu, milionskim pljačkama određenih institucija, što, u stvari, predstavlja pljačku sopstvenih građana.

U Republici Srpskoj je počelo tzv. „carinskom aferom“, zatim sledi više nego sumnjiva prodaje banjalučke „Kristal banke“ za jedan evro, pa afera „Orao“ oko prodaje oružja Iraku, zatim prodaja poslovnog prostora Privredne banke Doboj (1.500 kvadrata za jedan evro), sve do najnovije (ne možemo reći i „poslednje“), koja je obelodanjena ove nedelje u Elektroprivredi RS.

NALAZI: Zajedničko je i to što je i ova, kao uglavnom i sve prethodne afere, inicirana i obelodanjena od strane međunarodne zajednice, odnosno Ureda Visokog predstavnika. Na osnovu izveštaja Međunarodnog revizora, kojeg je prošle godine imenovao Visoki predstavnik Pedi Ešdaun, kontrolom poslovanja Elektroprivrede RS za 2001. i 2002. godinu otkrivene su mnogobrojne nedozvoljene, kriminalne radnje, koje za posledicu imaju godišnji minus od 166 miliona konvertibilnih maraka (oko 83 miliona evra). Portparol Visokog predstavnika Džulijen Brajtvajt je, komentarišući revizorski izveštaj rekao da je „rukovodstvo EPRS pogrešnim poslovanjem dovelo do pljačke 166 miliona KM godišnje, a razlog za to je loše rukovođenje, sukob interesa, krađa i nemar“.

Sam izveštaj je dostavljen ne samo organima EPRS i institucijama Republike Srpske, već i svim građanima, kao dodatak u štampanim medijima. Prvi zamenik Visokog predstavnika Donald Hejz kaže da je za njega izveštaj revizora o poslovanju EPRS priča o tome „kako su građanima RS iz džepa izvučeni milioni i milioni konvertibilnih maraka, odnosno novca koji je trebao biti upućen u budžet i ponovo stavljen u sistem kako bi se on unapredio“.

Osnovni problemi, kako se navodi u revizorskom izveštaju, su loša kontrola gotovine, loše finansijsko rukovođenje, evidentiranje, i izveštavanje, zbog čega se i događalo da se gotovinska i druga sredstva neprimetno „preusmeravaju“. Takođe, utvrđeno je da manipulacija tenderskog procesa omogućava angažovanje preferiranih preduzeća. Ugovori i fakture koji proističu iz takvih tendera premašuju iznose prvobitnih ponuda. U malverzacije spada i prodaja viškova energije preferiranom preduzeću po ceni nižoj od tržišne cene, nižoj od tarife i nižoj od cene proizvodnje, što za rezultat ima gubitak miliona evra potencijalne zarade. Revizorski izveštaj je otkrio i to da su „distributivni gubici“ za oko tri puta veći od međunarodnih standarda.

Takođe, utvrđeno je netačno iskazivanje naplate i loša praksa naplate, što za rezultat ima ogroman iznos nenaplaćenih potraživanja. Dalje se konstatuje da se u poslovanju EPRS stavlja naglasak na utrošak sredstava za izgradnju novih proizvodnih kapaciteta i drugih građevinskih poduhvata, iako postojeći kapaciteti proizvode tri puta više električne energije od plaćene potražnje domaćeg tržišta, a sredstva bi se mogla svrsishodnije utrošiti na unapređenje postojećeg poslovanja i povrat značajnih gubitaka.

Primećena je obimna upotreba vrlo loše kontrolisanih kompenzacionih aranžmana, dok se gotovina uplaćuje preferiranim dobavljačima. Kao nedozvoljeno i nezakonito ocenjeno je i uplitanje Vlade RS u poslovanje EPRS, donošenjem odluka o obavezanim doprinosima, otpisima, multilateralnim kompenzacijama i reprogramiranju potraživanja, što je često više koristilo Srbiji i Crnoj Gori, nego Bosni i Hercegovini.

SANKCIJE: Zbog ovakvog utvrđenog stanja Visoki predstavnik Pedi Ešdaun je smenio direktora Elektroprivrede RS Svetozara Aćimovića i člana Upravnog odbora EPRS i bivšeg ministra energetike i rudarstva RS Boška Lemeza. Obrazlažući svoje odluke, Ešdaun je rekao da „BiH ne može ići dalje, ako njena velika preduzeća rade po sistemu pljačke građana“ i dodao da se ovakvi slučajevi mogu naći i u ostalim velikim korporacijama u BiH.

Ešdaun je uputio jasne zadatke institucijama Republike Srpske, počev od zahteva da se smeni trenutno rukovodstvo i Upravni odbor EPRS i da se zabrane svi tenderi, dok je premijer RS Dragan Mikerević „zadužen“ da se pobrine o pokretanju krivične odgovornosti i smene svih onih koji su učestvovali u svim ovim nezakonitim radnjama. Ešdaun je, da li namerno ili slučajno, ispustio rokove za realizaciju ovih svojih zahteva koji su suviše jasni da bi se trebali komentarisati.

SUŠTINA: Britanski ambasador u BiH Jan Klif je rekao da je 166 miliona godišnje pronevere samo „vrh ledenog brega“, zato što je „revizija na neki način bila ograničena“ i dodao da bi se „još novca moglo naći ispod tepiha“. Građani

su, po njegovom mišljenju, opljačkani po dva osnova: plaćajući električnu energiju oni su finansirali lične interese miljenika političkih partija, a drugi osnov je što izvoz električne energije nije doneo dobit građanima RS.

Pitanje koje se samo po sebi nameće je koliki je stvarni iznos ovih nezakonitih pronevera u Elektroprivredi RS i svih ostalih pronevera iz ostalih otkrivenih i neotkrivenih afera, kao i pitanje ne samo krivične odgovornosti onih koji su direktno činili nepravilnosti, već i političke odgovornosti onih koji su ih na te funkcije postavili i podržavali njihove „radnje“ i „poslovanje“. Ta praksa je dobro poznata u zemljama zapadne demokratije i na nju se svi političari u RS i BiH masovno pozivaju.

Lider Saveza nezavisnih socijaldemokrata RS i bivši premijer Milorad Dodik smatra da borba protiv kriminala, pa i ovoga koji je očigledan u EPRS, ne može da bude efikasna bez reforme pravosuđa koje mora biti u stanju da prati borbu protiv kriminala, kao i jasne političke odgovornosti, što u slučaju EPRS treba da preuzme Srpska demokratska stranka čiji su kadrovi sve ovo „proveli“, od ministra energetike Lemeza do rukovodstva EPRS. „Čelnici SDS Dragan Kalinić i Mirko Šarović treba da preuzmu političku odgovornost za kriminalne radnje u EPRS, jer su oni i postavili tamošnje kadrove“, smatra Dodik, uz prognozu da će „skupštinska većina SDS, Ivanićeve Partije demokratskog progresa i Stranke demokratske akcije i ovaj put pokušati da izbegne i političku i krivičnu odgovornost“.

Koga su smenili visoki predstavnici

Kao što je dugačak spisak raznoraznih afera i aferica tako je i veliki broj neposlušnih političkih funkcionera, policijskih dužnosnika i direktora, koje su smenjivali dosadašnji visoki predstavnici.

Na prvom mestu u Republici Srpskoj je svakako smenjivanje predsednika RS Nikole Poplašena od strane tadašnjeg Visokog predstavnika Karlosa Vestendorpa.

Smena ministara finansija RS Milenka Vračara (vlada Mladena Ivanića) i Simeuna Vilendečića (vlada Mikerevića), ministra finansija BH Federacije Nikole Grabovca, direktora Elektroprivrede BH Federacije Edhema Bičakčića, zbog malverzacija koje je počinio kao predsednik Vlade BH Federacije, te smena člana Predsedništva BiH Ante Jelavića i još prvih pet funkcionera Hrvatske demokratske zajednice BiH.

Afera u Carinama RS je takođe „odnela“ direktora Carina RS Gorana Popovića dok se broj policijskih zvaničnika meri na stotine na čelu sa Direktorom policije RS Dragana Gaćeše, koji nije dobio potrebni sertifikat kao i smene velikog broja

načelnika i predsednika opština (Donji Vakuf, Bugojno, Srebrenica, Bratunac), do poslednjih smena direktora Elektroprivrede RS Svetozara Aćimovića i člana UO i bivšeg ministra energetike u Vladi RS Boška Lemeza. Na kraju ovoga „selektiranog“ spiska postavlja se pitanje ko je sledeći koji će po oceni Visokog predstavnika (ili Evropske unije koja je nadležna za policiju) biti smenjen zbog nezakonitog i nedozvoljenog rada.

6.04.2003.

Posledice prve velike afere u Republici Srpskoj, vezane za nelegalan izvoz naoružanja u Irak

Sedam reformi i ostavka

Svi se slažu da je predsedavajući Predsedništva BiH

Mirko Šarović podneo ostavku da ne bi bio smenjen

Dok se vlasti Srbije nakon ubistva premijera Zorana Đinđića bore sa organizovanim kriminalom, dotle Republika Srpska nastavlja već duže vreme prisutnu praksu obračuna sa starim aferama i otkrivanjem novih. Proteklu sedmicu je obeležilo obelodanjivanje nove afere (o tome da je Obaveštajna služba Vojske RS nelegalno prisluškivala građane RS, Sfor, međunarodne organizacije i susedne zemlje), ali i okončanje prve u nizu afera, one o nelegalnom izvozu naoružanja iz bijeljinskog Vojnog zavoda „Orao“ u Irak.

„Afera ‘Orao’“ je okončana tako što je visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pedi Ešdaun, nakon višemesečne istrage, obavestio javnost da je predsedavajući Predsedništva BiH Mirko Šarović podneo ostavku (u vreme trajanja ovog „posla“ bio je potpredsednik i predsednik RS), te samim tim i preuzeo odgovornost za nju.

POSLEDICE: Visoki predstavnik je, stavljajući tačku na ovu priču, doneo i niz odluka koje će rešiti sistemske slabosti u civilnoj kontroli nad oružanim snagama BiH, koje su isplivale na površinu u toku prethodne istrage, a potvrdile se otkrićem da je Vojska RS nedozvoljeno špijunirala. Ešdaun je naznačio da će odluke koje je doneo, a koje se odnose ne samo na Republiku Srpsku, već i na Federaciju BiH (sistematske slabosti u civilnoj kontroli nad vojnim snagama otkrivene su u oba entiteta) pomoći da se spreči da se BiH ubuduće nađe pred pretnjom sankcija Ujedinjenih nacija.

Prva mera je da je ukinut Vrhovni savet odbrane RS, dok su iz odredbi u entitetskim ustavima, kao i u Zakonu o odbrani i Vojski RS, te Zakonu o odbrani Federacije BiH, uklonjene sve formulacije kojima se tvrdi ili pretpostavlja da su entiteti države za sebe, a ne delovi države Bosne i Hercegovine. Iz Ustava Republike Srpske uklonjeno je svako pominjanje državnosti, samostalnosti i suvereniteta, čime je on usklađen sa Ustavom BiH, kao što zahteva Dejtonski sporazum.

Visoki predstavnik će, dalje, osnovati komisiju, zajedno sa OEBS-om, koja će identifikovati ustavne i zakonske projekte koji sprečavaju efikasnu civilnu i demokratsku komandu i kontrolu na državnom nivou. Ova komisija će predložiti izmene i dopune kojim će se te prepreke otkloniti, i to do 1. januara 2004. godine. Od entiteta se takođe traži da do 30. aprila 2003. godine podnesu planove za stavljanje svojih industrija naoružanja pod odgovarajuću civilnu kontrolu.

Visoki predstavnik će od Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa, te generalnog sekretara Stalnog komiteta za vojna pitanja, tražiti da izrade državne zakone kojima će se urediti proizvodnja naoružanja, tako da ne samo prodaja, nego i proizvodnja naoružanja budu stavljeni pod punu kontrolu državnih i međunarodnih organa. Komandant Sfora i zajednička vojna komisija će osigurati da dalekosežne reforme, posebno nova struktura oružanih snaga BiH, budu usvojene do prvog dana januara iduće godine, kako bi one mogle funkcionisati u okviru dodeljenih budžetskih sredstava.

Na kraju, visoki predstavnik traži od Ministarstva inostranih poslova BiH da zahteva da svi visoki oficiri obaveštavaju generalnog sekretara Stalnog komiteta za vojna pitanja i MIP o pojedinostima svojih poslovnih putovanja u inostranstvo. Sve ove odluke će ojačati državnu komandu nad oružanim snagama BiH, odnosno civilnu kontrolu, te dovesti do usklađivanja entitetskih ustava sa Ustavom BiH u ovoj oblasti.

REFORME: Sve su to mnogo važnije i dalekosežnije posledice „afere ‘Orao’“ od same ostavke „dobrovoljno primoranog“ (da nije podneo ostavku, bio bi smenjen) predsedavajućeg Predsedništva BiH Mirka Šarovića. Sedam ozbiljnih reformi prema jednoj iznuđenoj ostavci jasno ukazuju šta je cilj ovih mera i cele istrage oko „afere ‘Orao’“. Dakle, jasno je da nije bio samo cilj smenjivanje odgovornih, kako se to u javnosti Republike Srpske pokušavalo u kontinuitetu da prikaže, pogotovo od strane institucija vlasti, već systemske promene koje će eliminisati paralelne strukture vlasti, u ovom slučaju Vojsku RS, vojnu industriju RS i obaveštajnu službu Vojske RS.

Evidentno je da Republika Srpska konačno mora da shvati da je entitet u sastavu države Bosne i Hercegovine, a ne samostalna država, što je do sada bila praksa. Vrhovni savet odbrane je takođe prošlost, jer je prema rečima visokog predstavnika njegova uloga bila savetodavna, što se u praksi nije potvrdilo, već je ovaj organ uglavnom služio da „zamagli“ aktivnosti predsednika RS u rukovođenju i komandovanju oružanim snagama RS. Prema Ešdaunovim rečima, „previše građana u RS misli da je Republika Srpska država a ne entitet, te da RS uistinu ne prihvata svoju ulogu entiteta u sastavu države BiH“.

Sada je više nego jasno da će vrlo brzo Bosna i Hercegovina dobiti zajedničko ministarstvo odbrane i zajednički generalštab BiH. Ešdaun kaže da je to pravac

kojim BiH mora da krene na putu prema „Partnerstvu za mir“. Ne treba mnogo napora da se zaključi da ako bude jedno ministarstvo odbrane i jedan generalštab, da će onda biti i jedna vojska. Druga je stvar kakva će i kolika ta vojska biti, kako će ona biti organizovana u entitetima, da li će imati manji ili veći broj profesionalnih vojnika.

I predsednik Vlade RS Dragan Mikerević smatra da „visoki zvaničnici iz Republike Srpske i BiH treba ozbiljnije da prihvate svoje odgovornosti, inače će se u protivnom pojedine institucije RS prenositi na državni nivo ili ukidati, kao što je slučaj sa Vrhovnim savetom odbrane RS“. Istovremeno on je najavio istragu domaćih nadležnih organa o odgovornosti pojedinaca, čije ponašanje konstantno prouzrokuje smanjivanje, pa i nestanak entitetskih institucija.

SVE MANJE RS: Predsednik RS Dragan Čavić je rekao da je „Šarović podnošenjem ostavke uradio jedino što je mogao, čuvajući dignitet Srpske demokratske stranke, posredstvom koje je i izabran na ovu funkciju, i dignitet Republike Srpske“. Čavić je i ovaj put potvrdio „da ne odustaje ni za jotu od dopunske izjave za izveštaj Sforu, kad je rekao da nema civilne odgovornosti za ovu aferu, koju je proizveo generalski tim koji sada sedi u svojim kućama i stanovima u Srbiji“. Posledice reformskih zakona visokog predstavnika Čavić nije komentarisao, ali je ponovio da se „Republika Srpska neće složiti sa formiranjem zajedničke vojske BiH, što je u postojećoj situaciji nemoguće“. Sam Mirko Šarović je rekao da se između dve varijante, smene i ostavke, odlučio za ovu drugu, te da ovaj put argumenti nisu mogli da dođu do izražaja.

Lider najveće opozicione stranke, Saveza nezavisnih socijaldemokrata RS Milorad Dodik je ocenio da bi Šarović da se ne oseća krivim čekao da ga visoki predstavnik smeni, a ne bi sam dao ostavku, te da „situaciju ne treba dramatisovati upravo iz razloga što je Šarović sam podneo ostavku a nije smenjen od strane Ešdauna“. Prema Dodikovim rečima, sad je najvažnije pokrenuti proceduru za imenovanje novog srpskog člana Predsedništva BiH.

- I na ovom slučaju se potvrđuje moje već dugo godina poznato upozorenje da što je više SDS u institucijama vlasti RS i BiH, to je manje Republike Srpske. Niko ne spominje u ovom slučaju, kao u svim ostalim, građane RS, već se samo pominju odgovorni pojedinci iz SDS-a i sama Republika Srpska. Svi političari, nevezano iz koje su stranke, treba da budu u službi građana kao i sama Republika Srpska. Praksa je, naime, ovih prostora, da kada se navodno brani RS, onda se ponajviše brane sopstveni interesi - istakao je Dodik.

Ako je i postojala dilema „kome će orao polomiti krila“, sada je odgovor poznat. Između odgovornosti pojedinaca i nadležnosti institucija RS, ceh je platila - Republika Srpska. Sledeće pitanje glasi: da li će i koliko će još cehova platiti ne institucije RS, već njihovi građani, zbog kojih uostalom i postoje i političari i institucije.

18.05.2003.

Nakon hapšenja Milorada Milakovića i obelodanjivanja o povezanosti ratnih zločina

Malo svetla u „crnoj rupi“

„Stvarnu moć u Republici Srpskoj ima politička mafija, a sivi tokovi novca nikada neće biti prekinuti budući da su ljudi iz vlasti uključeni u korumpirani sistem“, smatra Branko Todorović, predsednik Helsinškog odbora za ljudska prava RS

Nakon ubistva premijera Srbije Zorana Đinđića, celi region država Jugoistočne Evrope prvi put je u prilici da shvati svu opasnost koja dolazi od organizovanog kriminala. Njegovo postojanje doduše niko nikad nije ni negirao, ali ono što se radikalno promenilo je shvatanje, koje je stvarna opasnost od ovog zla. Ništa manje opasno zlo je i korumpiranost državnih službenika i čitavih institucija, kao i njihova povezanost sa organizovanim kriminalom, te problemi ratnih zločina, milionske utaje poreza, pranje novca...

Kao posledicu svega toga imamo bedu i siromaštvo običnih ljudi, koji jedva sastavljaju kraj s krajem u svakodnevnoj borbi za golo preživljavanje.

STANJE: Politički analitičari su jednodušni u oceni da su nadležni organi u Bosni i Hercegovini, toj specifičnoj državi sastavljenoj od dva entiteta (Republike Srpske i BH Federacije) i dalje samo posmatrači borbe protiv organizovanog kriminala koja se vodi u Srbiji, ili drugim rečima da „još razmišljaju“ i „pripremaju se“ kako da krenu u obračun sa organizovanim kriminalom i korupcijom na svom području delovanja.

Kao i u drugim aktivnostima „Dejtonske BiH“, glavnu reč i u borbi protiv organizovanog kriminala ima međunarodna zajednica, odnosno njen visoki predstavnik Pede Ešdaun. Tako je i ova inicijativa krenula od njega, posebno posle njegove posete Beogradu, a slična inicijativa pokrenuta je i prema Hrvatskoj.

Pošto je tek od početka ove godine BiH s novim Savetom ministara (Vladom) dobila i Ministarstvo bezbednosti, koje je faktički tek u fazi formiranja, borba protiv organizovanog kriminala se za sada jedino može odvijati preko entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova koja ni u RS ni u BH Federaciji po ovom pitanju nisu preduzela gotovo ništa. Iz MUP Republike Srpske čak tvrde da „u RS nema organizovanog kriminala poput onog u Srbiji i da od njega ne pretil opasnost“.

Iako je nedavno Savet ministara BiH najavio „Strategiju borbe protiv organizovanog kriminala“, s obzirom na to kako se u BiH sporo donose ne samo „strategije“ već i zakoni i mere za njihovo provođenje, početak borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije će još pričekati. Verovatno znajući za ovo ambasadori zemalja Evropske unije zatražili su što pre donošenje neophodnih zakona za borbu protiv organizovanog kriminala. Poznata je praksa u BiH da sve zakone uglavnom nameće visoki predstavnik, a da državna i entitetske skupštine to onda samo formalno usvajaju. Čekajući domaće zakonodavne skupštine „voz bi prošao kroz kukuruz“, retko bi se koji zakon doneo, a poznato je da je upravo nedostatak zakonske regulative osnovni preduslov za neefikasne izvršne organe i stvaranje prostora za kriminalce svih fela.

OCENE: Dok MUP Republike Srpske tvrdi da kriminala gotovo i da nema, opozicija smatra, kao i građani, da organizovani kriminal i te kako postoji i da predstavlja veliku opasnost protiv kojeg borba mora početi odmah.

- Finansije i stvarnu moć u Republici Srpskoj kontroliše politička mafija, a sivi tokovi novca nikada neće biti prekinuti budući da su ljudi iz vlasti uključeni u korumpirani sistem. Ništa bolje stanje nije ni u BH Federaciji, za „Blic nedelje“ kaže Branko Todorović, predsednik Helsinškog odbora za ljudska prava RS, uz napomenu da je HO RS veoma razočaran ulogom međunarodne zajednice, jer je „visoki predstavnik za BiH Pedi Ešdaun pri dolasku na tu funkciju obećao kako će se boriti protiv korupcije, a za godinu dana otkrivena je samo jedna afera u Elektroprivredi RS, mada ni u tom slučaju nije raskrinkan ceo lanac do kraja“.

Todorović smatra da „kancelarija OHR za borbu protiv korupcije nije ponudila nikakve konkretne rezultate i pravi je apsurd da međunarodna zajednica dozvoljava domaćim političarima da pljačkaju vlastiti narod“. On smatra da bi se provera porekla imovine u Republici Srpskoj mogla vrlo lako obaviti kad bi za to bilo političke volje i da bi se isto tako lako moglo utvrditi da je većina novopečenih bogataša novac stekla kriminalom.

- Vlasnike velelepni vila treba pitati odakle im novac za to i da li su, čak i ako je on stečen kriminalom, platili porez na to. Međutim, to se neće dogoditi, jer su ljudi iz vlasti u sprezi s mafijašima i tako štite svoje interese, dok kriminalci novcem kontrolišu institucije - naglašava Todorović. On još dodaje da je zbog „loše privatizacije i ono malo kapitala iz privrede otišlo u ruke ratnih profitera i mafijaša sa obe strane Drine“.

Međutim, zamenik šefa misije američke ambasade u BiH Kristofer Hou smatra da se situacija u pogledu borbe protiv organizovanog kriminala i hapšenja ratnih zločinaca u BiH promenila nakon ubistva premijera Srbije Zoran Đinđića.

- Ljudi su shvatili da su u crnoj rupi i da ukoliko se ne budu borili da to prevaziđu njihova imena neće imati budućnosti. Ratni zločinci su direktno

povezani sa organizovanim kriminalom i građani to znaju, ali ne smeju to i javno da kažu. Činjenica je da je kriminal ispolitizovan, a politika kriminalizovana tokom rata. Ratni zločinci su tada bili na vrhu, a ljudi, recimo, tek sada saznaju da je Slobodan Milošević naređivao da se ubijaju ljudi, osnivao paravojne formacije i podsticao organizovanu krađu. Ratni zločinci naneli su ogromnu štetu sopstvenom narodu, govoreći kako pokušavaju da brane Srbe. Isto se dogodilo i s Muslimanima i Hrvatima u Bosni. Njihove vođe su se pravdale da štite interese sopstvenog naroda, a u stvari su štetile njegovoj reputaciji - kaže Hou.

DELA: Da ne bih ispalo da se baš ništa ne dešava u borbi protiv organizovanog kriminala u BiH i njenim entitetima, treba se podsetiti da je MUP RS pozivao na informativni razgovor predsednika Saveza nezavisnih socijaldemokrata i bivšeg premijera RS Milorada Dodika, zbog, kako je zvanično rečeno, informacija koje Dodik ima veze sa ubistvom premijera Đinđića i organizovanim kriminalom.

Dodik je, naime, optužio vlasti RS da ne preduzimaju ništa u vezi s borbom protiv organizovanog kriminala, kao i da ne saraduju s MUP Srbije u vezi sa ubistvom premijera Đinđića, da bi nakon toga bio pozvan u MUP RS da pruži informacije koje poseduje. Dodik je tih dana dobijao i anonimne pretnje fizičkom likvidacijom.

Međutim, prošlonedeljno hapšenje Milorada Milakovića, prijedorskog „kontroverznog biznismena“ (taj eufemizam je popularan i u RS), zbog krivičnog dela trgovine ljudima, organizovane prostitucije i falsifikovanja isprava, te s tim u vezi hapšenja lekara prijedorskog doma zdravlja Mladenka Rosića i medicinskog tehničara u dobojskom DZ Nike Arsenića, kao da nagoveštavaju početak ozbiljnije akcije. Krivične prijave podignute su i protiv ostalih članova porodice Milaković, supruge Milke, sinova Slaviše i Saše i kćerke Sanje. Policiji je za sada poznato jedino Sanjino prebivalište, dok su ostali Milakovići u bekstvu.

Međutim, prvi put se desilo da lica uhapšena u RS budu prebačena u zatvor u Sarajevo i pred sud BiH. Istražni postupak protiv Milorada Milakovića, Rosića i Arsenića vodi javni tužilac BiH.

Policijska misija EU, koja nadgleda rad policije, ovo hapšenje ocenila je spektakularnim uspehom policije RS, te ovu akciju smatra velikim uspehom u borbi protiv organizovanog kriminala. Supruga Milorada Milakovića je, međutim, optužila vlast RS da „pravi zaveru protiv njene porodice“ i izjavila da njen muž ima dokaze koje je spremao da objavi, te da ti dokazi „visoke političke i policijske zvaničnike RS povezuje s ratnim profiterstvom i organizovanim privrednim kriminalom“.

Upravo zbog toga su se čula i oprezna pitanja da li je Milakovićevo hapšenje najava stvarne borbe protiv organizovanog kriminala ili još jedan pokušaj da se obmane javnost i građani koji očekuju sveobuhvatnu i stvarnu borbu.

Ko je vlasnik „Šervuda“

Milorad Milaković je već tri godine na meti Sfora i međunarodne policije (IPTF), koji su u nekoliko navrata pretresali njegove noćne barove, a najsvežiji primer je od pre dva meseca kada je pretresen Milakovićev luksuzni Hotel „Šervud“. Po Prijedoru se inače priča da ovaj hotel nije vlasništvo Milakovićevog sina Saše već pokojnog Željka Ražnatovića Arkana u čijoj je jedinici bio Miloradov sin, te da je deo novca zarađenog od prostitucije u noćnim barovima odlazio za Beograd.

25.05.2003.

(Ne)očekivana obustava radova na tunelu Fatničko polje - Bilečko jezero

U tunelu struje nema

Otkrivene brojne nezakonite radnje i godišnji minus od 83 miliona evra

Među čudne slučajeve iz tužne bosanske stvarnosti, koji s pravom ili ne stižu na sto Visokom predstavniku Pediju Ešdaunu, svakako spada i obustava izgradnje Fatničkog tunela (Fatničko polje - Bilečko jezero) dužine 16 kilometara, koji je najveća investicija u Republici Srpskoj. Ukupna vrednost ovog projekta je 86 miliona evra, a do sada je u izgradnju 13 kilometara (75 odsto završenih radova) utrošeno nešto više od 68 miliona evra. Ovaj tunel (izgradnja počela 1981, tokom rata obustavljena sve do 2001) trebalo bi da poboljša dotok vode u Bilečko jezero, da bi se na postojećim hidroelektranama na Trebišnici povećala proizvodnja električne energije za 140 gigavata. Završetkom radova, predviđenim za 2004, godišnja zarada bi bila od tri do pet miliona evra.

revizija: Na međunarodnom tenderu za dovršetak radova, sredinom 2001, posao je dobila londonska firma „Enerdži fajnsing tim“ (EFT), vlasništvo Beograđanina Vuka Hamovića. Nakon toga, radove je počela da izvodi „Hidrogradnja“ iz Srpskog Sarajeva koju je angažovao EFT, a ugovorom sa Elektroprivredom RS preuzeo obaveze da sam finansira završetak pomenutog tunela, vrednog više od 26 miliona evra. Ova londonska firma bi, završetkom radova, dobila prava da kompenzacijama u viškovima električne energije naplati uloženi novac. Do sada je od predviđenih 26 miliona evra uloženo nešto više od osam.

Radovi su obustavljeni 16. maja, iako je preporuka za njihovu obustavu došla još pre dva meseca, kad je međunarodni revizor nakon kontrole poslovanja EP RS otkrio brojne nezakonite radnje, s godišnjim minusom (ili proneverom) od 83 miliona evra - svake godine, skoro, po jedan Fatnički tunel!

Zbog ovoga je Ešdaun smenio direktora EPRS Svetozara Aćimovića i bivšeg ministra energetike i rudarstva i člana Upravnog odbora EPRS Boška Lemeza, te uputio jasne poruke Vladi RS da se smeni trenutno rukovodstvo EPRS i obustave svi tenderi. Dakle, i da se stopiraju radovi na tunelu Fatničko polje i Buk Bijela. Premijer RS Mikerević zadužen je da se lično pobrine o pokretanju krivične odgovornosti i smeni onih koji su učestvovali u nezakonitim radnjama (spisak je podugačak). Ono u čemu Ešdaun nije bio precizan jesu rokovi za ove

suviše jasne preporuke. Zbog ovoga (namernog ili slučajnog) Ešdaunovog propusta radovi na Fatničkom tunelu prekinuti su 16. maja, a ne pre dva meseca.

Kontrolišući poslovanje EPRS, međunarodni revizor je sem brojnih nepravilnosti otkrio da „Elektrodistribucija“ Pale ima veliki obim kompenzacija sa „Hidrogradnjom“, što su u ED Pale objasnili time da „Hidrogradnja“ prima uplate od EPRS za radove na odvodnom tunelu Fatničko polje, a ne od firme EFT, kako je navedeno u ugovoru o završetku radova na tunelu. Međunarodni revizor je otkrio i prodaju struje EPRS londonskom EFT-u po ceni nižoj od tržišne, nižoj od tarife i nižoj od cene proizvodnje, što je ostvareno manipulacijom tendera, uz gubitak od milion evra potencijalne zarade.

preporuka: Obrazlažući razloge zabrane izgradnje Fatničkog tunela i međunarodni revizor i visoki predstavnik su naveli da je preko 34 odsto električne energije koja se proizvede u RS višak, te se zbog toga obustava radova preporučuje do „restrukturiranja za eventualnu privatizaciju“. Zaključak koji se nameće iz ove preporuke jeste da ima toliko prioritetnijih poslova gde treba ulagati novac, pogotovo ako se zna (što se vidi iz izveštaja) da se ovim investicijama „izvlače milioni maraka iz džepova građana“.

U moru apsurdna ostaje saznanje da su se na kraju jednog ovako velikog projekta, čije su tri četvrtine već završene, radovi obustavili a uloženi novac postao mrtav kapital (za konzerviranje radova u samom tunelu potrebno je dodatno investirati dva miliona evra kako ne bi došlo do urušavanja). Ostaje nejasno ko je odgovoran za ovakvu situaciju - EPRS i institucije RS ili predstavnici međunarodne zajednice?

pantelija: Nakon obustave radova od strane v.d. direktora EPRS Pantelije Dakića ostaje nejasno i ko je zabranio dalje radove na tunelu. On kaže da to jeste njegova odluka, ali na osnovu preporuke međunarodnog revizora i prvog Ešdaunovog pomoćnika Donalda Hejza, kao i jasnih usmenih uputstava iz Vlade RS, koja je odluku direktora okarakterisala kao samovoljnu (njega inače imenuje Vlada).

Sam premijer RS Mikerević je nakon revizije rekao „da su odluke očekivane“, te da će Vlada preduzeti odgovarajuće mere, da bi tokom posete Fatničkom tunelu rekao da „nije logično da radove obustavlja bilo ko osim rukovodstva EPRS, što je praksa u svetu“. U nizu pitanja bez odgovora svakako je najzanimljivije ono koje se tiče prodaje struje po cenama nižim od tržišne, nižim od tarife i nižim od proizvodnih.

EFT kupuje „Hidrogradnju“

Iako je situacija sa obustavom radova na tunelu Fatničko polje nejasna, londonska firma EFT ponudila je tri miliona maraka za kupovinu „Hidrogradnje“ Srpsko Sarajevo, čiji su radnici inače bili angažovani na ovom poslu. Na javnom tenderu Direkcije za privatizaciju RS za prodaju većinskog kapitala „Hidrogradnje“, EFT se obavezala da će u narednom periodu investirati pet miliona evra i zadržati sve radnike.

13.07.2003.

Republika Srpska se već mesecima nalazi u situaciji koju karakterišu nezadovoljstvo građana i nemoć vlasti

U vrtlogu bez para

Svi zahtevi nezadovoljnih i ugroženih socijalnih grupa idu prema Vladi RS

Pitanje koje se poslednjih dana i meseci nameće u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini glasi: Da li ima ijednog segmenta društva, odnosno bilo koje socijalne grupe, koja je zadovoljan postojećim stanjem?

Spisak nezadovoljnih bi bio stvarno predug ako bi se svi nabrojali. Postavlja se pitanje ima li iko ko je zadovoljan. Takve je teško naći, jer čak ni aktuelna vlast, s obzirom na postojeće stanje, nema hrabrosti da kaže da je zadovoljna postojećom situacijom, već objašnjava da su „reformne neophodne, a da je cena reformi ovakvo stanje“.

PROTESTI: Svoje nezadovoljstvo u poslednjih mesec i po dana izražavali su štrajkom zdravstveni radnici Kliničkog centra Banjaluka, tako što su demonstrirali ne samo mirnim protestima u okviru ove najveće zdravstvene ustanove RS, već i defileom centralnim ulicama Banjaluke i ispred zgrade Vlade RS.

Radnici „Ratarstva“, jednog od najvećih poljoprivrednih preduzeća, takođe su u višemesečnom štrajku, a s obzirom na to da na njihove zahteve niko nije reagovao, nedavno je blokiran magistralni put Banjaluka -Gradiška (najfrekventniji granični prelaz s Hrvatskom). Posle sprečavanja policije da poljoprivrednim mašinama dođu pred zgradu Vlade RS, „ratari“ su došli autobusima i tu izrazili svoje nezadovoljstvo i predali već dobro poznate zahteve za isplate zaostalih višemesečnih plata i drugih neizmirenih obaveza.

Spisku nezadovoljnih treba dodati penzionere, koji najavljuju svoje proteste. Penzioneri Gradiške prete da će blokirati granični prelaz Gradiška, koji faktički predstavlja vrata BiH prema Evropi. Porodice poginulih i zarobljenih boraca ne samo zbog neispunjenih zahteva prema ovoj više nego ugroženoj populaciji, već i zbog uvrede premijera Dragana Mikerevića da „nisu na mentalnom nivou koji je neophodan da bi mogli razgovarati s njim“, prete protestima i blokadom puteva, zakazanim za 18. jul. Nezadovoljstvo izražavaju i prosvetni radnici pod rukovodstvo agilnog predsednika Sindikata prosvetnih radnika Ranke Mišić,

koja kaže da će, pošto su posle dugog vremena ostali neispunjeni njihovi zahtevi, doći do štrajka.

Obustavama rada prete i sindikati metalaca i rudara i za ispunjenje zahteva ostavljaju rokove od svega nekoliko dana. Svojim položajem nezadovoljni su i borci RS, odnosno njihova organizacija, kao i Sindikat radnika unutrašnjih poslova koji traži povećanje plata za 30 odsto.

ZBRKA: Svi njihovi zahtevi idu prema Vladi RS, koja je sve nemoćnija da bilo šta konkretno reši. Objektivna situacija je da je pod pritiskom međunarodne zajednice uvedena stroga finansijska disciplina, tako da potrošnja mora biti u skladu s predviđenim prihodima i budžetom. Za bilo kakvu isplatu i zadovoljenje nezadovoljnih socijalnih grupa neophodan je rebalans budžeta, a da bi se to desilo neophodno je da dođe do povećanja prihoda i zelenog svetla od strane Saveta ministara BiH i predstavnika međunarodne zajednice. Kakvo je trenutno stanje, teško da će se tako nešto bez nekih radikalnih promena dogoditi.

Tako je nastala prava zbrka kad se pokazalo Vlada RS nije u stanju da smeni direktora Geodetsko-izovinske uprave RS Tihomira Gligorića, te direktora „Srpskih pošta“ Milutina Pejića i direktora Fonda socijalno-zdravstvenog osiguranja Dragutina Ilića. Tačnije, Vlada RS ih je svojim odlukama smenila, ali pošto visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH i sami direktori to osporavaju, oni ne samo da odbijaju da napuste direktorske funkcije, već i poteze Vlade ocenjuju nelegalnim, što znači da Vlada RS radi nezakonito.

BLOKADA: Ono što je sigurno obeležilo proteklu sedmicu u Bosni i Hercegovini ipak nisu socijalni protesti i bunt nezadovoljnih, već blokiranje računa osumnjičenim za pružanje pomoći optuženim za ratne zločine od strane visokog predstavnika Međunarodne zajednice Pedija Ešdauna i smene poslanika Narodne skupštine RS Đoje Arsenovića i Dragomira Vasića (obojsica su članovi Srpske demokratske stranke).

Visoki predstavnik je, naime, u ponedeljak, 7. jula, doneo odluku da zamrzne bankarske račune 14 građana BiH, za koje se sumnja da pomažu osumnjičenim i optuženim za ratne zločine. Zbog istih aktivnosti smenio je i dvojicu poslanika NS RS. Svoj potez Ešdaun je doveo u kontekst davnašnjeg opredeljenja da se „udari na mrežu koja podržava Radovana Karadžića i druge osumnjičene, koji već sedam godina beže od pravde“. Visoki predstavnik je i ovaj put potvrdio „da je u ovim aktivnostima usvojena tehnika koja je bila uspešna u podrivanju Slobodana Miloševića i njegove mreže, koje su omogućile njegov pad s vlasti i transfer u Hag“.

Ešdaun je potvrdio da su „snage koalicije usmerile svoje aktivnosti protiv ratnih zločinaca, ubrzale i koordinirale aktivnosti protiv organizovanog kriminala i terorističkih mreža koje su Balkan dugo držale kao taoca“. Koaliciju čini šest

saveznika: SAD s predsjedničkim izvršnim nalogima, EU sa zabranom viza, kancelarija visokog predstavnika sa svojim bankarskim ovlaštenjima, Sfor, Haški tribunal i konačno, ali ne i manje važno, lokalni partneri koji rade u regionu i BiH.

- Mi imamo različito oružje, koje koristimo na različite načine i u različito vreme, ali imamo jedan cilj - da očistimo ovaj prostor koji zovemo Bosna i Hercegovina - zaključio je Ešdaun. Poruke su suviše jasne da bi im trebao bilo kakav komentar. Pohapsiti sve optužene za ratne zločine, prekinuti mrežu pomagača, razbiti mrežu organizovanog kriminala i uvesti vladavinu zakona tj. eliminisati otuđene centre moći.

REAKCIJE: S obzirom na to da se javnost Bosne i Hercegovine već podavno navikla na raznorazne odluke visokog predstavnika, mnogi ili većina se ni na ovu poslednju odluku nisu, narodski rečeno, ni osvrnuli. Najoštrija reakcija je, razumljivo, došla sa sednice Glavnog odbora Srpske demokratske stranke: „Zabrana rada, kandidovanja na izborima i političkog angažovanja predstavlja neposredno i brutalno kršenje osnovnih ljudskih i građanskih prava zagarantovanih međunarodnim konvencijama, kao i suspenziju demokratije, što ulogu OHR teško kompromituje“, poručio je GO SDS.

Zbog toga SDS zahteva da se obelodane dokazi za navode o saradnji sa osumnjičenim za ratne zločine i dostave ovlašćenim organima RS, kako bi domaće institucije vlasti preuzele zakonom predviđene mere protiv osoba za koje se stvarno dokaže da krše norme međunarodnog i domaćeg prava. Takođe, SDS dovodi u sumnju pouzdanost izvora informacija „na osnovu kojih se donose vrlo teške i kompromitujuće odluke“. „Politika nametanja, pritisaka, suspendovanja i sankcionisanja menja karakter uloge međunarodne zajednice u posleratnoj BiH i pretvara BiH iz suverene zemlje u koloniju međunarodne zajednice“, zaključuje GO SDS.

Sinhronizovana akcija

Osim koraka koje su preduzeli sudski organi u BiH, poput presude Ivanu Benderu u Mostaru i suđenja za trgovinu ljudima u Sarajevu, međunarodna zajednica primenila je neke druge mere, što hronološki izgleda ovako:

7. mart: SAD i OHR su istovremeno označile Momčila Mandića i Milovana Bjelicu kao finansijske begunce od zakona, zbog podrške koju su pružali Radovanu Karadžiću. Njihovi računi u BiH i SAD su zamrznuti. Sfor je istog dana pretresao nekoliko lokacija koje se dovode u vezu s Mandićem i Bjelicom.

13. april: Organi vlasti u Beogradu uhapsili su Mandića pod sumnjom da je obavljao druge kriminalne aktivnosti u Srbiji.

25. april: Evropska unija uspostavila je listu zabrane viza ljudima sa Balkana za koje se sumnja da su pomagali optužene za ratne zločine. Na tu listu stavljena su imena Mandića i Bjelice.

29. jun: SAD su učvrstile i proširile svoj izvršni nalog za Balkan i stavile oko 150 imena na listu među kojima su i oni za koje se sumnja da podržavaju ratne zločince.

30. jun: Evropska unija dodala je 12 novih imena na listu zabrane viza, najavljujući svoju odlučnost da ovu listu proširi i u narednom periodu.

- Ambasada SAD u Sarajevu je saopštila da je Vlada SAD na svoju listu dodala imena Dragomira Vasića, Dragana Spasojevića, kao i bivšeg ministra finansija u Vladi RS Milenka Vračara i blokirala im sve finansijske aktivnosti, kao i sredstva u SAD, uz obrazloženje da oni pripadaju onima koji opstruišu Dejtonski mirovni sporazum i pružaju pomoć osumnjičenima za ratne zločine.

20.07.2003.

Od 31. maja startovao novi televizijski kanal - „Pink Bosne i Hercegovine“

Uzbuna u ružičastom

Cilj je da do kraja godine „Pink“ ima najgledaniji TV program u BiH

Medijski prostor Bosne i Hercegovine je na izvestan način specifičan, kao što je i sama po sebi specifična i BiH. Konkurencija na ovom polju je sigurno najveća u odnosu na sve druge države bivše velike Jugoslavije. Naime, osim domaćih bosansko-hercegovačkih medija, tačnije medija iz Republike Srpske i BH Federacije, prisutni su i mediji iz Srbije i Crne Gore, kao i mediji iz Hrvatske.

O prebukiranosti na ovom polju govori podatak da na području BiH program emituje 185 radio-televizijskih stanica, kao i više dnevnih i nedeljnih novina. Ono što treba znati jeste činjenica da je predratna Bosna i Hercegovina imala oko 4,5 miliona stanovnika, a današnja Dejtonska BiH za oko milion manje. Zaključak je jako prost - previše radio i TV stanica, kao i dnevnih i nedeljnih novina, a malo slušalaca, gledalaca i čitalaca.

PROSTOR: Ova priča vezana za medije verovatno u nekoj većoj meri ne bi u ovom trenutku bila aktuelizovana da beogradski „Pink“ nije počeo 31. maja da emituje program za celu BiH pod posebnim nazivom „Pink Bosne i Hercegovine“ i predstavlja samostalnu TV stanicu za BiH. Sam put nastanka novog TV programa je vrlo dugačak i složen, upravo zbog specifičnosti BiH i uslova u kojima ova pomalo čudna država funkcioniše, pa i na polju javnih medija.

„Pink“ je tako sklopio ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji s „Nezavisnom TV Banjaluka“, te kupio nekoliko lokalnih TV stanica, „Step“ iz Bijeljine, „Kometu“ iz Sarajeva, „Patriju“ iz Doboja i GLS iz Srpcu i tako svojim signalom pokrio celu BiH, što može vrlo malo TV stanica u ovoj državi. Kako za „Blic nedelje“ kaže direktor „Pinka BiH“ Mišo Dobrić, trenutno „Pink BiH“ ima tri radne jedinice. Prva se nalazi u Bijeljini i predstavlja administrativni centar s perspektivom da postane centar radio-programa, druga je u Sarajevu i predstavlja centar marketinga, s tim što u perspektivi Sarajevo treba da dobije savremeni TV studio, a treća je u Banjaluci i predviđeno je da bude centar za proizvodnju programa.

U ovom trenutku „Pink BiH“ radi sa 30 odsto kapaciteta, a tek od oktobra treba da radi punim kapacitetom, kad se, prema rečima Dobrića, očekuje da ova televizija bude među tri najgledanije u BiH.

- Mora se reći da je „Pink BiH“ dočekan na nož, između ostalog i zbog takozvane novokomponovane narodne muzike i zbog emisija ovoga tipa koje se emituju na jednom od pet programa „Pinka“, kanalu „Pink plus“, koji je namenjen prvenstveno populaciji gastarbajtera i iseljenika. Osnovna osobina i karakteristika „Pink BiH“ je da on sada ima i da će tek imati vlastiti TV program koji će se proizvoditi u Bosni i Hercegovini, a da će u toj programskoj koncepciji narodna muzika zauzimati, kao što i sada zauzima, samo tri odsto od ukupnog programa - dodaje Dobrić.

Popularna „Grand produkcija“ ovde se emituje dva puta nedeljno, ali ne može se reći da te emisije nisu jedne od najgledanijih i da se emituju baš zbog gledalaca, koji emisije ovakvog tipa traže.

PROGRAM: Ova mlada televizija, koja program emituje tek 48 dana, već realizuje uživo jutarnji program, popodnevni i noćni program, a od informativnih emisija tu je „Info-top“, koji se emituje više puta na dan sa centralnom emisijom u 18 časova. Govoreći o programskoj orijentaciji, Dobrić kaže da je „Pink BiH“ u informativnom pogledu „objektivna i profesionalna TV stanica, koja se neće svrstavati ni na čiju stranu, osim istine i novinarskog kriterijuma po kojem se emituju one informacije koje su od interesa za gledaoce“.

„Pink BiH“ predstavlja najveću investiciju na ovom polju u postdejtonskoj BiH i to je projekat vredan 50 miliona maraka. Kako Dobrić kaže, za sada je uloženo nešto malo manje od trećine predviđenih sredstava i „cilj je da, zbog složenosti ovoga prostora i tri naroda ovoga područja, program bude proizveden upravo ovde i prilagođen građanima Bosne i Hercegovine“.

Na našu konstataciju da informativne emisije „Pinka“ iz Beograda imaju sada daleko više informacija iz BiH otkada je počeo da se emituje program za BiH, te da li to na neki način, bez bilo kakve politizacije, znači objedinjavanje dela informativnog prostora bivše velike Jugoslavije, Dobrić kaže da je „Pink BiH“ samostalan i da on proizvodi samostalan program koji je namenjen građanima BiH.

- Naša veza s Beogradom ogleda se u tome što internacionalni „Pink“ pruža tehničke i kadrovske usluge svim ostalim kanalima, pa i ovom u BiH, tako da ako se dogada ako se pokvari kamera, onda iz Beograda vrlo brzo dođe druga ispravna i još bolja od one prethodne koja se pokvarila - naglašava Dobrić.

Prema njegovim rečima, svi zaposleni koji su nasleđeni kupovinom lokalnih televizija zadržani su u „Pinku BiH“ i niko nije dobio otkaz, a plate su za ovih

mesec i po dana porasle za oko 15 odsto, s tim što naznačava da je statistika pomalo čudna, jer vrednujući svačji rad neko dobije manje, a neko više, narodski rečeno - svi jedu sarmu, ali neko samo meso, a drugi samo kupus.

REAKCIJE: Najoštrije kritike na pojavljivanje ove televizije došle su iz Sarajeva, odnosno iz BH Federacije. Stiče se utisak da je veći problem što je ta televizija iz Srbije, a ne što se zove „Pink“. Posebnu buru reagovanja izazvala je odluka Regulatorne agencije za komunikacije (CRA) početkom juna da se do daljeg obustavlja prijem i obrada zahteva za prenos dozvola za emitovanje programa. Privremena zabrana promene vlasništva, naime, trajeće do septembra, kada će Veće CRA odlučiti i pod kojim uslovima će prenos dozvola ubuduće uopšte biti moguć.

Dodatnu buru nezadovoljstva izaziva predlog CRA, koji je još u fazi javne rasprave, po kome će u periodu od najmanje jedne godine biti zabranjeno posedovanje više od jedne lokalne TV stanice, odnosno više od jedne radio-stanice „u istom opsegu populacije“. Takođe, biće zabranjeno istovremeno posedovanje elektronskog i štampanog medija, te ograničeno mešovito vlasništvo nad radio televizijom „na jedan opseg populacije koja se pokriva signalom“.

- Osnovna namera ovih mera je onemogućavanje stvaranja monopola u ovoj oblasti. Naime, u poslednje vreme zahtevi za prenos dozvola su učestali, tako da je zaključeno da bi se postojeće šaroliko tržište moglo uskoro svesti na nekoliko dominantnih stanica - kaže portparol CRA Amela Odošaić.

Međutim, posmatrajući značajan deo BiH, prvenstveno Sarajevo kao njen centar, stiče se utisak da je borba protiv monopla počela tek nakon što je „srbijanski Pink“ u potpunosti poklopio medijski prostor BiH. Regulatorna agencija za medije jasno je rekla da zabrana prodaje radio i TV stanica ne može retroaktivno pogoditi „Pink BiH“. Portparol CRA energično je demantovala da poslednje odluke CRA znače učvršćivanje tržišnih pozicija „Pinka“ u BiH, odnosno dalje medijsko kolonizovanje Bosne i Hercegovine na uštrb domaćih medija i građana.

U celu akciju protiv ovih odluka CRA, odnosno „Pinka“, uključilo se i Ministarstvo saobraćaja i komunikacija BiH, odnosno resorni ministar Branko Dokić, koji je zatražio od Regulatorne agencije za komunikacije pojašnjenje postojeće odluke. Ima i mišljenja da se mediji u BiH boje konkurencije, pogotovo ako ona dolazi van BiH, odnosno s druge strane Drine.

31.08.2003.

Tender: neprijatelj broj jedan

Osnovna zamerka u poslovanju „Telekoma RS“ jeste veliki broj sklopljenih ugovora bez prethodnog tendera, odnosno neposrednom pogodbom

Čekajući izveštaj revizora o poslovanju „Telekoma RS“

Javnost u RS i BiH s nestrpljenjem očekuje da međunarodni revizor početkom septembra podnese izveštaj o poslovanju „Telekoma RS“, ali i ostala dva operatera u BiH - „Telekoma BiH“ i „Eroneta“. Osnovna zamerka u poslovanju „Telekoma RS“, kako je pisalo u novinskim tekstovima kada je ova afera počela da pomalja glavu, jeste veliki broj sklopljenih ugovora bez prethodnog tendera, odnosno neposrednom pogodbom.

MONOPOLSKI UGOVOR: Na taj način sklopljeni su ugovori o izgradnji oko 100 baznih stanica, a prosečna cena jedne bila je oko 400.000 KM. Bez tendera je u septembru 2001. potpisan i monopolski ugovor s marketinškom agencijom „Eupro-fil“ iz Budimpešte, a 1. decembra iste godine ugovor s preduzećem „Krug“ o zakupu poslovnog prostora u banjalučkoj robnoj kući „Kastel“. Na isti način kupljen je i poslovni prostor u zgradi „Prijedorske banke“ u Prijedoru. „Telekom“ nije raspisao ni tender za „Glavni projekat Internet okosnice“ koji je radio Elektrotehnički fakultet iz Banjaluke.

Ali, ima još. Željko Jungić, generalni direktor „Telekoma RS“, 9. novembra 2001. je neposrednom pogodbom potpisao ugovor sa „Eriksonom“ o nabavci 55.000 priključaka za fiksnu telefoniju u vrednosti od 10.199.800 KM. Jungić je 1. avgusta iste godine potpisao ugovor bez tendera i sa „Simensom“, u iznosu od oko 15 miliona KM, koji je isplaćen na isti način, direktnim bankarskim transferom. „Telekom RS“ je takođe krajem 2001. kupio neposrednom pogodbom 3.000 mobilnih telefona „simens A35“ od kancelarije „Simensa“ u Sarajevu.

Jedna od uočenih nepravilnosti su i aneksi na ugovore, što je, prema pisanju medija i dokumenata koji su objavljeni, stalna praksa u poslovanju rukovodstva „Telekoma“. Davanjem aneksa na ugovore se izvođačima povećava cena radova koju su prethodno spustili na tenderima.

AKCIJE MIMO ZAKONA: Postoje sumnje i da je prethodna Vlada RS bez odluke Narodne skupštine RS i pre izrade privatizacionog programa omogućila nezakonitu prodaju dela akcija „Telekoma RS“ Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD). Naime, Vlada RS i „Telekom“ su 11. januara 2002. prihvatili Pismo namera EBRD u kojem je izložen projekat preprivatizacije „Telekoma RS“, kojim se Vlada RS obavezala da u roku od 24 meseca završi privatizaciju prodajom značajnog dela preduzeća strateškom investitoru koji će biti odabran putem međunarodnog tendera, zadovoljavajućeg za EBRD. Evropska banka je ovim uslovila davanje kredita „Telekomu Srpske“, kao i njegovo dugoročno finansiranje. Kao uslov, ukoliko Vlada i „Telekom“ prihvate uslove EBRD iz ovoga pisma, naveden je kredit od 30 miliona evra, sa opcijom za potpunu ili delimičnu konverziju kredita u nove akcije „Telekoma Srpske“ pri privatizaciji.

U skladu s Pismom namera na koje je Vlada RS dala saglasnost, Jungić je 19. decembra 2002. sa EBRD potpisao Ugovor o kreditu od 30 miliona evra, čime je, prema mišljenju ekonomskih stručnjaka, Vlada prepustila sudbinu „Telekoma“ kontroli ove banke. Prema odredbama ugovora, EBRD može konvertovati potraživanja u akcije bez obzira na to da li se kredit vraća ili ne. Rok otplate je sedam godina, od kojih su dve godine grejs period, a vreme otplate od 2005. do 2010.

Međutim, u Pismu namera Vlada se obavezala da će privatizovati „Telekom“ do januara 2004. strateškom investitoru kojeg će na tenderu odabrati EBRD. Prema ovom pismu, „Telekom“ će biti privatizovan pre roka za početak vraćanja kredita, dakle pre 2005, tako da će EBRD imati otvorenu mogućnost da dugovanja pretvori u vlastite akcije u ovom preduzeću ili da ih prenese bilo kome.

Na kraju zamerki na rad „Telekoma“ treba navesti da je, prema Biznis planu „Telekoma“ iz 2000. godine, bilo predviđeno smanjenje zaposlenih za dva odsto godišnje, ali se u poslednje dve godine broj zaposlenih povećao za 450 radnika, ili za 20 odsto. Svi zaposleni su primljeni bez oglasa i konkursa.

DOKUMENTI - VALJANI: Treba reći da tokom medijskih navoda i pisanja o radu „Telekoma RS“ niko nije osporio valjanost i originalnost dokumenata koji su objavljeni, a nije bilo ni reakcije bilo koje državne institucije, recimo Vlade RS, koja ima direktne ingerencije nad „Telekomom“. Treba podsetiti da je premijer RS Dragan Mikerević podržao „profesionalno i objektivno novinarstvo“ i osudio „bilo koji oblik pritiska na medije.“ Prisutno je, međutim, reagovanje političkih stranaka, u ovom slučaju Partije demokratskog progresa o čijim članovima i kadrovima se uglavnom i radi kada je „Telekom“ u pitanju. Mladen Ivanić, predsednik PDP RS, nazvao je nekorektnim pisanje medija o „Telekomu“, ali je rekao da će ova stranka čvrsto podržati izveštaj međunarodnog revizora, kao i da će podržati sve njegove preporuke, te utvrđivanje odgovornosti nadležnih, ako je bude bilo.

Antrfile

Tužilac dobio uputstva

Odluku o imenovanju specijalnog revizora, koji obavlja reviziju poslovanja, doneo je visoki predstavnik Pedi Ešdaun avgusta 2002. godine. Za specijalnog revizora imenovan je Dejl Elen Ralf i uspostavljen je metod rada specijalnog revizora nad javnim fondovima, opštinskim institucijama i preduzećima.

- Čekajući izveštaj revizora o „Telekomu RS“, Tužilaštvo RS dalo je pismeno uputstvo Osnovnom tužilaštvu Banjaluka, kao nadležnom za postupanje u ovom slučaju, da preduzme određene mere - izjavila je Obrenka Slijepčević, portparol Tužilaštva RS.

Slijepčević je istakla da je ovaj korak preduzet povodom tekstova koji su se pojavili u banjalučkim „Nezavisnim novinama“. Tužilaštvo RS dostavilo je nadležnom tužilaštvu fotokopije svih tekstova objavljenih o „Telekomu RS“ do 11. avgusta ove godine, te ostvarilo kontakt s MUP-om RS koji bi s tužiocem trebalo da radi na ovom slučaju.

Milorad Jelisavac, načelnik Uprave Kriminalističke policije MUP-a RS, povodom ovoga slučaja izjavio je da je „MUP RS i pre ovih medijskih navoda proveravao poslovanja ‘Telekoma RS’“.

Osnovno tužilaštvo u Banjaluci je devet puta, na osnovu krivičnih prijava koje su im podnete, zahtevalo od MUP-a RS da proveri ove navode, što je CJB Banjaluka i obavio. Za jedan slučaj ustanovljeno je da nema kriminalnih elemenata, a materijali za ostalih osam slučajeva isporučeni su tužiocu i policija ne zna u kojoj je fazi postupak - rekao je Jelisavac.

Milošević će biti zapisan crnim slovima u istoriji srpskog naroda. Dovoljno je i sada da se pređe Drina i da vam sve bude jasno. Pravoslavne zemlje podržavaju politiku RS

Milorad Dodik

Budale ne možeš promeniti

Milorad Dodik, predsednik Vlade Republike Srpske, jedini je zvaničnik sa prostora RS i SRJ koji je tokom božićnih praznika boravio u Jerusalimu, gde je odlikovan ordenom Svetog krsta viteza čuvara Hristovog groba. U intervjuu za „Blic“ Dodik govori o poseti Svetoj zemlji.

- Patrijaršija Grčke pravoslavne crkve i patrijarh Diodor pozvali su me kao predsednika Vlade RS. U Vitlejemu smo prisustvovali ceremoniji obeležavanja 2.000 godina od rođenja Isusa Hrista. Susreo sam se sa predsednicima država, vlada i ministrima inostranih poslova. Bio je to zaista imponzantan događaj, skup koji je, čini mi se, po prvi put okupio sve te ljude iz pravoslavnih zemalja. Razgovaralo se o budućim aktivnostima na poboljšanju ekonomskog, socijalnog i političkog stanja u zemljama koje pokriva pravoslavlje.

Od predstavnika SRJ na tom skupu bio je ambasador SRJ u Izraelu. Što se tiče izostanka drugih političkih zvaničnika iz SRJ verovatno je to povezano sa aktuelnom pozicijom SRJ u međunarodnoj zajednici.

Patrijarh Diodor vam je dodelio Sveti krst viteza čuvara Hristovog groba.

Moram priznati, pomalo sam bio zatečen tim priznanjem. To je najviše priznanje koje dodeljuje Patrijaršija u Jerusalimu. Normalno, da sve to sada i obavezuje. Shvatio sam to, ne samo kao priznanje sebi, nego svemu onome što smo u RS uradili u prethodnih nekoliko godina. RS se sa ovim priznanjem sigurno svrstala u red država koje plene pažnju međunarodne zajednice. Mislim da će to biti trajno zapisano i, kao trenutak kada je čitav pravoslavni svet priznao da dobro radimo u RS.

Odlikovanje koje sam dobio na sve neosnovane optužbe kako samo ova vlada i ja lično sluge Zapada baca drugo svetlo. Većina pravoslavnih zemalja koje su tamo bile prisutne uglavnom su okrenute politici koju i mi u RS vodimo, a to je saradnja sa međunarodnom zajednicom. Životna potreba svih država je da budu otvorene, transparentne i da saraduju. Dakle, posle ovog priznanja mnogi koji su nas optuživali za nacionalnu politiku moraće da začepu usta.

Sastali ste se i sa sekretarom za međunarodne odnose Socijaldemokratske partije Austrije Albertom Konečnijem?

Mi gajimo izuzetno dobre odnose sa SDP Austrije. Ovih dana radimo na pripremi kandidature SNSD RS za prijem u Socijalističku internacionalu. Pored toga, razgovarali smo i o bilateralnim odnosima Stranke nezavisnih socijaldemokrata RS, čiji sam ja predsednik, i SDP Austrije. Odnosi su i u prethodnom periodu bili vrlo intenzivni, a mi želimo da ih još poboljšamo.

Za 22. januar je najavljen Sabor SNSD.

To će biti akcioni sabor. Pripremamo novi Statut stranke, koji treba da bude daleko transparentniji i demokratskiji. Jer, SNSD RS prerasta u jedan od najznačajnijih političkih faktora u RS. Mislim da ljudi i RS to shvataju, a i u okruženju se događaju slični procesi. Tu su i pripreme za lokalne aprilske izbore. Želimo biti prvi ili drugi, zavisno od opštine do opštine. Smatramo da ćemo i u Federaciji BiH u opštinama Drvar, Petrovac, Glamoč i Grahovo ostvariti dovoljno da možemo da formiramo vlast.

Mislite i na Srbe van RS.

Ova partija je optuživana iz SRJ za anacionalnost, pogotovo su te optužbe dolazile od Šešelja i nekih ljudi iz SPS i JUL. A ti isti, koji su zajedno sa SDS ovde sedam godina vršili vlast apsolutno su zanemarili interese Srba u FBiH. Eto, to je sada dočekalo nas. Mi kao realni ljudi očekujemo da će u FBiH za nas pretežno glasati Srbi i da će to omogućiti da se institucionalno u FBiH kroz demokratske mehanizme zaštite njihovi interesi. To nisu prazne priče, to nisu priče od Šešelja i njemu sličnih. Znam da se u SRJ vodi bezočna kampanja protiv mene i partije koju vodim, ali nadam se da će vreme ipak biti najbolji sudija. A dovoljno je i sada da se pređe Drina i da vam sve bude jasno. Naravno,

onom ko želi da mu bude jasno. Budale ionako ne možeš savetovati ni promeniti.

Da li određene struje u partijama članicama Koalicije “Sloga” opstruišu rad Vlade RS ?

Ima i toga. Ima mnogo ljudi sa neiživljenim ambicijama koji su kad sam ja predlagan za predsednika Vlade RS bili i sami nuđeni da budu na toj funkciji. Ali, nisu imali dovoljno hrabrosti. Računalo se da će sve ovo da padne za mesec-dva dana. Sada kada su videli da je to uspešan koncept, oni bi da te uspehe pripišu sebi, a neuspehe da natovare meni. Otprilike u tom okviru se kreće jedna već evidentna grupa u Socijalističkoj partiji RS i Srpskom narodnom savezu RS. Ali, sve u svemu mislim da su to ipak nejake snage da poremete stanje u Koaliciji “ Sloga”. Koalicija “Sloga” ipak funkcioniše. Daleko bolje nego pre i mislim da će biti duboko razočarani svi koji računaju na njen raspad.

Dakle, i na republičkim izborima u septembru “Sloga” nastupa u istom sastavu?

Mislim da je “Sloga” dugoročno predodređena na politički savez. Normalno, mi ćemo pojedinačno ići na te izbore kako bismo stvorili pretpostavke da na realnim izbornim rezultatima razgovaramo i donosimo naše koalicione aranžmane. Svesni smo naših interesa unutar Koalicije i valjda niko ne smatra da je njegova partija toliko dobra da bi mogla da postane apsolutni pobednik izbora i da im niko ne treba.

Kako gledate na Prtiju demokratskog progresa Mladena Ivanića?

Razmišljam da li da to javno kažem. Mislim da u PDP RS ima i pomalo političkog romantizma. Pre svega, pozicija te partije da bude ujedinitelj mislim da je apsolutno pogrešna stvar. Shvatate, nemoguće je to. U pretpostavci to je pogrešna stvar. Mislim da će ovo biti još jedan bezuspešan pokušaj u istoriji Srba gde su neki sebi umislili da mogu da budu ujedinitelji na principima besprekornog jedinstva, što je nemoguće. I nije potrebno. Ne vidim zašto bi neko ovde trebalo da ujedinjava. RS funkcioniše besprekorno u smislu vršenja vlasti. Ima ekonomskih problema, ali ima i rezultata u tom pogledu. Normalno

da ljudi iz opozicije misle da to može daleko bolje i uspešnije. Radikali i SDS su bili u poziciji vlasti, pa se videlo da su bili gora varijanta.

Ipak je Ivanić u politici i ekonomiji RS stalno bio negde prisutan ?

Na projektu privatizacije njegova uloga je stvarno značajna. Nesumnjivo je da će duže vremena gospodin Ivanić personalno biti nezaobilazna politička figura u RS. Ali, mislim da njegov lični politički rejting nadrađa nivo političke partije koju je formirao i čiji je predsednik. Mnogi frustrirani ljudi, čak i iz moje stranke su prešli u PDP RS... Mislim da Ivanića čeka težak posao profiliranja ljudi u samoj partiji i smatram da će se on u svemu tome definitivno zamoriti.

Šta ljudi s obe strane Drine mogu očekivati u odnosima RS i SRJ ?

Spreman sam i sutra da razgovaram sa nadležnim ljudima u SRJ oko svih mogućih oblika saradnje. Ali, oni to odbijaju. Njihovim dnevnopolitičkim potrebama trebaju priče o Dodiku kao izdajniku. Mene to posebno ne tangira. Vreme će pokazati ko je štetočina za ovaj narod, a ko je pokušao da tu nešto uradi. Nama treba ekonomska, kulturna i svaka druga saradnja sa SRJ, ali ona mora biti na ravnopravnim odnosima, na osnovama uvažavanja, ne treba nam saradnja sa pretpostavkom da neko bude poslušnik i da RS bude u funkciji marionete. Veoma je teško izbeći identifikaciju SRJ u smislu naroda, koji tamo živi i rukovodstva koji vodi politiku svih ovih stradanja. Preferiranje jednog političkog promašaja i faktora kakav je na primer Poplašen, koji je tamo i dalje predsednik u egzilu, ili da je gospodin Momčilo Krajišnik čovek „zadužen „ za odnose RS i SRJ, a nije ga izabrao nijedan organ, govore koliko je sve to neozbiljan nastup i od strane tih ljudi i od samog Miloševića. Miloševića će to dovesti u situaciju da bude politički gubitnik, ne samo u odnosima sa RS, nego i u SRJ. On će zaista biti zapisan crnim slovima u istoriji srpskog naroda. Dakle, u pogledu saradnje SRJ i RS ne mogu da očekujem ništa značajno. Od ljudi koji ignorišu realna život, koji žive u nekom svom svetu, kako to rade funkcioneri u SRJ, ne možete očekivati da rade na realnim osnovama. Ponavljam, spreman sa svima u SRJ da razgovaram i da im kažem zašto ja vodim ovakvu politiku, ali neću propustiti da ih upitam zašto oni vode takvu politiku. Uopšte ne mislim da sam odgovoran za poremećene odnose SRJ i RS. Na kraju krajeva, ljudi u Srbiji znaju da su propisi koji su tamo doneseni najveća kočnica međusobnoj trgovačkoj saradnji.

Kako funkcioniše privreda u RS ?

Naša preduzeća žive u uslovima čvrste valute. Ovde nema inflacije, u ovoj godini očekujemo da neće preći tri odsto, a u SRJ je značajan taj inflatorni faktor. Ljudi koji bi želeli da rade sa SRJ, suočeni su sa nelikvidnošću preduzeća, a naše odnose ne možemo regulisati na najglobalnijem nivou. Znam ja problem Srbije sa strujom. Električna energija koju Srbija dobija u znatnoj meri dolazi iz RS. Sada je dug po tom osnovu Republici Srpskoj nekoliko desetina miliona maraka. Ali mi ipak ne donosimo odluku o isključenju struje kao što je nekad Milošević isključivao telefone. I dalje distribuiramo struju za Srbiju. Isključivo na našu štetu. Režim u Beogradu o tome ne želi da priča. Oni RS žele da prikažu kao nešto satansko što im smeta. Drago mi je da smetam takvom režimu.

Stalno vas optužuju za kriminal, šverc, korupciju...

Sve te priče dolaze od ljudi iz Beograda koji su osiromašili narod. Pripisuju mi to ljudi koji su, na primer, direktora jedne beogradske gimnazije doveli do nivoa da primi platu od 80 DM, radnike doveli u situaciju da mesecima ne primaju plate. Sve su do uradili svojim spekulativnim aktivnostima i monopolom, koji je stvorila politička garnitura u SRJ. Jedini način kako sada režim u Srbiji može da se pravda je da više „držte lopova“. Taj sindrom se putem satelitskih partija kao što su SDS i radikali prenosi i u RS. Mnogi protiv kojih smo podigli krivične prijave, kao što je slučaj sa Gojkom Kličkovićem, su svoje utočište našli baš u Beogradu i oni su nama nedostupni. Naša policija ne može da dođe do njih i ne može da ih privede. Tamo imaju zaštitu što zvaničnih, što paravojnih formacija. Normalno, ti kriminalci će kada padne režim u Srbiji doći na red. Valjda to neće dugo trajati.

Šta je sa aferom oko rafinerije u Brodu?

Kreće se u hajku koja podrazumeva samo medijski produkovanu aferu u Rafineriji u Srpskom Brodu. A istina je da smo u rafineriji našli potpuno devastirane kapacitete, koji su proizvodili 50.000 tona nafte na bazi najprimitivnijih tehničkih i tehnoloških operacija. Vlastitim mogućnostima obezbedili smo da rafinerija u avgustu mesecu može da proizvodi dva miliona tona nafte i naftnih derivata na godišnjem nivou. Tada se uspeh koji smo ostvarili morao da prikaže kao afera. I, to je urađeno. Sve na štetu rafinerije i RS.

A problemi sa Telekomom ?

U Telekomu RS nema nekih posebnih stvari, ali postoje novine kao što je „Reporter“, koji pokušava da se izdigne kao neki ekskluzivni štamparski medij. On jednostavno samo trči za senzacijama i želi da se pokaže kako on jedini sve zna. A mi znamo da jedan broj novinara koji rade u „Reporteru“, i to ćemo jednog dana i dokazati, čestim odlascima u Sarajevo i dobijanjem informacija od krugova koji su isključivo protiv RS, pišu neistine. Mi ne želimo ni progon novinara, nismo mi srbijanska vlast, ali ovo što neko sebi uzima za pravo da saopšti neistine, a da ne odgovara ...

Ni vi ne poričete da u RS ima kriminala?

Tvrdim da ga nema u najužem rukovodstvu RS. Možda na nižim nivoima institucionalnog organizovanja ima nečega, ne mogu da kažem da toga nema, sve to ne mogu i neću da kontrolišem. Za to ima sud i njemu se za to odgovara. Sada smo u procesu da idemo sa Telekomom RS u privatizaciju, a „Reporter“ otvara neku njima samo znanu aferu da bi se spustila vrednost Telekoma RS. Jer, neko ko je ozbiljan neće da uđe u nešto što nije čisto. Na kraju krajeva, izgubićemo tri meseca da se dokaže da je nešto čisto. To je ta priča. A mi znamo ko taj novac prima. Konačno, vlasnik i direktor „Reportera“ bi trebao bar nešto da napiše o tome.

30.12.2001.

Milorad Dodik

Političke elite najveći kočničari

Predsjednik Saveza nezavisnih socijaldemokrata i vodeća ličnost opozicije RS:
„U svijet se može samo sa stabilnom političkom strukturom, a sve zemlje našeg regiona imaju čak haotičnu političku strukturu. To je pretpostavka za integracije i pomoć“

Politička situacija u regionu značajno je promjenjena u 2001. godini, jer su na sceni novi demokratski režimi. To obećava značajan iskorak u integracionim procesima u narednom periodu, ukoliko vladajuće strukture uspeju da se oslobode zablude da u integracije mogu da uđu samostalno, smatra Milorad Dodik, predsjednik Saveza nezavisnih socijaldemokrata i vodeća ličnost opozicije RS. Osnovno obeležje aktuelnih režima u zemljama regiona je, ipak, njihova nestabilnost, jer nemaju dovoljno autoriteta i kapaciteta za takav reformski zahvat - integraciju s Evropom - što podrazumeva prihvatanje evropskih standarda u najširem smislu. Prema Dodikovim rečima, pristup međunarodne zajednice ovim pitanjima je neujednačen, ali postoji jasna saglasnost o tome da zemlje, nastale raspadom bivše SFRJ, mogu u Evropu samo u paketu.

To se oprezno saopštava, ali ono što radi međunarodna zajednica jasno pokazuje da SRJ ili Hrvatska neće moći samostalno pristupiti evropskim integracijama. Iako s vidljivom vremenskom razlikom, koja je razumljiva, reforme u SRJ, Hrvatskoj i BiH događaju se prilično koordinirano, kaže Dodik.

Koliko heterogenost političkih režima u zemljama regiona usporava reforme, a time i integraciju u Evropu?

Iako su ovakvi režimi opterećeni raščišćavanjem prošlosti, zbog čega značajno gube podršku u narodu, mislim da ne mogu zaustaviti integracione procese koji će biti brži u narednim godinama.

Političke elite su najveći kočničari ovih procesa, ali se ni međunarodna zajednica nije najbolje snašla. U ovom projektovanom zadatku je ona, ipak, najmanje kriva, jer nastoji da disciplinuje režime u regionu koji već deset godina egzistiraju na nacionalnoj homogenizaciji. Više neće biti prolaza za lažne političke stereotipe koji će omogućiti da se dobiju izbori. Odlučujući pomak je

učinjen kad je došlo do susreta jugoslovenske i hrvatske diplomatije. Privredne integracije će prednjačiti zbog kompatibilnosti privrednih kapaciteta u regionu, jer ne mogu da funkcionišu u autarhičnim sistemima. Vidljivo je da nijedna privreda, čak ni slovenačka, nije ostvarila napredak raspadom SFRJ.

Koliko je, po Vašem mišljenju, vlast u SRJ stvarno demokratska, s obzirom na spore integracione procese? Rumunija je, na primer, ušla u „Šengen“, mada nije izrazito poznat njen demokratski imidž.

- U svijet se može samo sa stabilnom političkom strukturom, a sve zemlje našeg regiona imaju čak haotičnu političku strukturu. To je osnovna pretpostavka za integracije i finansijsku pomoć. Koštunica se svo vrijeme pokazuje kao zaštitnik nacionalnih interesa, nacionalista koji se poziva na legitimitet. Nakon rušenja Miloševićevog režima održava vlast na propisima iz Miloševićevog doba. Ako se već smatra zaštitnikom srpskih nacionalnih interesa, zašto je u Sarajevo otišao u teškom i delikatnom periodu za Republiku Srpsku i srpski narod u BiH?

Nisam protiv komunikacije SRJ sa Sarajevom, ali jesam protiv tajminga koji on izabere.

Kako ocenjujete saradnju SRJ i BiH, odnosno RS, naročito iz ugla ostvarivanja Sporazuma o specijalnim i paralelnim vezama?

- Jugoslavija je potpuno zapustila odnos prema RS i potpisivanje Sporazuma iskorišteno je samo u dnevopolitičke svrhe. Imao je za cilj promociju aktera potpisivanja - Šarovića i Koštunice - jer poslije toga nije se desilo ništa što bi moglo da poboljša situaciju. Slično je bilo i odlaskom Koštunice u Sarajevo. Naime, riječ je o neiskrenom odnosu, jer stvari nisu postavljene na realnim osnovama. Potrebno je više hrabrosti da se uđe u raščišćavanje nekih stvari, kada je u pitanju odnos SRJ i BiH. To podrazumijeva i raščišćavanje odnosa u vezi sa tužbom muslimanske strane protiv Jugoslavije, a lično sam energično protiv te tužbe. Unaprijeđeni ekonomski odnosi BiH i SRJ vremenom će obezvrijediti bilo kakvu potrebu za Sporazumom SRJ i RS, ali ukoliko se povežu ekonomije, kulture, obrazovanje i svega ono što nam je potrebno, onda je svejedno da li se to ostvaruje preko institucija RS ili BiH.

Smatrate li da krizne situacije odgovaraju pojedinim političkim krugovima i koji su to krugovi?

- Neki politički krugovi žive u uslovima nestabilne situacije, a to najviše odgovara mafijaškim krugovima. Sjetite se da još rat u BiH nije bio završen, a krenula je trgovina između Pala i Sarajeva. Sve je sređenija situacija u tom pogledu. Šverc cigareta, na primjer, sprečava se sada regionalnom akcijom. To će ubrzo biti smanjeno na minimum, a do sada je bilo dominantna kriminalistička radnja na ovim prostorima.

Kako komentarišete zbivanja u vezi sa ustavnim amandmanima u RS? Možete li porediti pravni status RS pre godinu dana, kada ste bili predsjednik Vlade RS i koja nas ustavno pravna pozicija očekuje pred naredne izbore u oktobru 2002. godine?

- Mislim da Republike Srpske nikad više nije bilo nego u vrijeme mog mandata. Mnogima to nije godilo, a dolaskom na vlast to su značajno devastirali za nepunu godinu dana. Nad RS više nego ikad postoji znak pitanja, jer pitanja koja se otvaraju ustavnim promjenama zadiru u srž egzistencije RS. Mislim da nije bilo adekvatne političke pripreme od strane vlasti RS, nego su pasivno dočekani prijedlozi koji su nas zapljusnuli poput talasa nakon orkana. Sve je počelo kada su Šarović, Kalinić i Čavić potpisali sporazum sa Petričem, koji je opšteg karaktera, ali su prihvatili ustavne promjene bez definisanja koje su to promjene. Sada smo dobili situaciju da u ustavne promjene može da se servira sve i svašta. Čini mi se da sada više od opozicije, nego od pozicije, zavisi kako ćemo se oduprijeti maksimalističkim zahtjevima. Partije na vlasti sada traže zaštitu opozicije. Mi nećemo učestvovati u tome da neko propiše formiranje vlasti na bazi popisa iz 1991. godine, jer u tom slučaju nema svrhe držati izbore. Mi čvrsto stojimo na stanovištu da za to može jedino da bude osnov izborni rezultat, jer ta struktura može da zaštiti nacionalna prava svih u RS i BiH.

Često ste u posljednjih godinu dana upozoravali - što više SDS na vlasti, manje Republike Srpske. Da li i danas ostajete na tom stanovištu?

- Nažalost, bio sam u pravu, ali me to ne ispunjava zadovoljstvom. Ljudi u RS moraju da shvate jasne poruke koje dolaze sa strane, jer svijet počinje da shvata naš cinizam ili mazohizam. Nisu osporili formiranje vlasti koju predvodi SDS, ali su jasno rekli da je neće pomagati. Bila je to jasna poruka - ako želite emocije i iracionalnost, onda živite u takvom svijetu - iz mjeseca u mjesec smo dublje tonuli u lošije stanje. Vlada Mladena Ivanića je uporno insistirala na utvrđivanju krivice prethodne vlasti, a to su samo bili izgovori za neuspjehe. Pokazuje to i projekcija budžeta za iduću godinu, koji se predlaže u iznosu manjem od prošlogodišnjeg. Kad bismo sada promijenili političku strukturu na vlasti, bile bi nam potrebne najmanje dvije godine da se vratimo na nivo 2000. godine, u političkom i ekonomskom pogledu.

Pod formom borbe protiv korupcije vodi se opsežna krivična istraga protiv bivših ministara. Šta možete reći o optužbama na račun prethodne Vlade i Vas lično?

- Nije to borba protiv kriminala i korupcije, već protiv uspjeha prethodne Vlade. Jer, ukoliko niste ostvarili budžet bar u visini prošlogodišnjeg, niste uspješni. Riječ je o optužbama tipa isplate toplog obroka za radnike u pojedinim ministarstvima. Sve to podsjeća na onu narodnu „držite lopova“, jer je na sceni svjesno onemogućavanje rada Rafinerije „Brod“, kako bi nafta mogla tajnim

kanalima da se doprema u RS, a na to se ne plaćaju obaveze. Ukoliko radi Rafinerija, mora se plaćati akciza.

Izjavili ste da dobijate pozive od MUP za informativne razgovore.

- Poslije izjave na konferenciji za novinare, nemam više takvih poziva. Nisam pozivan u MUP, nego su razgovori vođeni s ovlaštenim licima u nekim drugim prostorima. Bio je veoma korektan odnos tih ljudi i nije sporno da budem pitan. Stvar je u tome da je vidljiva tendencija. Svaki put kad neka anketa pokaže da stranci koju vodim raste rejting, poraste i interes MUP za razgovor o nekim prošlim vremenima.

Nedostaje nam mentalno zdravlje

Na osnovu realnog stanja, ja sam pesimističan. Iz loše ekonomske i socijalne situacije doći ćemo u još goru, što će povećati stepen nestabilnosti u RS. Mislim, takođe, da je kolektivno zdravlje ugroženo, ne samo s medicinskog stanovišta, nego i sa stanovišta sigurnosti. Mentalno zdravlje nam nedostaje. Bio bih zadovoljan kada bismo iduće godine počeli da se mentalno oporavljamo. To će izbori pokazati u oktobru 2002. godine.

19.05.2002.

Volfgang Pertrič

Odolevaju korupcija i Karadžić

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini: „Građani RS trpe zbog nespremnosti njihovog vođstva da uhapsi Karadžića. To pitanje je prava mera Republike Srpske“

Ovih dana završava se mandat austrijskog diplomate Volfganga Petriča na funkciji koja se zvanično zove „visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini“. U oba bosanskohercegovačka entiteta, i u Republici Srpskoj i u Federaciji BiH, uglavnom se slažu u ocenama da je ovaj čovek proteklih godina uspešno obavljao ovu izuzetno osetljivu funkciju na ovom i dalje osetljivom području, što je, ruku na srce, jedna od retkih stvari koju ćete na isti način čuti u u Sarajevu i u Banjaluci.

- Kad sam došao ovde, rekao sam da ključ ulaska Bosne i Hercegovine u Evropu leži u odgovornosti za budućnost BiH i njenih entiteta koju treba da preuzmu domaći lideri. Zahtevao sam od njih da se, umesto da rade na ostvarenju sopstvenih interesa, stave u službu građana i učine sve što je neophodno da se BiH oporavi - kaže gospodin Petrič na početku razgovora za „Blic nedelje“ i dodaje:

- Sad imamo jasne naznake da se to i dešava. Povratak generalno, a osobito povratak takozvanih „manjinskih“ zajednica, u ogromnoj je meri porastao u toku dve i po godine od kada sam doneo nove imovinske zakone. Organi vlasti su pokazali veću zrelost i mudrost, ispunivši uslove iz Dejtonskog sporazuma i donevši važne zakone, što je rezultiralo činjenicom da je BiH postala 44. član Veća Evrope. Ekonomska situacija je još teška, ali po prvi put vidim istinske pokušaje da se to popravi i da se iskoreni korupcija.

Lideri vodećih stranaka u zemlji takođe su pokazali da je moguće postići pozitivne kompromise i to tako što su potpisali Sporazum Mrakovica-Sarajevo, kojim su reformirani entitetski ustavi. To je bilo veoma teško pitanje, ali oni su se uhvatili u koštac s njim - i uspeli! Mislim da je to po prvi put nakon Dejtona da su predstavnici oba entiteta i sva tri konstitutivna naroda uspeli da postignu kompromis.

A šta niste ostvarili, a smatrate da je jako bitno za građane oba entiteta i celokupnu Bosnu i Hercegovinu?

- Svakako mnogo se mora učiniti na ekonomskoj reformi i na reformi pravosuđa. Efikasno i nezavisno pravosuđe je kičma svake demokratske zemlje, a ekonomiju je zaista potrebno hitno oživeti. Žao mi je što i dalje tako veliki broj mladih napušta Bosnu i Hercegovinu jer ovde ne vide budućnost. Takođe, mislim da će biti važno uspostaviti kvalitetan obrazovni sistem, što dalje jača pomirenje i toleranciju.

Ekonomsko-socijalna situacija u BiH je izuzetno teška. Privreda uglavnom ne radi, privatizacija se odugovlači, a i tamo gde se provodi izaziva mnoge sumnje i neverice...

- Tokom 1999. godine to je svakako bilo tako, bosansko-hercegovačka ekonomija je u celini stagnirala i zavisila od međunarodne pomoći. U poslednje dve godine pomoći je sve manje, ali privredna aktivnost postepeno raste po stopi od oko pet odsto u 2000. i 2001. godini. Ta skromna stopa rasta pokazatelj je početaka ekonomskog oporavka, jer mala i srednja preduzeća sve više predstavljaju verodostojan novi pokretač ekonomskog razvoja, a i privatizacija se ubrzava.

Možda je oporavak privrede mogao početi ranije. Međutim, ranija rukovodstva u zemlji odbijala su da sprovedu ekonomsku reformu, jer nisu želeli da izgube kontrolu nad privredom. Drugo, prelaz na tržišnu ekonomiju uvek predstavlja ogroman zadatak, što zahteva promenu razmišljanja i načina rada. Drugim bivšim komunističkim zemljama je trebalo deset godina za to - životni standard u tim zemljama tek sada počinje da raste. Bosna i Hercegovina je pola prošle dekade izgubila u ratu, a potom je morala da obnovi sopstvenu infrastrukturu, što je takođe potrajalo.

Kako prevazići postojeću katastrofalno lošu privredno-ekonomsku situaciju i popraviti nizak standard građana?

- Mora se izgraditi okruženje koje će pogodovati biznisu, tako da domaći i strani ulagači počnu ovde da ulažu, pa da se na taj način otvore i nova radna mesta. Trenutno je birokratija još uvek prevelika. Pitanje vlasništva se mora razrešiti kako bi kupci imovine i zemljišta znali od koga kupuju i da li će ono što kupe ostati njihovo. Korupcija se mora eliminisati. Pravosuđe mora postati efikasno kako bi moglo štiti investitore. A i na polju trgovinskog prava treba učiniti dosta.

U toku mog mandata ja sam doneo gotovo 40 „odluka visokog predstavnika“ čiji je cilj bio da se ubrza proces ekonomskih reformi. Međutim, istinski angažman na ovom polju mora biti angažman domaćih organa. Političko vođstvo je isuviše često dopuštalo da nacionalistička ideologija spreči donošenje zakona koji su

bili neophodni da bi se pokrenula ovdašnja ekonomija. Na primer, regulatorne agencije na državnom nivou u oblastima kao što su telekomunikacije, električna energija, bankarstvo i civilna avijacija nisu stvar ideologije – potrebna vam je funkcionalna država da biste se pridružili Evropi. Određeni zakoni, kao što su zakoni koji regulišu pitanja konkurencije, autorskih prava i industrijskog vlasništva, moraju biti na državnom nivou - da bi se dobila funkcionalna država i funkcionalna ekonomija.

Međutim, nije sve sivo, bilo je i dosta napretka: konvertibilna marka je osigurala značajan nivo ekonomske sigurnosti. Ukidanje Zavoda za platni promet početkom 2001. godine značilo je uvođenje normalnog bankarskog sistema - što je olakšalo finansijsko poslovanje. Kamatne stope su u roku od nekoliko meseci pale sa oko 30 odsto na oko 10 do 15 odsto. Privatizacija oko 1.700 preduzeća u celoj zemlji putem vaučera i sertifikata je završena.

Gospodine Petriču, ne deluje li apsurdno da je Evropska unija faktički jedna celina bez granica sa slobodnim protokom ljudi, roba i kapitala, dok je prostor bivše SFRJ izdvojen granicama, carinama i drugim administrativnim preprekama...

- U Evropi su zajednički interesi, zakonodavstvo i standardi, ono što je uklonilo barijere, dok je istovremeno suverenitet zemalja članica očuvan. Sada se isti taj proces odvija u regiji bivše Jugoslavije i cele jugoistočne Evrope. Ovde to ide malo sporije zbog nedavno vođenih ratova, ali ipak se događa. Hrvatska i Jugoslavija sada imaju demokratska vodstva, a BiH je već zaključila sporazume o slobodnoj trgovini sa obe te zemlje. Kako se zemlje regije budu integrisale jedna sa drugom, integrisaće se i sa celim kontinentom. Evropa će svima pružiti krov, a ja svakako vidim evropsku budućnost za sve zemlje ove regije.

Koliko integrativni procesi na području bivše SFRJ mogu uticati na ekonomski napredak i iskorenjivanje korupcije i kriminala, koji su evidentni na čitavom prostoru?

- Osnovni princip ekonomije je da se spoljna trgovina prvenstveno odvija sa susedima. To je najlakši način da se proširi tržište, poveća prihod i stvore novo bogatstvo i nova radna mesta.

Kriminalci svakako ne poznaju granice i oni već nekoliko godina iskorišćavaju lošu koordinaciju između organa unutrašnjih poslova u različitim zemljama. Međutim, sada se i to menja. Pokrenute su mnoge inicijative i radne grupe, u nekim slučajevima na bilateralnom nivou, u nekim slučajevima u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja Paktu stabilnosti, uključivanje u Interpol i druge inicijative. Mislim da u svim zemljama sve više raste svest o tome da moraju saradivati u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima, protiv terorizma i svih ostalih oblika kriminala.

Koliko je „borba protiv korupcije“ bila uglavnom deklarativna?

- Nažalost, korupcija je i dalje uporna i predstavlja veliki problem u BiH i glavnu prepreku daljim evropskim integracijama i ekonomskom razvoju. Korupcija u BiH je po prirodi sistemska, što znači da su jačanje institucija za borbu protiv korupcije i uspostavljanje odgovarajućeg zakonskog okvira imperativ. Daleko od puke retorike, borba protiv korupcije fokusirala se na veoma konkretne oblasti: jedan vid te borbe sastoji se u stvaranju veće transparentnosti u vezi sa javnim budžetima. Ustanovljene su vrhovne ustanove za reviziju, koje dobro rade. Takođe, postoji stvarna potreba da se osigura krivično gonjenje onih koji su odgovorni za korupciju.

Kako ocenujete saradnju sa Haškim tribunalom, kao i činjenicu da i pored Zakona o saradnji većina optuženih nije pred Tribunalom (navodno su nedostupni)?

- U toku mog mandata u Republici Srpskoj sve je više rasla svest o legitimitetu tog suda, ali je bilo vrlo malo ili nimalo saradnje - niti sa oficirom za vezu Republike Srpske sa Tribunalom, niti u ispunjavanju uslova iz Dejtonskog mirovnog sporazuma i relevantnih rezolucija Saveta bezbednosti OUN. Tek prošle sedmice organi vlasti Republike Srpske su po prvi put pritvorili pet policajaca koji su optuženi za ubistvo oca Matanovića i njegovih roditelja u toku rata. Postupak protiv ovih policajaca rezultat je odluke Doma za ljudska prava, a zeleno svetlo za njega dao je Tribunal. Međutim, organi vlasti RS nikad nisu uhapsili nikoga sa haške liste optuženika, među kojima su najpoznatiji Radovan Karadžić i Ratko Mladić. U Americi i evropskim prestonicama težište se i dalje stavlja na suđenja optuženima za ratne zločine pred samim Tribunalom. Međunarodni ugled zavisi od spremnosti na saradnju sa ovim sudom. Lideri Republike Srpske moraju biti svesni toga.

Verujete li da je međunarodna zajednica zaista imala nameru da uhapsi Karadžića i Mladića ili je tu bilo, a i sada ima, mnogo „taktiziranja“?

- Dejtonski mirovni sporazum i relevantne rezolucije UN odgovornost za hapšenje i isporučenje optuženih za ratne zločine dodeljuju domaćim organima vlasti. Nažalost, u RS je toga bilo veoma malo. Što se tiče međunarodne zajednice koju ja predstavljam u Bosni i Hercegovini, mi smo svakako svesni da je potrebno da Karadžić i Mladić završe u Hagu. To će Republici Srpskoj omogućiti da zatvori tamno poglavlje svoje istorije i da u BiH dođe do pravog pomirenja. Zbog neprihvatljivog stava RS, Sfor je uhapsio i isporučio više od 20 optuženih za ratne zločine u BiH. Sfor je pre nekoliko meseci pokušao da uhapsi i Karadžića. Ta operacija je propala, ali ja se čvrsto nadam da će Karadžić uskoro biti u Hagu - što pre, to bolje.

Da li su građani RS na neki način kažnjeni zbog Karadžića i koliko će sve ovo uticati na izborne rezultate jer Karadžić, iz dana u dan, i u Republici Srpskoj i u SR Jugoslaviji, gotovo da postaje nacionalni heroj?

- Kao što sam ranije rekao, međunarodni ugled zavisi od spremnosti na saradnju sa Tribunalom. To se odnosi ne samo na politički angažman, nego i na finansijsku pomoć i strana ulaganja. Najvažnije dostignuće biće hapšenje dva najpoznatija lica sa liste optuženih za ratne zločine - Karadžića i Mladića. U tom smislu građani RS trpe zbog nespremnosti njihovog vođstva da uhapsi Karadžića. To pitanje je prava mera Republike Srpske i odrediće njeno mesto u regiji, Evropi i u budućnosti. Ne mislim da idolatrija prema tim ljudima raste. Ljudi su sve više svesni šta se zaista desilo u gradovima poput Srebrenice i ko je za to odgovoran. Srbija je već preduzela hrabre korake da pokaže kako oni koji su pojedinačno odgovorni ne mogu da se skrivaju iza celog naroda - RS mora učiniti isto.

Mnogi smatraju da je poslednjim ustavnim promenama u BiH definitivno pobedila tzv. „nacionalna opcija“...

- To nije tačno. Ustavne promene osiguravaju punu zastupljenost svih naroda BiH na svim nivoima vlasti i javne uprave u oba entiteta, kao i njihov uticaj na proces odlučivanja. Amandmani najdirektnije koriste onim Srbima u BiH koji žive u Federaciji i nesrbima koji žive u RS. Mislim da je činjenica da su lideri glavnih političkih stranaka u BiH, to jest vođstvo RS i stranke iz Alijanse, postigli ovaj kompromis od ogromne i neprocenjive važnosti, te da pokazuje njihovu sve veću zrelost i odgovornost. Govoreći samo o RS, mislim da je njeno vođstvo prihvatilo da Republika Srpska ne može ostati anahrona, izolovana jednonacionalna struktura u srcu Evrope, što je veliki korak napred.

Zabluda nacionalista

Evropske institucije zahtevaju da se ispune evropski standardi. U tom smislu oni priznaju jedino državu. Činjenica je da je funkcionalna država preduslov za pridruženje sve širim procesima evropske integracije - što nema nikakve veze sa slabljenjem entiteta, kako tvrde nacionalisti. Bez trgovine, putovanja i drugih mogućnosti koji dolaze sa članstvom u Evropi, entiteti će ostati slabi i na margini, paralizovani slabim ekonomskim učinkom, a njihovi građani će primati zdravstvene, socijalne i obrazovne usluge koje će biti ispod standarda, u sistemu u kojem državni službenici ne dobijaju plate, a mladi troše svoje vreme na planove o tome kako da pobegnu odavde.

30.06.2002.

Mladen Ivanić

Zna se ko drži poluge vlasti u RS

Premijer Republike Srpske: „Srpska demokratska stranka nije bila sa ključnim ljudima u Vladi, ali je prisutna sa osobama koje su predložili i imenovali na svim drugim nivoima odlučivanja“

Rast budžeta, koji će kao i prošle godine biti ispunjen sa više od sto odsto i koji je omogućio da RS funkcioniše sopstvenim snagama (i da ne zavisi od međunarodnih kredita), smanjenje broja nezaposlenih sa 154.000 na 144.000, smanjenje inflacije sa 16 na manje od tri odsto, kao i pozitivni efekti poreske politike - najveći su uspjesi Vlade RS u proteklom periodu. Kao neuspehe izdvojio bih pad industrijske proizvodnje, kao i činjenicu da reforma nije podjednako bila prisutna u svim oblastima, jer nismo uspeli dovesti stvari do kraja u penzionom osiguranju i oblastima u kojima je prisutan prevelik broj formalnih prava koje ljudi nisu mogli iskoristiti - rekao je na početku razgovora za „Blic nedelje“ predsednik Vlade RS i predsednik Partije demokratskog progresa Mladen Ivanić, naglasivši da će „najbolji test koliko su opravdana očekivanja građana od Vlade RS biti naredni izbori, kad će se videti opredeljenje građana, što je, u stvari, jedino i bitno“.

Da su izbori već ovih dana sigurno je da bi na opredeljenje birača dosta uticala i aktuelna „carinska afera“...

- Nakon svih nesporazuma ulogu u rešavanju „carinske afere“ preuzele su institucije RS, odnosno Ministarstvo unutrašnjih poslova. Najdetaljnija saznanja sada poseduju pripadnici MUP RS, kao i pravosudni organi, koji imaju obavezu da obaveste javnost o efektima istrage. Novo rukovodstvo u Republičkoj upravi carina ima obavezu da stabilizuje prilike u ovoj instituciji, a poslednje informacije pokazuju da je već došlo do osetnog rasta prihoda RUC. Takođe, očekivanja su usmerena na pokretanje disciplinskih postupaka u Carini, jer je obaveza ove institucije da u što kraćem roku reši probleme, dok je krivična odgovornost nešto na čemu radi MUP.

Osim već podnetih ostavki, suspenzija i smena, da li se mogu očekivati i nove?

- Nakon sagledavanja stanja zahtevaćemo od novog rukovodstva ocenu kakva je struktura rukovodilaca po svim carinskim ispostavama. Povremeno je potrebno izvršiti osvežavanja u redovnoj proceduri, te promeniti i osobe na nižem nivou. Smene ne moraju uvek biti povezane samo sa aferama i specifičnim događajima.

Kakva je pozicija SDS u vladi?

- Srpska demokratska stranka je sve vreme bila u Vladi Republike Srpske i svi to znaju. Zbog odnosa međunarodne zajednice trebalo je predstaviti da nije prisutna sa ključnim ljudima. SDS nije bila sa ključnim ljudima u Vladi, ali je bila sa osobama koje su predložili i imenovali na svim drugim nivoima odlučivanja.

Po tom principu je izabran i novi direktor Carine RS?

- Da. Novi direktor Carine RS izabran je na predlog SDS, jer je i prethodni direktor bio iz ove stranke.

Da li su postojeća skupštinska većina i Vlada RS u krizi zbog pomenute „carinske afere“?

- Bilo je određenih nesporazuma između Vlade, a u nekim trenucima i članova moje Partije demokratskog progressa i dela SDS, kao i shvatanja da je afera pokušaj napada na SDS. To je na neki način mnogo zahladilo odnose i nešto od toga će najverovatnije biti prisutno u mesecima koji dolaze. Međutim, skupštinska većina očito više nije bitna, jer političke stranke su uveliko ušle u predizbornu kampanju. Socijalistička partija RS traži smenu ministara tri meseca pre izbora zbog toga što su napustili jednu partiju i prišli drugoj, prisutno je nezadovoljstvo SDS zbog „carinske afere“, pa sva ta dešavanja ovih dana nisu uslovljena postupcima Vlade, već nekakvom percepcijom i stvaranjem pretpostavki za izbornu kampanju. Verovatno ćemo zbog toga imati „vruće leto“, koje će rezultirati problemima u vezi sa skupštinskom većinom, te pripremom baze za nove izbore. Međutim, ti problemi ne mogu izazvati probleme kakve su mogli izazvati samo pre nekoliko meseci.

Kako ocenjujete dosadašnji tok privatizacije?

- Sadašnji saziv Vlade nije imao mnogo izbora, jer je tzv. „vaučerska privatizacija“ završena pre nego što smo mi izabrani i time je udaren pečat na postojeći model, te se nije ni razmišljalo o njegovoj promeni. Taj model privatizacije nije idealan, ima dosta otvorenih pitanja i problema, ali se u ovoj godini ipak napravio značajan iskorak. Privatizovana su četiri strateška i više od 200 preduzeća, što nije mali broj u odnosu na 600 preduzeća koliko treba da bude predmet ukupne privatizacije. U dobrom broju privatizovanih preduzeća dolazi do oporavka i pokretanja proizvodnje. Ovih dana će doći do predloga izmena Zakona o privatizaciji državnog kapitala i nastojaće se omogućiti

prodaja kapitala na državnoj berzi, kako bi se sprečili procesi „reketiranja“ kojih je bilo u dosadašnjem toku privatizacije, kao i da se omogući prodaja pojedinih delova onih preduzeća gde nije moguća prodaja u celini.

Da li se kod, do sada privatizovanih preduzeća nešto suštinski promenilo?

- Nije, jer u preduzećima gde nije prodato 30 odsto državnog kapitala još postoji svest da je to „državno preduzeće“, te da je Vlada obavezna da im pronade posao i obezbedi plate. Međutim, u preduzećima gde je izvršena potpuna privatizacija došlo je do značajnih promena, jer i kad postoje problemi zahtevi ne idu ka Vladi, već su upućeni vlasnicima preduzeća. Zbog ovoga razmišljamo o mogućnosti da se u potpunosti odrekemo upravljanja na tih 30 odsto kapitala, odnosno da ne imenujemo državni kapital, nego da upravljanje prepustimo preduzećima i onima koji su već sada u njima.

Postoje optužbe da na licitacijama postoji jedna te ista grupa ljudi koja se koristi procesom privatizacije?

- Evidentno je da postoje takve grupe ljudi. To upućuje na činjenicu da isti ljudi dolaze na licitacije, ali ne i da kupuju preduzeća. Ne mogu da tvrdim zašto, jer nemam dokaza, ali mislim da je nakon aktivnosti Vlade RS broj ovih ljudi na licitacijama daleko manji, te se neki od njih ne pojavljuju onako često kao što su se u početku pojavljivali. Suštinsko rešenje je nastojanje da se obezbedi kupovina preduzeća preko Berze, što bi povećalo transparentnost i smanjilo bilo kakve ucene potencijalnih kupaca.

Kad se i na koji način može očekivati privatizacija strateških preduzeća u RS, poput „Telekoma“?

- Povodom privatizacije prisutna su dva mišljenja, od kojih jedno ističe da privatizacija teče jako sporo, a drugo da su privatizovana preduzeća prodana po niskoj ceni, te da nisu zaštićeni interesi republike. Vlada je za skoro dve godine svog mandata privatizovala četiri strateška preduzeća i manji broj veterinarskih stanica. „Telekom“ još nije na listi prioriteta, ali ovih dana se privodi kraju koncept privatizacije Naftne industrije, odnosno rafinerija „Energopetrola“ i „Krajinapetrola“.

Očekujete li hapšenje ili predaju najpoznatijih lica optuženih za ratne zločine - Radovana Karadžića i Ratka Mladića?

- Ne očekujem da će biti promena u odnosu na dosadašnju praksu i razvoj događaja u vezi sa njima. Međunarodna zajednica će verovatno snažno nastojati da dođe do Karadžića i Mladića. Mi nemamo saznanja da se oni nalaze na prostoru RS, a ni od predstavnika međunarodnih institucija nismo dobili dokaz koji bi ukazao na to da su ovde. Ne očekujem posebne događaje tim povodom.

Donedavni visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petrič je izjavio da su „stanovnici RS kažnjeni što optuženi za ratne zločine nisu dostupni Haškom tribunalu“...

- U toj izjavi jednim delom ima istine, jer finansijska podrška u RS, pa i političko prihvatanje RS, nije onako snažno kao što bi bilo da ne postoji ovaj problem. Svakodnevno se susrećemo sa činjenicom da se u kontaktima sa predstavnicima međunarodne zajednice pitanje Karadžića i Mladića pojavljuje kao ključno pitanje. Sve druge probleme kao prigovore smo eliminisali, jer više se ne pominje ni pitanje izbeglica, ni generalna saradnja RS sa Tribunalom. Nije pošteno što su građani kažnjeni zbog slučaja ove dvojice optuženih.

Kakav je vaš stav prema direktoru Poreske uprave RS Milici Bisić, koju neki nazivaju i “Eliotom Nesom u RS”?

- Ne bih davao neke posebne karakteristike bilo kom državnom službeniku u RS, ali moj stav prema njoj je izuzetno pozitivan. Ona je učinila velike pomake, zaslužila je veliko priznanje javnosti i svih nas, jer je imala hrabrosti da uradi ono što joj zakon nalaže. Bisićeva je postavila ključne kriterijume koji će biti obaveza svih drugih u kontrolnim organima. Njena pojava u definisanju novih kriterijuma i pravila ponašanja u kontrolnim organima u RS je izuzetno značajna i ona uživa moju punu i potpunu podršku.

Da li se poreska reforma u RS može uporediti sa porezom na ekstraprofit u Srbiji?

- Poreskom reformom i njenom doslednom primenom Republika Srpska je napravila mnogo više nego neke druge države uvođenjem zakona na ekstraprofit. Sume koje su dugovali poreski obveznici prelazile su desetina miliona konvertibilnih maraka, a vrednost prinudnih naplata je prešla 30 miliona KM, što nisu male sume. Pošto nije donet poseban zakon koji bi imao posebnu političku težinu i koji ne važi u drugim sistemima, poreska reforma i njene posledice su veće i logičnije, jer su sastavni deo našeg sistema.

Na predstojeće izbore vaša stranka izlazi samostalno. Da li ćete i sa kim ulaziti u eventualne postizborne koalicije?

- Posle izbora, pošto nijedna partija neće moći samostalno da formira vlast, moguće su sve koalicije. Kako će vlast izgledati nakon izbora zavisice od dva aspekta – od realne podrške koju će neka partija imati, jer bitno je doći do 42 poslanika kao većine, a veoma je bitno i šta će se dešavati u Federaciji BiH. Ako u FBiH prevladaju jače nacionalno orjentisane partije, to će se morati dogoditi i u RS i obrnuto.

Teren je tek pročišćen

Ja imam obavezu da se kandidujem na funkciji koja otvara mogućnost da me Partija demokratskog progresa ponovo kandiduje za predsednika Vlade RS. Bilo bi nekorektno nakon dve godine i tek započetih istinskih reformi odustati od tog posla. Teren je tek očišćen i tek sada se može graditi zgrada koja se zove RS. PDP smatra da, ukoliko dobijem adekvatnu podršku, trebalo bi da opet idem na mesto predsednika izvršne vlasti. Ako građani budu smatrali da postoji osnova da PDP da predsednika republike, onda će tražiti njihovu veću podršku.

S druge strane, više nikad sebi neću dozvoliti poziciju da sa nedovoljnom podrškom i malim brojem poslanika nosim teret odgovornosti za celu Vladu i da to činim zbog RS. Bez veće podrške ovakav teret i odgovornost nije moguće nositi, pogotovo kada vodite partiju koja zavisi od drugih, a drugi su snažniji. Tražimo veću podršku da bismo završili reforme koje smo počeli.

7.07.2002.

Milica Bisić

Suočavanje sa istinom je uvek bolno

Direktor Poreske uprave Republike Srpske, o naplati zaostalih poreza u RS i paraleli sa ekstraprofiterima u Srbiji: "Zaostali dug poreskih obveznika više od 386 miliona konvertibilnih maraka, iako su poreske stope u RS najniže u Evropi"

Poreska uprava RS je nova institucija, nastala objedinjavanjem Republičke uprave javnih prihoda i Finansijske policije, u kojoj se na jednom mestu pomaže poreskim obveznicima da izvrše svoje poreske obaveze, odnosno ispune svoju građansku dužnost. To je mesto gde se obavlja kontrola, kao i redovna i prinudna naplata poreskih obaveza. Ona, u stvari, omogućava provođenje svih poreskih zakona i na jednom mestu objedinjava sve te nadležnosti, rekla je na početku razgovora za „Blic nedelje“ direktor Poreske uprave RS Milica Bisić, govoreći o aktuelnoj poreskoj reformi i njenoj usklađenosti sa evropskim i svetskim standardima, kao i o prvih šest meseci njenog rada.

- Poreska reforma u RS predstavlja izraz onoga što su tržišni i evropski standardi i onoga što je stvarno kod nas. Ukinute su sve olakšice i izuzeci, kao i različit tretman proizvodnih i neproizvodnih preduzeća... Proširena je poreska osnovica, ali je istovremeno značajno snižena poreska stopa. Praktično, samo je došlo do pojednostavljenja procedure, što je olakšalo primenu zakona i s tog stanovišta oni jesu evropski. Sa stanovišta visine poreske stope, RS je gotovo „poreski raj“, jer su ovde poreske stope niže i od američkih standarda, a naročito evropskih koji su iznimno visoki i kreću se od 30 do 60 odsto od prihoda, dok je kod nas to samo 10 odsto.

Kakva je bila uloga međunarodne zajednice u opredeljenju za ovakvu poresku reformu?

- Tu se radi o dve stvari. Kad je reč o samom Zakonu o Poreskoj upravi on jeste počeo da se radi uz pomoć američkog ministarstva finansija, negde u avgustu 2000. godine. Međutim, efekti su bili slabi sve dok mi sami nismo shvatili da nam je neophodan takav zakon i takva institucija. Moram da kažem da je Ministarstvo finansija SAD zaista pošteno odradilo svoj posao, ali je čuveni KAFAO (koji je učestvovao u izradi), imao drugačiju koncepciju od

Amerikanaca, pa je izbila velika svađa. Na kraju smo odlučili da sami radimo na tome, pa su i jedni i drugi počeli da rade onako kako savetnici i treba da rade.

Koliko je plaćanje poreza kod nas još uvek pitanje dobre volje?

- I u Srbiji i ovde u Republici Srpskoj je nestabilna situacija usloвила da ljudi razmišljaju i o porezu i o državi kao o nečem prinudnom. S druge strane, mislim da je veoma važno što smo uspeli da u ovih šest meseci približimo ljudima shvatanje da ne može građanin da ima samo prava, a da nema i obaveze. Ako se ne plaćaju porezi, ne može se puniti ni budžet. Važno je da narod ima poverenje u Vladu da će ona sa tim budžetom zaista raspolagati kao s kućnim budžetom. Situacija u RS je tokom prošle i ove godine znatno popravljena. Ona je daleko od idealne, ali je daleko bolja nego što je bila.

Nedavno ste izjavili da je dnevna utaja poreza u RS oko 300.000 KM. Gde su najveće utaje?

- Najveće utaje su u sferi poreza na promet. Tu je učinjen najmanji pomak kad je u pitanju rad Poreske uprave. Sad činimo napore da na potpuno drukčiji način i dnevno kontrolišemo uplate poreza. Inače, porez na promet je teško skupljati u ovakvoj situaciji, jer se još skuplja u krajnjoj potrošnji. To znači da kontrola nije na nekoliko krupnih proizvođača ili uvoznika, nego se disperzuje na svaku piljarnicu ili kiosk.

Kako bi u javnoj komunikaciji trebalo nazivati ljude koji ne plaćaju porez na promet?

- To su lopovi, jer je to je direktna krađa. Drukčije je, recimo, kad ne platite porez na imovinu, vi ste vlasnik imovine i plaćate porez na nju samo zato jer je tako država rekla. Međutim, porez na promet ste vi već naplatiti od građana koji je nešto kupio od vas. Prodavac je dužan da taj deo koji je naplatio od građana usmeri u budžet, jer i građani to očekuju. U ovoj i prošloj godini uspostavljena su neka pravila koja trebaju da daju rezultate. Evo, recimo, usvojen je Zakon o sprečavanju pranja novca. Protiv toga se moramo boriti sistematski, ne može se raditi periodično od slučaja do slučaja. Takođe, uvođenje jedinstvenog identifikacionog broja smanjuje izbegavanje plaćanja poreza i povećava rizik od kazni.

Kad i kako mislite da naplatite milionske zaostatke poreskih obveznika iz prošlosti?

- Manija poreskih utaja i izbegavanja plaćanja poreza na promet je prisutna... Što se tiče prinudne naplate, samo obaveštenje da će ona biti primenjivana donelo je deset miliona, što je malo u odnosu na 386 miliona koliki je ukupan dug sa 31. decembrom prošle godine. Zatim, svi poreski obveznici koji su u planu prinudne naplate (sada ima oko dve stotine započetih postupaka) izabrani

su po modelu da mogu da plate. Indirektno, to daje efekte i na redovno plaćanje, jer bolje je redovno platiti nego da vam se odjednom nagomila još deset odsto. Kad je reč o firmama koje su veoma zadužene, postoji opet mogućnost plaćanja u ratama, što je isto tako veoma značajna novina koja je institucionalizovana i zakonski definisana. Ranije ona nije postojala i bila je nedefinisana. Sad se postavlja pitanje da li ona firma koja ne može da obezbedi kvalitetnu garanciju da plati svoj dug, zaista treba da postoji.

Kad naplatite sve poreze od dužnika, koliko će tih firmi da nastavi da radi?

- Oni koji su sposobni svakako će nastaviti da rade. Većina tih dužnika već sad ne radi.

Mislite li da je nenaplaćivanje poreza u ranijem periodu bila kupovina socijalnog mira?

- To je bio jedan od razloga. Mislim da je to demagoško objašnjenje. Ako imate preduzeće koje je u ranijoj Jugoslaviji pokrivalo celo tržište, a sad više nema tog tržišta, čak nema ni tih mašina, nema ničega u preduzeću, šta znači da opstanak na tržištu nema. Sve zemlje u tranziciji, sve vlade koje su krenule da provode zaista ozbiljne mere praktično su izgubili prve izbore posle tih mera, što je opet normalno, jer je suočavanje sa istinom bolno. A, nemoguće je da se sve to reši i da već sutradan svi žive bolje.

Potpredsednik RS Dragan Čavić vas je oštro kritikovao zbog poznate afere u Carini RS...

- Meni se čini, mada ja nisam lično čula šta je gospodin Čavić izjavio, da je ta kritika više koincidirala sa događajima, to jest sa aferom u Carini. Teško bi se moglo reći da me je on kritikovao zbog te afere. Neko ko radi ovaj posao koji ja radim mora da bude spreman na različite ocene. Svako ima pravo i da hvali i da kudi ono što sam uradila, a moja obaveza je da trpim.

Neki analitičari akciju prikupljanja poreza povezuju sa naplatom ekstraporeza u Srbiji?

- Na neki način tu se pravi paralela zbog toga što je u javnosti i prinudna naplata poreza u RS i naplata poreza na ekstraprofit u Srbiji doživljena kao neka vrsta pravde. Kao direktor Poreske uprave i kao ekonomista mislim da kad je reč o porezima, tu nije reč o pravdi ili nepravdi, već o izvršavanju ili neizvršavanju obaveza.

Pretpostavljamo da ste izloženi pritiscima. Ako jeste, od koga oni dolaze?

- Pa, ne mogu reći da nisam. Ovaj posao sam po sebi nosi određeni rizik. Međutim, u suštini pritisci koji su bili na početku su se uglavnom smanjili. Kad su ljudi shvatili da tu „nema prolaza“, ti pritisci su prestali. Doduše, sad ima

indirektnih kombinacija, ali direktno na mene niko ne vrši nikakav pritisak, kad je reč o bilo kom poreskom obvezniku. Činjenica je da ljudi, koji su se našli u nezavidnoj finansijskoj situaciji i sada su još naterani da plate porez, nisu srećni i oni tu svoju nesreću mogu na različite načine da prikazuju, pa i kroz pretnje ili slične radne. To je nešto što je deo posla.

Da li se plašite?

- Pitanje straha nije pitanje ličnosti. Čovek treba da bude razuman – ako se prihvatio ovakvog posla mora da računa na tu vrstu troška, ali isto tako treba da vodi računa o tome da sebi ne povećava prilike za loše situacije. Znači, s jedne strane svoj posao radi pošteno, a s druge se čuva i nastoji da minimizuje rizik.

Da li razmišljate o ostavci?

- Moj životni princip je da kad nešto uzmem da radim - trudim se da to radim dobro. Ukoliko ne može tako, onda ne sme da se ostane na tom mestu samo zbog samog mesta. S tog stanovišta od samog početka razmišljam o ostavci i onog trenutka kad zaključim da ovaj odgovoran posao ne mogu više da obavljam dobro, odnosno onako kako ja mislim da bi trebalo, zahvaliću se na ukazanom poverenju i prepustiti mesto nekome ko to može da radi.

Kako komentarišete to što Vas nazivaju „Eliotom Nesom Republike Srpske“?

- To je s jedne strane podrška. Eto, ljudi nastojanje da se primeni zakon doživljavaju kao borbu protiv nepravde. Da li nam treba Elit Nes? Mislim da bi nam trebala jedna takva ekipa kao što su „nesalomivi“, ali ne da ja budem na njenom čelu.

14.07.2002.

Ivan Lepoglavec

Hrvatska će vratiti imovinu Srbima

Generalni konzul Republike Hrvatske u Banjaluci: „Cilj je da i Bosna i Hercegovina bude kandidovana za Evropsku uniju, kao što će to svakako biti Republika Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija“

Potpuno je jasno da se u svakodnevnom životu odnosi razvijaju brže i da su oni ispred formalnih odnosa, za koje je potrebno da se potpišu određeni međudržavni ugovori i sporazumi. Život, odnosno upućenost jedne regije na drugu, u stvari, nosi sa sobom to da ljudi komuniciraju, povezuju se, saraduju... Na kraju krajeva, sva područja bivše Jugoslavije bila su veoma međusobno povezana u svakom pogledu, a poznat je i stav međunarodne zajednice da nema bilo čijeg ozbiljnijeg uključivanja u evropske integracije, ukoliko se na području bivše Jugoslavije prethodno ne razviju različiti oblici regionalne saradnje. Mislim da su odluke, poput ove da građani Bosne i Hercegovine mogu u Republiku Hrvatsku ići samo sa ličnim kartama i prelaziti iz jedne u drugu državu (od 1. juna do 30. septembra), kao i liberalizacija režima izdavanja viza sa SR Jugoslavijom doprinos toj saradnji. Međutim, ne možemo biti zadovoljni samo tim, već treba raditi na tome da se taj vizni režim što više svede na minimum, to jest da dođe do njegovog potpunog ukidanja. Mislim da će u jednom kraćem razdoblju i to biti prevaziđeno - rekao je na početku razgovora za „Blic nedelje“ Ivan Lepoglavec, generalni konzul Republike Hrvatske u Banjaluci.

Unapređenje saradnje se, svakako, ne odnosi samo na režim viza i putovanja, iako je za mnoge građane iz svih krajeva nekadašnje zajedničke države to veoma značajno pitanje...

- Čvršće povezivanje postiže se, pre svega, uspostavljanjem privredne saradnje. Potpisivanje ugovora o slobodnoj trgovini između BiH i RH, kao i između BiH i SRJ, svakako je otvorilo mogućnost za početak te saradnje. Takav ugovor se može uskoro očekivati i između SRJ i RH. To su sve potezi koji idu ka tome da se ovaj prostor poveže. Osim toga, tu su i pitanja stranih ulaganja, određenih investicija u potencijal koje čitavo područje, a ne samo bilo koja od naših država, ima, bilo da se radi o turizmu ili nekim drugim oblastima. Ta ulaganja mogla bi da imaju regionalni karakter i da zahvataju područje i Hrvatske i

Jugoslavije i Bosne i Hercegovine. Prepreke koje postoje će najverovatnije vremenom nestati...

Privredna saradnja se do sada odvijala uglavnom u sferi trgovine, a i ta trgovina je često bila mimo zvaničnih kanala...

- Mi treba da zajednički radimo na uspostavljanju viših oblika saradnje, što pretpostavlja i zajedničke proizvode i zajednički nastup na tržištima, dakle, objedinjavanje privrednog potencijala sve tri države, uključujući i zajedničku borbu protiv svih oblika nedozvoljene trgovine. Pojedinačno gledano, naše tržište je malo i ograničeno, ali da bismo se pojavili na svetskom tržištu moramo imati i zajedničke proizvode. Mogućnosti da se stvore takvi zajednički proizvodi objektivno postoje, ali to pretpostavlja i određenu zakonsku regulativu i inicijative privrednih subjekata, ulaganja... To je potrebno uraditi da bi se povećao društveni bruto proizvod po stanovniku, koji u RS i BiH iznosi oko 1.000 dolara, u Hrvatskoj 4.500, dok je u Srbiji oko 800 dolara. Poređenja radi, u Sloveniji je društveni bruto proizvod po stanovniku oko 12.000 dolara. Prema tome, ako nema stvaranja nove vrednosti nema povećanja nacionalnog bruto dohotka po glavi stanovnika, nema višeg standarda ljudi koju tu žive.

Koliko je u tom smislu značajan sastanak predsednika Hrvatske Stjepana Mesića, SRJ Vojislava Koštunice i tročlanog Predsedništva BiH, zakazan za 15. jul u Sarajevu?

- Taj sastanak je inicirao i visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pede Ešdaun, i njegov značaj je u tome što na nivou predsednika BiH, SRJ i RH, odnosno država koje su vezane na ovom području, treba potvrditi opredeljenost da se, uz sve ove prelazne oblike saradnje koji su zasad uglavnom u sferi trgovine, ukupna saradnja unapredi i da se podigne na viši nivo. Cilj je da i Bosna i Hercegovina bude kandidovana za Evropsku uniju, kao što će to, svakako, biti Republika Hrvatska i SR Jugoslavija.

Te odnose opterećuju i mnoga pitanja vezana za sukobe na ovom području u poslednjoj deceniji dvadesetog veka...

- Osnovno pitanje koje je, po mom mišljenju, jedno od najvažnijih, odnosi se na povratak izbeglih i raseljenih. Mislim da se na osnovu već iskazane opredeljenosti svih učesnika sarajevskog skupa može očekivati da će on biti dalji podstrek za rešavanje ovih problema. Svaka od država na svoj način podržava taj proces kroz davanje novca za povratak ljudi i za definitivno rešavanja ovog problema, kao i kroz stvaranje uslova da se normalno živi i privređuje. Nadam se da će to važno pitanje biti definisano jednim dokumentom koji će biti potpisan.

Evidentno je nezadovoljstvo izbeglica u sve tri države tempom povratka...

- Opšti je zaključak da je nezadovoljstvo veliko. Ali, ako se pri tome ništa ne kaže o svemu što se po tim povodom čini - onda to nema smisla. Mislim da i s jedne i s druge strane treba dati prednost povratku ljudi. Hrvatska vlada je dala oko 5,5 miliona konvertibilnih maraka u građevinskom materijalu koji će biti namenjen povratnicima. Dolazi se do toga da u pojedinim mestima u kojima se obnova vrši nije rešeno pitanje infrastrukture i treba nastojati da lokalna zajednica reši problem vode, struje, komunikacija, da se povratnicima omogući da mogu živeti. Generalni konzulat ima ulogu da koordinira raspodelom tog materijala. Sada se radi u Novom Selu, Plehanu, Dobretiću, Drvaru, Jajcu... U ovim uslovima stvari se ipak odvijaju dobro.

Ima tu mnogo problema, ima i situacija gde se namerno opstruira povratak...

- To su stvari koje se moraju rešavati u razgovoru sa onim institucijama koje su za to zadužene. U Hrvatskoj je sada u realizaciji akcijski plan da se vrati imovina svim Srbima, čime se omogućava dvosmerni povratak. Sve države koje su uključene u taj proces moraju pokazati maksimalnu upornost, koordinaciju u radu i onda se rezultati moraju postići. Veoma je važno i pitanje kako taj povratak učiniti funkcionalnim, kako omogućiti povratniku da živi. Pitanje zapošljavanja je vrlo problematično, kako ovde tako i u Hrvatskoj. Ovde je stopa nezaposlenosti oko 40, a u RH oko 20 odsto.

U kojoj meri su standardi i zahtevi Evropske unije uticali na popravljavanje klime u međusobnim odnosima ove tri države?

- Ulazak u EU jeste naša težnja. Treba da izgradimo takve veze da se neće toliko govoriti o granicama država, već o granicama regija koje će biti ekonomski i na svaki drugi način povezane. Mi moramo da shvatimo da je saradnja i povezivanje susednih država na privrednom, kulturnom i svakom drugom nivou uslov za priključenje Evropskoj uniji.

Šta nam možete reći o Sporazumu o pravnoj pomoći?

- Na sastanku Međudržavnog saveta u Sarajevu, 17. juna ove godine potpisan je Sporazum o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima. Sporazum predstavlja veliki korak napred, budući da je pre toga primenjivan samo na području Federacije BiH, te da je on sada proširen i na područje RS, odnosno na celu BiH. Potpisivanje ovog sporazuma je veliki korak napred, jer više ne treba legalizovati dokumenta koja se izdaju u entitetu Republike Srpske i taj dugotrajni proces koji ima za posledicu dosta troškova na taj način se izbegava. Sporazum je od velikog značaja za sve građane u RS, jer sada mogu u mestima gde žive uzeti dokumenta i koristiti ih za bilo šta u Republici Hrvatskoj. To je šest godina komplikovalo život svim ljudima u RS, a sada su dokumenta RS pravno priznata. To je još jedan prilog približavanju.

Služio sam vojsku u Banjaluci

Ja se u Banjaluci osećam odlično. Tu sam služio vojsku, u kasarni u koju gledam s prozora svog kabineta. Sam prijem i odnosi koji su ovde takvi su kao da sam u svom gradu. Nisam opterećen ničim, nemam predrasuda, svestan sam toga što se dogodilo među narodima koji su vekovima živeli na ovim prostorima, a uveren sam da će doživeti srećniju budućnost. Treba se okrenuti budućnosti, učiniti sve da ojačaju veze i komunikacija među ljudima. Banjaluka je inače prekrasan grad u svakom pogledu.

28.08.2002.

Dr Milan Jelić

Male kneževine na velikom buvljaku

Kandidat SNSD za predsednika Republike Srpske na predstojećim opštim i parlamentarnim izborima: „U Republici Srpskoj postoji organizovan kriminal za koji je odgovorna aktuelna vlast. Ponudiću Miloradu Dodiku da bude premijer, jer je on to odlično radio“

Osnovni cilj programa Stranke nezavisnih socijaldemokrata i mog vlastitog jeste zaustavljanje vrtoglavog propadanja Republike Srpske, te radikalna reforma privrednog i političkog sistema. Program predviđa oživljavanje privrednih aktivnosti, stvaranje samoodržive konkurentske privrede, smanjenje siromaštva, povećanje opšteg društvenog i ličnog standarda stanovništva i uključivanje u integracione procese na regionalnom, evropskom i svetskom nivou. Osnova našeg programa jeste ekonomija i transformacija vlasništva, uz brzu i efikasnu privatizaciju malih i srednjih preduzeća. Privatizacijom ovih preduzeća stvorila bi se dodatna budžetska sredstva koja bi služila za ubrzani razvoj, rekao nam je na početku razgovora za „Blic nedelje“ dr Milan Jelić, kandidat SNSD za predsednika Republike Srpske na predstojećim opštim i parlamentarnim izborima, zakazanim za 5. oktobar ove godine.

- Program predviđa i uspostavljanje moderne organizacije, po uzoru na razvijene zemlje, kao i modernog menadžmenta. Smatram da brzu i radikalnu transformaciju i reorganizaciju mogu provesti mladi i stručni kadrovi neopterećeni prošlošću. Ja nisam čovek koji se vraća u prošlost, jer tamo nema budućnosti.

Šta vi i Stranka nezavisnih socijaldemokrata nudite običnom čoveku u Srpskoj?

- Otvaranje novih radnih mesta, zadržavanje mladih da ostanu ovde, a posebnu pažnju posvetićemo socijalno ugroženima, kao i školstvu i zdravstvu, jer neškoloovani i nepismeni ne možemo u Evropu. Kao što ne možemo ni bolesni, bez zdravstvene zaštite.

Kakva sudbina očekuje RS u naredne četiri godine?

- Ukoliko dobijem priliku da realizujem svoj i ekonomsko-socijalni program, odnosno SNSD koja je - što je simbolika - promovisana na Preobraženje, RS ne

treba da brine za svoju budućnost. Put ka regionalnim i evropskim integracijama biće otvoren.

Kakvo je vaše viđenje razvoja situacije u Bosni i Hercegovini?

- Postoje još uvek snage u Bosni i Hercegovini, i u jednom i drugom entitetu, koje ne mogu da zaborave rat i ratna zbivanja. Na nivou BiH neophodno je jedno pomirenje kako bismo krenuli u integracije. BiH je društvena zajednica sa dva entiteta i tri naroda, a uslov za njen napredak jeste uključenje u evropske integracije. Treba raditi i na decentralizaciji i prenošenju ingerencija institucija BiH na entitete. Deo institucija treba dislocirati, jer ne mora baš sve da bude u Sarajevu ili Banjaluci. To treba da ide u prilog jačanju međusobnog poverenja. Uz ovakav koncept i mi u RS i građani Federacije BiH vrlo brzo možemo da zalečimo rane koje su nas pekle sve ovo vreme.

Vaše viđenje regionalne saradnje...

- Pokušaćemo da uspostavimo dobru saradnju sa svima i spremni smo da razgovaramo o svim pitanjima, osim o sudbini same Republike Srpske. Cilj je da uspostavimo čvršću saradnju u regionu, prvenstveno sa drugim entitetom, a potom sa SR Jugoslavijom i Hrvatskom. Ukoliko stvorimo ambijent u kome bismo imali trgovačku uniju, koju će pratiti poreske i carinske olakšice, razvoj nam je zagaranтован i on će biti mnogo brži.

Suzbijanje kriminala i obezbeđivanje sigurnosti neophodno je da bismo postali civilizovana država, koja će biti interesantna za strane investitore, bez čega je jako teško obezbediti brz i siguran prosperitet. Često čujem od naših političara ono „u se i u svoje kljuse“, ali se s tim ne mogu složiti.

Koliko su vaša predizborna obećanja realna?

- Ja nisam od onih što uzmiču pred problemima, jer sam duboko svestan teške situacije u kojoj se nalazi RS. Imao sam takvu sreću ili nesreću da sam u životu uvek kretao od nule. Kako sam radio to potvrđuju rezultati mog rada. U svom radu uvek sam vodio računa prvenstveno o običnom čoveku sa stanovišta njegovih primanja, odnosno obezbeđivanja elementarnih uslova za život.

Interesuje nas vaš stav o ostalim kandidatima za ovu značajnu funkciju...

- Svako ima pravo da kaže za sebe da je „novi predsednik“, ali samo do 5. oktobra. Mislim da će u ovoj situaciji narod znati da prepozna pravu ličnost, nove ljude koji će mu omogućiti život dostojan čoveka. Mislim da ima mnogo dobrih kandidata i nikoga ne potcenjujem, jer kad god se protivnik potceni utakmica se izgubi. Sa stanovišta stranke trenutno najbolje stoje SNSD i SDS. Ovaj put to ništa ne znači, jer će građani imati u vidu i konkretnu ličnost.

Šta građani Republike Srpske mogu da očekuju od novog predsednika RS?

- Novi predsednik RS mora da vrati dostojanstvo ulozi predsednika, pre svega u skladu sa Ustavom i ustavnim principima. Ovo nije protokolarna funkcija, već funkcija koja treba da bude u službi naroda. A ne da se veća i manje važna dešavanja odvijaju van uticaja predsednika. Predsednik RS mora biti ličnost koja će uspostaviti kontrolu vlasti od vrha do dna, kako sa stanovišta ovlašćenja, tako i sa stanovišta odgovornosti. Do sada smo imali instituciju ovlašćenja, dok instituciju odgovornosti nismo imali, što nema nigde u svetu.

Privreda RS i standard njenih građana su katastrofalni i predstavljaju samo dno Evrope. Ko za to snosi najveću odgovornost?

- Ako u jednom domaćinstvu ništa ne ide, kriv je domaćin. Za stanje u RS odgovorna je aktuelna vlast, dakle SDS i PDP. Mene ovakvo stanje ne iznenađuje, jer RS kad je u pitanju privredni i politički sistem nema nikakvu strategiju. Kad je u pitanju privreda to je sistem buvljaka. S druge strane, kod organizacije državne uprave imamo jednu konfederaciju, kneževinu, odnosno konfederaciju opština gde je na čelu svake organizacione jedinice knez za koga se ne zna kome odgovara. Trebalo bi da odgovara Vladi RS ili Narodnoj skupštini RS, zavisno od pitanja o kojima se radi. Ja takav slučaj još nisam zabeležio osim slučaja da se odgovara direktno visokom predstavniku međunarodne zajednice.

Ukoliko nema strategije i cilja, onda je i politika loša. Nakaradno postavljanje privrednog i političkog sistema nije omogućilo da se postignu dobri rezultati. S druge strane, treba videti da to i nije bio cilj onih koji su sada na najodgovornijim funkcijama u RS.

Imate li za takve tvrdnje i konkretne primere?

- Kako se to radi pokazala je Slovenija koja je za nekih pet, šest godina društveni bruto proizvod sa 4.000 povećala na 12.000 dolara. RS ima bolje resurse od Slovenije i može uz dobru organizaciju to isto da postigne. Zašto to nismo uradili kao Slovenija krivo je aktuelno rukovodstvo RS i stranke koje su na vlasti, koje su RS vratili na 1997. godinu.

Kojim merama, kako i za koje vreme se to može prevazići?

- Šest meseci je potrebno da bi se zaustavio postojeći pad privrednih aktivnosti na nivou RS. Posle toga treba da se krene u proces oživljavanja, sa stopom privrednog rasta koja mora biti daleko iznad evropskih i svetskih. Evropska i svetska stopa je tri do četiri odsto, mi moramo imati najmanje dvocifrenu stopu da bismo se u jednom srednjoročnom periodu priključili Evropi. To je moguće samo uz dobru zapadnu disciplinu. Moramo uspostaviti red i moraju profunkcionisati institucije sistema. Treba imati čiste i nekompromitovane ljude na čelu svake organizacione jedinice.

Korupcija i kriminal su još veoma prisutni u RS. Ko je najodgovorniji za to i kako iskoreniti to društveno zlo?

- Od toga nije imuna nijedna zemlja u Evropi i svetu, međutim razlika je što postoji organizovani i pojedinačni kriminal. Kad su u pitanju RS i BiH, tu imamo organizovan kriminal. Ako u mojoj organizacionoj jedinici, Rafineriji ulja Modriča, postoji organizovani kriminal, mogu ga organizovati samo ja. Ja neću da kažem da predsednik RS organizuje kriminal, ali oni ljudi koji se nalaze na čelu najrelevantnijih organizacionih jedinica mogu da se bave organizovanim kriminalom, običan čovek ne može praviti organizovan kriminal, jer bi „pao“ već na prvoj stepenici.

Neki misle da je najbolje rešenje u privatizaciji. Kakva je situacija s tim u vezi u RS?

- Tu je jedna katastrofalna situacija. Do sada je započeta samo transformaciju dela državnog kapitala, uglavnom u malim i srednjim preduzećima i na tome se stalo, tako da sada imamo situaciju - ni državno niti privatno preduzeće. Bez dodatnih ulaganja nemoguće je krenuti napred, a mi smo stali tu, da li namerno ili nenamerno, ja pre mislim namerno, jer postoji još mogućnost otuđivanja sredstava koja su državna. Vrlo brzo moramo da izvršimo privatizaciju i ovog drugog dela kapitala do 51 odsto. Kad su u pitanju velika preduzeća, njih prvo treba pripremiti za privatizaciju...

Šta građani dobijaju privatizacijom?

- Privatizacija neće rešiti sve probleme RS, ona je samo jedan preduslov da se stvore elementarne pretpostavke za dobru organizovanost privrednog sistema. To je garancija uspeha, a za to imamo primere Japana i Južne Koreje, koji su preslikali model američkog menadžmenta i u kratkom periodu postali svetske sile. Privatizacija je nužna, ali ne ovakva koja prvo izvrši obezvređivanje sredstava i onda se prodaju budzašto. Mislim da u novom zakonu treba doneti odredbu da se preduzeća, pogotovo mala i srednja, mogu prodati i postojećem menadžmentu i zaposlenim radnicima.

Ako budete izabrani za predsednika RS, kome ćete ponuditi mesto premijera?

- U ovom trenutku ja ne vidim ozbiljnijeg kandidata osim Milorada Dodika. Smatram da je on u periodu kad je bio premijer postigao odlične rezultate. Podsetimo se samo da je u periodu dok je on bio premijer nivo plata sa desetak KM porastao na više od 300 KM. Bitna je saradnja sa svim institucijama Evrope i sveta koju je Dodik bio uspostavio.

Razmišljate li o postizbornim koalicijama?

- SNSD je otvorena stranka koja prihvata i druge, ali jedan deo aktuelne vlasti RS koji ne želi promene i kojem odgovara postojeća situacija i postojeće stanje ne može računati na to da će praviti bilo kakvu koaliciju sa SNSD. Mi smo rešeni da u naredne četiri godine izvršimo radikalne promene, a to možemo samo sa mladim ljudima koji žele dobro RS.

Fudbal je uvek stvarao zdrave ličnosti

Vi ste i predsednik Fudbalskog saveza RS...

- Fudbalski savez Republike Srpske je jako ozbiljna organizacija na prostoru RS, koja okuplja više od 260 klubova sa 25.000 fudbalera i fudbalerki. Uspešno smo obavili razgovore sa Fifom i Uefom oko rešavanja statusa fudbala u BiH. FS BiH ima određene ingerencije oko predstavljanja FS i reprezentacije, dok su ligaška takmičenja i dalje na nivou entiteta. Očekujem da ćemo vršiti dogradnju FS RS i FS BiH i da ćemo kvalitet fudbala podići na jedan viši nivo. Uloga fudbala je i izgradnja zdravih ljudi i zdrave nacije, a ne samo fudbalske igre.

.....

1.09.2002.

Dr Dragan Kostić

Posle petog oktobra u Republici Srpskoj ništa više neće biti isto

Kandidat Demokratskog narodnog saveza za predsednika Republike Srpske: „Neverovatna je transformacija ljudi kad dođu na vlast. Ono što se dešavalo u vreme bivše vlasti ispadne dečja igra, jer su kriminal i korupcija danas jači nego ikad“

Omogućavanje ekonomiji da uzme glavnu reč u pozitivnom političkom miljeu će biti glavni zadatak Demokratskog narodnog saveza, a i moj lično, jer je evidentno da ekonomske sigurnosti i razvoja neće biti bez političke stabilnosti. Prvo za šta ću se zalagati ukoliko budem izabran za predsednika Republike Srpske biće upravo hitno dovršavanje zakonske regulative koja bi mogla da omogući brži ekonomski napredak i efikasnije provođenje procesa privatizacije, dakle ne na način kako se to činilo do sada. Takođe ću nastojati da se što pre donese zakon o finansiranju političkih partija, jer direktori velikih firmi u ovom zakonskom vakuumu imaju prostor za zloupotrebu položaja. Tim zakonom ćemo podići nivo transparentnosti i dati odgovore na pitanje koje mnogi postavljaju: zašto na tenderima prolaze uvek iste firme. Kad kažem da ću se zalagati za blagostanje građana Republike Srpske, mislim na građane svih nacionalnosti, ali ne skrivajući da DNS ima osnovni cilj zaštite vitalnih interesa srpskog naroda - rekao je na početku razgovora za "Blic nedelje" dr Dragan Kostić, kandidat Demokratskog narodnog saveza za predsednika Republike Srpske.

- Postoje zemlje u svetu sa izuzetno visokim bruto nacionalnim dohotkom, ali sa ugroženošću ljudskih prava i manjkom demokratskog ambijenta. Mislim da je RS otišla u drugu krajnost, jer su sve snage u proteklih par godina bile usmerene na postizanje boljeg nivoa demokratije, nevolja je u tome što taj progres nije pratio ekonomski razvoj. Pad fizičkog obima proizvodnje jasno pokazuje da nam industrija stagnira i da ukoliko nastavimo ovim tempom, nećemo dostići nivo proizvodnje iz predratnog perioda ni za dvadeset godina. Danas u RS uopšte nema srednje klase kojoj je nekad pripadalo 90 odsto stanovništva, već samo jedan mali deo ljudi ima korist od brzih promena političkog i ekonomskog sistema.

Slogan poslednjih izbora bio je "nadglasajmo korupciju". Mislite li da su predstavnici aktuelne vlasti, koji su u to vreme bili u opoziciji i oštro kritikovali tadašnji vrh države, učinili nešto u toj borbi?

- Nesumnjivo je da kriminal i korupcija postoje i sada u našem društvu. Sećam se delovanja poslanika SDS-a u prošlom sazivu Narodne skupštine RS, koji su tada bili dobro informisani o navodnim ilegalnim radnjama. Izborom nove vlasti, s obzirom na njihovu kritiku, očekivali smo energičnu borbu protiv kriminala. Međutim, neverovatna je transformacija ljudi kad dođu na vlast i na kraju biva da sve ono što se dešavalo u vreme bivše vlasti ispadne dečija igra za ovo što su uradili isti oni kritizeri, jer su kriminal i korupcija danas jači nego ikad i uvučeni u sve pore života. Mislim da bi, po ugledu na Italiju koja je imala i veće probleme sa korupcijom, trebalo da oformimo instituciju specijalnog državnog tužioca. Državne firme koje vrede i po deset miliona konvertibilnih maraka prodaju se u bescenje, to je "klanje vola za jednu kilu mesa".

Ko snosi odgovornost za prisutnu korupciju i kriminal u RS?

- Nema korupcije bez umešanosti visokih državnih institucija, a osnovni krivac može biti samo onaj ko u svojim rukama ima poluge vlasti. Stanje u RS jasno govori da oni koji imaju kontrolu nad državnim organima nisu uradili svoj posao.

RS je, zajedno s BiH, doživela ustavne promene na osnovu konstitutivnosti naroda. Kako vidite RS u naredne četiri godine u kontekstu tih promena?

- Poslanici DNS-a nisu glasali za ovakve ustavne amandmane, čak smo podigli i krivičnu tužbu protiv predsednika Narodne skupštine RS Dragana Kalinića koji je zloupotrebom položaja obmanuo javnost RS. Smatram da u predloženim amandmanima ima toliko negativnih stvari i da više od osamdeset odsto građana RS ne zna šta se iza toga krije. Od 5. oktobra ništa više neće biti isto, jer znamo da će odnos na vodećim mestima RS biti paritetan. Prihvatam da je BiH specifična država, ali ni u jednom ustavu u svetu nije predviđeno planiranje broja ljudi u izvršnoj vlasti, kao u Ustavu RS. Aktuelna vlast je mudro prebacila odgovornost realizacije tih amandmana na buduću vlast.

Ukoliko postanete predsednik RS, kome ćete ponuditi mesto premijera?

- Bilo bi neozbiljno, ne znajući rezultate izbora, izlaziti sa imenima. Jedino što se može reći je da ću, ako budem imao priliku, mesto mandataru ponuditi učenom i kompetentnom čoveku, a prvenstveno patriotski orijentisanom.

Koji su prioritetni zadaci vas, kao eventualnog predsednika RS, i DNS osim provođenja privatizacije?

- Demokratski narodni savez se prvenstveno zalaže za bolji životni standard građana RS, a da bi se to postiglo, nije dovoljno samo razvijati infrastrukturu, jer mi nemamo kvalitetno zdravstvo, školstvo, Fond penzijsko-invalidskog osiguranja... Ne smemo dozvoliti da postanemo zemlja u kojoj će se samo "prati novac".

Da li DNS razmišlja o postizbornim koalicijama?

- Nismo previše opterećeni tom temom u našoj partiji, jer za to ipak treba znati izborne rezultate. Ne bismo formirali nikakve koalicije sa SDS-om, jer smo razočarani njihovim odnosom prema RS, a sve druge postizborne kombinacije dolaze u obzir.

Kakvo je vaše viđenje ideje da se objedini prostor RS, BiH, Jugoslavije i Hrvatske u cilju slobodnog protoka roba, ljudi i kapitala?

- Još od Dejtonskog sporazuma, a pogotovo danas je jasno da je prostor na kom su bivše republike SFRJ formirale svoje nacionalne države toliko malo ekonomsko tržište u opštoj globalizaciji. Nakon uvođenja zajedničke valute evra, zbog koje su se mnoge evropske zemlje odrekle svojih izuzetno stabilnih valuta, sigurno je da cela Evropa prati proces integracije. Shodno tome smatram da mi ne treba da živimo u torovima, već da se otvorimo prema susednim zemljama.

Koga smatrate najozbiljnijim protivkandidatom za funkciju predsednika RS?

- Poštujem sve predsedničke kandidate, jer verujem da su političke partije građanima RS ponudile najbolje ljude iz svojih redova. Mislim da je nepravedno što našim zakonom nije predviđen drugi izborni krug zato što bi se time izbeglo favorizovanje pojedinih kandidata. I pored toga, ja sam optimista, jer da ne verujem u uspeh, ne bih dozvolio ni da me kandiduju.

Potresni susret sa Slavkom Mrtvacem

Osim što se bavite politikom, vi ste i vrhunski hirurg...

- Ja sam opšti hirurg i radim na Odeljenju abdominalne hirurgije, ali zbog obaveza u predizbornoj kampanji nisam u mogućnosti da svakodnevno budem sa kolegama lekarima. Skoro sam išao u posetu izbegličkom naselju u Dugom Polju između Bratunca i Srebrenice u kojem žive ljudi iz Donjeg Vakufa (Srbobrana), od kojih su većina muškaraca bili moji pacijenti u toku rata i tu sam prepoznao čoveka koga sam operisao u avgustu 1992. godine. U to vreme su me na južnom ratištu pozvali da dođem u salu govoreći da se tamo nalazi

mrtvac, Zbunjen sam rekao da ga treba premestiti u mrtvačnicu, da bi kasnije kolege objasnile da je nadimak pacijenta Slavko Mrtvac. Mrtvac nije završio u mrtvačnici, spasao sam ga i on danas, iako je invalid, pomaže svojoj porodici. Pri poseti Dugom Polju insistirao sam da taj susret ne prate kamere, jer sam protiv manipulisanja ljudskim emocijama. A sličnih susreta ima gotovo na svim putovanjima, jer sam tokom rata izvršio više od hiljadu i četiri stotine teških operacija.

15.09.2002.

Nikola Špirić

Ovi izbori su poslednja šansa

Predsedavajući Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH: „Zalažemo se ukidanje graničnih prelaza na Drini i Savi prema Srbiji i Hrvatskoj. Želimo da otvorimo Republiku Srpsku, jer se pokazalo da je tvrda granica samo u interesu kriminalaca i mafije“

Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u protekle dve godine napravio je veliki progres. Mi smo jedina parlamentarna institucija koja može dobiti prolaznu ocenu kad je reč o parlamentarnom životu u BiH, ako se bilo šta u BiH može oceniti prolaznom ocenom. U protekle dve godine usvojili smo osamdesetak zakonskih akata, koji su od interesa za BiH, a ono što je posebno poduprlo rad Parlamentarne skupštine BiH jeste rad kolegijuma Doma naroda. Značajno je da su zakonski projekti u oba doma Parlamentarne skupštine BiH usvojeni u istom tekstu, mada je to nešto teže išlo u Predstavničkom veću, rekao je za „Blic nedelje“ Nikola Špirić, predsedavajući Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH.

Koji biste zakonski projekat posebno izdvojili?

- To je CIPS projekat, koji se odnosi na izradu ličnih dokumenata, za koji svi smatraju da je dobar način zaštite građana i bezbednosti BiH. Zatim, Zakon o agenciji za zaštitu u BiH, kao i niz drugih projekata, poput formiranja Suda BiH i donošenja krivičnog zakona. On je, istina, još u proceduri, ali je već sada jasno da je jako bitan, jer će iznedriti efikasne mehanizme za borbu protiv kriminala, droge i prostitucije, koji prete da raznesu i entitete, i BiH u celini.

Sve je, ipak, bolje, nego da visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH nameće zakonska rešenja...

- Pitanje je zašto je visoki predstavnik došao u situaciju da nameće zakonske projekte. Međunarodnu zajednicu doživljavam ne kao posmatrača već kao partnera u BiH, jer niko nema pravo da o narodnom trošku gubi dragoceno vreme i energiju usmerava u pogrešnom pravcu. Smatram da su visoki predstavnik i međunarodna zajednica učinili mnogo toga dobrog za građane BiH. Često su pokazali više brige za običnog čoveka u BiH od nekih političara koje je narod birao na izborima.

Želim da skrenem pažnju da je, od kad je u RS formirana vlada premijera Mladena Ivanića, visoki predstavnik često morao da reaguje, jer smo u RS imali političke mutante, koji su njemu jedno obećavali, a sasvim drukčije instrukcije davali stranačkim kolegama u zajedničkim organima. S druge strane, pitanje je da li su nametnuti zakonski projekti najgora moguća forma i za RS i za BiH. Tačno je da smo mogli mnogo više da uradimo u dijalogu sa Bošnjacima i Hrvatima...

Stiče se utisak da je ranije bilo više tih dijaloga i razumevanja...

- Kad je predsednik Vlade RS bio Milorad Dodik, RS je, po ocenama međunarodne zajednice, bila bolji i konstruktivniji deo Bosne i Hercegovine. Nažalost, građani na prošlim izborima nisu prepoznali te tokove kojima bi trebalo da ide RS i BiH, pa su podržali Srpsku demokratsku stranku i Mladena Ivanića, koji je dozvolio da ga SDS „istopi“. To je stvorilo prostora visokom predstavniku da češće nego ranije nameće zakonske projekte. S druge strane, SDS i Ivanić, kad nemaju snage da kroz dijalog dođu do zakonskih projekata, daju signale visokom predstavniku da ih nametne, kako bi mogli reći da oni to nisu učinili. Ja bih poštovao te „čuvare nacionalnih interesa“ ako bi rekli da to što je nametnuo visoki predstavnik oni neće provoditi. To je suština velike prevare koju te stranke čine prema narodu.

Postoje li snage koje to mogu promeniti?

- Politika Stranke nezavisnih socijaldemokrata i Milorada Dodika jeste politika reformi i prilagođavanja, tj. ono što nas može vratiti u svet i otvoriti i RS i BiH. Ovi izbori su poslednja šansa da građani shvate da kad je vlast prosečna, treba tražiti bolju, a kad ne valja, treba tražiti promenu. Mi smo jedna od retkih republika u kojoj je što je stanje teže vlast stabilnija. Razlog za to je što je vlast organizovana po principu mafije.

Carinska afera, izveštaj revizora RS o probijanju budžeta, pranje novca, izveštaji Poreske uprave o milionskim utajama poreza, optužbe SAD za nelegalnu prodaju oružja Iraku... Sve to nameće pitanje legalnosti, legitimnosti i kriminalizacije institucija RS...

- Sve to najbolje govori o poziciji vlasti koja je satkana od Ivanićeve PDP, SDS i SPRS. Nalazimo se u situaciji neviđenog kriminala i korupcije. Vlasti danas priznaju da je „oprano“ 116 miliona konvertibilnih maraka, a ne demantuju da je „oprana“ milijarda za koju se već govorilo. Ovo je najozbiljnije upozorenje građanima kakav je ambijent stvorila vlada Mladena Ivanića. Kriminalizacija vlasti je očita i zato su ovi izbori svojevrsan referendum poverenja naroda u takvu vlast. Kroz proces privatizacije budžet RS je oštećen za nekoliko stotina miliona KM, dok je naftni lobi ošteti budžet RS za 200 miliona KM, a budžet FBiH dvostruko više. Sve te afere delegitimišu vlast da se pojavi na izborima,

dok se oni koji su nosioci vlasti u ovom trenutku nude kao bajni spasioci RS. Želim da verujem da će srpski narod i građani BiH prepoznati kuda vodi put koji je trasirala ova vlast. Ništa ne pretil opstanku RS kao sveopšta kriminalizacija.

Standard običnih građana je jako nizak, kao i građanska prava. Ko snosi odgovornost za to i kako to prevazići?

- Ova vlada je zabeležila pad obima industrijske proizvodnje za 13 odsto, pokrivenost izvoza uvozom je smanjena sa 49 na 26 odsto, za dve godine je, prema zvaničnim podacima, zaposlen samo 21 radnik, ne računajući one koji nekoliko godina idu na posao a ne primaju platu... U takvom društvu cvetaju samo droga i prostitucija. Vlada je dozvolila da penzioneri dobijaju penzije od kojih se lakše umire nego što se živi, da imamo zdravstvo koje za ispiranje rana koristi živi alkohol, koji pacijenti moraju da donose od kuće. Napravljeno je toliko promašaja, da Vlada treba da primi vlastitu fakturu neuspeha, a tu fakturu mogu da podnesu samo građani na predstojećim izborima. Nema krivca za loše poteze vlasti, sem same vlasti.

Bivši visoki predstavnik Wolfgang Petrič i sadašnji Pedi Ešdaun rekli su da su „građani RS kažnjeni zbog nesaradnje institucija RS s Tribunalom“...

- RS mora da se izvuče iz grča koji je ova vlast stvorila prema Tribunalu. Ivanićeva vlada je donela Zakon o saradnji s Haškim sudom, koji jedino nisu podržali poslanici SNSD. Vlada je donela odluku da će policija RS privoditi, hapsiti i odvoditi u Hag osumnjičene za ratne zločine. Sad kad nekoga i uhapsu predstavnici policije uz pomoć Sfora, vlast se kao ne slaže sa „načinom hapšenja“. Tu se radi o neviđenom licemerstvu, koje je Vlada pokazala i prema onima koji su nepravedno osumnjičeni i odvedeni u Hag i prema onima koji tek treba da budu uhapšeni. Posebno smeta činjenica da je Biro Vlade RS za odnose s Haškim tribunalom naneo više štete nego koristi.

Koliko tu može da pomogne reforma pravosuđa, koju je inicirao visoki predstavnik?

- Problem je što reformu pravosudnog sistema više želi međunarodna zajednica, nego predstavnici domaćeg političkog ambijenta, što bi trebalo građanima da daje poseban signal da su političari do te mere korumpirani i kriminalizovani da ne žele reformu pravosudnog sistema. Oni koji su krali i u RS i u BiH ne žele da im sudi objektivni i profesionalni sud. Zbog toga smo uz pomoć međunarodne zajednice i visokog predstavnika napravili veliki iskorak i formirali Sud BiH sa različitim odeljenjima, a biće donesen i krivični zakon BiH. Sasvim je svejedno gde će biti lociran sud, da li na Mesecu ili u Banjaluci, ali je bitno da bude profesionalan, da ljudi u njemu budu dobro plaćeni i da kriminalci leže u zatvorima, kako bi se stvorio interes za buduće generacije da ostanu da žive na ovim prostorima. Reforma pravosudnog sistema bi trebalo da iznedri i

najefikasnije mehanizme u borbi protiv droge, kriminala i korupcije, pa nije čudno što otpore reformi pružaju upravo oni koji će biti prvi slučajevi pred takvim sudom.

Kakva je vaša vizija razvoja Bosne i Hercegovine?

- Bosna i Hercegovina mora da bude zasnovana na dijalogu i kompromisu. Veoma je bitno da se profilišu snage reformi, prilagođavanja i rešavanja problema, a ne snage sukoba. Dobro bi bilo da nacionalne snage na četiri godine odu u opoziciju, jer oni od kojih se traži da sebe reformišu, ne mogu biti reformatori. SDS ne može biti reformator RS, ali ni HDZ i SDA Federacije BiH. Što građani to pre shvate, biće nam bolje.

Šta mislite o regionalnom povezivanju država bivše SFRJ?

- Integracije idu suviše sporo, a regionalna povezivanja su uslov bez kojeg ne možemo u svet i Evropu. Verujem da će SNSD, koji se zalaže za postojanje granice bez graničnih prelaza, pobediti na izborima. Želimo da građani i roba nesmetano prolaze. Logično bi bilo da postoje objekti u kojima će raditi Srbi, Hrvati i Bošnjaci iz različitih republika bivše države. To će pojednostaviti i pojeftiniti komunikacije. To je naša sudbina i budućnost i zalažemo se za ukidanje graničnih prelaza na Drini i Savi. Želimo da otvorimo RS, jer tvrda granica je samo u interesu kriminalaca i mafije. Mi pojedinačno nismo interesantni svetskom i evropskom tržištu. MILAN LJEPOJEVIĆ

A zašto ne i profesionalna vojska

Entiteti sada imaju vlastite vojske, ali se sve glasnije zagovara formiranje zajedničke armije BiH...

- Digla se velika priča o odbrambenom sistemu i stvaranju jedinstvene vojske BiH. Ukoliko imate stalni vojni komitet i ukoliko je u pripremi formiranje ministarstva odbrane, te ukoliko se formira parlamentarna komisija koja će pratiti rad organa vojske, onda je to zaista jedna vojska. Način na koji su naši predstavnici vlasti nastupali u institucijama BiH bio je na liniji stvaranja jedinstvene vojske, a ne protiv toga, te je zbog toga ideja SNSD i Milorada Dodika da se profesionalizuju entitetske vojske, a da se ukoliko to nije moguće izvrši demilitarizacija, najbolji projekat za sve nas u BiH.

Svom selu poklonio put

Rođen sam u selu Brda koje se nalazi između Drvara i Glamoča. Razmišljao sam, kao i svaki čovek koji ode iz svog mesta, koji je teško živeo, radio, studirao, šta bih mogao da podarim mom kraju. Neko ostavlja crkvu, školu ili česmu, a ja sam odlučio, pošto sam kao dete do škole pešačio u jednom pravcu pet kilometara, da im poklonim put u dužini od pet kilometara. Trebalo je put nasuti i asfaltirati. Najmanje je bitna struktura sredstava i niko iz sela nije uložio novac u taj put. Nažalost, nedugo nakon završetka puta, počeo je rat i sada je sve to zapušteno. Međutim, još je u meni ponos, jer i oni koji se danas vraćaju u taj kraj i u moje selo koriste taj put.

.....

29.09.2002.

Milorad Dodik

Građani RS najbolje znaju kako zaista žive

„Naš program predviđa da u naredne četiri godine eliminišemo potrebu daljeg prisustva i starateljstva međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini“

1 Osnovna stvar koju mora postići buduća vlada RS je međunarodni legitimitet. Stvar koalicija za svakog ozbiljnog političara je predmet razmišljanja, koji se nameće odmah nakon sprovedenih izbora. Sada govoriti o tome bilo bi prejudiciranje stvari i imalo bi karakter predizbornih ili nekih drugih obećanja. Ja sam svestan da Ustav RS predviđa multietničku strukturu Vlade i sasvim je normalno da ona mora da bude ispoštovana. Mi ćemo saradivati s ljudima koji mogu da naprave jedan takav sastav. Ako se dogodi da SNSD dobije 42 poslanika i bude imao sam skupštinsku većinu, mi ćemo i u tom slučaju opet napraviti Vladu u skladu sa Ustavom.

2 U postizborne koalicije sigurno nećemo ulaziti sa onim političkim strankama koje nemaju međunarodni legitimitet, a one su već poznate javnosti. To su pre svega Srpska demokratska stranka, Stranka demokratske akcije i Hrvatska demokratska zajednica.

3 Mislim da se ova katastrofa u ekonomiji, koju je stvorila Vlada Mladena Ivanića, a građani RS dobro znaju da nju čine Partija demokratskog progresa i Srpska demokratska stranka, nameće kao apsolutno dominantno pitanje. U okviru ekonomije prioritet je revizija privatizacije koja je sumnjiva i kriminalizovana, pre svega kod banaka i uspešnih preduzeća. Buduća Vlada RS mora da bude osposobljena sa svojim službama i fondovima da deluje stimulatивно, te da pruži podršku preduzećima kako bi mogla da uspešno posluju i otvaraju nova radna mesta. Sledeći prioritet je borba protiv kriminala i korupcije i tu mislim da treba formirati posebne specijalne delove Ministarstva unutrašnjih poslova, policije, tužilaštva i sudova, koji će raditi na efikasnom raščišćavanju afera koje su dosada u javnosti služile samo za predizborno ocenjivanje jednih ili drugih. U svakom slučaju, to mora da ima svoju zakonsku formu.

4 Sada imamo situaciju da su se oni, koji su do sada stalno bili protiv BiH, kao Srpska demokratska stranka, u protekle dve godine ponašali sasvim drukčije. Danas je BiH funkcionalna zajednica, sastavljena od dva entiteta i od te priče mi nećemo odustati. Sarađivaćemo sa onima koji su na sličnim pozicijama i koji ne dovode u pitanje postojanje RS. Sasvim je onda normalno da se opstanak BiH ne dovodi u pitanje. Dakle prioriteti su efikasni entiteti i funkcionalna BiH u okviru koje ćemo delovati i raditi, sve drugo je protivustavno i protivdejtonsko. Mi nećemo, sigurno, biti deo političkog kompromisa koji će dozvoliti da se tu bilo šta menja.

5 Naš program predviđa da u naredne četiri godine ovde eliminišemo potrebu daljeg prisustva i starateljstva međunarodne zajednice, te da se regionalno povežemo sa zemljama u okruženju. Radićemo na tome da se ukinu postojeće prepreke i da se uspostavi ekonomska, monetarna i carinska zona sa zemljama u okruženju, kako bismo zajednički mogli da vršimo pritiske ka evropskim integracijama. To je ono na čemu ćemo raditi kao prioritetu.

6 Kakav je rad Vlade RS i premijera Mladena Ivanića to najbolje oseća narod Republike Srpske. Oni pričaju kako narod živi bolje, ali odgovor na to pitanje daće sam narod na predstojećim izborima. Ja znam, kao što svi i vidimo, da nije tako, da je stanje katastrofalno. Napravljeno je nekoliko klasičnih priča po sistemu „drž'te lopova“. Naime, dok se dizala hajka i ukazivalo na druge, događao se krupan kriminal i lopovluk, pre svega u privatizaciji. Za svakog ko je svesan i odgovoran mislim da je katastrofalna činjenica da je 150.000 nezaposlenih, da 70.000 zaposlenih ne prima plate, da Republika Srpska na međunarodnom planu nikad nije gore stajala i da nema nikakve značajne međunarodne kontakte, te da u RS više niko ne dolazi, niti se ko iz RS poziva da prezentuje ko je ona i kako dalje. Ja bih voleo da ima nešto što je dobro i što zaslužuje da bude pohvaljeno. Priča o poreskom sistemu i stabilnosti Budžeta RS je apsurdna. Koja država na svetu može biti spokojna, kad smo tokom dve godine imali pad fizičkog obima proizvodnje od 30 odsto? Ostvarivanje budžeta se realizuje jedino iz razloga što je dozvoljen uvoz svega i svačega i na tom planu apsolutno dugoročno nema perspektive.

7 To i jeste moj osnovni cilj, koji predviđa i Savez nezavisnih socijaldemokrata, sa svojim Socijalno-ekonomskim programom, Programom za razvoj poljoprivrede, te drugim merama koje predviđaju revitalizaciju Republike Srpske. Mladi će se sigurno u RS ponovo vraćati, kao i strani kapital. Za to

imamo ne samo programe, već i kadrove koji su svoje sposobnosti već potvrdili u praksi.

9.03.2003.

Milorad Dodik

Nova taktika ratnih profitera

Predsednik Saveza nezavisnih socijaldemokrata, najveće opozicione partije u RS: „U Republici Srpskoj danas živimo u gorim uslovima nego što smo živjeli prije nekoliko mjeseci i ispašće da je vlada Mladena Ivanića bila dobra u odnosu na sadašnju“

Pojedini dijelovi međunarodne zajednice, tačnije njen evropski dio, omogućili su u Bosni i Hercegovini situaciju u kojoj su na scenu ponovo stupile nacionalističke partije, što je povećalo stepen nestabilnosti, ubistava i napada. Drugi dio međunarodne zajednice, koji je bolje shvatio uslove u kojima BiH živi, bio je protiv ulaska nacionalističkih stranaka na pozicije vlasti, ali su, nažalost, ostali u manjini. Danas, nekoliko mjeseci nakon izbora, i snage koje su se zalagale za sadašnje pozicije shvataju da je to greška i da ćemo doći u pat poziciju, u kojoj će se urušiti institucije Bosne i Hercegovine, te oba njena entiteta, Republike Srpske i Federacije BiH. Sve što se trenutno dešava u BiH, bilo dobro ili loše, ne može amnestirati predstavnike međunarodne zajednice koji su kreatori mnogo toga dobrog na ovim prostorima, ali i velikog broja loših stvari - istakao je na početku razgovora za "Blic nedelje" Milorad Dodik, predsednik Saveza nezavisnih socijaldemokrata, najveće opozicione partije u RS.

- Međunarodna zajednica gubi autoritet u BiH, RS, a posebno u Federaciji BiH, pa zbog toga smatram da je potrebno stvoriti atmosferu pomirenja između međunarodne zajednice i domaćeg stanovništva jer se pribojavam situacije potpunog gubljenja autoriteta bilo koga na ovim prostorima.

Smatrate li da je ulazak BiH u Evropsku uniju realnost ili obmana?

- Kakvim koracima sada idemo, možda ćemo na vrata Evropske unije stići za trideset godina, kad će vjerovatno biti aktuelan neki novi projekat i mi ćemo uvijek biti u nekakvom traganju. Volio bih da je ovaj prostor već sada u EU i ne raduje me činjenica da su Mađari, Poljaci i ostali kojima su ovi prostori bili pojam standarda, sada dio EU, a mi još nismo ni počeli proces integracije. Proganja me pitanje zašto EU nije aneksirala pitanje BiH, pripojila je EU i stavila pod monetarnu, političku, ekonomsku i svaku drugu vlast Brisela.

Vjerujte, ovdje bi bilo manje problema jer prije će ljudi iz Banjaluke prihvatiti vlast u Briselu, nego vlast u Sarajevu.

Očekujete li ipak da će BiH u EU ući pre Srbije i Crne Gore?

- Mislim da će se na ovim prostorima gledati regionalni princip. Očekujem provođenje jedne dinamike koja će BiH, Srbiju i Crnu Goru, Hrvatsku, Makedoniju, pa čak i Albaniju, u jednom paketu, bilo zajedno ili pojedinačno, integrisati u EU.

U svetlu hvaljenog i osporavanog sporazuma o specijalnim i paralelnim vezama, kako ocenjujete privrednu saradnju Republike Srpske i Srbije i Crne Gore?

- Sporazum o specijalnim i paralelnim vezama koristi se za dnevno-političke potrebe i za sada je saradnja potpisana između BiH i Srbije i Crne Gore. Regulatorni okvir je na tom nivou, a u vezi sa sporazumom o paralelnim i specijalnim vezama ništa se do sada nije uradilo osim slikanja pojedinaca koji su ga nekoliko puta potpisivali, počevši od Krajišnika i Miloševića, Šarovića i Koštunice, a sada vjerovatno i nekih novih garnitura. Realno pitanje je zašto se ništa nije uradilo da se iskoristi pravo na specijalne i paralelne veze. Međutim, uzimajući u obzir činjenicu da vladajuća garnitura ne čini ništa ni u vezi sa tužbom BiH protiv SRJ, sve je manje vjerovatno da je moguće da dođe do bolje saradnje. U tom pogledu odnosi između Republike Srpske i Srbije i Crne Gore će sve više dobijati neki drugi trend u odnosu na trend saradnje i dobrih odnosa.

A koliko je taj ugovor o slobodnoj trgovini između BiH i Srbije i Crne Gore uticao na privrednu saradnju?

- Mnogi ljudi su nezadovoljni jer je očigledno da zakoni u potpunosti ne funkcionišu i još je prisutno veliko administriranje. Aktuelni su veliki problemi kad namjeravate robu da prevezete iz Srbije i Crne Gore u BiH, što destimuliše dobru poslovnu atmosferu i odnose između ljudi. Mislim da još ne postoji politička volja za provođenje takvog ugovora, pa imamo probleme kakve imamo.

Kako ocenjujete tužbu BiH protiv SRJ i koliko ona može da utiče na dalju saradnju dve države?

- Tužba nije u funkciji pomirenja i stabilizacije na ovim prostorima, kako je neko htio da prikaže, već je više u funkciji pribavljanja pozicija kod jednog dijela naroda u BiH. Tužba nema legitimitet jer je nisu verificovali organi dejtonske BiH i za mene će biti nelegitimna sve dok ne bude imala verifikaciju organa RS, a nadam se da nema političara u RS koji je spreman da to verifikuje. Ministar inostranih poslova BiH Mladen Ivanić kaže da je tužba stvar Predsjedništva BiH, a on kao ministar nema mišljenje o tako važnom pitanju.

Bez obzira ko radi u organima BiH i šta radi, mora da ima veoma jasan i precizan stav o ovom pitanju.

Da li je uopšte moguća saradnja BiH i Srbije i Crne Gore, ako se ta tužba konstantno forsira od strane bošnjačkog dela BiH?

- Sva dešavanja u vezi sa tužbom BiH protiv SRJ bila bi dovoljna za paralizaciju rada većine institucija u BiH. Država BiH bi na ovom pitanju mogla da bude upitna za svakog čovjeka na ovim prostorima. Međutim, na ovim prostorima mnogo toga se odvija na vještački način i uz pomoć međunarodne zajednice, koja održava jednu predstavu o BiH.

Osim neophodnosti za regionalnim povezivanjem zbog privrednog napretka, neophodna je i saradnja zbog zajedničkih problema kao što su kriminal, korupcija, droga, prostitucija, hapšenje ratnih zločinaca...

- Jedan od procesa koji je uspio na planu integracije na prostoru bivše Jugoslavije je proces kriminalizacije, koji je gotovo upečatljivo jednak za sve države i entitete nastale raspadom bivše SFRJ. Za razliku od mnogih država koje pokušavaju kontrolisati kriminal i mafiju, u RS imamo evidentnu činjenicu da mafija ima svoju državu, odnosno organe i institucije koje kontroliše. To se pokazalo kroz carinsku aferu, aferu u Elektroprivredi RS, ali i posljednji revizorski izvještaj, koji će pokazati pravo stanje u "Telekomu Srpske", "Srpskim šumama" i drugim javnim preduzećima. Iako prilično usamljeno zvuče javna nastojanja da se borimo protiv toga, neću odustati od ukazivanja i potrebe da se izborimo protiv mafijaških grupa koje su u ratu patriotizam gradile tako što su govorile da brane narod, a uz to su zgrtale ogromno bogatstvo. Taj novac sada koriste za podmićivanje organa i institucija u različitim sistemima, kako bi obezbijedili svoje prljave poslove.

Četiri meseca posle izbora Republika Srpska se nalazi u stanju prelaska iz jedne afere u drugu: carinska, „Orao“, privatizacija „Kristal banke“ za jedan evro, prodaja prostora „Dobojske banke“, aferu u Elektroprivredi RS...

- Broj afera pokazuje da smo bili u pravu kad smo govorili da ovakva struktura vlasti, koju čine SDS, PDP i SDA, može samo od loše situacije da napravi goru. Sve ovo je pokazatelj da je SNSD bio u pravu kad je nakon izbora donio tešku odluku i ostao u opoziciji, te nije ušao u isprofanisanu i sterilnu strukturu vlasti koja nema kapacitete za provođenje promjena nabolje. Mi danas živimo u gorim uslovima nego što smo živjeli prije nekoliko mjeseci i dogodiće se da je vlada Mladena Ivanića bila dobra u odnosu na sadašnju, iako mi se čini da je njegov izbor bio da poslije njega nastane potop.

Biro Vlade RS za odnose sa Haškim tribunalom stalno podnosi dokaze protiv određenog broja Bošnjaka i Hrvata, ali iz Haga nema odgovora. S druge strane, u međuvremenu je izrečena presuda bivšoj predsednici RS Biljani Plavšić...

- Od prvog dana kad je Biljana Plavšić prihvatila saradnju sa Hagom, osjećao sam gorčinu u činjenici da je ona procesuirana za određene odgovornosti. Međutim, naviknut na njen stav da želi da dokaže svoju nevinost, shvatio sam da u njenom nastojanju ima čestitosti i velikog nivoa poštenja prema vlastitom narodu. Ona nije htjela da problematizuje odnos sa Hagom kako narod u Republici Srpskoj ne bi imao probleme. Takođe, shvatio sam da ni Haški sud i priča o pomirenju ne može da funkcioniše na pričama i osudama samo jedne zaraćene strane. Bio bih sretan da je moje razočaranje u tom pogledu trenutnog karaktera, ali muči me dilema koja konstantno dovodi sistem međunarodne pravde u pitanje. Na primjer, kako je moguće da Biljana Plavšić kao periferan rukovodilac u RS svih tih godina ima političku odgovornost i da bude osuđena na 11 godina, a da Alija Izetbegović i Ejup Ganić sjede u Sarajevu, te da ne postoji odgovornost Tuđmana i njegovih saradnika. Na ovu dilemu nisam dobio odgovor ni od predstavnika međunarodne zajednice.

PDP je velika društvena propast

Kako ocenjujete položaj vaše stranke četiri meseca nakon izbora?

Mislim da je rejting Saveza nezavisnih socijaldemokrata u usponu i imam niz argumenata za to. Narod je shvatio da nismo oni koji trče za vlašću po svaku cijenu. U RS imamo situaciju u kojoj je SDS napravio koaliciju sa SDA, svojim prijeratnim i ratnim partnerom, kao i PDP koji se pokazuje kao velika društvena propast i koji čistim pogromom i nezajažljivim apetitima za učešćem u vlast dovodi društvo u sve goru situaciju.

16.03.2003.

Ivan Tomljenović

Da Evropa pređe Savu

Potpredsjednik RS zalaže se za tročlano predsjedništvo RS i profesionalnu, zajedničku vojsku u BiH: „Dosta sam skeptičan kad su u pitanju afere i mogućnosti njihovog prevazilaženja u RS. Podigne se velika medijska buka, a onda ništa“

Poznat je moj stav da sa Ustavom Republike Srpske nisam zadovoljan, jer prema njemu potpredsjednik radi ono što mu predsjednik omogući da radi. Sa predsjednikom RS Draganom Čavićem razgovarao sam o ovim nedostacima Ustava i dogovorili smo bolju i konkretniju saradnju, kako bismo prevazišli postojeće teškoće. Ako su ustavne promjene izvršene u drugim segmentima, predlažem da se izvrše i po ovom pitanju. Međutim, to bi trebalo da bude u sastavu ostalih ustavnih promjena, kao što su promjena naziva Republike Srpske, grba, zastave i himne. Predlažem da u se u RS uspostavi tročlano predsjedništvo, jer ako imamo tri konstitutivna naroda i funkcije bi trebalo da budu konstitutivne, rekao je na početku razgovora za ‘‘Blic nedelje’’ potpredsjednik RS Ivan Tomljenović, govoreći o svojim ustavnim ovlaštenjima i funkciji potpredsjednika RS iz reda hrvatskog naroda.

- U narednom periodu očekujem normalniju saradnju predsjednika RS sa potpredsjednicima, što je već sada vidljivo, jer se postepeno uspostavljaju mnogo bolji kontakti u odnosu na početak našeg rada i boravka u Banskom dvoru. Uskoro bi potpredsjednici trebalo da budu još samostaljniji i ja bih trebalo da imam svoje savjetnike.

RS potresaju afere, posljednja u Elektroprivredi RS izazvala je veliku buru, a predsjednik Dragan Čavić kaže da se mogu očekivati nove i još veće. Kako to prevazići?

- Skeptičan sam kad su u pitanju afere i mogućnosti njihovog prevazilaženja u RS. Sve dosadašnje trajale su nekoliko dana, podigla se velika medijska buka, a u stvari ništa se nije dovelo do kraja. Bojim se da će tako biti i sa Elektroprivredom RS. Protivnik sam da se električna energija ugovorima štetnim po RS i tajnim kanalima odlijeva mimo zakonske regulative, te da se struja prodaje ispod cijene preko organizacija koje su sumnjive. To je ono o čemu bi

trebalo povesti računa, izvršiti reviziju, te stručno raščistiti stvar do kraja i kazniti one koji su krivi.

Očekujete li političku odgovornost pojedinaca za afere koje potresaju RS?

- Zna se ko su ljudi koji su upravljali preduzećima i ko su glavni akteri afera. To su uglavnom vodeći ljudi stranaka i to stranaka koje su bile na vlasti. Nesreća je što su i u sudovima ljudi iz političkih stranaka, koji zatvaraju jedan krug, te ispada da je nemoguće pronaći one koji su zaista krivi. U izbjegavanje odgovornosti pored sudstva umiješana je i politika. Samo u društvu u kojem zaposleni u sudstvu budu vanstranačke osobe moći ćemo očekivati i političku i krivičnu odgovornost osoba umiješanih u kriminalne radnje.

Međunarodna zajednica najavljuje drastične kazne za „afere ‘Orao’”, a počela su i hapšenja. Ko bi trebalo da snosi političku odgovornost?

- „Afera ‘Orao’” je specifična, jer su u nju uključeni međunarodni interesi, odnosno prekršena je Rezolucija UN. Lokalne afere ne pogađaju međunarodne faktore onoliko koliko je to bilo u „slučaju ‘Orao’”, kojim su u pitanje dovedeni interesi i SAD i ostalih članica UN. Smatram da bi i rješenje „slučaja ‘Orao’” prošlo isto kao i ostali incidenti da nije riječ o aferi koja je direktno ugrozila međunarodnu zajednicu, pa će se ovog puta tražiti odgovornost, a međunarodna zajednica će biti oštrija. Ne znam imena odgovornih za „afere ‘Orao’”, ali se zalažem za njihovo kažnjavanje. Takođe, smatram da bi u ovom slučaju krivce trebalo tražiti na višem nivou, odnosno u Vojsci RS i kod predstavnika vlasti.

Kakav je Vaš stav o jedinstvenoj carini, porezu na dodatnu vrednost i zajedničkoj komandi nad vojskom, što su uslovi za ulazak BiH u EU?

- Bosna i Hercegovina mora raditi tako da što prije postane članica Evropske unije. Da bismo prišli EU potrebno je da u BiH stvorimo uslove života kakvi postoje u Evropi, inače će granica na Savi postati bolna. Hrvatska će biti član EU, a mi ćemo biti van tog područja i neće nam biti lako. Zbog toga moramo na nivou BiH usvojiti PDV, bolje se organizovati, ukinuti sivu ekonomiju i donijeti zakone. Zalažem se da u BiH imamo jedinstven ekonomski prostor, bez mogućnosti odlijevanja novca. Moramo omogućiti da sredstva ostanu u entitetu u kojem su prikupljena. Takođe, očekujem jedinstveno rješenje carinskog sistema, što bi obezbijedilo funkcionisanje BiH kao jedinstvene država. Jedinstven carinski sistem dovešće do izbacivanja iz igre mafijaša koji su imali koristi od sadašnjeg sistema u RS i FBiH. Zalažem se i za formiranje profesionalne zajedničke vojske u BiH, koju bi bez obzira na nacionalnost služili ljudi koji to žele. Zajednička višenacionalna vojska kakva je bila bivša JNA ili vojska SSSR ne bi funkcionisala, jer u jednoj kasarni ne bi mogli opstati vojnici iz tri naroda. Ovakvu ideju treba zaboraviti, jer unaprijed se zna da je osuđena na propast.

Koliko ustavne reforme i šest aktuelnih reformi visokog predstavnika znače za budućnost RS?

- Zbog očekivanog ulaska BiH u EU potrebno je stvoriti zajednički ekonomski i pravni sistem i nametnute reforme što prije sprovesti u djelo. Neophodno je raditi brzo i efikasno kako bi visoki predstavnik imao što manje posla i kako bismo mi radili onako kako nama odgovara. EU ne može čekati, zbog čega Pede Ešdaun nije zadovoljan tempom rada u BiH i sporim pristupom rješavanju problema. Visoki predstavnik želi da idemo automobilom, a mi još idemo konjskim zapregama.

Nekad bili učenik i profesor

Svojevremeno sam u banjalučkoj gimnaziji predsjedniku RS Draganu Čaviću predavao fiziku, a sve uspjehe mojih učenika smatram i svojim uspjesima. Prema Čaviću se još osjećam kao profesor i roditelj, raduje me njegov uspjeh i želim da mu pomognem. Takođe, predsjednik Čavić mene uvažava kao profesora i, iako ne pripadamo istim političkim opcijama, naš odnos je korektan i dobro sarađujemo.

13.04.2003.

Dragan Kalinić

Sve manje pričamo o prošlom vremenu

Predsednik Narodne skupštine Republike Srpske i predsednik Srpske demokratske stranke: „Mora se urediti sistem i vratiti povjerenje građana u njega. A uređen sistem podrazumijeva i efikasan MUP, i ažurno tužilaštvo i pravičan sud. Pa, ko je zgriješio, neka i odgovara, bez obzira gdje se nalazio u hijerarhiji vlasti”

Organizovani kriminal u Republici Srpskoj, kvantitativno i kvalitativno, drugačijih je razmera od onog u Srbiji, rekao nam je u razgovoru za „Blic nedelje“ Dragan Kalinić, predsednik Narodne skupštine Republike Srpske i predsednik Srpske demokratske stranke, uz opasku da ne želi time da umanjí značaj ovog društvenog zla.

Nakon ubistva premijera Zorana Đinđića, Vlada Srbije, uz podršku međunarodne zajednice, sprovodi opsežnu akciju protiv organizovanog kriminala. Dosadašnja akcija je pokazala spregu kriminalaca i institucija sistema. Interesuje nas vaša ocena takve situacije u Srbiji.

- Gdje god postoji takva sprega, treba je onemogućiti svim sredstvima pravne države. U tom smislu, i borba Vlade Srbije nailazi na široku podršku i u Republici Srpskoj i u regionu. Nadamo se da će vlast u Srbiji imati dovoljno snage i mudrosti da, ne ugrožavajući demokratske tekovine stvorene u vremenu nakon 5. oktobra, uspješno završi ovaj težak posao.

Kakva je situacija u Republici Srpskoj, mislimo na organizovani kriminal i njegov odnos sa institucijama sistema, s obzirom na bliske i specijalne veze Republike Srpske sa Srbijom i Crnom Gorom?

- Ima pomalo ironije u drugom dijelu vašeg pitanja jer specijalne paralelne veze, u kontekstu organizovanog kriminala, neukusno je upoređivati. Podsjetiću vas da je Sporazum o specijalnim vezama zvanično potpisan i poznat od kancelarije Visokog predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini 5. marta 2001. godine, a tada je u Srbiji, kao i sada, na vlasti bio DOS. Prva i, nažalost, posljednja posjeta Zorana Đinđića Republici Srpskoj bila je, kako je on i rekao, upravo zbog ostvarivanja specijalnih paralelnih veza u interesu Republike Srpske i BiH.

Na ovo pitanje najbolje bi vam odgovorio ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske Zoran Đerić. Koliko je meni poznato, a znam onoliko koliko me obavještavaju nadležni organi, organizovani kriminal u Republici Srpskoj, kvantitativno i kvalitativno, drugačijih je razmjera od onog u Srbiji. Naravno, time ne želim da umanjim značaj ovog društvenog zla.

Visoki predstavnik Pedi Ešdaun je izjavio, nakon posete Beogradu i razgovora sa tamošnjim vlastima, da je šokiran informacijom Vlade Srbije da je njihova saradnja u borbi sa organizovanim kriminalom u ovom trenutku bolja sa organima Mađarske i Makedonije nego sa organima Republike Srpske i BiH.

- Na ovu izjavu Visokog predstavnika istog dana reagovao je ministar unutrašnjih poslova i kategorički je odbacio. On je rekao da je MUP Republike Srpske odgovorio na sve zahtjeve MUP-a Srbije, obavljene su i mnogobrojne provjere koje su pokazale da ljudi za kojima traga policija Srbije nisu u Republici Srpskoj. I ta aktivnost, po raznim osnovama, još uvijek je intenzivna. Ministar Đerić pozvao je svog kolegu Dušana Mihajlovića da dođe u Banjaluku, da razmjene sve informacije i razjasne sporna pitanja. Mislim da je to dobar potez i zaista bih pozdravio da do takvog susreta što prije dođe.

Kako, na koji način, za koje vreme i ko može prevazići postojeću situaciju u Republici Srpskoj kad je u pitanju organizovani kriminal?

- Borba protiv kriminala, pa i organizovanog, nije posao koji se radi s vremena na vrijeme, nego traje stalno. MUP Republike Srpske ima visok postotak riješenih krivičnih djela, pa i onih najtežih. Istina, postoji i mali broj teških kriminalnih djela koja nisu riješena, ali još je veći broj krivičnih prijava koje godinama nisu dobile epilog na sudu. Među tim prijavama su i one protiv bivšeg premijera Dodika, kao i dijela ministara iz perioda kada je on bio predsjednik Vlade. Postoje i prijave protiv članova Vlade iz doba SDS-ove vlasti. U nekim od tih slučajeva ni istražne sudije nisu završile svoj dio posla, iako su im ti predmeti dugo u rukama. I ta karika, koja pripada pravosuđu, jeste najslabija, najneažurnija. Zato smo sada, u Narodnoj skupštini Republike Srpske, dali prioritet reformi pravosuđa koje konačno mora biti profesionalno, efikasno i nezavisno. Individualne akcije političkih autoriteta značile bi samo puku improvizaciju. Mora se urediti sistem i vratiti povjerenje građana u njega. A uređen sistem podrazumijeva i efikasan MUP, i ažurno tužilaštvo, i pravičan sud. Pa, ko je zgriješio, neka i odgovara, bez obzira gdje se nalazio u hijerarhiji vlasti.

Kako će, po vašem mišljenju, u narednom periodu (s obzirom da ste vi na čelu jedne od vladajućih stranaka u Republici Srpskoj i BiH) izgledati regionalna saradnja - mislimo prvenstveno tri države BiH, Hrvatske i Srbije i Crne Gore, kako obezbediti slobodan protok ljudi, roba i kapitala?

- Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora i Hrvatska već su potpisale brojne sporazume kojim svakodnevno unapređuju međusobne odnose. Kapital, robe, a time i ljudi, imaju svoje prirodne tokove, koji se teško mogu zaustaviti ili odrediti granicama. Poslije svih nesreća koje su zadesile ove prostore, i ljude koji na njima žive, rane polako zacjeljuju i sve više se govori o sadašnjem i budućem, a sve manje o prošlom vremenu. Nema razloga da ne mislimo da će saradnja na ovom dijelu Balkana biti sve bolja. Iskreno vjerujem da je moguće obnoviti povjerenje među građanima, narodima i zemljama i budućnost graditi na većoj međusobnoj toleranciji i saradnji.

Kako ocenjujete odluke visokog predstavnika Pedija Ešdauna i ostavku predsedavajućeg Predsedništva BiH Mirka Šarovića, čime je okončana afera „Orao“?

- Na posebnoj sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, između ostalog, zaključeno je da je ostavka predsjedavajućeg Predsjedništva BiH Mirka Šarovića iznuđena. Takođe, zaključeno je da izvještaj predsjednika Republike o aferi „Orao“ objektivno nije mogao biti razlog za političko kažnjavanje Mirka Šarovića. Uostalom, visoki predstavnik gospodin Pedi Ešdaun je rekao da Šarović nije lično odgovoran za ono što se dešavalo u „Orlu“, ali da postoji politička odgovornost zbog funkcije na kojoj je u to vrijeme bio.

Na „Orao“ je, vjerovatno, stavljena tačka. Ali, ona ne bi smjela biti stavljena i na druge slične afere u Federaciji BiH koje se tiču kršenja embarga UN na izvoz naoružanja. Niti od odgovornosti, bez obzira što sada nisu u aktivnoj političkoj poziciji, mogu biti izuzeti funkcioneri BiH, države čije je granice prelazila ova roba.

Između političke odgovornosti, gubitka nadležnosti institucija Republike Srpske i samih građana RS, ko je najveći gubitnik u ovoj aferi?

- Niko pametan ne bi poželio da mu se dogodi slučaj „Orao“. Ne ulazeći u njegove različite aspekte, pa i one kontroverzne, o čemu je bilo riječi na posebnoj vanrednoj sjednici Narodne skupštine, jasno je da smo svi izvukli pouke.

Pouka je da se važan segment ove zemlje, vojska i bezbjednost, moraju podvrći reformama. I to je, i prije slučaja „Orao, bilo u toku. Mislim da bi sada bilo krajnje pogrešno, jer je ta oblast u ustavnoj nadležnosti Republike Srpske, ishitreno, improvizujući, podležući pritisku međunarodne zajednice, ići na rješenja koja ne bi značila stabilnost ovog sistema u cjelini, već bi mogla prouzrokovati nove nesporazume. Vjerujem da ćemo, saradjući sa međunarodnom zajednicom na partnerski način, zajednički doći do rješenja zbog kojih niko neće biti frustriran, a nadležnosti Republike Srpske dalje umanjene.

Da se razumjemo, iz mnogo razloga niko ne bježi od pomoći međunarodne zajednice, ma o čemu se radilo - od sporta, politike do ekonomije. Ali, naredbodavni stil je loš stil. Ako su birači svoj glas dali za svoju vlast, od nje očekuju da, prije svega, pred njima bude odgovorna, pa i smjenjiva. U protivnom, izbori su besmisleni ako gotovo svaki dan sudbinu onih koji su od njih izabrani određuje neko sa strane. Naša poruka je da budemo aktivni partneri jer demokratija i donošenje odluka mimo izabranih organa i institucija ne idu zajedno.

Već treću godinu ste koalicioni partner sa Partijom demokratskog progresa. Kako ocenjujete tu saradnju s obzirom na nesporzume koji su očigledni i koje ste, uostalom, priznali i vi iz SDS i PDP?

- Nema porodice u kojoj povremeno ne dolazi do trzavica, pa i ozbiljnih sukoba. Dakle, nije problem u tome da li će doći do razmirica, nego u umijeću njihovog rješavanja. Priznajem, mi sada jesmo u fazi ozbiljnog preispitivanja - i strateškog i konkretnog - naših odnosa sa PDP-om. Od svega nas najviše brine da li izvršna vlast u kojoj smo sada prisutni na transparentan način jeste ili nije u stanju da se uhvati u koštac sa naraslim ekonomskim i socijalnim problemima. I tu moramo tražiti zajedničko rješenje i naša opravdana kritika se mora više uvažavati. Veliko je pitanje šta bi mogla biti alternativa sadašnjoj kompoziciji vlasti ako ne bismo uspjeli prevazići sadašnje nesporzume. O tome ćemo raspravljati na sjednici Glavnog odbora SDS krajem nedjelje.

Kako gledate na nezadovoljstvo bijeljinskog SDS i njihovog predsednika Cvijetina Nikića, koji smatra da je PDP prigrabila daleko više vlasti nego što je njihov izborni rezultat?

- Iz više razloga ima mjesta njihovom nezadovoljstvu, iako nisam siguran da naši politički rivali kroz istupe gospodina Nikića, čiji opštinski odbor ima ponajbolji izborni rezultat u cijelom SDS-u, ne vrebaju neku zgodnu priliku za sebe i svoje „rušilačke“ namjere prema SDS-u. Niti će to dozvoliti Nikić, niti bilo ko od nas. Nažalost, SDS nije sam skupštinska većina, pa se vlast mora dijeliti i sa drugim koalicionim partnerima, kako bi imali neophodnih 42 glasa za odlučivanje. Upravo zbog toga i jeste moguće da se neko osjeti važnijim, što mu je izborni rezultat manji. Nemoguće je u tako kompleksnoj situaciji uspostaviti samo jedan princip koji bi dominirao u podjeli vlasti među partnerima.

Objasnite vašu saradnju sa SDA i HDZ. Verujete li da su vas građani razumeli s obzirom na pređašnje ikustvo, kad ste imali kratku saradnju sa ovim strankama a potom rat?

- Odgovoram protivpitanjem: razumiju li građani zašto je Dodikova stranka u šest velikih opština Republike Srpske u savezu sa strankama Harisa Silajdžića i

Zlatka Lagumdžije, istaknutih ratnih lidera Bošnjaka, a zašto sve troje unisono glasaju u Narodnoj skupštini protiv SDS-a i PDP-a. Odmah iza izbora, zvali smo SNSD i druge stranke iz Republike Srpske u Alijansu za Republiku Srpsku. Radi vlasti, SNSD se opredjelio za tzv. Alijansu za promjene, koja je doživjela fijasko na prošlim izborima. Njen istinski vođa je Zlatko Lagumdžija, lider SDP-a, koji je sada ovu alijansu pokušao da vaskrsne u Republici Srpskoj.

A da su građani bili protiv nacionalnih stranaka, ne bi na poslednjim izborima glasali za njih. Prije toga su se desile i ustavne promjene, za koje su, takođe, glasali SNSD i drugi njegovi partneri i na osnovu njih se sva tri nivoa vlasti moraju dijeliti između tri naroda ravnopravno. Priznajem, u jednoj fazi, odmah nakon izbora i odbijanja Dodika da sa nama dijeli vlast, uspostavili smo tehnički savez sa onima koji su to htjeli, osiguravši na taj način da nakon izbora Republika Srpska dobije Skupštinu, Vladu i da predsjednik Republike Srpske bude uveden u dužnost. Opoziciji predvođenoj SNSD-om to nije odgovaralo. Oni su se nadali da bi moglo doći do vanrednih izbora.

Da li je moguća nova koalicija SDS sa nekom drugom strankom, npr. Savezom nezavisnih socijaldemokrata, koja je po snazi druga politička stranka u Republici Srpskoj? SDS ima 26 poslanika u Narodnoj skupštini Republike Srpske, a oni 19, sasvim dovoljno za skupštinsku većinu...

- Kao što znate, svaka većina sastavljena od stranaka iz Republike Srpske je dobrodošla. SDS je stub te većine i pozdravićemo svaku inicijativu da se poveća ovaj blok i da se pred iskušenjima, koja u budućnosti neće biti mala, brani Republika Srpska i dejtonska rješenja za BiH.

1.06.2003.

Džulijan Brajtvejt

Kraj bosanskih jataka

Direktor komunikacija i glavni portparol OHR: »Nedodirljivih nema. Nevažno je na koliko visokim funkcijama se nalaze. Takvi i slični moraju da znaju da lista nikad neće biti konačna«

Međunarodna zajednica neće odustati od namere hapšenja svih osumnjičenih za ratne zločine ni od smanjenja mreže podrške koja im je do sada pružana - kaže za „Blic nedelje“ direktor komunikacija i glavni portparol OHR-a Džulijan Brajtvejt, najavljujući da se „priprema spisak novih imena, koji će uskoro biti prosleđen Briselu, čime će lista nepoželjnih biti proširena“.

- Visoki međunarodni predstavnik u BiH Pedi Ešdaun bio je pobornik uvođenja zabrane ulaska u zemlje Evropske unije za one koji daju podršku osumnjičenima za ratne zločine - kaže u ekskluzivnom razgovoru za „Blic nedelje“ Brajtvejt, naglašavajući da je ova mera bila značajna u potkopavanju podrške Slobodanu Miloševiću i da se može pokazati korisnom u smanjenju mreže podrške osobama poput Radovana Karadžića.

- To su zakonske mere koje će smanjiti ličnu i finansijsku podršku osumnjičenima ali i broj onih koji je pružaju, kao što su Momčilo Mandić i Milovan Bjelica. Lista nepoželjnih za zemlje EU, na kojoj su zasad iz BiH samo njih dvojica, jasan je signal da je poznato da pripadaju krugu onih koji pomažu osumnjičene.

Kada će lista biti konačna i hoće li se na njoj naći imena Milenka Vračara, Dušana Spasojevića i predsednika SDS i Narodne skupštine RS Dragana Kalinića?

- Brisel je taj koji će doneti odluku. Prihvatili su naše preporuke i predlog za Mandića i Bjelicu. Nedodirljivih nema. Nevažno je na koliko visokim funkcijama se nalaze. Takvi i slični moraju da znaju da lista nikad neće biti konačna. Ipak, pre nego što preporučimo određeno ime, moramo imati potpuno proverene i sigurne podatke da je to ta osoba jer naš cilj nije da se to uradi do određenog datuma već da se uradi potpuno dobro.

Visoki predstavnik je upozorio da dve trećine prihoda, kako u entitetima tako i na nivou BiH završavaju u rukama političara, a samo jedna u rukama građana.

- U BiH se mnogo više novca troši na ljude zaposlene u vladinim institucijama nego na zaposlene u sektorima zdravstva, školstva itd. U Velikoj Britaniji ili Francuskoj imamo suprotnu situaciju i samo jedna trećina ostaje političarima i birokratiji. Pokrenućemo javnu debatu o tome da li BiH može finansijski da podnese tako neefikasan sistem koji troši mnogo novaca. Ukoliko se građani slože da je takvo stanje neodrživo, možemo raditi na iznalaženju rešenja za prevazilaženje takve situacije. Najznačajnija i najteža reforma, koju ne možemo nametnuti jeste promena načina razmišljanja ljudi.

Česte su zamerke na nedovoljnu odlučnost OHR, odnosno visokog predstavnika, u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije.

- U borbi protiv kriminala međunarodna zajednica sama ne može postići krajnje rezultate. Možemo izgraditi institucije, usvojiti moderne i efikasne krivične zakone, uspostaviti moderan način zaštite nezavisnosti i integriteta sudstva, izvršiti obuku policijskih snaga... Ali, ne možemo uhvatiti osumnjičene za krivična dela, osuditi ih ili zatvoriti. To moraju da rade institucije ove zemlje uz punu podršku političara.

U toku je reformisanje oružanih snaga BiH. Da li „jedna komanda i jedan Generalštab“ vode ka zajedničkoj vojsci?

- Tim pitanjem se bavi Komisija za reformu odbrambenog sektora i ona će na jesen izaći sa svojim preporukama da oružane snage BiH budu svrstane pod odgovarajuću kontrolu civilnih institucija. Sve oružane snage u BiH će imati istu ulogu - da brane i štite BiH. Osnovni uslov koji ova zemlja mora da ispuni da bi ušla u „Partnerstvo za mir“ jeste jedinstveno ministarstvo odbrane na državnom nivou. Sa trenutnim aranžmanima, BiH ne može postati članica NATO.

Kakav je stav OHR-a u vezi sa tužbom BiH protiv Srbije i Crne Gore pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu?

- Ne bi bilo od koristi da međunarodna zajednica nešto sugeriše BiH ili SCG. To ulazi u srž osetljivog pitanja koje se tiče događaja iz nedavne prošlosti i dve zemlje treba da odluče kako će ga rešiti.

Kako ostvariti regionalnu saradnju dok je tužba aktuelna?

Odnosi Sarajeva i Beograda ne izgledaju ništa drugačije od onih sa Zagrebom. Saradnja u vezi sa većim brojem pitanja ide dobro - Adnan Terzić, predsedavajući Saveta ministara BiH, imao je konstruktivne sastanke u Beogradu, a čini se da nikakvih problema nema ni Mladen Ivanić, ministar inostranih poslova BiH.

U Srbiji pređen Rubikon

- Pravosudni i policijski sistemi Srbije bili su ugroženi manipulacijama Slobodana Miloševića. Nisu hapsili kriminalce, nisu se bavili organizovanim kriminalom, sudije su bile potplaćene od mafije a za tu mafiju su radili pojedini tužioci. Političari nisu verovali da mafiju neko sme da dodirne, čak i posle Miloševićevog pada. Pretpostavljam da su mislili da će cena bavljenja mafijom biti velika. Ali, onda su platili tu cenu, jer je mafija ubila premijera Đinđića. Sada smo videli dramatične promene, Vlada je shvatila da ima samo jedan izbor: ili će pobediti država, ili mafija. Ne tvrdim da je savršeno sve što su uradili, ili da, možda, neće biti i problema, ali prešli su Rubikon. To što je urađeno u Srbiji nisu učinili i političari u BiH i to je problem - smatra Džulijan Brajtvejt.

Biografija

Džulijan Brajtvejt je rođen u Parizu. Kao dete diplomate godinama je živeo u Londonu. U Beograd, u kojem se i oženio, došao je 1996. godine.

- Beograd ima prednosti velikog i uzbudljivog grada, a Sarajevo, u kojem trenutno živim, ima svoju tradiciju i bliže je moru.

Najdraži deo Beograda za njega je Senjak, a u Sarajevu najčešće posećuje Pionirsku dolinu i „Central kafe“, jer su to omiljena mesta njegove dvoipogodišnje kćerke. Brajtvejt nema mnogo slobodnog vremena, jer, kako kaže, sa radom počinje rano a završava kasno. Na pitanje gde su lepše žene u Beogradu, Sarajevu ili Banjaluci, on odgovara kao srećno oženjeni diplomata: - Oženio sam se curom iz Beograda i to je najbezbedniji odgovor.

17.06.2003.

Sredoje Nović, direktor Agencije za informacije i zaštitu BiH (SIPA): Mnoge zemlje su legalizovale prostituciju, a mi izgleda čekamo da se sama legalizuje

Balkan će još dugo biti centar šverca droge

Predratno iskustvo potvrđuje da je u BiH kriminal bio povezan sa institucijama vlasti, što potvrđuju i neke krupne afere, i dosezao je čak do ministarskih funkcija. To govori da se krupni kriminal ne može odvijati bez sprege sa pojedincima u institucijama države. Zbog toga upozoravam vlast da, ukoliko želi borbu protiv kriminala, mora u svojim strankama i vrhovima vladajućih garnitura obezbediti čiste organe. Došlo je vreme da se odgovori na pitanje da li je kriminal ušao u institucije sistema, kaže za „Blic nedelje“ Sredoje Nović, direktor Agencije za informacije i zaštitu BiH (SIPA).

SIPA je nastala u julu 2002. godine, a u oktobru su imenovana tri direktora - Srbin, Hrvat i Bošnjak - koji će se svake dve godine menjati na toj funkciji. Nović kaže da Agencija prikuplja i obrađuje podatke u oblastima terorizma, organizovanog kriminala, pranja novca, trgovine ljudima, ratnih zločina i prometa nuklearno-hemijsko-biološkim naoružanjima u BiH. SIPA će prerasti u klasičnu policijsku instituciju koja će biti najsnažnija policijska institucija u državi, takoreći FBI na nivou BiH.

Sve oblasti kojima se bavi SIPA su izuzetno veliki problemi. Šta je prioritet za rešavanje?

- Sa aspekta opasnosti po državu, najveći problem je organizovani kriminal. Nesporno je da na teritoriji bivše Jugoslavije deluju grupe koje su međusobno snažno povezane. Sa gledišta međunarodne opasnosti, prioritet je terorizam i BiH ne može mirno spavati, jer nije dovoljno istražila šta se to sve u državi nalazi. Ono od čega bi građani BiH trebalo najviše da strahuju jeste širenje trgovine drogom, što je gotovo poprimilo epidemijske razmere.

Kako se uhvatiti u koštac sa problemom šverca droge u BiH?

- U BiH droga zauzima visoko mesto u oblasti kriminala. U Srbiji je u akciji „Sablja“ razbijen veoma krupan klan u oblasti trgovine drogom na teritoriji Balkana, što u kriminalnim sredinama otvara pitanje smeštaja novog centra na ovim prostorima. Balkan će još dugo biti vodeći prostor za trgovinu drogom u

Evropi. Smatram da bi se moglo tipovati na Sarajevo, Banjaluku, Zagreb ili Prištinu kao nove centre koji bi mogli da zamene Beograd, kao ključ odakle će se ove kriminalne aktivnosti u narednom periodu odvijati.

Smatrate li da bi na ovim prostorima trebalo legalizovati prostituciju, odrediti zakonske okvire delovanja za to i naplatiti porez?

- SIPA još nije zauzela stav o tom pitanju i nije nadležna da odlučuje o legalizaciji. Da bi se dalo kompletno mišljenje, potrebno je spomenuti noćne klubove koji predstavljaju legalne javne kuće. U trenutku kada je to pretilo da poprimi ozbiljne međunarodne razmere, u državi je zauzet oštriji stav. U susednim zemljama nema noćnih klubova te vrste, ali su prisutne kuće u kojima se javno pružaju usluge masaže, što je novi vid prostituisanja. Međutim, u BiH jedan broj žena pruža ovu vrstu usluga u kućama za novac.

Mnoge zemlje u susedstvu su legalizovale prostituciju, a mi izgleda čekamo da se sama legalizuje. U BiH se krupne stvari rešavaju tek kada svi vide da se moraju rešiti. Bilo bi mnogo moralnije i zdravstveno ispravnije da se prostitucija legalizuje i oporezuje, od čega bi i država imala korist. Mislim da će se ta faza teško izbeći.

10.08.2003.

Intervju

Milorad Dodik

RS je na ivici kolapsa

Nema višeg nacionalnog interesa od socijalno i materijalno sigurnog čoveka

Gledajući poslednje tri godine jasno je da je situacija u Republici Srpskoj svakim danom sve gora i gora. Pre tri godine smo imali koncept samoodržive ekonomije, danas više nema te priče, prisutna je samo agonija i propast - kaže na početku razgovora za „Blic nedelje“ Milorad Dodik

Oslikavajući socijalno-ekonomsku situaciju, Dodik napominje da bi trebalo izdvojiti debakl finansijskog sistema, koji se ogleda u sumnjivom i kriminalizovanom načinu privatizovanja banaka, kao i privatizaciji državnog kapitala u državnim preduzećima, od velike nezaposlenosti koja je iz dana u dan sve veća, i činjenice da je 2000. godine proizvodnja u državnim preduzećima bila dostigla 50 odsto od predratne, da bi danas nakon sprovedenog procesa privatizacije bila svega 10 odsto od predratne. Siva ekonomija je prisutnija više nego ikad, kao i odliv finansijskih sredstava iz RS. Obustavljena je stambena izgradnja koju je bila pokrenula moja vlada, koja je trebalo da reši stambene probleme stanovništva i koja je bila investicioni zamajac. Unutrašnja zaduženost je velika kao i spoljni dug, što po ekonomskim parametrima predstavlja bankrot, zaključuje bivši premijer.

„Treba naznačiti da postojeće stanje najviše ugrožava egzistenciju i položaj socijalno najugroženijeg stanovništva, a takvih je u RS po slobodnim procenama najviše - gotovo svi, ako se izuzmu enormno bogati koji su to bogatstvo stekli tokom ratnog i poratnog perioda na dosta sumnjiv način. Zavladao je jedno opšte beznade i običan čovek i građanin RS u postojećoj situaciji ne vidi perspektivu. Zadovoljni su jedino predstavnici vladajućih struktura SDS i PDP i njima bliskih krugova koji su stekli veliko bogatstvo. Zaključak se nameće sam po sebi, Republika Srpska je na ivici socijalnog kolapsa.“

Koji je izlaz iz postojeće situacije?

- Jedini izlaz su prevremeni izbori kojim bi se došlo do novih struktura vlasti koje jedino mogu postojeće stanje da prekinu i povedu RS na put razvoja i prosperiteta. To je u postojećoj situaciji jedina šansa koju mi imamo.

Gradani moraju da raskinu sa svim zabludama prethodnog desetleća. Nacionalistička politika mora da padne na ovim izborima i da se vrati poverenje u prosperitetan život i perspektivu, inače ako toga nema, sve nacionalne priče padaju u vodu i gube svaki smisao.

Koga vidite kao partnera i saveznika u borbi za prevreme izbore?

- Nesumnjivo je da su to sindikati koji konačno moraju da raskrste sa svojom dosadašnjom apolitičnom ulogom (jer ni u jednoj demokratski razvijenoj državi nema apolitičkih sindikata). Sindikati moraju biti jasno opredeljeni i takav slučaj mora biti i ovde u RS i BIH. Političke stranke su te koje utvrđuju strategiju i koncepciju, a ona se sprovodi delom i kroz rad sindikata. Sindikat mora da se javno opredeli da li je za postojeće stanje koje zastupa i predstavlja SDS i PDP ili je za program i koncepciju koji zastupa SNSD. Sindikat mora jasno da kaže da li smo partneri ili ne. Naši sindikalni lideri su do sada govorili da se ne bave politikom, što je obična zabluda jer sindikalna borba nije ništa drugo nego politika.

SNSD kao stranka vidi kao prirodnog saveznika radničku klasu, iako je taj sloj ponižen i obezvređen do maksimalnih granica. Mi ćemo se maksimalno zalagati za zaštitu njihovih interesa. Zbog toga pokrećemo pitanje revizije privatizacije i pokušavamo zaštititi bogatstvo i vrednosti koje su radnici decenijama stvarali.

Isključujete li svaku mogućnost ulaska u vlast pre prevremenih izbora?

- Mislim da postoji velika mogućnost da RS upadne u jednu agoniju i da njene insitucije dođu u situaciju da ne mogu da funkcionišu. Ti događaji mogu da proizvedu neki tehnički i privremeni oblik Vlade koji će biti uslov da se izbori uopšte i dese. To nije prostor za neke manipulacije, ali u svakom slučaju, ako osetimo da je to društveno korisno i što je u cilju izlaska iz krize, možda prihvatimo učešće ili pružimo podršku do prevremenih izbora, ali sve uz saznanje da su promene našim angažovanjem moguće.

Vaša teza je bila „Što je više SDS, to je manje RS“. Kakvo je danas stanje?

Ostavljam to samom narodu da zaključi jer osim SDS tu je i PDP, sa kojim je to još gora situacija, ali mi zbog toga uopšte nismo sretni. Lako je videti koje ingerencije i nadležnosti je imala RS 2000 a koje ima danas, koji je standard bio tada a koji danas, koja je bila stopa proizvodnje i dr. Danas se normalno priča o reformi vojske, spominje se jedna vojska, jedna carina je tu i šta sve ne.

Antrfile

Šta sam tražio u Hagu?

Zašto ste svedočili u Haškom tribunalu?

- U Hag nisam išao ni da pojačam ni da smanjim ničiju političku i ličnu odgovornost. Svi za koje se dokaže da su krivi treba da dobiju adekvatnu kaznu i to treba da se odnosi na sve. Moram da podsetim da sam, bez obzira na političku štetu koju sam pre nekoliko godina imao, tvrdio da je Haški sud realnost, dok su drugi pričali da je to izdaja, da bi danas ti isti bili revnosni saradnici Tribunala.

Svedočenjem sam prvenstveno želeo da ukažem na jedno stanje koje je prisutno i u međunarodnoj zajednici, a to je stanje unilateralne krivice samo jednog kolektiviteta u BiH. Želeo sam da ukažem da je nemoguće da se neki događaj iz Banjaluke objasni sam za sebe bez povezivanja sa onim što se dešavalo u Zagrebu, Beogradu, Sarajevu. 196/17.03.2003.

Balkan će još dugo biti centar šverca droge

Sredoje Nović, direktor Agencije za informacije i zaštitu BiH (SIPA): Mnoge zemlje su legalizovale prostituciju, a mi izgleda čekamo da se sama legalizuje

Predratno iskustvo potvrđuje da je u BiH kriminal bio povezan sa institucijama vlasti, što potvrđuju i neke krupne afere, i dosezao je čak do ministarskih funkcija. To govori da se krupni kriminal ne može odvijati bez sprege sa pojedincima u institucijama države. Zbog toga upozoravam vlast da, ukoliko želi borbu protiv kriminala, mora u svojim strankama i vrhovima vladajućih garnitura obezbediti čiste organe. Došlo je vreme da se odgovori na pitanje da li je kriminal ušao u institucije sistema, kaže za „Blic nedelje“ Sredoje Nović, direktor Agencije za informacije i zaštitu BiH (SIPA).

SIPA je nastala u julu 2002. godine, a u oktobru su imenovana tri direktora - Srbin, Hrvat i Bošnjak - koji će se svake dve godine menjati na toj funkciji. Nović kaže da Agencija prikuplja i obrađuje podatke u oblastima terorizma, organizovanog kriminala, pranja novca, trgovine ljudima, ratnih zločina i prometa nuklearno-hemijsko-biološkim naoružanjima u BiH. SIPA će prerasti u klasičnu policijsku instituciju koja će biti najsnažnija policijska institucija u državi, takoreći FBI na nivou BiH.

Sve oblasti kojima se bavi SIPA su izuzetno veliki problemi. Šta je prioritet za rešavanje?

- Sa aspekta opasnosti po državu, najveći problem je organizovani kriminal. Nesporno je da na teritoriji bivše Jugoslavije deluju grupe koje su međusobno snažno povezane. Sa gledišta međunarodne opasnosti, prioritet je terorizam i BiH ne može mirno spavati, jer nije dovoljno istražila šta se to sve u državi nalazi. Ono od čega bi građani BiH trebalo najviše da strahuju jeste širenje trgovine drogom, što je gotovo poprimilo epidemijske razmere.

Kako se uhvatiti u koštac sa problemom šverca droge u BiH?

- U BiH droga zauzima visoko mesto u oblasti kriminala. U Srbiji je u akciji „Sablja“ razbijen veoma krupan klan u oblasti trgovine drogom na teritoriji Balkana, što u kriminalnim sredinama otvara pitanje smeštaja novog centra na ovim prostorima. Balkan će još dugo biti vodeći prostor za trgovinu drogom u Evropi. Smatram da bi se moglo tipovati na Sarajevo, Banjaluku, Zagreb ili Prištinu kao nove centre koji bi mogli da zamene Beograd, kao ključ odakle će se ove kriminalne aktivnosti u narednom periodu odvijati.

Smatrate li da bi na ovim prostorima trebalo legalizovati prostituciju, odrediti zakonske okvire delovanja za to i naplatiti porez?

- SIPA još nije zauzela stav o tom pitanju i nije nadležna da odlučuje o legalizaciji. Da bi se dalo kompletno mišljenje, potrebno je spomenuti noćne klubove koji predstavljaju legalne javne kuće. U trenutku kada je to pretilo da poprimi ozbiljne međunarodne razmere, u državi je zauzet oštriji stav. U susednim zemljama nema noćnih klubova te vrste, ali su prisutne kuće u kojima se javno pružaju usluge masaže, što je novi vid prostituisanja. Međutim, u BiH jedan broj žena pruža ovu vrstu usluga u kućama za novac.

Mnoge zemlje u susedstvu su legalizovale prostituciju, a mi izgleda čekamo da se sama legalizuje. U BiH se krupne stvari rešavaju tek kada svi vide da se moraju rešiti. Bilo bi mnogo moralnije i zdavstveno ispravnije da se prostitucija legalizuje i oporezuje, od čega bi i država imala koristi. Mislim da će se ta faza teško izbeći.